

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 71

ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ
ΟΜΙΛΙΑΙ Α' — ΙΖ'
(ΚΕΦ. 1)

Κε(μενον): Γ. Καρυοφάλη
Μετ(φ)ρ(α)σις - Σ(χ)ό(λ)ια
ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Χ. ΜΗΤΣΑΚΟΥ
θεολόγου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

13

Ὁμιλία Α'	(Προοίμιον)	26	(273)*
Ὁμιλία Β'	(Ἰωάν. α' 1)	40	(280)
Ὁμιλία Γ'	(Ἰωάν. α' 1)	63	(291)
Ὁμιλία Δ'	(Ἰωάν. α' 1-2)	87	(303)
Ὁμιλία Ε'	(Ἰωάν. α' 3-5)	105	(313)
Ὁμιλία Σ'	(Ἰωάν. α' 6-8)	123	(323)
Ὁμιλία Ζ'	(Ἰωάν. α' 9)	129	(326)
Ὁμιλία Η'	(Ἰωάν. α' 9-10)	138	(330)
Ὁμιλία Θ'	(Ἰωάν. α' 11)	148	(335)
Ὁμιλία Ι'	(Ἰωάν. α' 11-13)	159	(341)
Ὁμιλία ΙΑ'	(Ἰωάν. α' 14)	171	(347)
Ὁμιλία ΙΒ'	(Ἰωάν. α' 14)	180	(352)
Ὁμιλία ΙΓ'	(Ἰωάν. α' 15)	194	(359)
Ὁμιλία ΙΔ'	(Ἰωάν. α' 16-17)	209	(367)
Ὁμιλία ΙΕ'	(Ἰωάν. α' 18)	225	(375)
Ὁμιλία ΙΣ'	(Ἰωάν. α' 19-27)	238	(382)
Ὁμιλία ΙΖ'	(Ἰωάν. α' 28-29)	254	(390)

ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΝ ΚΕΙΜΕΝΟΝ

273

* Οἱ ἐν τῇ παρακείμενῃ ἑρμηνείᾳ εἰρηστικῶς ἀντιτάσσονται τῶν ἀλλοτρῶν τοῦ πρωτοτύπου κατεχόμενα.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΓΕΝΙΚΑ

Μετά τὴν ἐκκαθήρεσιν τῆς δημοσιεύσεως τῶν 90 ὁμιλιῶν τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου εἰς τὸ κατὰ Ματθαίου Εὐαγγέλιον, αἰρῶν ἔχουν αἱ 88 ὁμιλίαι τοῦ εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον, αἱ ὅποσαι εἰς τὸ ἡμερολογημένον καὶ ποιητικῶς καὶ ποιητικῶς ἐρμηνεύονται ἔργον αὐτοῦ (αἱ ἐρμηνευτικαὶ τῶν ὁμιλιῶν ἀνέχονται εἰς 700 περίπου καὶ καλύπτουν τὸ πλεῖστον τῶν ἐιδόων τῆς II. καὶ τῆς K. Διαθήκης) κατέχουν ἐξέχουσαν θέσιν. Καυστέρω, παρέχοντες διὰ τῆς εἰσαγωγικῆς πληροφορίας, διὰ τὴν καλλιτέραν καὶ πληρεστέραν κατανόησιν τοῦ αἰσίου καὶ τοῦ περιεχομένου τῶν ὁμιλιῶν αὐτῶν.

Αἱ ὁμιλίαι εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον διαφέρουν ἀπὸ τῶν ὁμιλιῶν εἰς τὸ κατὰ Ματθαίου Εὐαγγέλιον, μολοντες, ὅθεν, τὸ ὅρος τοῦ λόγου καὶ ὁ ρυθμὸς εἶναι πάντως ἑκείνους καὶ ὁ ἀναγκαστικὸς αἰθρὸς ἀπὸ τῶν πρώτων στίχων ἀναγκάζει τὴν ἀνεπαγγέλητον τέχνην καὶ τὴν μεγαλοφυῶν τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου. Τοῦτο ἐρεῖται εἰς τὸν ἰδιόκετον χαρακτῆρα τῶν ὁμιλιῶν αὐτῶν. Αἱ ὁμιλίαι εἰς τὸν Ματθαίου διακρίνονται διὰ τὴν εὐρύτητα τῆς ἡθικοκοινωνικῆς διδασκαλίας. Αἱ ὁμιλίαι εἰς τὸν Ἰωάννην εἶναι περισσύτερον ὁ γ μ α τ ι κ α ἰ καὶ ἁ ν τ ε ρ η τ ι κ α ἰ. Αὐτὸ εἶναι τὸ κύριον γνώριμά των. Κυρίως αὐτὸ νὰ σημαίνῃ διὰ ἀπὸ αὐτῶν ἀκουσάξει τελείως ἡ ἡθικὴ διδασκαλία. Διότι ἐρχεῖται συνήθως μὲν ἡθικὴν προτροπὴν καὶ καταλήγει εἰς πρακτικῆς φύσεως συμβουλίας. Ἐνίοτε παραλλήλως πρὸς τὸ κύριον θέμα παρεμβάλλει καὶ ἐν δευτέρῳ καὶ ὡς ὁ Θεὸς παρακαλεῖ «Πάντα λόγον κινῶν». Δίδουκα γάρ μὴ ποτε, περὶ ἐν τῶν λόγων ἡμῶν ἀποκουσμένον, λάβει θεραπευτικὸν πάθος ἴσπερ, ἄλλα καμνίσκον ἡμῶν» (Ὁμ. 23 § 1). Διότι διὰ τὸν Χρυσοστόμον τὸ ἰδεώδες εἶναι ἐν ἡ πλήρη συμφωνία. Δ ὁ γ μ α τ ι κ α ἰ Ζ ω ρ ς καὶ πολὺ θυμῶς. Ὁποσδήποτε, θυμῶς, δὲ δὲ ἡ γνωστὸν τὸν Χρυσοστόμον κυρίως ὡς διδασκαλὸν τοῦ Ὁ ρ θ ο δ ὁ ξ ο υ Δ ὁ γ μ α τ ι κ α ἰ ὡς διδασκαλὸν τῆς II. σ τ ε ρ ς.

Εἰς τὰς ἐπιτολὰς αὐτὰς ὁ ἱερεὺς Χρυσόστομος δὲν ἀκολουθεῖ πάντοτε μὲ τὴν αὐτὴν ἑρμηνείαν τὴν ποιεῖται τοῦ κειμένου. Ἐρμηνεύει κατὰ προτίμησιν τὰ χωρία, εἰς τὰ ὅποια ἐσθληρίζοντο, αἱ αἱρετικοὶ καὶ τὰ ὅποια παρερμηνεύοντες, φυσικὰ, ἐξηρημασιεύοντες κατὰ τοῦ ἐπισημοῦ τῆς Ἐκκλησίας Δόγματος. Τὰ ἐπισημα χωρία εἶναι τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸ *ὁμοούσιον* τῆς Ἁγίας Τριάδος, τὸ ὅπου ὁ ἱερεὺς Πατὴρ ἀποδέχεται ἀπολύτως καὶ ἀκολουθεῖ πιστῶς. Οἱ αἱρετικοὶ ἐνδυσφύροντες ὡς ἀπαθεῖσκον τὸ ἀνάμεινον τοῦ Υἱοῦ πρὸς τὸν Πατέρα. Ἡ προστάθεια τῶν ἀπεθελόντων εἰς τὴν Γραφικὴν κατωχύρωσιν τῆς πίστεως τῶν. Διότι, ἔλλωστε, εἰς τελευταίαν ἀνάγκην, αὐτοὶ ἀκριβοῦς, εἶναι αἱρετικῶς, εἶναι δευτέρω «προκατάληψιν», ἐπεὶ εἶναι προσηγορίᾳ τῆς Ἁγίας Γραφῆς εἰς «πίστιν» ἐκ τῶν προτέρων ἐξηρημασιεύοντες καὶ διαστρεφόμενοι εἰς λογικὴν κατὰ κανόνα ἐκρηδιδυκὸν σχῆμα. Ἡ προτίμησις ἐξ ἑλλου τῶν αἱρετικῶν εἰς τὸ πέτασθαι Μονογέλιον ἐξηγεῖται ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ἰδιαίτερος ἐπιμένει εἰς τὴν *θεοεισὶν* τοῦ Κυρίου καὶ, ὡς ὁμοῦ λέγει, τὸ Εὐαγγέλιον ἔγραψεν «ἐνα πιστεύετε ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ». Οἱ αἱρετικοὶ προσπαθεῖσιν νὰ ἀραιώσουν ἀπὸ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς στηρίξεως τῆς πίστεως εἰς τὴν Θεότητα τοῦ Κυρίου, ὅπερ τῆς ἐποικίας ὁ Ἰωάννης διὰ τοῦ Εὐαγγελίου του διδοὶ τρανὴν *μάρτυριαν* *ἀληθείαν* καὶ *ἐξωμολογήσιν*. Εἰς αὐτὰ, λοιπὸν, τὰ χωρία ἐπιμένει περισσότερο ὁ ἱερεὺς Χρυσόστομος καὶ τὰ ἐξημεύει ἀπὸ πάσης ἀποφύσεως καὶ ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὴν ὁλὴν Ἁγίαν Γραφήν. Εἰς τὴν ἐξημεύει τῶν ἄλλων χωρίων εἶναι σύντομος. "Ὅπου μάλιστα δὲν τίθεται ζήτημα Θεότητος τοῦ Υἱοῦ, ἀραιεῖται εἰς μίαν συνοχισμένην ἐξηγήσιν τοῦ γράμματος.

Ὡς πρὸς τὴν ἑκτασιν ἐξ ἑλλου, αἱ ἐπιτολὴ αὐταὶ εἶναι πολὺ συντομώτεροι ἀπὸ τὰς εἰς τὸν Μιχαήλον. Ἀν μάλιστα ἐξαιρεσὶς καὶ τὴν πρώτην καὶ τὴν δευτέραν καὶ μερικὰς ἄλλας, αἱ ἐποικίαι ἔχουν ἐκτὴν ἑκτασιν, αἱ ἄλλαι εἶναι σύντομοι ἐξημεύονται ἐπιτολῶν, αἱ ἐποικίαι, διὰ τὴν ἐκφωνήσεως, δὲν δὲ ἐξημεύονται ἀπολύτως περιεσσότερον χρόνον τὸν 10 ἕως 15 λεπτῶν τῆς ὥρας. Ἡ συνομία αὐτῇ δὲν εἶναι φυσικὰ, τυχαία. Ἀνεξαρτήτως δὲ αἰσθησόμενος ἄλλος

λόγου, πρακτικῶς κυρίως φέρεται, ὁ ὅποιος ἀναγράσκων τὴν συνομίαν αὐτῇ, νομίζομαι ὅτι αὐτῇ παύσεται πλήρως εἰς τὸν σκοπὸν, τὸν ὅπου ἐπιμένει ὁ ἱερεὺς Πατὴρ καὶ λοιπὸν ἐπ' αὐτὸν τὸν ἰ. διδάσκοντα χαρακτηρῶ τοῦ περιεχομένου τῶν ἐπιτολῶν.

Ἄλλ' ἂν εἰθόμεν τώρα εἰς ὑπὸ μέρος θέματα, μετὰ τὰς γενικὰς αὐτὰς ἐπὶ τῶν ἐπιτολῶν εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον παρατηρήσεις.

ΤΟΠΟΣ—ΧΡΟΝΟΣ—ΑΡΙΘΜΟΣ

Ἡ ἐρμηνεία καὶ τοῦ τετάρτου Εὐαγγελίου γίνεται ὑπὸ τῶν ἐπιτολῶν, αἱ ἐποικίαι, ὡς ἔχει ἐλέγχον, ἀνέρχονται εἰς 88. Εἰς αὐτὰς τὰς 88 ἐπιτολὰς ἐξημεύονται ἐξολογῶν τὸ Εὐαγγέλιον τούτου, πληρὸν τοῦ γνωστοῦ ἐπισκόπου τῆς μακαρίστου γενεᾶς, τοῦ περιλαμβανόμενου μεταξὺ τῶν ἀποστόλων 7, 58 καὶ 8, 11. Ἡ παράλειψις αὐτῇ ἐφεύεται προφανῶς εἰς τὴν ἀπουσίαν τῆς παρακοῆς αὐτῆς ἐπὶ τὰ ἀντιγράφα τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὰ ὅποια ἐξηρημασιεύει ὁ ἱερεὺς Χρυσόστομος εἰς τὴν Ἀντιόχειαν. Ἀν ὑπῆρχε, δὲ τὴν εἰχε χωρὶς ἀρριβολίαν σφαλμάτι. Τόπος ἐκφωνήσεως εἶναι ἡ Ἀντιόχεια, ἡ ἰδιαίτερον σκηνὴ τοῦ ἱεροῦ Χρυσόστομου. Εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, λοιπὸν, περὶ τὸ 391 ἐξηφωνήθησαν αἱ θαυμάσαι αὐτὰ ἐπιτολῶν.

Ὡς πρὸς τὸν χρόνον τῆς πραγματοποιήσεως τῶν, πληροφόρηται ἀπὸ τὰς ἐπιτολὰς 14 § 2 καὶ 31 § 5. Εἰς τὴν πρώτην ὁ ἱερεὺς Πατὴρ, ἐκθεοῦ τὴν ἐγκράτειαν καὶ ἀσκητικὴν τῆς ζωῆς τοῦ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, παρατηρεῖ «ἐξὸς τῆς κοινῆς μετέχων προφῆς, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐσπέραν μετὰ τοσούτης διαύγειας νήψεως, μετ' ὅσης ἡμεῖς ὑπὸ τὴν εὐα, μάλιστα δὲ καὶ μετὰ πολλὰς κλίσεις». Εἰς δὲ τὴν δευτέραν, προτρέποντες τοὺς Χριστιανούς εἰς μεγαλυτέρων σπουδῶν καὶ πόρην, λέγει σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ τὴν ἀντιόχειαν «ἐξὸς τῆς κοινῆς μετέχων προφῆς, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐσπέραν μετὰ τοσούτης διαύγειας νήψεως, μετ' ὅσης ἡμεῖς ὑπὸ τὴν εὐα καὶ ὑπὸ τοσούτων ὅρων, αὐτὴ ἀπολύτως καὶ εὐφροχίας...». Τὴν αὐτῇ, λοιπὸν, ὑπὸ τὴν εὐα, λοιπὸν ἔχον ἡ ἐξωμολογία αὐτῇ Διδαχῇ. Τότε, ὁ ἱερεὺς Πατὴρ συγχενομένην τοὺς ἐκλεκτοὺς Χριστιανούς τῆς Ἀντιόχειας, τοὺς ἐκλεκτοὺς ὑπὸ ἀπόψεως ἐξωμολογίας, παύσεως καὶ ἐπιμελέσεως καὶ τοὺς ἀναλαβεῖ μὲ προσοχὴν καὶ

ἀντιρίθμιαν, μὲ καταπληρωτικὴν γνῶσιν τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ μὲ ἱκανὴν ἀναφορὰν εἰς τὴν θύραθεν σελίαν, μὲ παραδείγματα ἀπὸ τῆς ὁμαλῆς πραγματικότητος καὶ μὲ δύναμιν συλλογισμοῦ ὑπανίων — ὅπως εἰς κανὼνα ἄλλο ἀπὸ τῆς ἔργου τοῦ δὲν ἐπαίρει· ὅστις δύναμιν συλλογισμοῦ — μὲ τὴν γνωστὴν «χρυσόστομικὴν» εὐλογίαν καὶ ἀρρησιμότητα, εἰς τὸν λόγον, τὸ «σκηματικὸν Ἑβραϊκὸν καὶ ἐκθετικὸν ἀπὸ τῆς ἀπλοῦς καὶ σαφούς αὐτῆς τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἑκκλησίας μας. Μόνον ἐνδεκατὶ διέκονται, ἐξοικειωμένοι εἰς τὴν λατρίαν τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἁγίου καὶ τοῦ ἀνθρώπου καὶ μὲ θερμὸν περὶ τὴν Πίστιν ζῆλον θά ᾔσκησιν εἰς θέσιν καὶ παρακαλοῦνται αὐτοὶ τὰς ἐκκλησίας. Διότι πρόκειται περὶ σπειρὰς ἐκκλησιῶν «εὐδυνῆς» καὶ περισσότερον «ἐξοικειωμένης» θὰ εἰλεγμέναι. πρὸς συγκεκριμένον σκοπὸν ἡποδότησεως καὶ διδόμενης παρρησίας πρὸς τὴν ἄλλην σπειρὰν ἐκκλησιῶν, τὴν ὁποίαν θὰ χθονόμαθα καὶ ἀνομιώμεναι «γεννηθῶν».

Διὰ τὴν μὴ διακρίσιν, λατρίαν, αὐτὴν τὴν ἄλλην σπειρὰν ἐκκλησιῶν, τὴν ἔχουσιν γινώσκον χωρητικὴν καὶ τὴν ἐπὶ αὐτῇ ἡδύναται καὶ παρακαλοῦνται διδόναι καὶ ἡλικίαν καὶ μορφώσεως, καθιέρωσις αὐτῆς εἰς τὴν εὐδυνῆν σπειρὰν ἐκκλησιῶν εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην Ἑβραϊκὸν, πρὸς ἐξουπηρετήσιν ἄλλων σκοποῦ, εἰς τὸν ὅσον ἡμέτερος ἐρχόμεθα.

ΣΚΟΠΟΣ

Ἄν ἡ πρώτη ἐκκλησία ἀναφέρεται εἰς τὰς οὐρανοὺς πρῶτον θέσεως τῆς κατανόησεως τοῦ τετάρτου Ἑβραϊκοῦ καὶ εἰς τὴν δευτέραν ἐπιστημονικὴν αἰσθητικὴν διαφοράν μεταξὺ τῆς ἀρχαίας φιλοσοφίας καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ, μέγα εἰς τὸ πάλαιον μὲν ἐπιστημονικὴν συγκρίσεως τῶν κυριότητων ἡγετῶν τῆς φιλοσοφίας αὐτῆς μὲ τὸν Ἰωάννην, εἰς τὴν τρίτην ἐκκλησίαν μὲς ἀποκαλύπτειται καλῶς ὁ σκοπὸς τοῦ παρόντος ὑπομνήματος. Ἀναφέρονται ἔχει τὰ ἀνέκδοτα· «Ὥρα δὲ, λατρίαν, ἐπὶ τὰ προκείμενα σήμερον ἵδμεν. ὅπως μὴ κακηνόμαται ὅπως προσβάλλειν τοὺς ἀγίους ἀγίους γὰρ ἡμεῖς πρόκεινται πρὸς τοὺς τῆς ἀληθείας ἐχθρούς, πρὸς τοὺς πάντα μάχου-

νομένους, ὅπως καθέλαιν τὴν δόξαν τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Θεοῦ, μᾶλλον δὲ τὴν ἐκότητά, δίδωι τῇ μὲν γὰρ μέγα διὰ παντός, εἰς αὐτὴν ὅτι... ἐκείνοι δὲ, ἐν φασὶ προσωποῦν, καθέλαιν σπουδάζοντας τὴν πρῶτον αὐτῶν ἀντιμὴν πᾶν καὶ καλῶς τὴν ψυχὴν».

Ἰδοὺ «ἀγίους» πρόκειται, ἀγίους πνευματικοὺς καὶ «πρὸς τοὺς ἐχθρούς τῆς ἀληθείας». Καὶ οἱ ἀγίους χρειάζονται γενναίους μάχης, τέλειον ἐπιδόμην, συνεχὴν ἀντίστασιν. πνευματικὴν γαλήνην πολέμου «ἐκπύρην» καὶ πρὸ παντός φωτισμὸν ἐπὶ Θεοῦ. Μὴ αὐτὰς τὰς προσηλυτισίας εἶναι δυνατόν οἱ ἀγωνιστὰς τῆς Πίστεως τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀνταπεξιδόντες εἰς τὸν σῶτῆρα κατὰ τὸν ἐχθρὸν τῆς Ἀληθείας ἀγίους. Διότι «οὐδὲ πολλὰς διηγήματα λατὶν προσηλυτίας, ἐν τῇ ἀρχῇ καὶ ἀποστάσι μετὰ ἀποστάσεως μέγαμεν, ἀλλὰ, μὲν ἐν προσηλίας πονήσαντες, διηγήματα τοῦ λαοῦ κατὰ τὸν Παῦλον καὶ ἄλλους νοθεύειν».

Οἱ ἐχθροὶ τῆς ἀληθείας ἐμφανίζονται τὰ πάντα, προσηλυτισμοῦ καὶ ἀποστάσεως τὸ πρόκεινται καὶ τὴν Ἀποστολὴν τοῦ Ἰησοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐν εὐδοκίᾳ τῆς δυνάμει, τὴν ἐπὶ αὐτῇ διδόντες πρὸ σπέρματος καὶ πνεύματος ἁγίου καὶ μαρτυροῦν προσηλυτισμοῦ εἰς τὴν κατανόησιν αὐτῶν οἱ μεγάλοι Καθηγηταὶ καὶ μέγα οἱ μάχης τῆς Ἀληθείας ἀγωνιστῆς Ἀθανάσιος, ἐν ταῦτοις ἐξηκολούθουν ὡς ἀποκαλύπτειν κίνδυνον παραχρησέμεως τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως καὶ κλονισμοῦ τῆς πίστεως τῶν Χριστιανῶν, μάλιστα δὲ τῶν ἐκκλησιῶν καὶ ἀρεσκέμεν ἐξ αὐτῶν. Καὶ ὁ ἐξ αὐτῶν κίνδυνος ἀφανίζεται ἐνὶ τῇ περιστάσει σφοδρῶς ὡς ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι «οἱ πολλοὶ ἐπιδόμουν ἀδελφοὶ εἰς τὴν αὐτοῦ καὶ τὴν κατανόησιν τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ συνεπῶς δὲν ἔσαν εἰς θέσιν ἀντιμὴν τῶν προσβάλλειν τὸν ἐχθρὸν καὶ ἀποκαλύπτειν καὶ «μηδὲ τὸ σῶμα διδόναι». Καὶ ἐπειδὴ συνεχῶς «ἐπὶ πρὸς τοὺς ἐρετίζοντες, ὅπως ἀποκαλύπτει τὴν προσβολὴν τῶν λόγων ταύτων». Εἰς τοὺς ἀρετίζοντες πρέπει καὶ προσκαθῶν οἱ ἐθνικοί. Ἐθνικὸν φιλόσοφον εἶχον γράφει κατὰ τῆς Χριστιανικῆς Πίστεως. Τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ Κέλσου, τοῦ Ἀρριουῦ καὶ ἄ. φιλοσόφων, οἱ ὅποιοι εἶχον γράφει κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἔσαν γνωστὰ. Μάλιστα ἀπὸ αὐτῶν ἀναφέρει ὁ δὲ ὁ πρὸς Χρυσόστομος. Ὅπως τὸ ἀνέκδοτον: «Ἄν τὸν ἐκπύρην

τῶν Ἑλλήνων; Τίς ποτε ἔστιν οὗτος ὁ Πατήρ; Τίς δὲ ὁ Υἱός; Τίς δὲ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον; ἢ, πῶς καὶ ὁμοίως, τρεῖς λέγοντες Θεός, ἡμεῖς ἐγκαλεῖται κοινωθέντες. Ἄλλωστε, μέλλει τρέφοντα χρόνια εἶχον παρῆσαι ἀπὸ τῆς ἀσεβείας ἐκείνου παίρωμα τοῦ Ἰουδαίου. Καὶ συνεπὲς ὁ κήρυκτος παρακαρτέως τῆς Νέας Πίστεως, ὁ κήρυκτος κλονισμοῦ τῶν πιστῶν, ὁ κήρυκτος ἀμείνων τῶν ἁγίων Χριστιανικῶν ἡθῶν καὶ ἐθῶν ὁπῆρχε πάντως. Ὁ πατρισταὶς ἄλλωστε ἐχρησιμοποίησε χιλίους ὅσοι χρόνους διὰ νὰ γίνετο ἐκκοινωνήσας, μάλιστα δὲ ἐχρησιμοποίησε τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ τὰ μέλα αὐτά, τὰ ὅποια διαγεύον καὶ συγκολληθῶν ἐκείνῳ καὶ ἀποκαταστατικῶς, ἐφ' ἑαυτὸν ἀναπαύονται εἰς τὴν ἐφύλαξιν τοῦ ἀνθρώπου. Ἐκκοινωνεῖται ἐθελούως καὶ ἐκτορρεῖται καὶ πανηγυρίζει, θέσπρι, ἡποδέρμεν κ.τ.λ. ἀπαύτως διαρκῶς κήρυκτον διὰ τὴν Νέαν Πίστιν. Ὁ ἱερὸς Χριστοστόμος καταφέρνεται μετὰ θερμότητος κατὰ τῶν διδασκάλων αὐτῶν καὶ καλεῖ τοὺς Χριστιανούς: «ὅτι ἐπιπύοντες τὸν ἑωυτοῦ ἀπορρυφώματα ρύπον», διότι: «Ἄν μὴλλοιεν καὶ τῇ μικρῇ παύσῃ σχολῇ ἀπὸ τῶν ἔξω λεγομένων ἢ πρακτικῶν λυμαινέσθαι, δόλιον μὴδὲ εἰσελθεῖν τὴν ἀρχήν».

Ἐξ ἁλλοῦ τὰ συγγράμματα τῶν Ἑθνικῶν φιλοσόφων περιέχον ἐρωτήματα σοφὰ καὶ ἐδημιούργουν προβλήματα, τὰ ὅποια ἐπρεπε νὰ ἀντιμετωπισθοῦν. Οἱ αἰρετικοὶ πάλιν καὶ μάλιστα οἱ Ἀνόμενοι, οἱ ὅποιοι κυρίως καταπολεμοῦνται εἰς τὸ ὑπόμνημα αὐτό, εἶχον πολλὰ ἐρωτήματα καὶ μεγάλην ἐξάρτησιν ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν φιλοσοφίαν. Ἐνεφανίζοντο ἔς οἱ ἀποδοτικῶς τῆς ἐποχῆς καὶ οἱ καλλίτερον ἐνημερωμένοι. Δι' αὐτὸ ὁ ἱερὸς Πατὴρ ἐρωτᾷ: «Πῶς ἀπεκράσασθε τὴν προσβολὴν τῶν λόγων τούτων;». Οἱ αἰρετικοὶ, λοιπόν, εἴτα προσήρχοντο ἀπὸ τῶν Ἰουδαίων καὶ ἦσαν πνευματικὰ παιδιὰ τῶν, αὗτοι ἐκινῶντο ἀπὸ προϋποθέσεως φιλοσοφικῆς, ἔπρεπε νὰ ἀντιμετωπισθοῦν μὲ προσοχὴν καὶ μὲ σίστημα. Ἐχρησίευσεν προσεκτικῇ, συστηματικῇ καὶ συνεχῇ καταπολέμῳ πύσης αἵρέσεως. Διότι: «εἰ ἐκείνοι μὲν, ὥστε καὶ ἡμῶν αἵρεσι, ταπεινά φηρόμενοι, τίνας ἂν εἴμεν συγγνώμης ἡμεῖς ἔχον, εἰ μὴδὲ τῆς προσβολῆς τῆς καὶ ἡμῶν αἰρέσεως ἀποκράσασθαι». Καὶ «Τίνας δὲ ἐκείνων καὶ παρήχθημεν» (Ὁμ. 17 § 4), ἐρωτᾷ πολὺ δευλως.

Καλεῖ, λοιπόν, τοὺς ἐκλεκτούς, τοὺς καλὰς ἐκ τῆς ἐκείνου καὶ τοὺς ἀναλῶς: τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον. Προσέχει καὶ ἐπιμένει εἰς τὴν χωρίαν, τὰ ὅποια παρεξηγεῖται οἱ αἰρετικοὶ. Παρηγοῦνται ἐπιχειρήματα αἰρετικῶν, τὰ ὅποια ἀνακρίνεται μὲ ἀνυσιν καὶ ἀποδεικνύεται τὸ ἀστήρικτον αὐτῶν. Πρὸ παντός, ὅμως, ἀποδεικνύεται: ὅτι οἱ αἰρετικοὶ δὲν ἠμποροῦν νὰ χρησιμοποιοῦν τὴν Ἀγίαν Γραφήν πρὸς κατακρίσιν τῶν ποδερῶν πλανῶν των, τὴν ὅποιαν ἄλλωστε καὶ ἀπολύτως γνωρίζουν καὶ ἐπαυμένως ἐκρηγνύουν. Εἶναι, λοιπόν, ὁ σκοπὸς τοῦ παρόντος ὑπομνήματος: ὁ ὁ γ μ α τ ι κ ὸ ς καὶ ἁ ν τ ι ρ ῆ τ ι κ ὸ ς. Συνοψεῖ εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν ἐκλεκτῶν Χριστιανῶν, ὥστε νὰ καταστῶν ἑαυτοὶ νὰ ἀντιπαλέωσιν εἰς τὴν σκληρὴν κατὰ τὸν «ἐχθρὸν τῆς Ἀληθείας» ἀγῶνα. Ἀλλ' ἂν ἴδωμεν ποιοὶ οἱ αἰρετικοί.

ΟΙ ΑΙΡΕΤΙΚΟΙ

Δὲν εἶναι δύσκολον νὰ ἀντοπισθῶμεν τοὺς αἰρετικούς, κατὰ τὸν ὅποιον σφύραται τὸ παρὲν ὑπόμνημα. Ἐλέγχθη ἤδη, εἶναι οἱ «ἀνόμενοι». Εἰς τὴν Ἀρειανικὴν εὐρίσκονται ἡ ρίζα των, ἀπὸ τῶν ὁποίων ἐκδοχῶν διακρίνεται. Ἐμπνευστῆς τῆς αἵρέσεως ὁ Ἀΐτιος, κύριος δὲ διαμορφωτῆς καὶ ἐκπρόσωπος ὁ Εὐνόμιος. Ἀπὸ τοῦς Ἀρειανούς θεωροῦνται αἰρετικοί. Τοῦτο ἀρκεῖται εἰς τὸ γιγνῶναι οἱ ἔχοντες φθόσον εἰς τὸ τελευταῖον κατάντημα τῆς ἀνυψώσεως καὶ τῆς ἀσθεσίας.

Τὸ δογμα των ἀρκεῖται εἰς τὴν θεολογικὴν καταβολὴν των, ἐπὶ ὁ Υἱὸς καὶ ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ εἶναι: ὁ ὁ μ ο ι ο ς τοῦ Πατρὸς. Εἰς τὸ συμπέρασμα αὐτὸ εἶχον κατελήξῃ: τελειῶς ἐρωτολογιστικῶς, ἐκινῶντας ὅμως ἀπὸ μίαν ἐκταλμένην καὶ περιέργως καθόλου ἐρωτολογιστικὴν θέσιν. Ἐνὶ οὐσίᾳ τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ ἀγεννησία. Ἐφ' ὅσον, θεληθῇ, ὁ Υἱὸς προέρχεται ἀπὸ γέννησιν, ὁ δὲ Πατὴρ εἶναι ἀγέννητος, ἵπεται ὅτι ὁ Πῶς εἶναι ἀνόμιμος τοῦ Πατρὸς. Ὅλα αὐτοὶ οἱ συλλογισμοὶ ἀποβλέπουν εἰς τὸ νὰ ἐμφανίσουν τὸν Υἱὸν κατώτερον τοῦ Πατρὸς. Ἄν ἀποταχθῇ αὐτὸ, τότε θὰ ἀποταχθῇ ἐκείνῳ πρὸς Θεόν καὶ ἐπιθρονοῦν, ἐπὶ ὁ Υἱὸς δὲν εἶναι ὁ μ ο ο ὁ σ ι ο ς

πρός τὸν Πατέρα, ἀλλὰ ἐπεὶ οὐκ ἔστι καὶ συνεπὲς ἀποκρίματα, ἐκτίθενται, «ἔργον» αὐτοῦ.

Τὸ συμπέρασμα, ἄρα, αὐτὸ εἶναι κατ' ἐπιταγὴν συμπεράσμα, διότι βασίζεται εἰς λογικὰς — καὶ ἐξ ὑπόθεσιν ἀπορηματικὰς, ἐφ' ὅσον ἡ δόξα; δὲν εἶναι καθόλου ἔθετον δι' εἶναι λογικὴν — προϋποθέσεις 150. Γραφικὰς. Οἱ αἰρετικοὶ ἀνυπολόγητον τὴν ἀδυναμίαν αὐτῶν τῶν ἀποκρίσεων τῶν καὶ ζητοῦν νὰ στηριχθῶν εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν. Ζητοῦν νὰ κατοχυρώσων καὶ νὰ ἀποδείξων Γραφικὰς τὰς κακοδοξίας τῶν. Ἡ Γραφή, θηλαδὴ, καλεῖται νὰ διαδείξῃ τὸν ἀνθρώπινον λόγον, ἀκόμη καὶ θεὸν αὐτὸς ἐπίσταται ἐν πλάνῃ. Μὴ ἄλλως λόγους ἡ Γραφή διδάσκει νὰ ὑποταχθῇ καὶ νὰ ὑπερακούσῃ τὸν ἀνθρώπινον λόγον. Ἡ Ἱερὰ Παράδοσις, ἡ ὁποία φασκεῖ καὶ κατευθύνει ὁρθῶς τὸν θεόπνευστον ἐκκλησιαστήν, δὲν λαμβάνεται ὡς ἔφη. Δι' αὐτὸ ὁ ἱερός Χριστός, συμφορῶν ἀποκρίσεων πρὸς τὴν Παράδοσιν καὶ παρατηρεῖται «Ἄλλ' ἡμεῖς μὴ μετασφύζομεν ὅρα αἰώνια, ἀλλὰ ὅρα οἱ πατέρες ἡμῶν, ἀλλ' εἰπαμεν πανταχὺ τοῖς τοῦ Πνεύματος ἁγίου» (Ὁμ. 7 § 1). Καὶ «Ἐκείνημεν κατέχοντες μετὰ ἀκαταλείας ἀπαρτίωνται ἡμῶν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπερέχοντες γινόμενοι τοῦ Λόγου καὶ μηδὲν παρατέροντες περιεργαζόμενοι» (Ὁμ. 7 § 2).

Ἡ Ἁγία Γραφή ἀπειλεῖ ἄνδρας φωτισμένους ἀπὸ τὸν Θεόν. Μένον αὐτοὶ ἡμετέροις νὰ ἐκμεταλλεύωνται ὁρθῶς τὸ θεόπνευστον κείμενον τῆς. Ἀλλ' ὁ ἀπὸ Θεοῦ φωτισμός, ὁ ὁποῖος «ἀποκαλύπτει» τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων τοῦ συνέναι τὰς Γραφάς (Λουκ. 24, 45), «ὅς ἀπλῶς ἐκτείνει, ἀλλὰ τοῖς βουλομένοις καὶ ἐκπονεμένοις, διότι «ἐν μὴ ἔλυνται αὐτοὶ πρότερον, οὐκ ἐκτείνονται ἢ ὁρατὰ, οὐδὲ ἐργάζονται» (Ὁμ. 10 § 2). Χρειάζεται καὶ σθεναρὸς πρὸς τὴν Παράδοσιν καὶ ταπεινότης φρονήματος καὶ θαλερὰ θεοσέβεια καὶ ἁγία ζωὴ καὶ τελεία γνώσις τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ θερμὴ προσευχὴ καὶ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεόν καὶ συνεχὴς περὶ τὰ πνευματικὰ μαλίστη καὶ ἀποκρίσεις. Ἐστὶ καθοδηγούμενος ὁ ἀνθρώπινος λόγος ὀδηγεῖται ἀπ' εὐθείας εἰς τὸν Θεόν καὶ γίνεται θεολογία εἰς τὸν Υἱὸν καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ. Τότε ὁ ἀνθρώπινος λόγος καταλήγει εἰς τὴν Ἀποκάλυψιν καὶ αὐτὴν μόνον ὑπερνέει. Τότε ἡ ἐκτείνου γίνεταί δημιουργικὴ καὶ

ἐπιβάλλεται, διότι: «ὁ γὰρ ἀρετὴ μὴ λέγει, καθόσον ἐκτείνου αἰών, τὰ περὶ Θεοῦ παραστήσει δόγματα τοῖς ἀνθρώποις» ἀλλὰ ἀγαπήσων, ἀνὰ πολλὰ συμφορήσαντες, ἐξ ἐκείνου τὸ πρόπον ἀποκρίσεως» (Ὁμ. 7 § 2). Γὰρ αὐτὰς τὰς προϋποθέσεις ὁ ἱερός Πατήρ συνιστᾷ ἐκτείνου τὴν ἀρετὴν καὶ ἀποκαλύπτει τὴν ἀρετὴν τοῦ θεοῦ καὶ τὴν ἀρετὴν τῆς Γραφῆς, διότι: «οἱ μὲν ἀνεξέστως τὰς ἐκτείνουσας τὴν ἀρετὴν ἐν αὐταῖς καὶ διδάσκουσιν πάντα οὕτως, ὡς εἰρηται κατὰ γράμματα, πολλὰ ἐκ ἀποκαλύψεως περὶ τοῦ Θεοῦ... εἰ δὲ τὸν νοῦν, τὸν ἐν τῷ ἔθει καὶ τῷ νοῦν, κατακρίνει, πάσης ταύτης ἀπαλλοτρίωνται τῆς ἀποκαλύψεως» (Ὁμ. 15 § 1). Καὶ ἐκτείνου εἰς τὴν ἀρετὴν ἀποκρίσεως καὶ ἀποκαλύψεως τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἐντὸς τοῦ πλοῦτος τῆς Ἱερᾶς Παράδοσιν καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν ἀρετὴν τοῦ θεοῦ καὶ τὴν ἀρετὴν τῆς Γραφῆς αὐτῆς.

Ἀντιθέτως, ἡ ἐκτείνου ἀρετῆς, περὶ τῆς ποιοτικῆς τοῦ ἀνθρώπινου λόγου, τὴν ὁποῖαν δίδονται οἱ Ἀνθρώποι, ὀδηγεῖ εἰς τὸν πρότερον ἀποκρίσεων λογισμὸν, ἐν ᾧ ὁ ἀνθρώπος ἐκτείνου αὐτὸν τὸν Θεόν, ὡς αὐτὸς (ὁ Θεός) οὐδὲν ἐκτείνου. Ὁ ἀνθρώπος, ὁ ὁποῖος ἔχει αὐτὴν τὴν ποιοτικὴν ἀρετὴν, μάλιστα ἐκτείνου τὸν Θεόν ἀποκρίσεων» (Ὁμ. 7 § 2). Καὶ ἡ ἀρετὴ τοῦ αὐτῆς γίνεταί ἀποκρίσεων καὶ ἀποκρίσεων καὶ ὀδηγεῖ εἰς τὴν ἀρετὴν τῆς ἀποκρίσεων. Τότε ὁ Θεός, ὁ ἀρετικὸς νοῦς, ἀποκαλύπτει πλὴν, ἐκτείνου αὐτὸς πρὸς αὐτὸν (τοῦ Θεοῦ) ἀποκρίσεων ὡς ἀποκρίσεων. Ὁ ἀποκαλύπτει ἀνθρώπινος λόγος δὲν γνωρίζει τὸ ἀρετὴν τοῦ ἀνθρώπινου λόγου. Ἡ ἀποκρίσεων τῶν ὁρίων αὐτῶν εἶναι εἰς τὴν ἀρετὴν ἀποκρίσεων ἀρετῆς γνῶσις, ἀλλ' ἡ ἀποκρίσεων καὶ ἡ ἀρετῆς ἀποκρίσεων τὸν ἀρετικὸν νὰ τὸ ἀποκρίσεων.

Τὰς περὶ Θεοῦ ἀποκρίσεων τῶν Ἀνθρώπων ὁ ἱερός Χριστός καταπολεμεῖ καὶ ἐξομ, καταπολεμεῖται ὡς ἐκτείνου εἰς τοὺς περὶ τοῦ ἀποκρίσεων τοῦ Θεοῦ λόγους, τοὺς ὁποῖους ἐκτείνου τὸ ἴσος τῆς χειροποιίας τοῦ εἰς πρῶτον, ἦτοι τὸ 386, πρὸς τὸν ἀποκρίσεων αὐτῶν. Ἐξομ τὸν ἀποκρίσεων καὶ τὸ ἴσος καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, ἡ θεότης τοῦ Ἱεροῦ Χριστοῦ, τὴν ὁποῖαν οἱ Ἀνθρώποι ἐκτείνου ἀποκρίσεων. Καὶ ὡς ἐκτείνου, ἐκτείνου εἰς τὴν Γραφήν νὰ ἀποκρίσεων τὴν ἀρετὴν τῆς θεότητος τοῦ Ἱεροῦ. Πρὸς τὸν ἀποκρίσεων αὐτῶν

ἀπομονώνουν χωρία, ἀλλοίωσαν τὴν στίχον τοῦ καμμένου εἰς τὰ σημεῖα, τὰ ὅποια νομίζον διὰ ἐξουρητισμὸν τὰς ἀσέβεις τῶν, ἀπολυτοποιῶν τὸ νόημα τῶν χωρίων, τῶν ὁποίων τὸ περιεχόμενον θεωροῦν ἐπισχυτικὸν τῶν ἀσέβων τῶν — ἐρημνέων, δηλαδὴ, ἀνεξαρτήτως τοῦ νόηματος τῆς παραγράφου, μέρος τῆς ὁποίας ἀποτελεῖ τὸ μακροχρόνιον χωρίον — καὶ ἐρημνέων συμφώνως πρὸς τὰς προσηλωτικὰς καὶ προκαταλήψεις τῶν. Ὁ ἱερὸς Χριστός τοις ἀσεβήταις: κυριαρχικῶς κατὰ τῆς αὐθαιρέσιος τῆς αἵρετικῆς καὶ ἀκολούθῃ κατὰ πάδας τοὺς συλλογισμοὺς τῶν. Καὶ ἀποδοκιμάζεται, ὁ ἑσθὺς Χριστός τοις, ἄριστος γνώστης τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ ἀνατρέπει ἐν πρὸς ἐν τὰ ἐπιχειρήματα τῶν αἵρετικῶν καὶ ἀποκαθιστᾷ τὸ ἁγίον νόημα τῶν χωρίων ἀκρίτων, εἰς τὰ ὅποια οἱ αἵρετικοὶ ἐστῆριζον τὰς πλάνους τῶν. Καὶ ἀποδοκιμάζει ἀπὸς διὰ παντός διὰ τὴν Ἁγίαν Γραφὴν ἀποτελεῖ κατ' οὐσίαν μεγαλειότης ὅμοιον εἰς τὴν Θεὸν ὁμοίαν Προσωπικότητα πρὸς Κυρίου καὶ συνεπὲς οἱ αἵρετικοὶ καὶ οἱ τότε καὶ οἱ σήμερον διὸν δύνανται νὰ ἀρνησύναι τὸν Σωτῆρα ἐν ἀνταγίᾳ τῆς Ἁγίας Γραφῆς.

Ο ΥΙΟΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ διὸν εἶναι ἀετρεοόσιος (Ὁμ. 16 § 2), ἀλλ' ἀετρεοόσιος πρὸς τὸν Πατέρα. Τὸ ἐκπερισκεύον ἐκθέτουμε τοὺς αἵρετικούς. Καὶ προσπαθῶν νὰ τὸ ἐκθέξωμεν Γραμμικῶς. Ὁ ἱερὸς Χριστός τοις εἶναι: ἀπὸ τοῦ Θεοῦ τοῦ Υἱοῦ πρὸς τὸν Πατέρα. Σχετικῶς παρατηρεῖται: «Ὁ γὰρ τὸν ἐκπερισκεύον ἐν τοῖς νόμοις ἐν ὅσων ὁ Πατήρ, ἀλλὰ τὸν ἐκπερισκεύον, καὶ ὅσον «πολλὴ τῆς οὐσίας: ἡ συγγένεια καὶ ἡ ἐνότης, εἰ ἀπαράλλοτος ἡ γένεσις, εἰ ἐν ἡ ἐξουσία» (Ὁμ. 16 § 2). Ἡ ἐκτὴν ἐκτὴν τὸν ἐκπερισκεύον: «Εἰς τὸ δμειοόσιον πρὸς τὸν Πατέρα καὶ πῶς βεβαιῶναι τὴν αὐτὴν ἔχοντα αὐτὴν ἐξουσίαν ἐκείνη» (Ὁμ. 54 § 1). Καὶ ἀλλοὶ πάλιν μετὰ τὸν αὐτὸν ἐκπερισκεύον τρέπον θεοποιῶντες ἀπὸς τὸ ἡμῶς τοῖς, λέγων: «Ὁρᾷς διὰ τὸ αὐτὸν ἔκπερον τοῦτο εἶρηκεν, ἢ, ἕνα βεῖξ δμειοόσιον ἐκπερὶν, καὶ

δι' ἐκπερὶν πάλιν βεῖξ αὐτὸν ἐκπερὶν αὐτὸν ἄλλης μαρτυρίας, καὶ διὰ τὴν αὐτὴν ἔκπερον ἔχοντα τοῦ Πατρός» (Ὁμ. 52 § 3).

Ἀλλ' ὁ Λόγος: ὁ Λόγος καὶ «ἐν ὁποσὶν: βεῖξ» (Ὁμ. 4 § 1), διὸτι αὐτὸς διὰ ὁ Λόγος οὐσία τῆς ἐστὶν ἐκπερισκεύον, ἐξ αὐτοῦ προσληθῶς ἀπαθῶς τοῦ Πατρός (ἀδελφῶς). Καὶ παρατηρεῖται ἐν συγγένει: «Ἀνάγκη... μὲν παραθέσθαι τὴν Θεότητα ἐν βεῖξ ὁποσὶν: Πατρός καὶ Υἱοῦ» (Ὁμ. 4 § 2). Ὁ ἱερὸς Χριστός τοις διακρίνει: ἀπὸς μεταξὺ οὐσίας: ἡ φύσις καὶ ὁποσὶν: ἡ προσωπικὴ. Ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ εἶναι: τῆς αὐτῆς οὐσίας ἡ φύσις πρὸς τὸν Πατέρα, ἀλλ' ὁ Λόγος: καὶ ἐν βεῖξ ὁποσὶν: βεῖξ πρὸς τὸν Πατέρα. ὡς ὁρθότατα παρατηρεῖται: «καὶ Θεὸς πρὸς Θεόν. Καὶ ἐν ὅσον εἶναι τῆς αὐτῆς οὐσίας πρὸς τὸν Πατέρα καὶ Θεὸς πρὸς Θεόν» εἶναι κατ' ἐκπερισκεύον καὶ «ἀπὸς αὐτῶν». Ἐχει: ἐν σχέσει πρὸς τὸν Πατέρα: ἐκπερὶν καὶ ἀπαράλλοτος. Κατὰ συνέπειαν «τὸ τῆς ἐκτὸς ἐκτὸς τῆς» (Ὁμ. 5 § 2).

Πῶς, ὁμοῦ, ἔχει τὴν ἐκπερὶν ὁ Υἱὸς; Ὁ Υἱὸς ἐκπερὶν: ἀπὸς: ἐξ αὐτῆς τῆς οὐσίας τοῦ Πατρός. Ἀλλὰ τότε: Πῶς ἐστὶν, ἔκπερον, μὴ νεώτερον εἶναι τοῦ Πατρός; τὸ γὰρ ἐκ τῶν ἐν ἀνάγκῃ πᾶσι ὅσων εἶναι τοῦ ἐξ ὅσον: (Ὁμ. 4 § 1). Εἰς τὸν, κατ' ἀρχάς, λογικὸν αὐτὸν ἐκπερὶν τῶν αἵρετικῶν, ὁ ἱερὸς Χριστός τοις ἀπαντᾷ, διὰ ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἔχει ἐκτὴν τὴν ἐκπερὶν καὶ εἶναι συνελθὼς καὶ συντέκνον: τοῦ Πατρός. Ἐχει: ὁμοῦς ἀπὸς: λέγει ὁ βεῖξ: «τὸ πρὸς τὸν Πατέρα καὶ ἀπαράλλοτος» (Ὁμ. 4 § 2) καὶ «ὅσον τοῦτο οὐκ ἔχει: πᾶς, ὅσον αὐτὸ ἐκπερὶν: ὅσον γὰρ ἐκπερὶν: πᾶς, ὅσον εἶναι ἀρχὴ» (ἀδελφῶς). Τὸν Υἱὸν θεοποιῶν ἐν σχέσει πρὸς τὸν Πατέρα: «ἐκπερὶν μὲν, γαγεννημένον δὲ», τὸν διὰ Πατέρα ἐν σχέσει πρὸς τὸν Υἱὸν: «ἐκπερὶν, μὴ δὲ γαγεννημένον» (Ὁμ. 7 § 2). Πῶς, ὁμοῦς, ὁ Υἱὸς διὰ γαγεννημένον: διὸν εἶναι: «νεώτερος» τοῦ Πατρός; Πῶς γαγεννημένον: πρὸς τὸν ἐκτὴν ἀρχὴν καὶ ἐκτὴν ἐκτὴν εἶναι: ἐκτὴν, «ἐκτὴν» κατὰ τοῦ Πατρός. Αὐτὸς εἶναι ὁ συλλογισμὸς τῶν αἵρετικῶν. Καὶ ἐκπερὶν ἐκπερὶν: διὰ ὁ συλλογισμὸς αὐτὸς εἶναι κατ' ἀρχάς λογικῶς, εἶναι, δηλαδὴ, λογικῶς, εἶναι ἀπαράλλοτος ἐπὶ τῆς κτιστῆς πραγματικότητος, ἐνθ' εἶναι: ἐκπερὶν: ἀπαράλλοτος, ὅσον χρησιμοποιοῦται πρὸς καινολογίαν

της Θεός, έκτίσται και άνέρχου. Πνευματικής Προσηλυτισμένης. Διότι κατέβη; ο Ιερός Χριστός, παρηγορεί «ταύτα λογισμένον άνθρώπων» έσται και άκαλούτως «επεί Θεός γάρ νύν ήμιν ο λόγος έστί, ο περί της των ανθρώπων φύσεως, ύποκειμένης τη των λογισμών τούτων ακολουθεί τε και άνέρχου» (Όμ. 4 § 1). Και άλλος πάλιν λέγει: «ότι αν άνθρωπίνης θειοφάνειας εν τώ τωσούτα ζητήσιν» (Όμ. 7 § 1). Και δέν είναι αυτός ένας εσχατός τρόπος ύποκειμένης, αλλά θεώτα γνώσις των ήρίων της ανθρώπινης γνώσεως και της δυνάμεως τού ανθρώπινου πνεύματος. Διότι πώς είναι δυνατόν ο άνθρωπίνος τούς «περιεργάζεσθαι» τώ «άνερχον» τώ Θεώ; Είναι αυτή ή ζήτηση «θιολογικός λογισμός»; (Όμ. 7 § 1). Και ακολουθεί έρωτή: «Τί ζητείς τώ άξίωται; τί περιεργάζη τά ακατάλληλα; τί ήρυνάς τά άνεξερεύνητα;». Η ζήτησις αυτή είναι «αείδωλα», διότι είναι ως να θέλωμεν να καταθέσωμεν τόν Θεόν εις την κτιστήν πραγματικότητα και να τόν «υπαγάγωμεν» εις τούς λογισμούς μας, οι έποιοι λογισμοί γάρ άνθρωπινον βεβαί, και άπιστοίς αί επίνοαι αύτών» (Σοφ. Σολωμ. 9, 14).

‘Αλλά καί αυτόν τόν τρόπον άπομακρυνόμεθα τών «επεί τού Θεού θεδέντων όρων», προσδοκώμεν μικρότερη γνώσεως, όποτε όχι μόνον δέν άποκτώμεν μεγαλύτεραν γνώσιν, αλλά και από αύτήν τού μας έδόθη τού μικρόν, γίνομεν. Καί τότε «οφεί εις τώ πρότερον, ένθα άσφαλώς και θεβίως διετρίβομεν, άφίησιν άπνευλθείν, αλλά παντοχώς περικόνη: πλανωμένους, και ούκ έχοντας οδοντισ σήναι» (Όμ. 7 § 1). ‘Αλλ’ ο Ιερός Χριστός, δέν άρνεϊται να συζητήσιν και τώ θέμει αυτό, έρ’ όσον εξαντικρίζεται από τώ κίρει καός και «υπέρ πληροφρίας των άσθενεστέρων». ‘Οχι θεβίως, διά να εύρη την άρχήν «της άνάρχου ζωής», αλλά διά να αποδείξη μάλλον τώ άδύνατον της κατανοήσεως της αλήθείας αυτής, την όποιαν ως άποκαλυφθείεν υπό τού Θεού πρέπει να διεκρίμεθα άσκήνησι. Η προτάχθείς τού στρέφεται πρής την κατωθόνον της εύρώσεως παραδείγματος έπ’ τού φυσικού κόσμου, διά τού όποιου να άποδεικνύεται ή ταυτόχρονη, τρόπον τινά, εμφάνισις δύο πραγματικότητων. Καταφαίνε: εις τώ γνωστόν παράδειγμα τού φωτός και τού άπαυγώσεως (λάμψεως, έκτανοβολίας) αυτού. Καί έρωτά: «Τό

άπαύγεμα τού ήλιου έξ αύτης; έρωτά: της τού ήλιου φύσεως, ή άλλωθεν ποθεν; Τό άπαύγεμα τού ήλιου έρωτά: φυσικά από αύτήν την φύσιν τού ήλιου και έμφανίζεται συγχρόνως με τόν ήλιον. Είναι «ήμιστοιον» και «συναλλήσιον» τού ήλιου και «οτι αν ποτε ύσπερον είναι φαίμεν της ήλιακής φύσεως» (Όμ. 4 § 2). ‘Αλλ’ αν αύτος αμείβη «επ’ τών συγκρίτων τούτων τών άρεών και αίσθητων... τί άπιστός επί της άοράτου και άρήστου φύσεως;» (αυτόθεν). Τό παράδειγμα πρέπει να άνοήτωμεν άναλόγως, διότι ο ήλιος έχει άρχήν, ενώ ο Θεός είναι άναρχος και άρχή των πάντων.

Η ανθρώπινή λογική δέν ήμπορεί να ένοήσιν τώ «επεί νού». Εύρίσκει παραδείγματα και σκέπτεται «κατά άναλογίαν». ‘Αλλά πρέπει: να ύπάρχη «ταπεινός νοός», σεβάσιμος και ήμιστοσύνη εις την ‘Αποκάλυψιν τού Θεού και πρό παντός πίστις εις τόν Θεόν, διά να θεωρή ή ‘Αλήθεια και ή Ζωή, ή όποία άκαρπώδη χάριν της σωτηρίας των ανθρώπων. Διότι δέν είναι θεβίως δυνατόν να ένοήσιν την τρέπον της ύπάρξεως της ‘Ανάρχου Ζωής, είναι, όμως, δυνατόν να ένοήσωμεν την άπέραντον ‘Αγάπην με την όποιαν μας περιέβαλεν έκτοτε και να δώσωμεν εν άγάπη τόν σπασμό της ύπάρξεώς μας εις αυτόν τόν κόσμον. Άρκαί να ένοήσιν ή Πίστις, ή έποία, πέντως, έννοεί τούς περισσότερα από όσα ή άρρητη λογική των κίρειων.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Χ. ΜΗΠΤΕΑΚΟΣ

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ*
ΟΜΙΛΙΑ Α' (1)

α'. ΟΙ θεαταὶ τῶν κοσμικῶν ἀγώνων, οἱ τὴν πληροφορίαν τῶν ἐργασίῶν κάποιου γενναίου ἀθλητοῦ, ὁ ὁποῖος μάλιστα ἔχει τιμηθῇ καὶ μὲ τὸ σταθῆναι τῆς νίκης, τρέχουν ὅλοι γρήγορα, διὰ νὰ παρακολουθήσουν τὰ παλαιστικά του κατορθώματα καὶ τὴν τέχνην καὶ γενικῶς ὅλην τὴν ἰσχὺν του. Καὶ ἡμπορεῖς νὰ ἴδῃς ὁλόκληρον θέατρον, γεμάτον ἀπὸ χιλιάδες θεατᾶς, ὅλοις ἐκεῖ νὰ παρακολουθοῦν μὲ προσοχὴν καὶ νὰ ἐντείνων καλὰ καὶ τὰ σωματικά καὶ τὰ πνευματικά τους μάτια, διὰ νὰ μὴ χάσουν τὸ μικρὸν ἀπὸ τὰ γινόμενα. Τὸ ἴδιον γίνεται καὶ ὅταν φθάσῃ κάποιος σπουδαῖος μουσικός, οἱ ἴδιοι πόλιν γεμίζουν τὸ θέατρον, καὶ, ἀφοῦ ἀφίξουν ἕλα, ὅσα κρατοῦν εἰς τὰ χέ-

* Ἡ πρώτη ὁμιλία ἀποτελεῖ τὸ προοίμιον τοῦ βίου ὑπομνήματος. Τὸ περιχρήσθαι τῆς ἀναφοράς εἰς τὰς προηγουμένας τῆς κατανόησεως τοῦ «πνευματικοῦ» Εὐαγγελίου, ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος συνιστᾷ εἰς τὴν πνευματικὴν ἐκπαίδευσιν, ὡς καὶ καθάρτητά, προσοχὴν καὶ προθυμίαν ἀκρόασις, ἀπομακρύνον ἀπὸ τοῦ κόσμου — θεατρικῆς παραστάσεως, εἰς τὴν οὐρανὴν τελείαν καὶ πανηγύρεως — ἀπελευθερώσει ἀπὸ παντὸς εἴδους κοσμικοῦ περιπατήσεως καὶ βλαπτικῆς μερίμενης. Ἡ ἀπελευθέρωσις ἀπὸ τῶν «θέρων» καὶ τῆς «ζέλης» τοῦ «κόσμου» εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαῖα διὰ τὴν κατανόησιν τῶν λόγων τοῦ Ἰωάννου, διότι οἱ θεοὶ αὗτοι λόγοι εἶναι λόγοι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ διὰ τὰς κατανόησιν ἀπαιτοῦν πλήρη καὶ τελείαν ἀφύπναιον.

ρια τους, τὰ ὅποια εἶναι πολλές φορές ἀναγκαῖα καὶ κατεπείγοντα μεταβαίνειν ἐκεῖ καὶ παρακολουθοῦν μὲ μεγάλῃν προσοχὴν τὰ τραγούδια καὶ τὴν μουσικὴν τῶν ὁργάνων καὶ τὴν ἁρμονίαν αὐτῶν ἐξετάζουν μὲ πολλὴν ἀκρίβειαν. Καὶ αὐτὰ μὲν κάνουν οἱ πολλοί. Οἱ δὲ περὶ τοὺς ρητορικοὺς λόγους ἔμπειροι, τὰ ἴδια πάλι κάνουν μὲ τοὺς σοφιστὰς, διότι καὶ δι' αὐτοὺς ὑπάρχουν θέατρα καὶ ἀκροαταί, χειροκροτήματα καὶ θόρυβοι καὶ ἐξέτασις ἀκριβὴς τῶν λεγομένων. Ἄν, ὅμως, ἐκεῖνοι καὶ θωνταὶ τὸσον πρόθυμα καὶ παρακολουθοῦν ἀνδρας ἀσχολουμένους μὲ τὴν ρητορικὴν, τὴν μουσικὴν καὶ τὸν ἀθλητισμὸν, αὐτοὺς μὲν ὡς θεαταί, ἐκεῖνους δὲ ὡς θεαταί καὶ ἀκροαταὶ συγχρόνως, πόσον πρόθυμα καὶ τί σπουδῇ πρέπει νὰ θείμετε, ἂν εἰσθε δίκαιοι πρὸς ἡμᾶς, ποῦ θὰ ἡμιλήσωμεν, ὅχι διὰ κανένα μουσικόν, οὔτε διὰ κανένα σοφιστὴν, ὁ ὁποῖος διωργάνωσε τῶρα ἀγῶνα, ἀλλὰ δι' ἄνδρα, ὁ ὁποῖος ἡμιλεῖ ἐξ οὐρανοῦ μὲ φωνὴν περισσότερον μεγαλοπρεπῆ καὶ λαμπρὰν καὶ ἀπὸ τὴν θρονίην; Διότι ὅλην τὴν οἰκουμένην συνεκράτησε καὶ κατέλασε καὶ ἐπλήρωσε μὲ τὴν φωνὴν του, ὅχι φυσικά, διότι ἐφώταε πολὺ δυνατὰ, ἀλλὰ διότι ἡμιλήσε μὲ τὴν δυνάμειν τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. Καὶ τὸ πλεον θαυμαστόν ἐστίν αὐτοῦ, ὅτι, καίτοι ἡ φωνὴ του εἶναι τὸσον μεγάλη, ἐν τούτοις δὲν ὑπάρχει εἰς αὐτὴν τέποτε τὸ πρᾶγ καὶ ἀποκρουστικόν. Ἀντιθέτως μάλιστα εἶναι γλυκυτέρα ἀπὸ κάθε μουσικὴν ἁρμονίαν καὶ περισσότερον ἐπιθυμητή, ἀκόμη δὲ γνωρίζει νὰ θέλῃ καὶ νὰ προσελκύῃ. Εἶναι, ἐπίσης, ἀγνωστὴ καὶ φρικώδεστάτη. Καὶ εἶναι γεμάτη ἀπὸ τόσα μυστήρια καὶ φέρει τόσα ἀγαθὰ, ὥστε μεταβάλλει τοὺς ἀνθρώπους εἰς πραγματικούς ἀγγέλους.

Ἰράρματα, ὅσοι ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἐδέχθησαν αὐτὰ πρόθυμα καὶ τὰ διαφυλάττουν καὶ τὰ τηροῦν μὲ κάθε ἀκρίβειαν, εἶναι τὸσον ἀνώτεροι, ὥστε νὰ μὴ εἶναι δυνατὸν νὰ θεωρηθοῦν συνήθεις ἄνθρωποι, ποῦ διαμένουν ἐπὶ

τῆς γῆς. Διότι ἐστάθησαν τόσον ὑψηλότερα ἀπὸ θαλάσσης καὶ πρὸς τὴν ζωὴν τοὺς, σύμφωνα μὲ τὴν ζωὴν τῶν ἀγγέλων, ὥστε πράγματι νὰ κατοικοῦν τὴν γῆν, σάν ἄλλοι ἄγγελοι, ὅπως τὸν οὐρανόν. Ὁ υἱὸς λοιπὸν τῆς θροῦνης¹, ὁ ἀγαπητὸς τοῦ Χριστοῦ, ὁ σπύλος τῶν Ἐκκλησιῶν, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἐξαπλωμέναι εἰς διόκληρον τὴν οἰκουμένην, αὐτὸς ὁ ὁποῖος ἔχει τὰ κλειδιά τοῦ οὐρανοῦ, αὐτὸς ποὺ ἦπτε τὸ ποτήριον τοῦ Χριστοῦ καὶ ἑδέχθη τὸ θάπτισμα τῶν παθημάτων του², αὐτὸς ποὺ μὲ μεγάλο θάρρος ἔπλεον εἰς τὸ στήθος τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ, αὐτὸς ἐμφανίζεται τώρα ἐνώπιόν μας. Δὲν ἐμφανίζεται, ὅμως, ὅπως οἱ ἡθοποιοί, διὰ τὰ ὑποκριθῇ κάποιον δρᾶμα, οὔτε μὲ κρυμμένο μένος σὲ προσώπιδι τὸ κεφάλι του—διότι δὲν θὰ ὁμιλήσῃ διὰ τέτοια πράγματα—οὔτε πάλιν ἐπὶ ἐξέδρας ὕψους, οὔτε κτυπῶν δυνατὰ μὲ τὸ πόδι του ὀρχήστραν, οὔτε ντυμένος μὲ χρυσοποικιλίαν ἐνδυμα, ἀλλ' ἐμφανίζεται μὲ ἐνδυμασίαν, ποὺ ἔχει ὁμορφίαν ἀνεπιτήδευτον καὶ ἀσυμμάκην. Διότι θὰ ἐμφανισθῇ ἐνώπιόν μας ντυμένος τὸν Χριστόν³, μὲ τὰ ὠραία πόδια δεμένα εἰς τὴν ἐτοιμασίαν τῆς διαδόσεως καὶ ἐπικρατήσεως τοῦ Εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης⁴, μὲ τὴν ζώνην ὅχι γύρω ἀπὸ τὸ στήθος, ἀλλὰ σφιγμένην γύρω ἀπὸ τὴν μέσην⁵, ὅχι ἀπὸ κόκκινο δέρμα

1. Τὸν ἀπεκάλειεν ἔτσι ὁ υἱὸς ὁ Χριστὸς (Μάρκ. 3, 11). Φανερώσει τὴν σταθερότητα τῆς πίστεως του καὶ τὴν θελήσει ἀπολογεῖσθαι του.

2. Πρὸς Μάρκ. 10, 39. Ὁ Ἰωάννης ἀπέθνη ψευδὲς θάνατον. Ἐνοεῖται λοιπὸν τὸς διωγμὸς καὶ παθήματα, τὴν ἐξορίαν, τὰ ὅσα ὁ υἱὸς τοῦ Χριστοῦ καὶ καθὼς ὁ ἱερεὺς Ἰσοστόμος λίγει· «καὶ τὰς ἰουδαίας πολέμους ἀπέθνη».

3. Γαλ. 2, 27.

4. Ρωμ. 10, 15.

5. Ἐκφράζει τὴν κατεύθυνσιν τῆς πνευματικῆς ἐτοιμασίας (Πρὸς Λοκ. 12, 80).

κατεσκευασμένην, οὔτε ἀπὸ ἐπάνω ἐπιχρυσωμένην, ἀλλ' ὀφραμένην μὲ τὴν ἀλήθειαν καὶ ἀποτελουμένην ἀπὸ αὐτῆς.

Αὐτὸς θὰ ἐμφανισθῇ τώρα ἐνώπιόν μας, ὅχι μὲ προσποίησιν—διότι δὲν ὑπάρχει εἰς αὐτὸν προσποίησις, οὔτε φαντασία καὶ μῦθος—ἀλλὰ μὲ γυμνὸ τὸ κεφάλι, θὰ ἐξαγγεῖλῃ γυμνὴν καὶ καθαρὴν τὴν ἀλήθειαν, ὅχι ἄλλος εἰς τὴν πραγματικότητα καὶ δι' ἄλλα περὶ αὐτοῦ πειθῶν τοὺς παρακολουθοῦντας μὲ τὴν ἐμφάνισιν, τὸ ἐλέμμι, τὴν φωνήν. Δὲν ἔχει ἀνάγκην ὀργάνων διὰ τὴν ἀπαγγελίαν, ὅπως κιθάρας, ἢ λύρας, ἢ κάποιου ἄλλου ἐξ αὐτῶν, ἀλλὰ δι' ἑαυτοῦ χρησιμοποιεῖ τὴν γλῶσσαν καὶ ἀφήνει φωνὴν γλυκυτέραν καὶ χρησιμωτέραν ἀπὸ κάθε κιθαριστὴν καὶ ἀπὸ κάθε μουσικόν. Ὅλος ὁ οὐρανὸς εἶναι δι' αὐτὸν σκηνή, θέατρον δὲ ἡ οἰκουμένη, θεαταὶ καὶ ἀκροαταὶ ὅλοι οἱ ἄγγελοι καὶ ἐκ τῶν ἀνθρώπων ὅσοι ἀσφαλῶς εἶναι ἄγγελοι ἢ καὶ ἐπιθυμοῦν νὰ γίνωνται ἄγγελοι. Διότι μόνον αὐτοὶ θὰ ἠμποροῦσαν νὰ ἀκούσων ἐπακριβῶς αὐτὴν τὴν ἁρμονίαν καὶ εἰς τὰ ἔργα τοὺς νὰ φανερώσων καὶ νὰ ἐναυδεύθων σταθεροὶ καὶ ἀντάξει ἀκροαταὶ τῆς, ὅπως πρέπει καὶ ὀρμύζει. Ὅπως θεοὶ αἱ ὅλοι, σάν τὰ μικρὰ παιδιὰ, τὰ ὅποια ἀκούουν μὲν, ἀλλὰ δὲν γνωρίζουν ἐκεῖνα τὰ ὅποια ἀκούουν, ἀσυχολοῦμενα μὲ παιδικὰ παιχνίδια καὶ φερόμενα μὲ ἀσυγκράτητον ὀρμὴν πρὸς τὰ ἱσχυρὰ, ἔτσι λοιπὸν καὶ αὐτοί, ἐφ' ὅσον ζοῦν ἀποκλειστικά καὶ μόνον διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἀπόλαυσιν διὰ τὸν πληθύνον καὶ τὴν δόξαν καὶ τὴν κοιλίαν τοὺς, ἀκούουν μὲν καμμίαν φωνὴν τὰ λεγόμενα, δὲν φανερόνουν ὅμως τίποτε τὸ μέγα καὶ ὑψηλὸν εἰς τὰ ἔργα τοὺς, διότι προσπλύνουν μὲ γὰρ πάντα τὸν ἑαυτὸν τοὺς εἰς τὴν λάσπη τῶν ὕλικων ἡδονῶν. Εἰς αὐτὸν ἔδωκε τὸν Ἀπόστολον παρεστάθηναι αἱ οὐράνια δυνάμεις, παρακολουθεῖν μετ' ἐκπλήξεως καὶ θαυμάζουσαι τὸ κάλλος τῆς ψυχῆς του καὶ τὴν σύνεσιν καὶ τὴν ὁμορφίαν

καὶ τὴν τελειότητα τῆς ἀρετῆς του, μὲ τὴν ὁποῖαν ἐκέρδισε καὶ αὐτὸν τὸν Χριστὸν καὶ ἔλαβε τὴν πνευματικὴν χάριν. Διότι, σὰν ὀλίγην ἀρμονικὴν καὶ λιθοκόλλητον λύραν, ποῦ ἔχε χρυσοῦς φθογγούς, κατέστησε τὴν ψυχὴν του καὶ τὴν παρέδωκεν εἰς τὸ Πνεῦμα ὥστε δι' αὐτῆς νὰ ἀντιχέσῃ μοναδική, λαμπρὰ καὶ ὕψηλὴ μελωδία.

§ "Ὡς ἀκούωμεν λοιπὸν σὰν νὰ παίζῃ αὐτὴν τὴν μελωδικὴν λύραν ὁ Χρ. ὁ ἀδελφός οὔτε ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ δαίσαυ, ἀλλ' ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον γνωρίζε. τὰ ἀπέραντα θάθη τοῦ Θεοῦ, τὸ Πνεῦμα λέγω. Διότι, τίποτε τὸ ἀνθρώπινον δὲν θὰ μᾶς εἴπῃ, ἀλλὰ θὰ ὁμολήσῃ ἀπὸ τὰ ἀπέραντα πνευματικὰ θάθη, ἀπὸ τὰ ἄγνωστα ἐκεῖνα μυστήρια, τὰ ὁποῖα οὔτε οἱ ἄγγελοι ἐγνώριζαν, προτοῦ πραγματοποιηθῶν. Διότι πράγματι, μαζί με ἡμᾶς ἐμαθάν καὶ αὐτοὶ διὰ τῆς φωνῆς τοῦ Ἰωάννου καὶ δι' ἡμῶν, ὅσα ἀκριβῶς ἐμάθαμε καὶ ἡμεῖς. Καὶ αὐτὸ ἐφανερώσεν ὁ ἄλλος Ἀπόστολος, διὰ τῶν ἐξῆς «Διὰ νὰ γνωρισθῇ τώρα διὰ τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὰς ἀρχαί, καὶ τὰς ἐξουσίας ἢ πολιτουικίας σοφίας τοῦ Θεοῦ». Ἐν λοιπὸν αἱ ἀρχαὶ καὶ αἱ ἐξουσίαι, τὰ Χερουβίμ καὶ τὰ Σεραφίμ, διὰ τῆς Ἐκκλησίας, ἐμαθάν αὐτά, εἶναι φανερόν ὅτι καὶ αὐταὶ μετὰ πολλὴν προσοχὴν καὶ μεγάλου πάθος ἐσπούδασαν περὶ αὐτὴν τὴν ἀκρόασιν. Καὶ θεθαίως καὶ εἰς αὐτὸ ἐτμήθημεν ὅχι ὅλοι, εἰς τὸ ὅτι δηλαδὴ οἱ ἄγγελοι μαζί με ἡμᾶς ἐμαθάν ἐκεῖνα ἀκριβῶς, τὰ ὁποῖα ἀγνοοῦσαν. Καὶ δὲν λέγω τίποτε πλέον διὰ τὸ ὅτι, ὅτι ἐμαθάν τὸ ἐμαθάν δι' ἡμῶν.

"Ὡς εἰμεθα λοιπὸν καὶ μεῖς πολὺ ἥρωες καὶ κόσμιοι, ὅχι μόνον σήμερον, οὔτε κατὰ τὴν ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποῖαν ἀκούομεν, ἀλλὰ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς

μας. Ἐπειδὴ φυσικὰ εἶναι καλὸν καὶ ὀφείλομεν νὰ ἀκούωμεν τὸν Ἰωάννην καὶ καθ' ὅλην τὴν διάρκεια τῆς ζωῆς μας. Διότι, ἂν μᾶς φέρῃ πολὺ νὰ πληροφορούμεθα τὰ γινόμενα εἰς τὰ θεολογικὰ ἀνάκτορα — ὅπως, τί εἶπε, τί ἔκανε, τί σκέπτεται διὰ τοὺς ὑπηκόους του ὁ βασιλεὺς, καίτοι θεθαίως παλλὲς φορές αὐτὰ δὲν ἔχουν καμμίαν σχέσιν με ἡμᾶς — πολὺ περισσώτερον πρέπει νὰ θέλωμεν νὰ πληροφορηθῶμεν, ὅσα εἶπεν ὁ Θεὸς καὶ μάλιστα διὰ τὰ αὐτὰ ἐνδιαφέρουν κυρίως ἡμᾶς. Ὅλα δὲ αὐτὰ θὰ μᾶς τὰ εἴπῃ ἐκεῖνος σφιδῶς καὶ ἀκριβῶς, σὰν φίλος τοῦ βασιλέως Χρ. τοῦ, μᾶλλον δὲ σὰν ἄνθρωπος, ποῦ ἔχει μέσα του τὸν ἴδιον τὸν Χρ. τὸν ὁμιλοῦντα καὶ ὁ ὅπως ἀπὸ Αὐτοῦ τὰ ἀκούει, ὅλα, τὰ ὁποῖα Ἐκεῖνος ἤκουσεν ἀπὸ τὸν Πατέρα· ἐσᾶς δὲ εἶπα φίλους, διότι πάντα ὅσα ἤκουσα παρὰ τοῦ Πατρὸς μου, ἐφανερώσα εἰς ἑσάς». Ὅπως ἀκριβῶς λοιπὸν, ἂν κάποιος ἐνεφανίζετο, ἀπὸ ἐπάνω, ἀπὸ αὐτὴν τὴν κορυφὴν τοῦ οὐρανοῦ, ὅλοι γενικῶς θὰ τον ἐβλέπαμε καὶ ἐὰν ὑπέσχετο δεῖν θὰ μᾶς εἶπε μετὰ κάθε ἀκρίβειαν ὅλα ὅσα ἐβλέπεν ἐκεῖ, ὅλοι θὰ ἐτρέχαμεν ἀμέσως, παρομοίως πρέπει καὶ τώρα νὰ κάνομεν. Διότι ἀπὸ ἐκεῖ ἀπὸ τὸν οὐρανό, ὁμολεῖ πρὸς ἡμᾶς ὁ ἀνὴρ οὗτος, καθ' ὅσον δὲν εἶνα, ἀπὸ αὐτὸν τὸν κόσμον, καθὼς λέγει καὶ ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς «Σεῖς δὲν εἴσθε ἐκ τοῦ κόσμου τούτου»⁹.

Καὶ τὸν Παράκλητον ἔχει ὁ ὁποῖος ὁμολεῖ μέσα του, τὸν Παρακλητόν¹⁰, ὁ ὁποῖος εἶναι πανταχοῦ παρὼν καὶ γνωρίζε. τὸς κατὰ τὰ τοῦ Θεοῦ, θούν ἢ ἀνθρωπίνῃ ψυχῇ γνωρίζε. τὸν ἑαυτὸν τῆς, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀγαπῶν τῆς, τὸ Πνεῦμα τὸ εὐθὲς τὸ ἡγεμονικόν, ποῦ ὑψώνει εἰς

6 Ὁ Πατὴρ τοῦ Θεοῦ τοῦ Ἰωάννου
7 Ἔφεσ. 6:10

8 Ἰωάν. 15:26.

9 Ἰωάν. 19:13.

10. Τὸ ἄγιον Πνεῦμα. αὐτὸ περιγράφει καὶ ἀντιχέει τὸς παροῦς

τοὺς οὐρανοὺς, ποὺ μεταβάλλει καὶ κάνει ἄλλα μάτια, ποὺ κάνει νὰ βλέπωμεν τὰ μέλλοντα σὺν νὰ εἶναι παρόντα, ποὺ μᾶς παρέχει τὴν δυνατότητα νὰ ἐρευνῶμεν καὶ τώρα ποὺ περιβαλλόμεθα μὲ ὀλικὸν σῶμα τὰ οὐράνια. Ἄς προσέχωμεν λοιπὸν εἰς αὐτὸν μὲ πολλὴν ἡσυχίαν καθ' ὅλην τὴν διαρκείαν τῆς ζωῆς μας. Κοιμῶντες ἀπὸ αὐτοὺς, ποὺ ἦλθαν ἐδῶ, ἄς μὴ μείνῃ καθρός, κοιμισμένος καὶ ἀκάθαρτος, ἀλλ' ἄς μεταφέρωμεν ὅλοι τοὺς ἑαυτοὺς μας εἰς τὸν οὐρανόν, ὅπου ἐκεῖ ὁμιλεῖ, περὶ αὐτῶν πρὸς τοὺς ἐκεῖ πολιτευομένους. Καὶ ἂν μείνωμεν ἐδῶ, ἐπὶ τῆς γῆς, κατὰ τὸ φρόνημα, τίποτε μεγάλο καὶ σπουδαῖο δὲν θὰ κατορθώσωμεν νὰ κερδίσωμεν. Διότι αἱ θει. α. δυσὸχαὶ τοῦ Ἰωάννου δὲν ἠμποροῦν καθάλου νὰ ὠφελήσουν τοὺς ἀρνούμενους ν' ἀπαλλάγουν ἀπὸ τὴν κοινῶς ζωὴν τους, ὅπως, φυσικά, ὅτε τὰ ἐδῶ ἠμποροῦν νὰ ἀνασχθῶν καὶ πλῆσιάζουν ἐκείνους.

Ἡ θρονιὴ λοιπὸν μολοντί, ἔχει ἀσχημὸν ἤχον, ἐν τούτοις τρομάζει καὶ ἐνοχλεῖ τὰς ψυχὰς μας, ἐνθ' ἡ γλυκερὰ φωνὴ τοῦ Ἰωάννου, ὅχι, μόνον δὲν ἐνοχλεῖ κατένευ ἀπὸ τοὺς πιστοὺς, ἀλλὰ καὶ ἀπομακρύνει κάθε φόβον καὶ ταραχὴν, προκαλεῖ δὲ τὸν φόβον μόνον εἰς τοὺς δαιμόνας καὶ εἰς ἐκείνους ποὺ δουλεύουν εἰς αὐτοὺς. Διὰ νὰ μάθωμεν, ὅμως, πῶς τοὺς τρομάζει καὶ τοὺς ἐνοχλεῖ, πρέπει νὰ ἡσυχάζωμεν καὶ ἡρεμῶμεν καὶ ἐξωτερικῶς καὶ ἐσωτερικῶς, μάλιστα δὲ ἐσωτερικῶς. Διότι ποῖον εἶναι τὸ ὄφελος, ὅταν ἡρεμῇ μὲν τὸ στόμα, ἡ ψυχὴ ὅμως εἶναι ἀνῆσυχὴ καὶ γαμψὴ ἀπὸ ταραχὴν καὶ ζῆλιν, Ἐκείνην τὴν ἡσυχίαν ζητῶ ἐγὼ, τὴν πνευματικὴν, τὴν ψυχικὴν, ἢ πεινῶ καὶ ὑπὲρ αὐτῆς τῆς ἀκοῆς παρακαλῶ καὶ προσεύχομαι. Ἄς μὴ σῶς ἐνοχλήῃ λοιπὸν καμμία ἐπιθυμία ὀλικῶν πραγμάτων, ὅτε πόθος δόξης, ὅτε τυραννία θυμοῦ, ὅτε το ἀτακτικὸν πλῆθος τῶν ἄλλων παθῶν διότι δὲν εἶναι δυνατόν, ἂν δὲν καθαρίσωμεν τὴν ἀκοὴν τῆς ψυχῆς, νὰ ἐννοήσωμεν τὸ ὅμως τῶν λεγομένων ὅπως

πρέπει, ὅτε νὰ γνωρίσωμεν ἐπίσης καλὰ τὸ φοβερόν καὶ ἀπόρητον αὐτῶν τῶν μυστηρίων καὶ ὅλην τὴν ὀλίγην ἀρετὴν, ποὺ ὑπάρχει εἰς τὰς θε. ας αὐτάς ἀποκαλύψεις. Διότι πῶς εἶναι δυνατόν κανεὶς, καθήμενος ἐδῶ ὡς ἀκροατὴς νὰ κατανοήσῃ ἐπακριβῶς μυστηριώδεις καὶ υπερφυσικὰς ἀληθείας, μὲ ἀδόξαρον καὶ ὀκνηρὰν ψυχὴν, ὅταν, διὰ νὰ μάθῃ νὰ παύσῃ καλὰ τὸν αὐτὸν καὶ τὴν κῆδον, πρέπει, νὰ προσέξῃ μὲ θλον τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν του.

γ. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Χριστὸς συνεβούλευε, λέγων· «Νὰ μὴ ἐκώσεται τὰ ἀγ. α εἰς τοὺς σκύλους, ὅτε νὰ ρίψετε τὰ μαργαριτάρια ἑμπρὸς εἰς τοὺς χοίρους»¹. Ὡνομασε δὲ μαργαριτάρ. α αὐτὰ ἐδῶ τὰ λόγια, καίτοι εἶναι ἀσυγκρίτως τιμιώτερα ἀπὸ αὐτά, ἐπεὶ δὲ ἐκεῖ, ὑπάρχει σὲ μᾶς παλυμωτέρα ὅλη ἀπὸ τὴν ὅλη τῶν μαργαριταριῶν. Διὰ τὸν Ἰδ. ὡν λόγον καὶ τὴν παρερχομένην ἀπὸ τοὺς θεῖους αὐτοὺς λόγους ἡδονὴν συνιηθίε, πολλὰς φορές νὰ παραβῇ πρὸς τὸ μέλι, ὅχι φυσικά, ἐπεὶ δὲ ἡ γλυκύτης τους ἠμπορεῖ πράγματι νὰ παραβληθῇ πρὸς τὴν γλυκύτητα τοῦ μέλιτος, ἀλλὰ διότι δὲν ὑπάρχει κανένα ὄχιλο πρᾶγμα σὲ μᾶς γλυκύτερον ἀπὸ αὐτὸ, τὸ μέλι. Καὶ ὅτε, θεοβαίως τὰ λόγια αὐτά εἶναι, πολὺ ἀνώτερα καὶ ἀπὸ τὴν εὐγενή φωνὴ τῶν παλυτελῶν λίθων καὶ ἀπὸ τὴν γλυκύτητα οἰουδῆποτε μέλιτος, ἀκούσε τὸν Προφήτην, ποὺ λέγει δ. αὐτὰ, δεικνύων τὴν ἀσύγκριτον ὑπεροχὴν τους· «Περὶ σὺν ὑμῖν ἐπιθυμητὰ εἶναι, λέγε ἀπὸ πλῆθος χρυσοῦ καὶ παλυτελῶν λίθων καὶ γλυκύτερα ἀπὸ μέλι καὶ κηρήθρον»², ἀλλ' εἰς τοὺς ὁγμῖς, δι' αὐτὸ καὶ συνεπλήρωσεν· «ὁ δοῦλος σου μάλιστα φυλάσσει αὐτά»³. Καὶ

1. Ματθ. 7, 6.

2. 3η αμ. 18, 12.

3. 3η αμ. 18, 12.

άλλου πάλιν, άφοῦ άνθήμασκιν αὐτά γλυκά, προσέθεσαν
«εις τόν λάρυγγά μου»· «εἶναι γλυκά εἰς τόν λάρυγγά
μου, λέγει, τὰ λόγια σου»¹⁴· καί τήν ὑπερβολήν πάλιν
διαιτρεῖ, λέγων «περισσότερον ἀπό τὸ μέλ. καί τήν κη
ρήθραν εἰς τὸ στόμα μου»¹⁵, ἔπειθ' εἶχεν άριστήν ὀγείαν.

Ἄς μὴ προσερχώμεθα λοιπόν, ὅτε ἡμεῖς ψυχικά
ασθενεῖς διὰ τὰ ἀκούωμεν αὐτάς, ἀλλ' ἄς λωιθάνωμεν
τὴν πλουσίαν αὐτῇ εὐτυχίαν, ἀφοῦ προηγουμένως θε
ραπεύσωμεν τὴν ψυχὴν μας. Δ' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ παρ'
ὅλον τοῦ εἶπα τόσα, δὲν ἔφθασα εἰς αὐτά τὰ λόγια, διὰ
νά ἀντιληφθῇ ὁ καθένας ὅτι πρέπει, ἀφοῦ ἀποθάλῃ ἀπὸ
τὴν ψυχὴν τοῦ κάθε ασθένειαν, νὰ προσερχεταὶ ἐδῶ σάν
εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανόν, τόσον καθαρὸς καὶ ἐλευθερὸς
ἀπὸ θυμόν, φροντίδα, θυσικὴν ἀγωνίαν καὶ ἀπηλλαγμέ
νος ἀπὸ τὰ ποικίλα ἄλλα πάθη· Διότι δὲν εἶναι δυνατόν
κατ' ἄλλον τρόπον νὰ κερδίσωμεν ἐπ' ἐδῶ κατὰ τὸ με
γάλον· ἂν δὲν καθαρίσωμεν προηγουμένως τόσον καλὰ
τὴν ψυχὴν μας. Καὶ ἄς μὴ μοῦ εἴπῃ κανεὶς ὅτι εἶναι ὀλί
γος ὁ χρόνος, τοῦ μεσολαθεῖ μέχρι τὴν προσεχῇ μας
συναξιν· διότι ἀρκούν νὰ μεταβάλλουν ὁλόκληρον τὴν
ζωὴν μας ὅχι μόνον πέντε ἡμέραι, ἀλλὰ καὶ μία στιγμὴ.
Διότι, πές μου, τί χειρότερον ὑπάρχει ἀπὸ ληστέαν καὶ
φονέα, δὲν εἶναι αὐτὸ τὸ τελευταῖον κατάντημα τῆς κα
κίας; Ἐν τούτοις ἔφθασεν ἀμέσως εἰς τὸ ἄκρον τῆς ἀρε
τῆς καὶ ἐκέρθισε καὶ αὐτὸν τὸν παρὰδεδωκεν εἰς διόστη
μά ὀλίγων μόνον στιγμῶν καὶ ὅχι πολλῶν ἡμερῶν ἡ ἔ
στω καὶ μιστῆς ἡμέρας»¹⁶. Ὡστε ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ ἀλ
λάξῃ ἀμέσως καὶ νὰ γινῇ ἀπὸ πῆλινος, χρυσός. Ἐπει

14. Παλιμ. 118, 108.

15. Παλιμ. 118, 103.

16. Ἐννοεῖ τὸν ἐπὶ τοῦ σπουδο μετανοήσαντα ληστέαν (Παλιμ. Λαζα 28, 28 κ.τ.).

ὃν δηλαδὴ ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ κακία δὲν ὑπάρχει ἐκ φύσε
ως, εἶναι εὐκόλη καὶ δυνατὴ ἡ μεταστροφή καὶ ἀπηλ
λαγμένη ἀπὸ κάθε ἀνάγκης. Ἐάν μὲ τὴν θέλησίν σας
κακοῦσете, λέγει, θὰ φάγετε τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς»¹⁷. Βλέ
πετε ὅτι εἶναι ἀπακλειστικῶς καὶ μόνον ζήτημα θελήσε
ως· θελήσεως ὅμως ὅχι μόνον αὐτῆς τῆς συνηθισμένης,
ποῦ ἔχουν οἱ πολλοὶ ἀλλὰ τῆς ἐξαιρετικῆς, προσδομου
καὶ μοναδικῆς.

Εἶμαι θεότατος λοιπόν, τώρα, ὅτι ὅλοι ἐπιθυμοῦμε νὰ
πετάξωμε πρὸς τὸν οὐρανόν, ἀλλὰ πρέπει ἐμπράκτως
νὰ δεῖξετε τὴν ἐπιθυμίαν σας αὐτῇ, διότι καὶ ὁ ἔμπορος
ἐπιθυμεῖ τὸν πλούτον, ὅλλὰ δὲν κρατεῖ τὴν ἐπιθυμίαν
τοῦ αὐτῇ μέσα εἰς τὴν σκέψιν τοῦ μόνου, ἀλλὰ κατα
σκευάζει πλοῖον συγκεντρώνει ναυτὰς, προσλαμβάνει
κυβερνήτην· ἐφοδιάζει τὸ πλοῖον μὲ βίλα τὰ ἀναγκαῖα
διὰ τὴν περιστασιν· δανεῖζεται χρήματα καὶ πομπότομος
πλέον περὶ τὸ πέλαιος, ἔρχεται σὲ ξένον τόπον, ὅπα
μένει πολλοὺς κινδύνους καὶ ὅλας τὰς ἄλλας ταλαιπω
ρίας, τὰς ὅπας γνωρίζουν καλὰ αὐτοί, ποῦ διαπλέουν
τὴν θάλασσαν. Ἔτσι πρέπει νὰ δεῖξωμεν καὶ ἡμεῖς τὴν
θέλησίν μας, ὅτι, καὶ ἡμεῖς ἐπιχειροῦμεν θαλασσινὸ
ταξ.δ., ὅχι ἀπὸ κόπινον τόπο σε κάποιον ἄλλον, ἀλλὰ
ταξ.δουομεν ἀπὸ τὴν γῆν πρὸς τὸν οὐρανόν. Ἄς κάμω
μεν λοιπόν τὸν λογισμὸν μας ἱκανόν πρὸς κυβέρνησιν
τοῦ πρὸς τὸν οὐρανόν πλέοντος πλοίου μας καὶ ἄς τοῦ
δώσωμεν πιστοὺς ναυτὰς καὶ στερεόν πλοῖον, διὰ νὰ μὴ
καταποντίζεται ἀπὸ ὀλιγοψυχίαν καὶ θυσικὴν ἀνάγκην,
ὅστε νὰ ἐκπίρεται ἀπὸ ἐγωισμὸν καὶ πνεῦμα ἀλαζονε
ας, ἀλλὰ νὰ περασμένη σταθερὸν καὶ εὐκίνητον εἰς τὴν
πορείαν τοῦ. Ἐάν προετοιμάσωμεν κατ' αὐτὸν τὸν τρό

17. Ἰωάν. 1 19.

πον τὸ πλοῖον, τὸν κυβερνήτην καὶ τοὺς ναύτας, θὰ πλεύσωμεν με εὐνοϊκὸν ἄνεμον καὶ τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τὸν ἀληθινὸν Κυβερνήτην, θὰ ἔχωμεν βοηθὸν μας, ὁ ὁποῖος δὲν θὰ ἀφήσῃ πρὸς χάριν μας νὰ θυσιασθῇ τὸ σκάφος, ἀλλ' ἀκόμη καὶ ἂν πνεύσουν μύροι ἀνεμοὶ, θὰ ἐπιτιμήσῃ καὶ τοὺς ἀνέμους καὶ τὴν θάλασσαν καὶ θὰ φέρῃ, ἅντ' θυέλλης καὶ καταγίγδας, πολλὴν γαλήνην καὶ ἡμερίαν.

δ Ἀφοῦ λοιπὸν προετοιμάσατε τόσο καλὰ τοὺς ἑαυτοὺς σας, ἐλάτε τὴν ἐπομένην εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἂν φυσικὰ ἐπιθυμῆτε κατὰ τὸ περισπούδαστον ἀπὸ τὰ χρήσιμα καὶ ὠφέλιμα σὲ σᾶς, νὰ ἀκούετε καὶ τὰ λεγόμενα νὰ ἐνοποθεύετε εἰς τὴν ψυχὴν σας. Ἄς μὴ εἶναι κανεὶς ὅπως ὁ σκληρὸς καὶ πατημένος δρόμος, κανεὶς πέτρας κανεὶς γεμῆτος ἀπὸ ἀγκάθια¹⁸. Ἄς κάμωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας φρεσικοκαλλιεργημένους χωράφια. Τότε, ἔάν ἰδῶμεν τὸ χωράφι τῆς ψυχῆς σας καθαρὸν, θὰ ἀπερωμεν τὸν πνευματικὸν αὐτὸν καρπὸν με μεγάλην προθυμίαν. Ἐάν ὁμως εὐρωμεν τὸ χωράφι τῆς ψυχῆς σας σκληρὸν καὶ πετρώδες, συγχωρήσατέ μας πού δὲν θέλωμεν νὰ κοπιῶσωμεν ἀδίκως. Διότι ἂν, ἀφοῦ ἀφήσιωμεν τὴν σποράν, ἀρχίσωμεν τὸ καθάρισμα κόπτοντες τὰ ἀγκάθια, πόλλο εἰς ἀκαλλέργητον γὴν θὰ καταβάλλωμεν σπέρματα ἐσχάτης μωρίας. Αὐτὸς πού ἔχει τὴν τιμὴν νὰ χαίρεται αὐτὴν τὴν ἀκρόασιν, δὲν πρέπει νὰ μετέχῃ εἰς τὸ θαυμανικὸν τροπεῖν, διότι ποία ἐπικοινωνία εἶναι βυναπὴ μεταξύ δικαιοσύνης καὶ ἀνομίας, Ἐχεῖς ἐλθεῖ διὰ νὰ ἀκούσῃς τὸν ὡάννην καὶ διὰ μέσου αὐτοῦ νὰ διδάσκεισαι τὰς ὑψηλὰς ἀποκαλύψεις τοῦ Πνεύματος καὶ κατόπιν ἀπέρχεσαι διὰ νὰ μεταθῇς εἰς θέατρα καὶ νὰ ἀκούῃς γυναικίους ἀνθρώπους, αἱ ὁποῖαι ὁμιλοῦν αἰσχρά καὶ

18 Ἐνόντες ἀπὸ τὴν παραβολὴν τοῦ Σπορέας (Ματθ. 13. 4)

ὕποκρινονται πράξεις ἀκόμη αἰσχροτέρας καὶ νὰ ἰδῇς θηλυτερεῖς ἀλληγορασιζομένους ἄνδρας; Πῶς θὰ ἡμπορέσῃς, κυλλόμενος σὲ τόσον ἀκαθαρσίαν, νὰ καθαρῶσθης τελείως. Τί χρειάζεται ὁμως ἡ λεπτομερὴς ἐξαστόρησις τῶν αἰσχροτήτων, αἱ ὁποῖαι συμβαίνουν εἰς τοὺς χωροὺς αὐτοὺς, διότι ὅλα ἐκεῖ εἶναι ἐλαφρότης, ὅλα ἐντροπή, ὅλα κατηγορία, κακολογία καὶ εἰρωνεία, ὅλα ἀκαλοσία, ὅλα διαφθορά. Ἰδοὺ, λοιπὸν, προεδοποιῶ καὶ παραγγέλλω κανεὶς ἀπὸ σᾶς, πού ἔχετε τὴν τιμὴν νὰ χαίρεσθε τὴν ὁμορφίαν αὐτῆς τῆς πνευματικῆς τροπῆς, ἄς μὴ καταστρέφῃ τὴν ψυχὴν του εἰς τὰς διλητηριώδη ἐκείνα θεάματα¹⁹. Σατανικὴ πομπὴ εἶναι ὅλα, ὅσα λέγονται καὶ γίνονται ἐκεῖ.

Γνωρίζετε δὲ ὅσοι ἔχετε μνηστῆ εἰς τὰ Μυστήρια τοῦ Χριστιανισμοῦ²⁰ πόσας συμφωνίας ἐκάματε πρὸς ἡμᾶς μᾶλλον ὁμως πόσας ὑποσχέσεις ἐδώσατε εἰς τὸν Χριστόν, ὅταν αὐτὸς ὁ Θεὸς σᾶς ἐμυούσεν εἰς τὰ ἱερά καὶ ἀπόρρητα Μυστήρια— τί εἰπατε πρὸς Αὐτόν, τί ὑποσχέθητε εἰς Αὐτόν περὶ τῆς σατανικῆς πομπῆς, πῶς μὲν τὸν σατανὰ καὶ τοὺς ἀκολουθοῦς του ἀτηνῆνθτε καὶ τὴν αἰσχράν αὐτὴν πομπὴν καὶ ὑποσχέθητε ὅτε νὰ πλησιάσετε ἐκεῖ²¹; Φόβος λοιπὸν, ὅχι μικρὸς ὑπάρχει μήπως ἐκεῖνος, πού ὀφάνη ἀνυόμων σὲ τέτοιοι εἰδους ὑ-

19 Θεατρικὴς παρακώσις καὶ ἐθολοκρατικὴς ἐστὸς καὶ πονηρότης. Ἡ κατελὸν καὶ αὐστηρὰ ἀπαγόρευσις τῆς συμμετοχῆς τῶν Χριστιανῶν εἰς αὐτὰς ἀνακαλύπτεται σιγήως. Ἡ εἰδηλοκρατικὴ ἀποκρίσις ἀκόμη μᾶλλον κινδυνεύει ὅτι τὴν λέγει Π σ σ ε ἡ δὲ ἀνηθικότης τὸν ἐκθρονοῦσιν αὐτῶν ἀποκατὰ δικαιοσύνης τὸν ἱερὸν Χριστοτόμον.

20 Συνήθεια τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας νὰ ἀποσπῇ τὴν τὴν Μυστήρια ἀπὸ τοὺς ἔθνους καὶ ἐκείτους. Ἀλλὰ καὶ ἀποκαλύπτει καὶ αὐτοὶ προσηλύτοι προσελθόντες ἐπέβλεπον αὐτὴν τὴν ἀπόκρυφον. Ἀπέκρυπτε τὸ Βάπτισμα, τὴν ἑλὸν Εὐχαριστίαν, τὸ Εὐαγγέλιον κ. ἄ. Ἐπειτα ἐπὶ τὴν ἑκείνη.

21 Κατὰ τὴν πρὸ τοῦ Βαπτίσματος ἀπόκρυφον καὶ στήθεϊν.

ποσχέσεις, κάμη τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀνάξιον τῶν θαυμασιῶν τούτων Μυστηρίων. Δὲν θέλεις, ὅτι εἰς τὰς βασιλικὰς αὐλὰς δὲν καλοῦνται, ὅσοι ἔχουν προσκρούσει εἰς ἠθικὰς παρορμήσεις, διὰ τὰ συμμετάσχουν εἰς τὴν γνῶμην ἐκείνην ἀλλ' οἱ καθάριοι καὶ τιμημένοι καὶ κατατάσσονται μεταξὺ τῶν βασιλικῶν φίλων, Πρεσβυτῆς μᾶς ἦλθεν ἐξ οὐρανοῦ, ὁ ὁποῖος ἐστὶ ἀπὸ αὐτῶν τὸν ἴδιον τὸν Θεόν. μὲ τὸν σκοπὸν τὴν ὁμιλήσῃ διὰ μερικά ζητήματα ἀπολυτῶς ἀναγκαῖα καὶ κατεπεύγοντα, ἔπειτα σεῖς, ἀρνηθέντες τὰ ἀκούσατε τι θέλει καὶ τι πράττειται. τὰ διαπραγματευθῆ μετὰ μᾶς, κάθησθε καὶ παρακολουθεῖτε μίμους. Καὶ πόσα κεραυνῶν δὲ εἶναι. ὁρᾶτε αὐτὰ πόσων τιμωριῶν. Καὶ ὅπως θὲν πρέπει. τὰ συμμετέχοντες σὲ δαιμονικὴν τράπεζαν. ἔτσι δὲν πρέπει τὰ συμμετέχοντες οὐτε σὲ δαιμονικὴν ἀκρόασην²², οὐτε ἐπιτρέπεται. τὰ προσέλθωμεν μὲ ἀκάθαρτον ἔνδυμα²³ εἰς τὴν λαμπρὰν αὐτὴν πνευματικὴν τράπεζαν τὴν ὁποίαν Αὐτὸς ὁ Θεὸς προσητοίμασε καὶ ἡ ὁποία εἶναι γεμάτη ἀπὸ τόσοι μεγάλα ἀγαθὰ

Τόση δὲ εἶναι ἡ δύναμις τῆς θείας αὐτῆς διδασκαλίας, ὥστε, ἔαν προσέχωμεν μὲ σώφρονα λογισμὸν ἢ μπορεῖ τὰ μᾶς ἐπίσημη εἶδος μετὰ καὶ εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανόν. Διότι δὲν ἐπιτρέπεται αὐτός, ὁ ὁποῖος συνεχῶς ὁμνεῖ τοὺς Θεοὺς λόγους, τὰ παραμένει εἰς τὴν παρούσαν ταπεινότητα ἀλλ' εἶναι ἀνάγκη τὰ ἀναπτέρωθι ἀμέσως καὶ τὰ πετάξῃ πρὸς αὐτὸν τὸν οὐράνιον χῶρον καὶ τὰ ἐπιτύχῃ τοὺς ἀπείρους θησαυροὺς τῶν ἀγαθῶν, τοὺς ὁ-

22 Ὅτι ὠθήσατε τὸ εἰδωλοκρατὴν καὶ ἡτοὶ δαιμονικοὺς διὰ τοῦς πρεσβυτοὺς Χριστιανοὺς. Αἱ εἰδωλοκρατὶ καὶ ἐκδηλώσα, ἔσαν ἐπὶ καὶ ἔρπον τοῦ σατανᾶ. Οἱ Χριστιανοὶ ἔκριναν τὰ ἐπὶ τὸν τελειὸς ἀπὸ αὐτῶν.

23 Πρὸς Μάρκον 22, 1-14

πολλοὺς εἶθε τὰ ἐπιτύχωμεν ὅσοι ἡμεῖς μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποῖου καὶ μετὰ τοῦ ὁποῖου εἰς τὸν Πατέρα πρέπει ἡ δόξα, συγχρόνως δὲ καὶ εἰς τὸ πανάγιον Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν

(1) $\mu \propto 1$

*F v d p x n n v d A d y o c v (Iωdu 1, 1)

α Ἐάν μὲν ὁ Ἰωάννης ἐπράξατο νὰ μᾶς διηγήσῃ καὶ νὰ μᾶς διηγηθῇ τὰ ἀφορῶντα εἰς αὐτόν, ἔγραψε νομίζον ὑποχρεωτικῶς νὰ μᾶς εἴπῃ καὶ ὅτι τὴν καταγωγήν* τοῦ καὶ ὡς τὴν πατρίδα του καὶ διὰ τὴν ἀνατροφήν του Ἐπειδὴ ὁμως ὄχι αὐτός, ἀλλ' ὁ Θεὸς διελείβει δὲ αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπων γένους μοῖ φαίνεται, οὗ ἐνίαι περὶτον καὶ ἑάκοπον νὰ ἀναζητοῖμεν αὐτὰ Μᾶλλον ὁμως δὲν εἶναι καὶ τόσον περιττόν, ἵσως μάλιστα εἶναι καὶ πάρα πολὺ ὀνησικαίων διότι ἐκείνι πληροφρήτης ποιος ἤτο, πόκος γενεὴ εἶχε ἀπὸ τοῦ καθήγετο καὶ τ. ἥτο, ἔπε τε θεόκουσης τὸν λόγον του καὶ ἀλόκληρον τὴν φιλοσοφίαν* του, τότε θὰ ἐνένοησης πλήρως, ὅτι αὐτὰ δὲν εἶναι ἱδικὰ του, ἀλλὰ τῆς θέας συνόμενος, ἣ ὅποιος κ·νεὶ τὴν ψυχὴν του.

Ποιαν λοιπόν είχε πατρίδα, Κατ' αρχάς, δὲν εἶχε μὲν κομμικὴν ἀξ.λόγον πατρίδα τὸ χωρ.ά του δι' ἣτο ἀσπ.

* Η καταγωγή του Εὐαγγελιστοῦ Γρηγορίου λέει ὅτι ἦν ἐκ νέου. Ὡς ὅρα τὸν ἐκ διακονοῦντος, κατὰ τὴν ἐκδοχὴν Χρυσοστόμου. Εὐαγγε-
λιστὴν ἀνέβηται καὶ ἀπὸ τῆς πολ. = 2. Συνεπὸς δὲ Γρηγορίου λέγει τὸ
Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, τὸ ὅσον δι' αὐτοῦ ἀπεκάλυψε. ὅταν εἰς τὴν ἀνθρώπου «δύναμι-
τι» ἐβήκατο καὶ «ἐκφάνηται» ἀπὸ τῆς

1 Ημερήσιος προϋπολογισμός: Διά της κατανάλωσης 7. 500 Χρηστών αποκαταστήσει
στης Αλγερίας.

[illegible]

μασαν και η χώρα του ακόμα πιο άσχημη και τίποτε
το καλόν δεν προήρχετο από αυτήν. Διότι την Γαλιλαίαν
κατηγορούν μὲν οἱ Γραιμαεῖς, λέγοντες ὅτι Ἐφεσθητος
καὶ μέγεσθι ἐκ τῆς Γαλιλαίας δὲν προήλθε προφήτης³,
κατηγορεῖ δὲ καὶ ὁ ἀληθινὸς Ἰσραηλῆτης, λέγων· Ὁ Ἄπο
τὴν Νασαρέτ θύναται νὰ προέλθῃ κατὰ καλόν,⁴. Ἀλλὰ
προερχόμενος καὶ ἀπὸ αὐτῆς τὴν περιοχὴν, δὲν κατήγε-
το τοιούτωθεν ἀπὸ κάποιου ἐπισημοῦ χωρίου. Ἀλλὰ ἐπὶ
τῆσιν, δὲν προήρχετο, ἔσται καὶ ἀπὸ ἐκείνῃ ἀπὸ κάποιου
γνωστοῦ ὀνόματος, καθ' ὅσον ὁ πατὴρ του ἦτο πτωχὸς φορτὸς,
τόσον μάλιστα πτωχὸς, ὥστε νὰ δίδῃ καὶ εἰς τὰ παιδιὰ
ταῦ τοῦ ἰδικόν του ἐπαγγέλμα. Καὶ γνωρὸς ζετοῦ, ὅτι
κατένευσε χειροτέχνῃς δὲν θέλει νὰ καμῇ τὸ πα.δὶ του κλη-
ρονομίαν τῆς τέχνης του, ἐκτός ἐάν τὸν ἐξαναγκάσῃ υπερ-
βολικὰ εἰς αὐτὸ ἡ πτώχεια καὶ μάλιστα, ὅταν ἡ τέχνη του
εἴη ἀσχημονή. Καὶ δὲν ὑπάρχει πτωχότερος ἀπὸ τοὺς
ἀνέεις, οὐτε εὐτελέστερος, ἀλλ' οὐτε καὶ ἀμαθέστερος
καπελὶ ἀπ' αὐτοὺς θα ἡμπορούμε νὰ γίνῃ

Ἐκτός διμῶς τούτων καὶ μεταξὺ αὐτῶν τῶν Ἰδίων τῶν ὁλῶν δέουσι εἶναι ἀνέκδοτοι καὶ ὁλόκληροι κατωτέρου. Ἄλλ' ὁ ἐν λόγῳ Ἀποστόλος μας καὶ μετὰ αὐτῶν κατέχει τὴν κατωτέρα θέσιν, διότι δὲν ἐπάρκειν εἰς τὴν θαλάσσιον, ὁλόκληρὸν σὲ κάποιον ἀσήμενον λίμνην καὶ περιερχόμενος αὐτὴν μαζί με τὸν πατέρα του καὶ τὸν Ἰακώβον τὸν ἀδελφόν του καὶ ἐνῶ ἐρραυτο σγιόμενα δίκτυα—πρῶτα πού καὶ αὐτὸ ἀποδείκνυται, ὅτι ἦσαν πέρα πάλιν πτωχός— τὸν εὐλόγεῖ ὁ Χριστὸς καὶ εἶπαι τὸν ἑκάλεσε κοντά του. Ἄλλ' ὅπως ὁλόκληρη παιδεία οἰκισθεῖ ποτε, ἔρχεται. Ἐστερεῖται πάσης κοινωνικῆς μορφώσεως

4. Index 7.52

4. Inv. 47.

θα ἤμπορούσε καὶ ἐξ αὐτῆς νὰ ὠφεληθῇ· καὶ ἦταν ἐντελὲς ἀγρόγματος· Ἄλλωστε καὶ ὁ Λουκάς μαρτυρεῖ τοῦτο, γράφων ὅτι δὲν ἦταν μόνον ἰσώτης^{4α}, ἀλλὰ καὶ ἀγρόγματος⁵. Εὐλόγως δὲ διότι καὶ πάρα πολὺ πτωχοὶ ἦσαν καὶ εἰς τὰς ἀγορὰς δὲν ἐσυνίναξε καθόλου καὶ καμμίαν ἐπαφὴν δὲν εἶχε μὲ ἀξιοπύστους ἀνδρας. Ἡ μὲν τοῦ ἀσχαλῆα ἦταν ἡ ἀλεία, εἰς τὴν ὁποίαν ἦταν τελείως ἀφωσιωμένος· ὃν δὲ συναναστροφή κάποτε καὶ κάποιον αὐτὸς θὰ ἦταν ἀσφαλῶς κάποιος ἰχθυοπώλης ἢ μάγειρος. Κατόπιν τούτων, εἰς τί ἐπρόκειτο νὰ διαφέρῃ καὶ ὑπερτερῇ τῶν θηρίων καὶ ἀλόγων; Πῶς ἦσαν δυνατοὶ νὰ μὴ μιμῆται τὴν πλήρη ἀφανίαν τῶν ἰχθύων;

Αὐτὸς λοιπὸν ὁ μακάρις, ὁ ὁποῖος περιήρχετο λίμνας⁶ καὶ ἠσχαλεῖτο μὲ ψικτυὸν καὶ ψάρια, ὁ ὁποῖος κατήγετο ἀπὸ τὴν Εὐθυσαῖδα^{7α} τῆς Γαλιλαίας, ὁ υἱὸς πτωχοῦ πατρὸς καὶ μάλιστα πτωχοῦ μὲ τὴν ἐσχάτην πτωχείαν, ὁ ἀσχημὸς ἀνθρώπος τοῦ λαοῦ μὲ τὴν ἐσχάτην ἀσημότητα, ὁ ἀνθρώπος ποὺ δὲν ἐδιδάχθη γράμματα οὔτε προηγουμένως, οὔτε ἀργότερα μετὰ τὴν συνάντησίν του καὶ τὴν συναναστροφὴν του μὲ τὸν Χριστόν, ὅς ἴδωμεν τί ἐξυμνεῖ καὶ περὶ τοιοῦτο θὰ ὁμιλήσῃ πρὸς ἡμᾶς. Ἀρὰ γε περὶ

4α. Ἀναφέρεται εἰς τὴν κοινωνικὴν ἐξέγερσιν τῶν ἀποστόλων. Ἦσαν ἀπὸ τοῦ ἑβραίου.

5. Πρὸς Πράξ. 4, 13. Δὲν εἶχαν ἀποστολὴν ὡς οὐκ ἦσαν ἀπὸ τῆς ἑβραϊκῆς σχολῆς· ἢ ἐξήγγειλτο ὡς νόμος καὶ τῶν Προφητῶν. Ἦσαν, ὅμως, ἱκανοὶ καὶ οὗτοι τῶν θεῶν.

6. Ἐννοεῖται ὅτι ὁ μακάριος Ἰωάννης εἰσέβατο ἐν τῇ ἰσχυρῇ μὲ τὸν ἀντικείμενον τοῦ ἀσχαλῆα καὶ οὐκ ἐπὶ τῇ ἑβραϊκῇ ἀλείᾳ καὶ ἀλμασσῇ τῆς Γαλιλαίας καὶ βάλασε τὴν ἑβραϊκὴν τὴν συνάντησιν ὁ Κύριος καὶ τὸν ἐπέλεξε κοινὸν τοῦ (Μαρκ. 4, 9 καὶ 22).

7α. Ἡ πατρίς, τὸ ἐβραϊστὶν τοῦ Ἰωάννου. Εἰς τὴν ἀντικείμενον τῆς ἀλμασσῆς τῆς Γαλιλαίας. Πάτρις δὲ τῆς τῶν ἀποστόλων Ἀνδρέου, Πέτρου καὶ Φίλιππου.

τῶν ἀφορώντων εἰς τοὺς ἀγρούς, περὶ τῶν ποταμῶν; περὶ συμβολαίων ἰχθύων; Διότι αὐτὰ ἴσως ἀνοικνέται καὶ νῦν νὰ ἀκουσθῇ ἀπὸ ἑνὸς ἀλεία. Ἀλλὰ μὴ θορυβηθῇ, ἐπεὶδὴ τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν θὰ ἀκούσῃμεν. Ἀλλὰ τὰ οὐράνια καὶ ὅσα οὐδεὶς οὐδεποτε ἔμαθε πρὶν ἀπὸ αὐτῶν. Διότι ἔχει ἐλθεῖ πρὸς ἡμᾶς κομίζων τάσων ὑψηλὰς ἀληθείας καὶ ἀρίστην πολιτείαν καὶ τέτοιαν φιλοσοφίαν, ποῦ μόνον αὐτὸς ὁ ὁποῖος ὁμιλεῖ ἀπὸ αὐτοῦ τοὺς ἀνεξάντλητους θησαυροὺς τοῦ Πνεύματος. Ἦσαν φυσικὸν νὰ φέρῃσαι νὰ ἦλθε πρὸς ὄλιγον ἀπὸ αὐτοῦ τοὺς οὐρανοὺς, μάλλον ὅμως οὔτε ἤμπορούσε καθὼς ἦταν φυσικόν, ὁ λαὸς τοὺς ἐκεῖ νὰ γνωρίσῃ, πρᾶγμα ποῦ καὶ προηγουμένως εἶπα.

Αὐτὰ λοιπὸν τὰ μεγάλα καὶ ὑψηλά εἶναι λόγια πτωχοῦ καὶ ἀμαθοῦς ἀλείας. Πῶς μοι, εἶναι ἔστω λόγοι ἱκανοὶ ρήτορος, ἀκόμη δὲ λόγοι σοφιστοῦ ἢ φιλοσόφου, εἶναι διδασκαλία καθὲς ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ἐδιδάχθη καὶ ἐμορφώθη μὲ τὴν ἀνθρωπίνην γνῶσιν καὶ σοφίαν. Ὅχι μὲ κανένα τρόπον ὅτι δὲν εἶναι σύνηθες καὶ ἴδιον τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς νὰ φιλοσοφῇ τέτοιον περὶ τῆς θείας καὶ ἀπαθείας ἐκείνης φύσεως περὶ τῶν μετ' αὐτῆς πνευματικῶν δυνάμεων περὶ ἀθανασίας καὶ αἰώνιου ζωῆς, περὶ τῆς φύσεως τῶν σωμάτων καὶ ὁποῖα εἶναι θνητά καὶ κατόπιν θὰ εἶναι ἀθάνατα, περὶ κολλάσεως περὶ τοῦ δικαστηρίου, τὸ ὁποῖον θὰ λάβῃ χώραν εἰς τὸ μέλλον περὶ τῶν εὐθυνῶν, αἱ ὁποῖα θὰ ἔλθουν, ἐξ αἰτίας τῶν λόγων ἐξ αἰτίας τῶν πράξεων ἐξ αἰτίας τῶν σκέψεων καὶ ἐπιθυμιῶν μας νὰ γνωρίζῃ τί εἶναι ἀνθρώπος, τ. εἶναι κόσμος καὶ ποῖος εἶναι ὁ ἀληθὺς ἀνθρώπος, ποῖος ἐκείνος ὁ ὁποῖος κομίζει, εἰ, εἶναι, δὲν εἶναι ὅμως, τί εἶναι κακὰ καὶ τί ἀρετὴ

β' * Μερικά λοιπόν από αυτά εζητάσαν μὲν οἱ Πλάτωνικοί καὶ οἱ Πυθαγόρειοι φιλόσοφοι —διότι τοὺς ἄλλους εἶναι τελείως περιττὴν ἀκόμη καὶ ἀπλῶς νὰ μνημονεύσωμεν, τὸσον ὑπερβολικὰ καταγέλαστοι ἔγιναν ὅλοι ἐξ αἰτίας αὐτῶν— ἐκείνοι ὅμως, οἱ ὅποιοι μεταξὺ αὐτῶν ἐθαυμάσθησαν περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ ἐτιμῆθησαν ὡς οἱ κορυφαῖοι ἐκείνης τῆς ἐπιστήμης⁶⁵, αὐτοὶ μάλιστα εἶναι περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους καταγέλαστοι. Διότι αὐτοὶ ἔγραφον μὲν μερικά ἔργα, ἀφοῦ τὰ συνέθεσαν χάριν τῆς πολιτείας καὶ τῶν νόμων· ἐγέλωσ-ποῦνθ' ὅμως εἰς ὅλα χειρότερα ἀπὸ παιδιὰ, διότι κατηνύλασαν ὅλην τὴν ζωὴν μὲ τὸ νὰ νομοθετοῦν κοινὰς εἰς ἄνους τὰς γυναῖκας, μὲ τὸ νὰ ἀνατρέπουν αὐτὰ τὰ θεμέλια τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς μὲ τὸ νὰ κοπαστρέφουν τὴν σεμνότητα τοῦ γάμου καὶ ὅλας παρόμοιας νὰ γράφουν τὸ ἴδιον καταγέλαστον⁶⁶. Ὅσον δὲ ἀφορᾷ εἰς τὰς πεποθήσεις των περὶ ψυχῆς, δὲν ἄφησαν λοιπὸν τὴν παιρμακρικὴν ὑπερβολὴν ἐντροπῆς, τὴν ὅποιαν νὰ μὴ ἔπε νόησαν, διότι εἶπαν βεὶ αἱ ψυχαὶ τῶν ἀνθρώπων γίνονται

* Εἰς τὰς δύο διατάξεις παραγράφους ὁ ἱερός Παῖς ἐκ χειρὸς μίαν ἐννοήσας καὶ πολλὰ διδακτικὰ σχήματα. Σημῆται τὸν ἱερογλυφικὸν Ἰωάννην πρὸς τοὺς φιλοσόφους Πλάτωνα καὶ Πυθαγόρην. Ἀπὸ τῆς σύγκρισιν ἀποδεικνύεται, βεὶ ὁ λόγος τοῦ Ἰωάννου εἶναι σαφὲς σταθερὸς, ἀπακλυσι-κὸς, ἀπείμωτος. Ὁ λόγος τῶν φιλοσόφων ἀντιθέτως δ' αὐτὸ καὶ ἄλλοι ἀπαδεδέχθησαν αὐτόν. Ἡ ἀνθρωπότης τελικῶς ἀπορρίπτει τὸν Ἰωάννην καὶ ἀπεκλήθη.

⁶⁵ Τῆς φιλοσοφίας.

⁶⁶ Ὁ Πλάτων διακρίτως ἠκολούθη μὲ κτὰ εἰς τὰ νύκτα ἔργα του «Πολιτείας» καὶ «Νόμων». Εἰς τὸ πρῶτον περιγράφει τὴν βελὴν πολ. ταύτην του, οἷς τὸ δεύτερον ἀποδεικνύει, τελικῶς ὡς θεωρικὰς συνάψεις διὰ τὴν καλὴν ὁργάνωσιν αὐτῆς τῆς θρησκείας καὶ τῆς Νόμου.

⁶⁷ Ὁ Πλάτων εἰς τὴν «Πολιτείαν» βιβλ. β' ὅν Ὁ ἴδιος ἀργότερ, ὡς ἐλέχθη, ἐντελέλειον κτὰ τὰς ριζοσπαστικὰς ἀντιλήψεις. Ἡ ὁικονομία, ὡς τὴν διαμέριμωσιν τελικῶς δ' ἐκρυσταλλισμένης ἀποσταλὲς τὴν ὕλην τῆς Πολιτείας καὶ τὸ ἐκκοινωνήσασθαι περιβάλλον διὰ τὴν ἁπλὴν ἀνάπτυξιν τῶν μελῶν αὐτῆς.

μυῖες, κουνούπια καὶ θάμνοι καὶ δι. ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς εἶναι ψυχὴ καὶ μερικά ὅλα ἐπίσης ἀξία ἐντροπῆς.

Καὶ δὲν εἶναι μόνον αὐτὸ τὸ ἄξιον κατηγορίας, ὅλα καὶ ἡ μεγάλη εὐκολία αὐτῶν τῶν λόγων καὶ ἡ ἀσπὴ θεῶν τους. Διότι σὺν σὲ ὀρμητικὴν παύρροισι ἡ ὁποία τοὺς παρέφερε πότε ἀπὸ ἐδῶ καὶ πότε ἀπ' ἐκεῖ, δὲν παρέμεν νὰν ποτὲ σταθεροὶ εἰς τὰς ἀπόψεις των, καθ' ὅσον ὅλα τὰ ἔλεγαν ἀπὸ τοὺς ἀγνώστους καὶ ἀλυσίπρους λογισμοὺς των. Ἀλλὰ δὲν ὁμιλεῖ ἔτι αὐτὰς ἐδῶ ὁ ὁμιλεὺς διότι ὅλα τὰ λέγει, μὲ ἀσφάλειαν καὶ σταθερότητα καὶ σὺν νὰ ἐστερεώθῃ ἐπὶ σταθερᾷ καὶ ἀκλονήτῳ πέτρῳ δὲν ἀμφιταλαντεύεται καθόλου. Διότι, ἐφ' ὅσον κατηγνώθη νὰ εὐρεθῇ εἰς αὐτὰ τὰ ἄδυστα τῆς θείας σοφίας καὶ νὰ ἔχη μέσα τοὺς ὁμιλοῦντας τὸν Δεσπότην τῶν ὅλων, δὲν ἔκασθεν ἀπὸ τ. ποτε τὸ ἀνθρώπινον, ἐνῶ ἐκείνοι, σὺν τοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι δὲν ἀξιώθηκαν οὐτε εἰς τὸ θυερόν τους νὰ ἀνεθῶν εἰς τὰ θεολογικὰ ἀνάκτορα, ἐταναήθησαν πλάνην μεγάλην, ἀφοῦ μάλιστα ἔξω εἰς τὴν ἀγορὰν μὲ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ἔχοντες ὁδοὺς τὸν καιρὸν τους προσπαθοῦντες μὲ τὴν ἰδικὴν τους διάνοιαν νὰ ἐνοήσουν τὰ ἀόρατα καὶ περὶ τῶν ἀπορρήτων τοῦ Θεοῦ νὰ ὁμιλήσων. Ἐποὶ ἦσαν φυσικὴν σὺν τοὺς τυφλοὺς καὶ μεθυσμένους καὶ εἰς αὐτὴν τὴν πλάνην νὰ συγκρουσθῶν μεταξύ τους καὶ ὅχι μόνον μεταξύ τους, ἀλλὰ καὶ μὲ τοὺς ἰδίους τοὺς ἑαυτοὺς των, ἐφ' ὅσον διαρκῶς μετέθελλον γνώμας εἰς τὰ αὐτὰ ζητήματα καὶ σὲ πολλὰ σημεία.

Δὲν συνέβησαν ὅμως ἔτσι τὰ πράγματα μὲ τὸν Ἰωάννην, διότι ὁ ἰδιώτης αὐτός, ὁ ἀμαθής, ὁ ὁποῖος κατήγετο ἀπὸ τὴν Βηθσαΐδαν, ὁ υἱὸς τοῦ Ζεβεδαίου διότι, καίτοι οἱ Ἕλληνες περιγελοῦν ὑπερβολικὰ τὴν προχύτητα τῶν ἐνομάτων, ἐν ταῦτοις ἐγὼ ἐξ αἰτίας αὐτοῦ δὲν θά ὁμιλήσω περὶ αὐτῶν μὲ ἀλγυώτερον παρηγοσίαν, διότι ὅσον τὸ ἴδιον των θὰ θεωρήται θάρβαραν ἀπὸ αὐτοὺς καὶ σπαράσσονον τελείως τῆς ἐλληνικῆς μορφώσεως, τὸσον λα-

μπρότερα θα ἐκκαλεῖσθον τὰ ἱδικά μας διότι ὅταν ὁ θάρσαρος ἐκείνος καὶ ἀποθῇ λέγει τέτοιας ἀξίας πράγματος τὰ ὅποια κανεὶς ἀπὸ τούς ἐπὶ γῆς ἀνθρώπους ἐγνώρισε ποτέ, ὅταν οὐκ μόνον λέγει, ὅλλα καὶ πείθει, κοίτοι, καὶ τὸ πρῶτον ἐν συνέθει νε μόνον, θὰ ᾔταν μεγάλη το θαύμα, ὅταν μαζί, με αὐτὸ καὶ ἄλλο ἐκτός ἀπὸ αὐτὸ παρέχει μεγαλύτεραν ἀπόδειξιν, ὅτι τὰ λεγόμενα εἶναι θεόπνευστα, τὸ γεγονός, δηλαδὴ, ὅτι ὅλοι οἱ ἀκούοντες πιστεύουν διὰ παντός, ποῖος δὲν θὰ θαυμάσῃ τὴν ἐνυπάρχουσαν εἰς αὐτὸν θεῖαν δύναμιν. Καὶ εἶναι ἀσφαλὲς καὶ αὐτῇ, καθὼς εἶπα, μεγάλη ἀποδείξις ὅτι τίποτε ἐξ ἰδίων δὲν νομοθετεῖ αὐτὸς λοιπὸν ὁ θάρσαρος με τὴν συγγραφήν μὲν τοῦ Εὐαγγελίου κατέλαβεν ὅλην τὴν αἰκουμένην, με τὴν σαματικὴν του δὲ παρουσίαν ἐκυριάρχησεν εἰς αὐτὴν τὴν κοινὰ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας⁹. ὅπου κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἐφιλοσόφουν ὅλοι οἱ Ἕλληνες φιλόσοφοι. Ἀπ' ἐκεῖ ἔκτοτε εἶναι φοβερός εἰς τοὺς βόλμονας, καθ' ὅσον λόμπει καὶ ἀκτινοβολεῖ μεταξύ αὐτῶν τῶν ἐχθρῶν καὶ διαλύει τὸ σκοτάδι τοὺς καὶ καταστρέφει αὐτὴν τὴν ἀκρόπολιν τῶν δοξασμάτων¹⁰. Με τὴν φυγὴν του δὲ συνεχώρησε πρὸς τὸν χωρὶν ἐκείνον, ὁ ὁποῖος ἀρμόζει εἰς αὐτὸν τοῦ ἐπιπραγματοῦντος τέτοια ἔργα.

Καὶ ἐσθῆσαν μὲν καὶ ἐξηφανίσθησαν ὅλα ὅσα ἐδόξα

9 Ἡ κατὰ μεταφυσικῶς ἢ κατὰ μεταστροφικῶς τῆς φύσεως ἀφικνοῦσθαι θεωρία ἀφ' ἧς ἐκτὸς καὶ ἀπὸ τῶν Πλάτωνος. Ἡ θεωρία αὐτὴ ὅτι γινετο πρόγματι εἰς ἑλάνους συμπέρασμα, τὰ ὅποια με ἐκκαλεσθέντων περιόριον ἐν ἀπορρίπτει ὁ ἱερὸς Χριστός.

10 Εἰς τὴν ἑσπερινὴν τοῦ Μ. Ἀδελφὸς ἐγκαταστάθῃ ὁ Ἰωάννης μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Ἱερουσαλῆμ. Ἐκεῖ μετὰ τὸ εὖ συνέλαβε καὶ τὸ ἑσπερινὸν του.

11 Ἡ ἑσπερινὴ ἦταν σπουδαῖον κέντρον φιλοσοφικῆς κινήσεως κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους.

12 Τὴν εἰδωλοκρατίαν

χθῆσαν ἀπὸ τούς Ἕλληνας φιλοσόφους, ἐνῶ αὐτὰ τοῦ ἀπεκαλυφθῆσαν ἀπὸ τὸν Ἰωάννην, γίνονται καθ' ἑκάστην λαμπρότερα¹³. Ἀφ' οὗ ἐνεφανίσθησαν καὶ ἐδόξαν καὶ αὐτὸς καὶ οἱ ὑπόλοιποι ἀδελφεοί, εὐόγησαν τὰ ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Πυθαγόρα διδασκόμενα —καίτοι ἐφαινοντο προηγουμένως καὶ ὑπερέχον καὶ κυριαρχοῦν— ἐκείνους δὲ οὔτε ἐξ ὀνόματος γνωρίζουν οἱ πολλοὶ. Καὶ τοῦτο, παρ' ὅλον πού ὁ Πλάτων, καθὼς λέγουν, προσεκήρθη καὶ ἦλθεν εἰς ἐπαφὴν καὶ μετ' ἡγεμόνας καὶ συνεργάστῃ μαζί τοὺς καὶ μαθητὰς εἶχε πολλούς καὶ εἰς τὴν Σικελίαν ἐταξίδευσεν, ὁ δὲ Πυθαγόρας, ἀφ' οὗ κατέλαβεν τὴν Μεγάλην Ἑλλάδα¹⁴, ἐφεύρε καὶ ἔθηκεν εἰς ἐφαρμογὴν μύρια εἶδη μαγειρίας. Διότι ἡ συνομιλία μετὰ ὁδοῦ —καὶ αὐτὸ λέγουσι ὅτι ἐκαίμε ἐκεῖνος— τίποτε ἄλλο δὲν ἦταν παρὰ πρῶξις μαγειρίας. Καὶ αὐτὸ εἶναι φανερόν, μάλιστα ἐξ αὐτοῦ, καθ' ὅσον ἐκείνος, ὁ ὁποῖος συνομιλοῦσε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον μετὰ ὁλοκαζῶα, τὸ ἀνθρώπινον γένος σὲ τίποτε δὲν ὠφέλησε, μάλιστα δὲ καὶ μεγάλως ἔβλαψε. Παρ' ὅλον δὲ ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ἦταν περισσώτερον καπνίλληλος διὰ τὸν φιλοσοφικὸν λόγον, ἐν τούτοις ἐκείνος, καθὼς λέγουσι, συνομιλοῦσε μετὰ ἀετοὺς καὶ βοῦς, γοητεύων αὐτὰ.

13 Ὁ ἱερὸς Χριστός ἐν ἀπορρίπτει τὴν ἀρχαίαν φιλοσοφίαν καὶ ἐν ἀρκεῖται τῇ ἐξέτασιν. Ἀπερρίπτει τὸ εἰδωλοκρατικὸν πνεῦμα τῶν ἀρχαίων καὶ τὰς παραδόξους καὶ τὰ ὁποῖα, πρῶτον, πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Ὁ πρῶτος τὸν ἐνδραστήριον εἶναι ἡ ἀνὰ χριστιανικὴν τὴν ὁ ἀντικειμένου ἡθικῆς χριστιανικῆς διακρίσεως, ἀπὸ τοῦ ὁποῖου ἀντικειμένου καὶ μοχθοῖ ἀπορρίπτει συνεπὲς δὲ ἀντικειμένου πρὸς τὴν ἡμετέραν φιλοσοφίαν, τὴν Χριστιανικὴν πρῶτον. Ὁ ἱερὸς Χριστός καὶ ἀπορρίπτει μέρων εἶναι καὶ πλοῦσαν χρῆσιν ἀρχαίων πνευματικῶν ἐκείνων.

14 Ἡ κατὰ Ἰωάννην εἰς τὴν ὁποίαν ἐγκαταστάθῃ ὁ Πυθαγόρας καὶ ἔθηκε τὸν συλλογὸν του.

Καὶ ἐξ αὐτῶν ἐδῶ λοιπὸν καὶ ἐξ ὧν τῶν ἄλλων γίνεται φανερόν ὅτι τὰ ὑψηλὰ τοῦ Ἰωάννου δόγματα δὲν ἔχουν τίποτε τὸ ἀνθρώπινον, ἀλλ' εἶναι ἐξ ὁλοκλήρου θεῖα καὶ οὐράνια διδάγματα, τὰ ὅποια διὰ μέσου τῆς θεῆς αὐτῆς ψυχῆς παρεδόθησαν εἰς ἡμᾶς. Κατὰ συνέπειαν, δὲν θά ἴδωμεν ἐδῶ πομπώδεις φράσεις καὶ λέξεις, οὔτε πάλιν κομμίων ἐξαιρετικὴν κομωμένην εἰς τὸν λόγον καὶ ὑπερβολικὰ ἐπιτηδευμένην σύνθεσιν, προτάσεων καὶ λέξεων περιττὴν ἀλλωστε καὶ ἀνωφελῆ διότι αὐτὰ εἶναι ἔξω ἀπὸ καθ' ἑαυτὴν γνησίαν καὶ ἀληθῆ φιλοσοφίαν. Ἐδῶ θὰ ἴδωμεν θεῖαν καὶ ἀκαταμάχητον ἰσχυρὴν δύναμιν ἀκαταγώνιστον ὀρθῶν δογμάτων ἀφθονίαν ἀγαθῶν. Διότι τὸ ἀφανήτως περίτεχνον καὶ ἡ ὑπερβολικὴ σχολαστικότης κατὰ τὴν διδασκαλίαν εἶναι τόσον περιττὴ καὶ ἀξία σοφιστῶν μόνον, μᾶλλον δὲ οὔτε σοφιστῶν ἀλλ' ἀνοήτων νεαρῶν κατ' ἐξοχὴν ἀσχολία, ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ ἀνεγνωρισμένος μεταξὺ αὐτῶν φιλόσοφος νὰ παρουσιάσῃ τὸν διδασκαλὸν του, ὁ ὅποιος περὶ φρονούσεν ὑπερβολικὰ αὐτὴν τὴν τέχνην, νὰ λέγῃ πρὸς τοὺς δικαστὰς του ὅτι θὰ ἀκούσουν ἀπὸ αὐτοῦ ἀπολογίαν ἀπειρὴν καὶ ἀσχεδίστην καὶ ὅχι στολισμένην μὲ κομφοὺς λόγους καὶ κοσμημένην μὲ ὥραιας λέξεις καὶ φράσεις ὥς ὅτι οὔτε πρέπει, τώρα, λέγει, ὁ ἄνθρωπος, εἰς αὐτὴν τὴν ἡλικίαν νὰ ἐμφανίζωμαι ἐνώπιόν σας, ὡς νεαρός πρὸς προετοιμάσει τοὺς λόγους του, διὰ νὰ ἐντυπωσιάσῃ.¹⁸

Κυττάξτε λοιπὸν τί εἶρωνται αἱ. Εκείνος, ὁ ὅποιος παρουσίασε τὸν διδασκαλὸν του νὰ ἀποφεύγῃ αὐτὸ ὡς

¹⁸ Ἐν τοῖς λόγοις αὐτοῦ, ἀπευθύνει ὁ Παπρῆτης, σύμφωνα μὲ τὴν Ἀπολογία, τὰ μαθητὰς τοῦ Πλάτωνος, πρὸς τοὺς Ἀθηναίους δικαστὰς, κατὰ τὴν γνηστὴν ἀρετὴν ιστορικὴν δίδειν τοῖς ἴσους 389 π. Χ. καὶ ἀπὸ ἐποικαν κατεκρίθη, εἰς τὴν διὰ κινήσει θέατον ἐκινῆσαι, ἐπειὶ οὐκ ὡς πολὺ τοῦ ἀρχαίου ὄντος. (Απολ. I C. 4.)

ἐργον ἀπρεπές καὶ ἀνάξιον διὰ τὴν φιλοσοφίαν καὶ κατὰλληλον μόνον διὰ φιλοδόξους νεαρῶν, ἐκεῖνος μάλ' ὅσα περισσότερον ἀπ' ὧν τοὺς ἄλλους ἐπεδόθη ἰδίᾳ τέρως εἰς αὐτό. Ἔτσι παντοῦ ἴσως λόγοι φιλοδόξου ἐπιβεβέως μόνον. Καὶ εἰς τὸν Πλάτωνα τίποτε δὲν ὑπάρχει νὰ θαυμάσῃ κανεὶς, παρὰ τοῦτο μόνον. Καὶ ὅπως θὰ εἴη διάσης, ὅταν ἀντικρυθεῖ τοὺς ἐξαιρετικὰς περιποιημένους τάφους γεμάτους ἀπὸ χαλασμένα δοτὰ, αἵματα καὶ θρῶμα ἅ, τοιοτοτρόπως καὶ τὰ διδάγματα τοῦ φιλοσόφου, ἂν τὰ ἀπογυμνώσῃ ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴν ὁμορφίαν καὶ ἰδέας ἐπίσης ὅτι εἶναι γεμάτα ἀπὸ πολλὴν ἀκαθαρσίαν καὶ μάλ' ὅσα εἶναι περὶ ψυχῆς φιλοσοφίᾳ καὶ ὑπερβολικὰς τιμᾶς αὐτὴν καὶ θαυμάσιμῃ. Διότι, αὐτὸ ἀκριβῶς φροντίζει, νὰ ἐπιτυχῇ ἡ πᾶσις τοῦ ὁσέλου, νὰ μὴ τηρῇται πωθεῖν νὰ ἡ συμμετρία, ἀλλὰ μὲ τὰς ἐκατέρωθεν ὑπερβολὰς νὰ δόγῃ εἰς θαλασσημίαν τοὺς συλλαβισμένους ἀπὸ αὐτὴν. Διότι, ἄλλοτε μὲν ὑποστηρίζει, ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι ἀπὸ τὴν οὐσίαν τοῦ Θεοῦ, ἄλλοτε δὲ ἀπὸ προηγουμένως τὴν ἐξύψωσεν ὑπερβολικὰ καὶ κατὰ τρόπον ἀσεβῆ τὴν καθυστερίζει μὲ ἄλλην πάλιν ὑπερβολὴν, μὲ τὸ νὰ τὴν εἰσάγῃ σὲ χοίρους καὶ ὄνους καὶ εἰς τὰ ἀκόμη ἀσέβητερα ἀπὸ αὐτὰ ζῶα.

Ἄλλ' ἀρκετὰ ἐλέγχθησαν οὗτοι αὐτὰ. Μᾶλλον δὲ καὶ αὐτὰ ἐλέγχθησαν πέρα τοῦ κανονικοῦ, διότι, ἂν ἐπρόκειτο κατὰ χρῆσιν νὰ πάρωμεν ἀπὸ αὐτὰ, ἐπεβόλητο καὶ περισσότεροι νὰ ἐπιμείνωμεν, ἂν ὅμως ἔπρεπε νὰ ἀσχυλῶμεν μὲ αὐτὰ τόσον μόνον, ὅσον ἐχρειάζετο νὰ διακρινώμεν τὴν ἐντροπὴν καὶ τὴν γελιοτήτά τους, τότε καὶ αὐτὰ ἐλέγχθησαν πέρα τοῦ πρέποντος. Διότι, αὐτὸ, ἀπὸ ἀφῆσθαι τοὺς μύθους ἐκείνων ἂς ἀσχυλῶμεν μὲ τὰ ἰδικὰ μας δόγματα, τὰ ὅποια ἀπεκαλύφθησαν εἰς ἡμᾶς ἀνοθεῖν διὰ τῆς γλώσσης τοῦ ἀλλεῖος τούτου καὶ τὰ ὅποια δὲν ἔχουν τίποτε τὸ ἀνθρώπινον. Ἐμπρὸς λοιπὸν, ἂς φέρωμεν ἐνώπιόν μας αὐτοὺς τοὺς λόγους καὶ αὐτό,

επρόλαθε με την προσηγορία του Λόγου και έδηλωσε και τὸ ὅτι ὁ Υἱὸς ἐγεννήθη ἀπὸ τὸν Πατέρα καὶ τὸ ὅτι ἐγεννήθη ἀπαθῶς καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου ἀπεμάκρυνε κάθε πονηρὸν ὑπόκιον. Βλέπεις ἐκεῖνο τὸ ὅποιον εἶπα, ὅτι οὔτε τὸν Πατέρα ἀπεσωπῆσεν εἰς τοὺς λόγους τοὺς εἰς τὸν Υἱὸν ἀναφερομένους. Ἄν ὅμως δὲν ἀρκοῦν αὐτὰ τὰ παραδείγματα, διὰ νὰ παραστήσουν τὸ παν, δὲν πρέπει νὰ ἀπορήσῃς, διότι περὶ Θεοῦ εἶναι ὁ λόγος μας, τὸν ὅποιον οὔτε νὰ ἐκφράσωμεν, οὔτε νὰ ἐννοήσωμεν κατ' ἐξέχον εἶναι δυνατόν.

Δι' αὐτὸ ἀλλάξατε καὶ ὁ Ἰωάννης πούθενά μὲν δὲν ἀνομάζει τὴν οὐσίαν τοῦ Θεοῦ. Διότι οὔτε εἶναι δυνατόν νὰ εἰπωμεν τί ἀκριβὲς εἶναι εἰς τὴν οὐσίαν ὁ Θεός—παντοῦ ἰδὲ μας φανερωμεν. Αὐτὸν ἀπὸ τὰς ἐνεργειᾶς²² Του. Ὁ δὲ λόγος θα ἴδῃ κανεὶς ὀλίγον ἀργότερα νὰ ἀνομάζεται, καὶ φῶς καὶ τὸ φῶς πάλιν νὰ λέγεται ζῶν. Ἀλλὰ δὲν τοῦ ἔδωσαν αὐτὸ τὸ ὄνομα δ' αὐτὸν τὸν λόγον μόνον, ἀλλὰ πρῶτον μὲν δι' αὐτὸν τὸν λόγον δεῦτερον δὲ ἐπειδὴ ἐπρόκειτο νὰ ἐξαγγέλλῃ εἰς ἡμᾶς τὰ ἀφορῶντα εἰς τὸν ἱατέρα· «διότι πάντα ὅσα ἤκουσα, λέγε παρά τοῦ ἱατρὸς, ἐφανερώσα ες ἐσάς»²³. Ὀνομάζει δὲ Αὐτὸν καὶ ζῶν καὶ φῶς, διότι μᾶς ἐχάρισε τὸ ἀπὸ τῆς γνώσεως φῶς καὶ τὴν ἐξ αὐτοῦ ζῶν. Καὶ δὲν ἄρκει ἕνα ὄνομα, διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ πλήρως τὰ ἀφορῶντα εἰς τὸν Θεόν οὔτε δυο καὶ τρία αὐτε περισσότερα ὅλα εἶναι κοινὰ καὶ παλὺ ὠφέλιμον νὰ κατορθώσωμεν ἔστω καὶ ἁμυδρὰ μὲ τὴν βοήθειαν πολλῶν ὀνομάτων νὰ ἐννοήσωμεν τὰ προσόντα Αὐτοῦ. Καὶ δὲν τὸν ὀνόμασεν ἀπλῶς

²² ὁ ἱ. ἡμ. Χριστοτόμος, διακρίνει σαφῶς, περὶ τῆς οὐσίας καὶ ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ. Ἡ οὐσία εἶναι ἀπρόσβατος δὲ τὸν ἀνέμενεν. Τὸ δὲ ἔργον, πάλιν, καὶ ἅπαντες ἐκινῶντες περὶ τοῦ Θεοῦ, εἰσέχοντες, ὅτι ἡμῶς νὰ ἀποκρίνῃται ὁ ἀνέμενεν, οὐκ ἔστιν ἀνέμενεν. Ἀνάμει.

²³ ἱ. ἡμ. ἱ. 10, 16.

Λόγον, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν προσθήκην τοῦ ἀρθροῦ καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου τὸν ἐξέχωρ σε μας, μὲ αὐτὴν ἀπὸ τὰ ὑπόλοιπα. Βλέπεις ὅτι, δεῖ εἶχα ἄδικο, ὅταν εἶπα, ὅτι αὐτὸς ἐδῶ ὁ Εὐαγγελιστής, ὁμιλεῖ πρὸς ἡμᾶς ἀπὸ αὐτὸ τὸ ὕψος τῶν οὐρανῶν,

Κύτταζε λοιπὸν, τοῦ ἀνέβαινε τὴν ψυχὴν καὶ ἀνοψῶσε τὴν σκέψιν αὐτῶν οἱ ὅποιοι παρακλολοιοῦν, εὐθὺς ἀπὸ αὐτὸ τὸ προσέκριν, διότι, ἀφοῦ τὴν ἐτοποθέτησεν ὑψηλότερα ἀπὸ ὅλα τὰ αἰσθητὰ πράγματα, ὑπεράνω τῆς γῆς, τῆς θάλασσης, τοῦ οὐρανοῦ, τὴν καθοδηγεῖ ὑπεράνω τῶν ἀγγέλων καὶ ὑπεράνω τῶν χειρουρίων καὶ τῶν Σεραφίμ καὶ ἐπάνω ἀπὸ τοὺς θρόνους καὶ τὰς ἀρχαὶς καὶ τὰς ἐξουσίαις καὶ τὴν παρακαλεῖ νὰ ὁδοιπορῇ πέραν ἀπὸ κάθε δημιουργίαν. Τί λοιπὸν, Ἄραγε, ἀφοῦ μᾶς ἀνετίθεσε τόσον ὑψηλὰ, ἐδῶ λοιπὸν ἠδυνήθη νὰ μᾶς τοποθετήσῃ. Ὅχι θέλῃ, ἀλλὰ συμβαίνει διὰ καὶ μὲ ἐκείνους, ὁ ὅποιος αὐτὸν ποῦ στέκεται, εἰς τὴν ἀκραγίαν αὐτὴν καὶ παρακλολοιοῦται πολὺς καὶ ἀκτάς καὶ λιμένας. ὅταν τὸν ὁδηγήσῃ εἰς τὴν μέσσην τοῦ πελάγους, τὸν ἀπεμάκρυνε μὲν ἀπὸ τὰ προηγουμένα δὲν κατηύθυνεν ὅμως τὸ θέλημα τοῦ πρὸς κάποιο συγκεκριμένον σημεῖον ὅλα τὸν δὲ ἡγήσῃ, εἰς ἀπεραντὶν θέαν. ἔτσι καὶ ὁ Εὐαγγελιστής, ἀφοῦ μᾶς ἀνέμωσεν ἐπερὶ πᾶσης δημιουργίας καὶ ἀφοῦ μᾶς ἐξαπέστειλεν εἰς τοὺς πέραν αὐτῆς ἀπεραντῶν αἰώνων, ἀφῆκε, μετέωρον τὸ θέλημα, χωρὶς νὰ ὑποδείκνῃ κάποιο τέλος πρὸς τὰ ἄνω, διὰ νὰ φθάσῃ καὶ κρατηθῇ εἰς αὐτὸ ἐπεὶ δὲ ἀπὸ ὅσωντα δὲν ὑπάρχει. Διότι, ἀφοῦ ὁ λόγος ἀνυψώθη εἰς ἀρχὴν ποῖαν ἀρχὴν ζητεῖ. Ἐπειτα, εὐρισκῶν τὸ «ἦν», τὸ ὅσιον προφθάνει πάντοτε τὴν διάνοιαν αὐτοῦ δὲν ἔχει ποῦ νὰ στερεωσῇ τὸν λογισμὸν ἀλλὰ παρατηρῶν ἐπὶ μόνους καὶ μὴ δυναμένους νὰ καταλήξῃ πούθενά ἐπιστρέφει ἀποκατωμένους πάλιν πρὸς τὰ κάτω. Τὸ «ἐν ἀρχῇ ἦν» λοιπὸν δὲν σημαίνει, τ

ποτε άλλα, παρά είναι δηλωτικοί τῆς αἰωνίου υπάρξεως καὶ ἀπεροὺ υπάρξεως.

Εἶδες ἀληθινὴν φιλοσοφίαν καὶ δόγματα θεῶν, οὐχ ὅπως ἐκεῖνοι τῶν Ἑλλήνων, οἱ ὅποιοι θέτουν χρόνους καὶ λέγουσι ὅτι εἶναι θεοί, ἄλλο μὲν ἀπὸ αὐτοῦ ἀρχαίστερον, ἄλλοι δὲ νεώτεροι, δὲν ὑπάρχει τίποτε τέτοιο σὲ μᾶς, διότι ἡν ὑπάρχει Θεός — ὅπως φυσικὰ καὶ ὑπάρχει — τίποτε δὲν ὑπάρχει, πρὶν ἀπὸ αὐτοῦ, ἐάν εἴναι δημιουργὸς ὅλων, πρῶτος εἶναι αὐτός, ἐάν εἴναι δεσπότης καὶ Κυρὸς ὅλων ἀνεξαρτέτως, ὅλα ὑπάρχουν μετὰ ἀπὸ αὐτοῦ καὶ δημιουργήματα καὶ αἰῶνες. Ἦθελαι νὰ ἀποθυσώῃς καὶ σὲ ἄλλους ἀγῶνας ἀλλ' ὡς ἐκουράσθῃς ἢ σκεψῇς σὰς, Δ' αὐτό, ἀφοῦ συνεβούλευσα ἐκεῖνα τὰ ὅποια σὰς εἶναι χρῆσιμα πρὸς κατανοήσιν καὶ αὐτῶν που ἐλέχθησαν καὶ αὐτῶν τὰ ὅποια πρόκειται νὰ λεχθῶν, θέλω σταματήσω παλιν. Ποῖα λοκὸν εἶνα αὐτά, Γκαρίζω ὅτι πολλοὶ ἐξελ'σθησαν ἀπὸ τοῦ μήκος τῶν λεχθέντων. Αὐτὸ δὲ γίνεται, ὅταν ἡ ψυχὴ θαρύνεται μὲ πολλὰς βιοτικές φροντίδας.

Δὲν ὅπως ἀκριβῶς τὸ θέλημα, ὅταν μὲν εἶναι καθαρόν καὶ διαυγές, εἶναι καὶ ἀξυδερκής καὶ δὲν ἀποκρίνεται εὐκόλῃ καὶ ὅταν παρατηρῇ μὲ προσοχὴν ἀκομὴ καὶ τὰ λεπτὰ ἀντικείμενα, ὅταν ὅμως χυθῇ κάποιον παχύρευστο ὕγρο ἀπὸ τῆς κεφαλῆς εἰς αὐτό, ἢ σηκωθῇ ἀπὸ κάτω πικρὸς καπνός καὶ σχηματισθῇ κατ' αὐτὸν τὸν τροπὸν ἐμπρός ἀπὸ τὴν κόρη, τοῦ ὀφθαλμοῦ κάποιον παχυνόντα, τότε αὐτὸ δὲν ἀφήνει τίποτε νὰ διακρίνῃ καθαρά ἀκριβῇ καὶ ἀπὸ τὰ πικρὰ ὀγκώδη ὑλικά ἀντικείμενα, εἴτε κατὰ φύσιν οἷον γίνεται καὶ μὲ τὴν ψυχὴν. Δὲν ὅταν μὲν εἶναι καθαρόν καὶ δὲν τὴν ἐνοχλῇ κανένα πάθος, παρακολουθεῖ συνεχῶς μὲ ἀμεινωτὸν τὴν προσοχὴν ἐκείναι, τὰ ὅποια πρέπει νὰ παρακολουθῇ ὅταν ὅμως σκοτισθῇ ἀπὸ τὰ πολλὰ πάθη καὶ χάσῃ τὴν ἀρε-

τὴν τῆς, τότε δὲν ἡμπορεῖ νὰ κατορθώσῃ εὐκόλῃ τίποτε ἀπὸ τὰ ὀνηλά, ἀλλ' ἀποκρίνεται γρήγορα καὶ καταπίπτει. Καὶ ὅταν ἐκπέσῃ σὲ νωθρότητα καὶ κατὰσπῇ ἔτσι πνευματικὰ κοιμισμένη καὶ δυσκίνητη, τότε παραμερίζει τὰ πραγματικά τῆς συμφέροντα, τὰ ὅποια εἶναι δακὰ τὴν ὁδηγοῦν εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς ζωὴν καὶ δὲν τὰ ἀποδέχεται μὲ μεγάλῃ προθυμίᾳ.

ε * Πράγματα τὸ ὅποῖον ἀκριβῶς δὲν νὰ μὴ πᾶθετε καὶ σείς, δὲν θέλω παύσω πάντοτε νὰ συμβουλεύω αὐτά — ἐνισχύσατε τὴν θέλησίν σας, δακὰ νὰ μὴ ἀκούσατε αὐτά, τὰ ὅποια ἤκουσαν ἀπὸ τὸν Παῦλον οἱ πιστοί. Ἐκ τῶν Ἑβραίων, διότι καὶ εἰς ἐκείνους εἶπεν ὅτι, ὁ λόγος ἔγινε πολλὸς καὶ δυσερμηνεύτος, οὐχ ἔπειθον εἶναι ἐκ φύσεως τέτοιος, ἀλλ' ἔπειθον, λέγει, σείς ἑγὼ νὰτε καθροῖς ἐς τὰς ἀκοάς.* Διότι ὁ ἀσθενὴς καὶ ἀδυνατὸς εἰς τὴν θέλησιν φαίνεται ὅτι, ἐκ φύσεως ἐνοχλεῖται, τὸσον ἀπὸ τὴν θρασυλογίαν, ὅσον καὶ ἀπὸ τὴν μακρηγορίαν καὶ θεωρεῖ δυσνόητα ἀκόμῃ καὶ τὰ σαφῆ καὶ εὐκόλα. Ἀλλ' ὅς μὴ ὑπάρχει ἐδῶ κοινὴς τέτοιας Ἀλλ' ὁ καθένας, ἀφοῦ ἀπομακρύνῃ καθεστῶτικὴν φροντίδα, ὡς παρακολουθῇ μὲ ἀνεσιν αὐτὰς τὰς ἀληθείας. Δὲν ὅταν κατέχῃ τὸν δοκροατὴν ἐπιθυμίαν ὅλων πραγμάτων, δὲν ἡμπορεῖ νὰ τὸν καταλάβῃ ἐπίσης καὶ ἐπιθυμίαν ἀκροάσεως — ἔπειθον οὕτε ἐπαρκεῖ ἡ ψυχὴ καθὼς τυχαίῃ νὰ εἶναι ἡμᾶς, δὲν πολλὰς ἐπιθυμίας — ἀλλ' ἡ μία ἐπιθυμία κατασπρέφεται ἀπὸ τὴν ἄλλην καὶ ἔτσι, διακριμένη ἢ πρῶτη γίνεται, πὺ ἀδυνατῇ καὶ

* Τὰ θεῖα τῆς πόρνης πικρὰ γάρ, εἶναι ὅσον ἡ ψυχὴ κατὰ φύσιν οἷον γίνεται καὶ μὲ τὴν ψυχὴν, καὶ ὅταν παρακολουθῇ μὲ προσοχὴν ἀκριβῇ, νὰ μὴ ἀποκρίνεται εὐκόλῃ καὶ ὅταν παρατηρῇ μὲ προσοχὴν ἀκομὴ καὶ τὰ λεπτὰ ἀντικείμενα, ὅταν ὅμως χυθῇ κάποιον παχύρευστο ὕγρο ἀπὸ τῆς κεφαλῆς εἰς αὐτό, ἢ σηκωθῇ ἀπὸ κάτω πικρὸς καπνός καὶ σχηματισθῇ κατ' αὐτὸν τὸν τροπὸν ἐμπρός ἀπὸ τὴν κόρη, τοῦ ὀφθαλμοῦ κάποιον παχυνόντα, τότε αὐτὸ δὲν ἀφήνει τίποτε νὰ διακρίνῃ καθαρά ἀκριβῇ καὶ ἀπὸ τὰ πικρὰ ὀγκώδη ὑλικά ἀντικείμενα, εἴτε κατὰ φύσιν οἷον γίνεται καὶ μὲ τὴν ψυχὴν. Δὲν ὅταν μὲν εἶναι καθαρόν καὶ δὲν τὴν ἐνοχλῇ κανένα πάθος, παρακολουθεῖ συνεχῶς μὲ ἀμεινωτὸν τὴν προσοχὴν ἐκείναι, τὰ ὅποια πρέπει νὰ παρακολουθῇ ὅταν ὅμως σκοτισθῇ ἀπὸ τὰ πολλὰ πάθη καὶ χάσῃ τὴν ἀρε-

ασθενής, όποτε τελικώς έπι κρατεί ή άλλη ή όποια και έκδοσαντο τó παύ εις τόν έαυτόν της.

Αυτό συνήθως συμβαίνει, και μέ τά πα δια, Δ ότι δ-
ται κάποιος έγγη μόνον ένα παιδι άναπα ύπερβολ κά τό
ένα αυτό, όπου όμως γυνή πατέρας πολλών παιδιών και
ή διάθεσίς του δι' αυτά, έφ' όσον διηρέθη και διευμερί-
σθη και εις τά δύο γίνεται το άσθενής. "Αν μάλισσα
αυτό συμβαίνει, έκει, όπου υπάρχει φυσική κλ.σις και δύ-
ναμις και τά άγαστώμενα είναι συγγενή τί θα ήτο δυνα-
τόν να είπωμεν διά την έλευθέραν δ όβσειν και έπιθυ-
μιών και μάλιστα, όταν οι έρωτες αυτοί είναι αντίθετοι
μεταξύ τους, Διότι ό έρώς τών υλικών πραγμάτων είναι
αυτοάρετος το ά έρωτες αυτής της άκροάσεως. Διότ είσερ-
χόμενοι έδω, είσερχόμεθα εις τόν ούρανόν. Δέν έννοώ εις
τον τόπον άλλ εις την διάθεσιν, διότ, είναι δυνατόν και
εύρισκόμενος και εις έπ' της γής να ίσταται εις τόν ού-
ρανόν και να σκέπτεται τά ούράνια και να άκούη τά
προερχόμενα από εκεί. Κανείς λοιπόν άς μή είσάγη τά
μηνα εις τόν ούρανόν. Κανείς ένω εύρσκεται έδω, άς
μή μεριμνήδ ά τά πράγματα τοό οίκου του. Διότ έπρε-
πει ή οικία και ή αγορά να έχη και να έπιδεικνύη τά
προερχόμενα από έδω κέρδη και, άχ, να καταπέζζεται
αυτή από τά φορτία, τά προερχόμενα από την οικίαν και
την αγοράν. "Ας πλ ησ άσκαμει, λοιπόν κατόπιν τούτων
εις τόν θρόνον της δ βασιλείας να άπαλλάσσεται με
τήν δυναμει του από τόν ρόπον τοό μάς περιβάλλει. "Αν
μάλιστα σκοπεύωμεν και την μικράν αυτήν διδασκαλίαν
να καταστρέψωμεν με τά έξω λεγόμενα και γινόμενα, εί-
ναι προτιμότερον να μή άρχισωμεν καν.

"Ας μή λοιπόν μελετά κανείς εις την Έκκλησίαν ευ-
ρισκόμενος τά τοό ο'νου του, άλλ' αντίθετως και εις
αυτόν εύρισκόμενος άς μελετά όσα ήκουσε και έμαθεν
εις την Έκκλησίαν. "Ας είναι αυτά τιμώτερο δλα, δ ότι
αυτά άνήκουν εις την ψυχήν, ένω έκαίνα εις τό σώμα,

μάλλον ιδέ τά έδω λεγόμενα ένδιαφέρουν και τό σώμα
και την ψυχήν. Δ' αυτό αυτό μέν άς είναι τά κύρια έρ-
γα, δευτερευόντα δέ όλα τά άλλα έργα, διότι αυτά μέν
είναι χρήσιμα και εις την παρούσαν και εις την μέλλου-
σαν ζωήν, ένω έκαίνα εις καμμίαν, άν δέν ρυθμίζονται
συμφώνα με τόν νόμον, ό όποιος καθωρίσθη δ, αυτά. Διό-
τι, έδω ήμπορούμεν να μάθωμεν άχ, μόνον τί θα είμεθα με-
τά ταυτα και πώς θα ζήσωμεν τότε. άλλα κατά παύν τρό-
πον θα οίκονομήσωμεν και την παρούσαν ζωήν, έφ' όσον
αυτός έδω ό Οίκος έγ νε πνευματικών, άπρέϊον, δια να
θεραπεύσωμεν, όσα τραύματα δεχθώμεν άπ' έξω και ά-
χι να άπέλθωμεν, άφού προσθέσωμεν και άλλα από έ-
δω. Διότι, άν δέν παρακολουθώμεν μετά προσοχής όταν
ομιλή πρός ήμάς τό "Αγιον Πνεύμα, άχ, μόνον τά προη-
γούμενα δέν θα άποβάλλωμεν άλλά και, άλλα θα προσθέ-
σωμεν²⁸.

"Ας προσέχωμεν λοιπόν εις τό βιβλίον, τό όποιον με
μεγάλην προσπάθειαν και προθυμίαν άποκαλύπτεται σέ
μάς. Διότ, δέν θα χρειασθί έξ άλλου να καταβάλλωμεν
μεγάλην και επίπονην προσπάθειαν άν τηρήσωμεν με ά-
κρίβειαν τάς άρχας και τάς προσηγορίας, άλλ' άφού κο-
πί άσώμεν όλίγον εις την άρχήν, θα ήμπορέσωμεν εις τό

²⁸ "Η κατανόηση και έξουσία όσα, όσ άριστά εί-
κόνηται από τόν άγιον πνεύμα καί αυτών εις τό σώματόν του, να φανερω-
νι και διακηρύσση. Συνέχεται όμως πολλή, φέρει, άν αυτό άκρίβει, καταν-
γέλλει έδω ό εργο. Υπόσταντε ή μερική τήν κατανόηση και άς άναρρέ-
νι κα άπ' έπ' τόν λόγον τοό θεού εις τήν σκηνήν τών έπιστημόνων να ή έ-
κουσαν και άφ' ήθελον έπ' αυτόν. "Η άπληρογέ έπ' τό π εστιακό έάρος
έν τούτουν περι. νάφ, τοό έσσι καί ή έστια τήν κατανόηση διακατανοήσων
ό εργο, να ήθελον, τοό άδύνα τού θεού άπ' έλπί σπουδαίου καθήκον, κα
χρεία πάντας ελπίσας Χριστού.

ΕΞΗΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΠΑΥΛΟΝ ΝΑ ΝΟΥΘΕΤΩΜΕΝ ΚΑΙ ΑΛΛΟΥΣ²⁰. Δ. ΟΤ. ΕΙΝΑΙ ΠΟΛΥ ΜΕΓΑΛΟΣ ΑΥΤΟΣ Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΑΙ ΕΙΝΑΙ ΠΛΗΡΗΣ ΘΕΙΩΝ ΕΛΛΗΘΕΩΝ ΚΑΙ ΜΕ ΑΥΤΑΣ ΚΑΤΑΓΙΝΕΤΑΙ ΜΕΛΛΟΝ ΠΑΡΑ ΜΕ ΑΛΛΑΣ. "Ας μὴ παρακολουθῶμεν λοιπὸν σὰν νὰ ἦσαν ἐνθουσιώδεις καὶ δευτερεύουσα ἀσχολία. Δι' αὐτὸ ἀλλωστε καὶ ἡμεῖς θὰ κάμωμεν τὴν ἐξήγησιν ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ὥστε νὰ σὰς εἶναι ὅλα εὐκολονόητα καὶ νὰ μὴ διαφεύγουν τῆς μνήμης σας. "Ας προσέξωμεν λοιπὸν, μὴπως εὐρεθῶμεν ὑπερβυντοὶ ἔναντι ἐκείνης τῆς φωνῆς, ἡ ὁποία λέγει: "Ἐάν δὲν ἐρχόμεν καὶ δὲν ὠμολοῦσα πρὸς αὐτοὺς, δὲν θὰ ἔχαν ἁμαρτίαν"²¹. Διότι τί περισσότερο θὰ ἔχωμεν ἀπὸ αὐτοὺς, οἱ ὁποῖοι δὲν ἤκουσαν, δὲσαν καὶ μετὰ ἀπὸ τὴν ἀκρόασιν ἀπελθόμεν εἰς τὰς οἰκίας μας, χωρὶς νὰ ἰκρατήσωμεν τίποτε, ἀλλὰ μὲ μόνον τοῦ θαυμασμοῦ μας πρὸς τὰ λεχθέντα.

Δώσατε λοιπὸν εἰς ἡμᾶς καλὴν γῆν διὰ νὰ σπεύρωμεν. Δώσατε τὴν προσοχὴν σας διὰ νὰ προσελκύσετε μεγάλως τὴν ἀγάπην μας! Καὶ θὴ κανεῖς ἔχη ἀγκάθια, ὅς τὰ ἀφήσῃ εἰς τὸ πῦρ τοῦ Πνεύματος. "Αν κανεῖς ἔχη σκληρὴ καρδία καὶ ἀγοιή²², ὅς τὴν κάμῃ ἀπαλή καὶ γόνυμὴ μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ ἰδίου πυρός. "Αν κανεῖς κατὰ τὴν προσπάθειάν σου καταπατήσῃς ἀπὸ ὅλας τὰς ἀμαρτωλὰς σκέψεις, ὅς προχωρήσῃ εἰς τὰ ἐνδότερα καὶ ὅς μὴ ἐκτίθεται, εἰς αὐτάς, αἱ ὁποῖαι θέλουσι νὰ τοὺς ληστεύσουν, διὰ νὰ ἴδωμεν τὰ πνευματικὰ σας χωράφια γεμῆτα ἀπὸ πλουσίους καὶ ωραίους καρπούς. Καὶ διότι, θὴ φροντίζωμεν ἔτσι διὰ τοὺς ἑαυτοὺς μας καὶ παρακολουθῶμεν μὲ φιλοπονίαν τὴν πνευματικὴν αὐτὴν ἀκρόασιν,

²⁰ α. Παύλ. Ρωμ. 15, 14.

²¹ β. Τίμ. 1, 23.

²² γ. ὅ. ὅς ἐν χρ. ἄς καὶ τὴν πύλιν.

ἔστω καὶ ὅχι γρήγορα καὶ διὰ μίαν, ἀλλ' ὀλίγον κατ' ὀλίγον θὰ ἀπαλλοτριώμεν ὅλας τῶν θυσιαστικῶν ἐνοχλήσεων. Δι' αὐτὸ, ὅς προσέξωμεν, διὰ νὰ μὴ λέγεται καὶ δι' ἡμᾶς ὅτι ἐπὶ αὐτὰς τοὺς εἶναι κωφὰ ὅπως καὶ αὐτὰ τῆς κωφῆς ἀσπίδος²³. Τί διαφέρει ἀπὸ τὸ θηρίον ἕνας τέτοιος ἀκροατής; Πες μου. Καὶ πῶς δὲν θὰ δευχθῇ ἀνοητότερος ἀπὸ τὸ ὄλογον ζῶον αὐτός, πού ἐνθ' ὁμολογεῖ ὁ Θεὸς δὲν προσέχει. Διότι, ἔαν τὸ νὰ εὐαρεστή κανεῖς τὸν Θεόν, εἶναι γνώρισμα πραγματικοῦ ἀνθρώπου, αὐτὸς ὁ ὁποῖος δὲν θέλει, οὔτε νὰ μάθῃ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον θὰ ἤμπορούσε νὰ κατορθώσῃ τοῦτο, τότε ἄλλο δὲν εἶναι παρὰ θηρίον.

Σκέψου, λοιπὸν, πόσον κακὸν εἶναι, ἐνθ' ὁ Χρ. στὸς φροντίζει, νὰ μᾶς μεταβάλλῃ σὲ ἰσαγγέλους, ἡμεῖς νὰ καταπνέωμεν εἰς τὴν κατάστασιν τῶν θηρίων. Διότι το νὰ ὑπηρεθῇ κανεῖς τὴν κολίαν σου καὶ τὸ νὰ κατέχεται ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν χρημάτων καὶ νὰ καταλαμεδάνεται ἀπὸ ὀργὴν καὶ νὰ διαγκῶν καὶ νὰ κτυπᾷ, δὲν εἶναι γνωρίσματα τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ τῶν θηρίων. "Αν καὶ τὸ καθεὶν ἀπὸ τὰ θηρία τρόπον τινα ἔνα πάθος ἔχει καὶ αὐτὸ συμφανὲς μὲ τὴν φύσιν του, ἐνθ' ὁ ἀνθρώπος, δταν χάσῃ τὸν ἐλεγχον τῶν λογισμῶν καὶ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὴν κατὰ Θεὸν ζωὴν, ἐπιτρέπει, εἰς τὸν ἑαυτὸν του ὅλας τὰ πάθη καὶ δὲν γίνεται μόνον θηρίον, ἀλλὰ τέρας πολυμορφον καὶ πολυχρόμον καὶ δὲν ἔχει, οὔτε τὴν συγγνωμὴν τῆς φύσεως, διότι ἀπὸ τὴν ἰδικὴν τοῦ ἀποφασισμοῦ καὶ διάθεσιν προέρχεται. Διὴ ἡ κακία. "Αλλ' εἶπε νὰ μὴ γινῇ ποτε νὰ παρατηρήσωμεν αὐτὰ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χρ. στου, διότι εἰμεθα πεπεισμένοι, ὅτι σεις προχωρεῖτε πρὸς τὰ καλλίτερα καὶ τὰ ἱκανὰ πρὸς σωτηρίαν.

²³ β. Παύλ. 1, 23.

Ἄλλ' ὅσον εἰμεθα πεπεισμένοι τόσον δὲν θὰ φηρήσῃμεν τοὺς προφυλακτικούς λόγους, διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν ἀφοῦ ἀνέλθωμεν πρὸς αὐτὴν τὴν κορυφὴν τῶν ἀρετῶν, τὰ ὁπεσχημένα ἀγαθὰ τὰ ὁποῖα εἶθε ἄλλοι ἡμεῖς νὰ ἐπιτύχωμεν μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλοanthρωπικὴν τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ τοῦ ὁποῖου καὶ μετὰ τοῦ ὁποῖου εἰς τὸν Πατέρα πρέπει ἡ δοξα συγχρόνως καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων Ἀμήν

Ο Μ Ι Λ Ι Α Γ (3)

(Ἰωάν. α, 1)

«Εν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος» (Ἰωάν. 1, 1).

α * Θεωροῦμεν λοιπὸν περιττὸν ἀκόμη νὰ σᾶς συμβουλεύσωμεν νὰ παρακολουθεῖτε μετὰ προσοχῆς καὶ ἡσυχίας τὴν διδασκαλίαν διότι ἐδειξατε γρήγορα εἰς τὰς πράξεις σας τὰς συμβουλὰς καὶ παρακλήσεις μας. Ἀλλ' ὥστε ἡ ἀθρόα προσέλευσις καὶ ἡ ἀέσπερτης καθ' ὅλας στάσεις σας, τὸ γεγονός ἐστὶν, παρ' ὅλον τὸν συνωστισμόν σπεύδετε νὰ καταλάβετε τὸν ἐσωτερικὸν χῶρον ἀπὸ ὅπου ἡ φωνὴ μας θὰ ἠμποροῦσε νὰ εἶναι περισσότερον ἐκκρυνῆς καὶ καθαρά, τὸ ἐστὶν δὲν ἀνοχωρεῖτε, παρ' ὅλον ὅτι πῆξεσθε ἐδῶ μέσα, ἕως ὅτου διαλυθῇ τὸ πνευματικόν τοῦτο θέατρον τὰ χαροκρατήματα αἱ ἐνθουσιῶδες ἐπιδοκιμασίαι, ὅλα γενικῶς τὰ παρόμοια, ἀποτελοῦν ὅπόδε ἐν τῇ ψυχικῇ σας θερμότητι καὶ τῇ φιλομουθεῖας σας. Δι' αὐτὸ καὶ εἶναι περιττὸν πλέον νὰ ἐπιμεινῶμεν εἰς αὐτό. Ἐκεῖνο ὅμως, τὸ ὁποῖον θεωροῦμεν ἀναγκαῖον νὰ εἰπωμεν καὶ νὰ παρακαλέσωμεν ἐπιμένον, εἶναι τοῦτο, νὰ παραμενετε σταθεροὶ εἰς τὸν ζῆλον σας καὶ νὰ μὴ φανερώνετε αὐτὸν μόνον ἐδῶ, ἀλλὰ καὶ ὅταν

* Οἱ θεωροῦντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἡδέως νὰ μὴ ἀφῇρουν αὐτὸν καὶ εἰς τὰ ἐκείνην εὐχὴν τῇ ἀποστολῇ σας. Οἱ κατέρχονται, ἀφίχονται καὶ διδάσκουν ἐκ παλαιὰ πάλαι καὶ οὐ διαφέρουσιν, τῆς γυναικὸς Γουλ. τοῦτο, καὶ νὰ ἀπολαύονται περισσότερο ἀγαθῶν καὶ ἡ πνευματικὴ αὐτῇ ἐργασία ἐκ ἀπολαύσεως οὐν ἡ χάρις παρ' αὐτοῖς ἀποδοτὴ καὶ ἡ αὐτῆς δυνάμεις τρέχει. ἡ δὲ ἐκείνηται τὸν αὐτὸν τὸν Θεὸν αἰ νῆν, αἱ ὁποῖαι ὅς ἐν τῇ ἀπαλῇ αὐτῶν ἡλικίᾳ εἶναι κατελλήλοι ὅς νὰ παραμῇναι ἀνδρες ἀγαθοὶ καὶ ἀνδραγατοῖ. Γόρου ἀπὸ αὐτῶν, ὅς ἀνέξω, στρέφεται ἐδῶ ὁ λόγος τοῦ ἱεροῦ Χριστοῦ.

1 Συνήθει, ἐκδηλώσεις, κατὰ τῆς ἐκείνης τοῦ ἱεροῦ Χριστοῦ.

ἐπαυξήσεσθε εἰς τὰς οἰκίας σας, καὶ τότε νὰ ὁμιλήτε δι' αὐτὰ καὶ νὰ διδάσκειτε ὁ ἄνδρας τὴν γυναῖκα, ὁ πατέρας τὸ παιδί του καὶ νὰ ἐκθέτετε καὶ συζητῆτε τὰς ἀπόψεις σας οἱ μὲν μὲ τοὺς δέ, ὥστε ὅλοι νὰ συνεφερόμεν ἕτοι εἰς τὸν καλὸν αὐτὸν ἔρανον.

Καὶ ἄς μὴ μοῦ εὐπὴ κανεῖς, ὅτι τὰ παιδιά δὲν πρέπει νὰ ἀπασχολοῦνται· μαζὶ μας εἰς αὐτὰ, ὅπου θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχοντες νὰ ἀπασχολοῦνται, ἄλλα καὶ μὲ αὐτὰ ἀποκλειστικῶς νὰ καταγίνονται. Ἀλλὰ δὲν οὕτως λέγω τοῦτο ἐξ αἰτίας τῆς ἀδυναμίας σας, οὔτε αὐτὰ ἀποτρέπω ἀπὸ τὴν ἄλλην ἀπασχόλησιν, καθὼς οὔτε ἐοῶς ἀπομακρύνω ἀπὸ τὰ πολιτικά πράγματα. Ἀλλ' ἀπὸ τὰς ἑπτὰ αὐτὰς ἡμέρας μίαν ἀξίω νὰ ἀφιερῶσωμεν εἰς τὸν κοινὸν ἔρανον μας Δεσπότῃν. Δ. ὅτι, πῶς δὲν εἶναι παράλογον, τοὺς μὲν ὑπηρετᾶς μας νὰ διατάξωμεν νὰ δουλεύουν συνεχῶς καὶ ἀδιακόπως, ἡμεῖς δὲ νὰ μὴ ἀφιερῶνται οὔτε τὸν ἐλάχιστον χρόνον εἰς τὸν Θεόν, ὅταν μάλιστα ἡ ἐνασχόλησίς μας αὕτη δὲν προσθετῇ εἰς ἑκείνους μὲν τιποτέ ἀπολυτῶς τὸ Θεῖον δὲν ἔχει κανενὸς ἀνάγκην— ἡμῶν δὲ ἀποκλειστικῶς ἐξυπηρετῇ τὸ συμφέρον; Ὅταν μάλιστα τοὺς ἀδηγῆτε εἰς τὰ θέατρα, οὔτε μισήματα, οὔτε τιποτέ ἄλλο ἀπὸ αὐτὰ προσβάλλετε ὡς δικαιολογίαν, ὀνομάζετε ὁμῶς ἀσχολίαν τὴν ἀνάγκην νὰ κερδίσουν καὶ συναγάγουν κάτι ἀπὸ τὰ πνευματικά. Καὶ πῶς δὲν θὰ ἐξοργίσαι τὸν Θεόν, ὅταν, ἐνδὲ δ' ὅλα τὰ ἄλλα φροντίζετε καὶ χρόνον διαθέτετε, τὴν ἐνασχόλησιν ὁμῶς μὲ τὰ θεοθεωρῆτε ἔργον ἐνοχλητικὸν καὶ ἀκατάλληλον διὰ τὰ παιδιά;

Ὅχι, αὐτὰ ἀδελφοί, ἔχι. Καὶ ὅπου αὕτη μάλιστα ἡ

2. Κατ' αὐτὸν ὅσον τὸν πᾶν ζῶον τὸ κοινὸν τὰ πνευματικά εἶναι ἀπαραίτητα, τὰ ἅπαντα πρέπει ἡ προνομία καὶ ἡ ἐκτέλεσις τὰ θεῖα, ἀναφορικῶς εἰς τὰς ἀνάγκας, κατὰ τὴν θέλῃν τῆς προνοίας, εἰς τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῆς καὶ τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῆς.

λευκὰ ἔχει ἀνάγκην τῶν θεῶν τούτων λόγων. Διότι, καθὼς εἶναι ἀπαλή καὶ εὐπλάστος, δέχεται καὶ προσλαμβάνει γρήγορα τὰ λεγόμενα καὶ ἡ διδασκαλία, οὕτως ἡ ἀληθινή σφραγὶς, ἐντυπώνεται, καλὰ εἰς τὸ μαλακὸ κηρί τῆς βιαιότητος τῶν. Ἀλλὰ καὶ ἡ ζωὴ τοὺς τότε ἀρχίζει νὰ ἀπακλινῇ πρὸς τὴν ἀρετὴν ἢ πρὸς τὴν κακίαν. Ἀν λοιπὸν κανεῖς ἐξ ἀρχῆς καὶ ἀπὸ αὐτὰ τὰ πρῶτα δῆματα τοὺς ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὴν κακίαν καὶ τοὺς χειραγωγῇ εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς, θὰ τοὺς δημιουργήσῃ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον σταθερὸν πρὸς αὐτὴν συνήθειαν καὶ δευτέραν τρόπον τινὰ φύσιν. Καὶ ἐφ' ὅσον ἡ συνήθεια αὕτη, θὰ τοὺς παραικλινῇ πάντοτε εἰς τὴν πραγματικοποίησιν τῶν ἀγαθῶν, δὲν θὰ ἡμπορέσουν εὐκόλῃ νὰ παραικλινῶν πρὸς τὸ χειρότερον, ἀκόμη καὶ ὅταν τὸ θελήσουν οἱ ἴδιοι.³ Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ καταστῶν σεβαστότεροι εἰς ἡμᾶς, οἱ ὅποιοι, ἔχομεν γηράσει καὶ χρησιμώτεροι. Εἰς τὰ πολιτικά πράγματα, ἐπιδεικνύοντες κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νεότητός των τὰ ἔργα τῶν προσφύτων, διότι εἶναι ἀδύνατον, καθὼς ἤδη εἶπα, οἱ παρὰ τοὺς ἡλικίαντες τέτοια διδασκαλίαν καὶ ἐπικοινωνοῦντες μὲ τέτοιον Ἀπόστολον, νὰ ἀναχωρήσων χωρὶς νὰ πάρουν κάποιο μεγάλο καὶ γενναῖον ἀγαθόν, εἴτε ἄνδρας, εἴτε γυναῖκα, εἴτε νέος εἶναι αὐτός, ὁ ὅποιος μετέχει εἰς αὐτὴν τὴν πνευματικὴν τράπεζαν.

Καὶ ἂν τὰ θηρία, τὰ ὅποια ζοῦν ἐνέμεσά μας, ἐξημερώνωμεν μὲ κατάλληλον χειρισμὸν τοῦ λόγου, πόσον μάλλον θὰ κατορθώσωμεν τοῦτο εἰς τοὺς ἀνθρώπους μὲ τὴν πνευματικὴν αὐτὴν διδασκαλίαν, ἐφ' ὅσον καὶ τὸ

3. Ὁμοίως καὶ τοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι, ἔχοντες καὶ σῆμα. Ἐντύπωση προκαλεῖ ἡ πίστις τοῦ ἁγίου Χρυσοστόμου εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς ἐκτέλεσης.

φάρμακον καὶ οἱ ἀσθενεῖς ἔχουν εἰς ἀσυγκρίτως μεγαλύτερον δοσὺν τὴν δύναμιν αὐτήν. Διότι δὲν εἶναι θέ-
θαια ἢ ἀγρύπτης μας τόση, ὅση εἶναι εἰς ἐκεῖνα ἢ τῶν
θηρῶν εἶναι ἐκ φύσεως, ἐνῶ ἢ τῶν ἀνθρώπων εἶναι ζή-
τημα προαφρέσεως— οὐτε ἢ ἰσχύς τῶν λογῶν ἢ αὐτῇ, καθ’
ὅσον ἐκεῖνη μὲν εἶναι, ἔργον τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας, ἐ-
νῶ ἢ ἰσχύς αὐτοῦ τοῦ λόγου ὀφείλεται. εἰς τὴν χάριν καὶ
τὴν δύναμιν τοῦ Πνεύματος. Ὁ ἀπολαύσασάμενος λοιπὸν
ἀπὸ τῆς θήριας τοῦ βουτοῦ τοῦ, ὅς ἔχη διαρκῶς εἰς τὸν
κοῦν τοῦ αὐτῶ ἐδῶ τὰ ἡμέρα καὶ οὐδέποτε θά πάθῃ τοῦ-
το. Ἄς προσέρχεται. συνεχῶς εἰς αὐτὸ ἐδῶ τὸ λατρεῖν.
ὅς ἀκούῃ πάντοτε τοὺς νόμους τοῦ Πνεύματος καὶ ἐπα-
νερχόμενος εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ, ὅς ἐγγράφῃ αὐτὰ πῶς ἤ-
κουσε καλὰ μέσα εἰς τὴν καρδίαν τοῦ καὶ τοιαυτοτρόπως
θά διατηρῇ καλὰς ἐλπίδας καὶ θά ζῇ μὲ πολλὴν ἀσφάλει-
αν, ἀσθανόμενος τὴν ἡθικὴν καὶ προκοπὴν.

Διότι, βῆαν ὁ διάβολος ἴδῃ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ χα-
ραγμένον εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ καὶ τὴν καρδίαν τοῦ καὶ ἔ-
χῃ γινεῖ σταθερὴ καὶ ἀμετακίνητη πλάκα τοῦ νόμου τοῦ
Θεοῦ, δὲν θά πλησιάσῃ Ὅπου ἄλλωστε ὑπάρχουν θεοὶ.
Λοκαὶ νόμοι, χαραγμένοι ὅχι ἐπάνω σὲ χαλκὴν στήλην,
ἀλλ’ ἐντυπωμένοι καλὰ ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μέσα σὲ
θεοσεβῆ διάνοιαν καὶ λαμπρόντες ἀπὸ τὴν πλουσίαν χά-
ριν τοῦ Θεοῦ, ἐκεῖ δὲν ἡμπορεῖ ποτὲ νὰ πλησιάσῃ ἐκεῖ-
νος, οὔτε καὶ νὰ ἀντικρύσῃ, ἀλλὰ μακρὰν εὐρισκόμενος
θά στρέψῃ τὰ νῦτα τοῦ καὶ θά χαθῇ. Διότι, δὲν ὑπάρχει
τίποτε ἄλλο πλὴν φοβερὸν εἰς αὐτὸν καὶ τὰς ποιητὰς σκέ-
ψεις καὶ ἐπιθυμίας, τὰς ὁποίας ἐκεῖνος ὑπακούει, ὅσον
διάνοια πρὸς διαρκῶς καὶ μὲ προσοχὴν μελετᾷ τὰ θεῖα
καὶ ψυχὴ προσηλωμένη τελείως καὶ διαπαντός εἰς αὐ-
τὴν τὴν πηγὴν. Τέτοιον ἀκριθὺς ψυχὴν καὶ διάνοιαν δὲν
θά κατορθώσῃ ποτὲ νὰ λυπηθῇ τίποτε ἀπὸ τὰ παρόντα
ὅσον δυσάρεστον καὶ θλιβερόν καὶ ἀν εἶναι, οὔτε θά δυ-
νηθῇ κατὰ, ὅσον εὐχάριστον καὶ ἐπιτυχὲς καὶ ἀν εἶναι,

νὰ ἀσπληγῇ εἰς τὸν ἐγκλωμὸν καὶ τὴν ἀλυσίδαίαν, ἀλλ’
ἐν μέσῳ φοβερῶν κακουχιῶν καὶ ἐνοχλήσεων θά διατη-
ρήσῃ καὶ ἀπολαύσῃ πολλὴν γαλήνην.

§ * Διότι ἢ ἀνησυχία μας δὲν προσέρχεται ἀπὸ τὴν φύ-
σιν τῶν πραγμάτων, ἀλλ’ ἀπὸ τῆς ἀδυναμίας τῆς ἰδικῆς
μας διανοίας, καθ’ ὅσον ἐάν ἐκπαθίναμε τοῦτο ἀνεξαρ-
τήτως τῶν ὅσων συμβαίνουσιν γύρω μας, ἔτρεπεν ὅλοι οἱ
ἀνθρώποι νὰ ἐνοχλοῦνται, διότι, ὅλοι τὴν ἰδίαν θάλασσαν
πλεούμεν καὶ εἶναι, ἀδυνατοῦν νὰ ἀποφύγωμεν τὰ κύματα
καὶ τὴν ἀλμύραν. Ἐάν δὲ ὑπάρχουν καὶ ἄνθρωποι, οἱ ὁ-
ποῖοι ἐστάθησαν μακριὰ ἀπὸ τὸν χειμῶνα καὶ τὴν μασα-
σμένην θάλασσαν εἶναι φανερόν, ὅτι τὸν χειμῶνα δὲν τὸν
δημιουργοῦν τὰ πράγματα, ἀλλ’ ἢ παραγμένη κατὰστα-
σις τῆς διανοίας μας. Ἄν λοιπὸν κάμωμεν τὴν καρδίαν
μας ἱκανήν, ὥστε νὰ τὰ ὑπομένῃ ὅλα εὐκολα, δὲν θά ὑ-
παρξῇ χειμῶν δι’ ἡμᾶς, οὔτε κλυδωνισμός, ἀλλὰ συνε-
χὴς καὶ λαμπρὰ πάντοτε γαλήνη.

Ἀλλὰ δὲν γνωρίζω πῶς, χωρὶς νὰ ἔχω πρόθεσιν νὰ
εἰπῶ τίποτε δι’ αὐτὰ, ἐπρωχώρησι ποσὸν πολὺ εἰς αὐτὰς
τὰς παραινέσεις. Συγχωρησατέ μας λοιπὸν αὐτὴν τὴν
μακρηγορίαν. Καὶ διότι φοβοῦμαι καὶ πολὺ μάλιστα φο-

* Εἰς τὰς δύο ἐπομένας παραγράφους ἐξηγητοὶ, ἀρκετοὶς τὸ ἐν
ἀρχῇ ἢν ὁ λόγος καὶ ὁ λόγος ἢν πρὸς τὸν θεόν καὶ, ἐξήγηται. Διότι «ὁ
λόγος» τίθεται ἐνέκρως ἡ ἀπολόγος, πολεμῶνται αἱ κατὰ τοῦ λόγου ἀν-
τιθέσεις καὶ καταδικάζονται, αἱ ὅποια ἔκρινον εἰς τὴν πλὴν θεῶν ἀποστολὴν ἐπιχειρη-
μάτων διὰ τὴν μέσσαν ἀνθρώπων. Οἱ αἰρετικοὶ ἐχρηματοποιοῦν ὅτι ὁπὸ τοῦ Ἀπ.
Πατρὸς λατόμενον «ἔργον αὐτοῦ καὶ Χριστὸν ὁ θεὸς ἔργον ἦσαν, πονήσαντες
ὅ, ἢ το φυσικὸν τὸ ἔργον καὶ, ὅτι νὰ ἀποδοῦναι ὅ, ὁ λόγος, εἶναι ἐνὶ τῇ
μαρτυρίᾳ καὶ, ἐχὼν γνῶσιν ἐνέννημα ἐκ «ἡ, οὐσίας τοῦ Πατρὸς ὁ
θεὸς Χριστὸς ὁ λόγος, ἐν τῷ, ἐκπεμπόμενος τοὺς ἀρεταίους, ἀποδοκῶντας
ἐκπαθόμενον τὸν ἰσχυρισμὸν ὡς καὶ ἐξηγητοί. Οὐδόδεως τὸ ἀναφανέντων χω-
ρίον.

δοῦμαι, μήπως γινῇ ἡ σπουδὴ αὐτῇ σὲ μᾶλλον περισσότερον ἀσθενείῃς, ἐφ' ὅσον, ἐάν εἶχα ἀπόλυτον ἐμπιστοσύνην εἰς αὐτήν, τίποτε ἀπὸ αὐτῆς δὲν θὰ ἔλεγα τώρα σὲ σῆς, διότι εἶμαι ἱκανὴ αὐτῇ νὰ σῆς ἀνακουφίσῃ καὶ εὐκολύνῃ ὅλα σὰς τὰ προβλήματα. Εἶμαι, καιρὸς λοιπὸν τώρα νὰ ἐλθωμεν εἰς τὰ παρόντα. Διὰ τὴν νὰ μὴ σῆς παρακινήσωμεν κουρασμένους εἰς τοὺς ἀγῶνας, διότι πρόκειται νὰ ἀποδυθῶμεν εἰς ἀγῶνας κατὰ τὸν ἐχθρὸν τῆς ἀληθείας, κατ' αὐτῶν τοῦ μηχανώμεναι τὰ πάντα, προκειμένου νὰ καταστρέψουν τὴν δόξαν τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, μᾶλλον δὲ τὴν ἐδικὴν των.

Διότι ἐκείνη μὲν παραμένει πάντοτε σταθερὰ καὶ ἀμετάσσει, ὅπως ἀκριβῶς εἶναι, χωρὶς νὰ ἐλαττωμέναι εἰς τὸ παραμικρὸν ἀπὸ τὴν θλόσφημον γλώσσαν, ἐκεῖνοι δὲ ποὺ λέγουσι ὅτι προσκυνοῦν ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον σχεδὸν εἶναι νὰ ὑποθέσασιν, γεμίζουν τὰ πρόσωπα των μὲ ἀτιμίαν καὶ τὴν ψυχὴν των μὲ τὴν φοβεράν δυστυχίαν τῆς κατὰσχεως. Πι ὑποστηρίζουν λοιπὸν ἐκεῖνοι, ἐνῷ ἡμεῖς λέγομεν αὐτά: «Ὅτι τὸ «ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος» δὲν φανερώνει, ἀπλῶς τὸ ἀδύον, ὅτι, τοῦτο ἐλέγχθη καὶ περὶ τοῦ αὐρανοῦ καὶ περὶ τῆς γῆς. Πόσον μεγάλη εἶναι ἀλλοίμωνον ἡ θλασφημία καὶ ἡ ἀσεβεία αὐτῇ! Περὶ Θεοῦ σου ὁμιλῶ καὶ σὺ μοῦ ἀναφέρεις τὴν γῆν καὶ τοὺς προερχομένους ἀπὸ τὴν γῆν ἀνθρώπους, λοιπὸν, ἐπεὶ δὲ ὁ Χριστὸς ὀνομάζεται Υἱὸς Θεοῦ καὶ Θεὸς καὶ ὁ ἀνθρώπος ὀνομάζεται υἱὸς Θεοῦ καὶ Θεὸς «διότι, ἐγὼ εἶπα Θεοὶ εἰσεθε, λέγει, καὶ ὅλοι υἱοὶ Ὑψίστου»⁵ θὰ φυλονικήσῃς πρὸς τὸν Μονογενῆ περὶ τῆς υἱότητος καὶ θὰ εἰπῇς ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν ἔχει, τίποτε περισσότερον ἀπὸ σέναν ὡς πρὸς αὐτό. Μὲ κανένα τρόπον, λέγει. Καὶ ὅμως αὐτὸ κάνεις, ἔστω καὶ ἂν δὲν τὸ ἐκφράζῃς μὲ λόγια. Πῶς, διότι λέγεις ὅτι καὶ σὺ ἔχεις λάβει τὴν υἱοθεσίαν θεοῦ χάριτι ὅπως καὶ ὁ Χριστὸς.

Διότι, ὅταν λέγῃς ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν εἶναι φύσει Υἱὸς

4. Παρ. 81, 6.

τοῦ Θεοῦ, τίποτε ἄλλο δὲν κάνεις ἀπὸ τὸ νὰ λέγῃς ὅτι εἶναι θεὸς χάριτι υἱὸς⁶. Ἀλλ' ἐκτός ἀπ' αὐτῆς, θὰ ἴδωμεν καὶ τὰς μαρτυρίας, τὰς ὁποίας προσάγουσι πρὸς ἡμᾶς. Ἐν ἀρχῇ, λέγει ἐκοιμήσεν ὁ Θεὸς τὸν αὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. Ἡ δὲ γῆ ἦν ἀόρατος καὶ ἀκατασκεύαστος⁷ καὶ ἦν ἀνθρώπος ἐξ Ἀρμαθαῖα Σωφίμ⁸. Αὐτὰ εἶναι, τὰ ὁποῖα νομίζουν ὅτι, εἶναι, ἰσχυρά. Καὶ εἶναι μὲν ἰσχυρά, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀποδείξουν τὴν ὑποστηριζομένην ἀπὸ ἡμᾶς ὀρθότητά των δογμάτων, ἐνῷ εἶναι ἀσθενεστέρας ὄλων εἰς τὸ νὰ στηρίξουν τὴν θλασφημίαν των. Ὅτι, πῆς μου, τί κοινὸν ἔχει τὸ «ἦν» πρὸς τὸ «ἐποίησε», εἰ δὲ ὁ Θεὸς πρὸς τὸν ἀνθρώπον; Διὰ τὴν ἀναμνησκῆς τὰ μὴ ἀναμνησκόμενα καὶ συγχέας αὐτά, ποὺ διακρίνονται, καθορὰ καὶ κάνεις τὰ ἀνω τὰ κάτω, διότι ἐδὼ τὸ «ἦν» δὲν φανερώνει μόνον τὸ ἀδύον, ἀλλὰ καὶ τὸ «ἐν ἀρχῇ ἦν» καὶ τὸ «ὁ λόγος ἦν». Ὅπως λοιπὸν τὸ «ἦν», ὅταν μὲν λέγεται περὶ τοῦ ἀνθρώπου, φανερώνει τὸν παρόντα χρόνον μόνον. ὅταν δὲ περὶ τοῦ Θεοῦ, δηλοῖ τὸ ἀδύον, ἔτσι καὶ τὸ «ἦν» ὅταν λέγεται περὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως σημαίνει τὸν παρελθόντα ἀπὸ ἡμᾶς χρόνον καὶ αὐτὸν τελειωμένον, ὅταν δὲ λέγεται περὶ τοῦ Θεοῦ φανερώνει τὸ ἀδύον⁹.

Ἀρκοῦσι λοιπὸν, ὅταν ἤκουσας τὴν λέξιν «γῆ» καὶ ὅταν ἤκουσας τὴν λέξιν «ἄνθρωπος», διὰ τὴν ἀσκεψθῆς δι' αὐτά, ὅτι ἤρμαζεν εἰς τὴν κτιστὴν φύσιν των καὶ τίποτε περισσότερον. Διότι, αὐτὰ τὸ ὁπῆτον ἔγενεν, ὅτι δὴ τότε

5. Διὸ ἐδιδόσαντο οἱ πρεσβυτέρους Παῖδες οἱ Σμαρταῖς. Οἱ ἄνθρωποι, εἶναι ἐκ τῆς φύσεως θεοῦ χάριτι, ἐνῷ ὁ Χριστὸς εἶναι, υἱὸς τοῦ Θεοῦ φύσει καὶ σὺν αὐτῷ.

6. Γεν. 1, 1 καὶ 2.

7. Α. Βασίλ. 1, 1.

8. Τὴν ἀντικειμένην ἀπὸ τοῦ ἔθνους τοῦ Σωφίμ. εἰς ἀνθρώπον τὸν Εὐαγγέλιον τοῦ Γ' τοῦ διότι, κατὰ ἀκριβῆς ἠρμήνευσεν οὐ ἀρεσκίαι.

καὶ ὅν εἶναι, γίνετο ἐν χρόνῳ ἢ αἰῶνι, ἐνφ' ὃ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀνάπαρος ἔχει μόνον μερικῶν χρόνων. ἀλλὰ καὶ ὅλων τῶν αἰώνων, ἐπειδὴ εἶναι δημιουργὸς αὐτῶν καὶ ποιητὴς διὰ τοῦ ὁποίου, λέγει: ἔκαμε καὶ τοὺς αἰῶνας»⁹. Ὁ δὲ τοῦ ἡγῆς ὑπάρχει, τουλάχιστον πρὸ τῶν ποιημάτων του. Ἐπειδὴ δὲ μερικοὶ εἶναι τόσον ἀναίσθητοι, ὥστε καὶ μετὰ ταῦτα καὶ φαντάζονται δι' αὐτὰ κατὰ περισσότερον ἀπὸ τὴν πραγματικὴν τους ἀξίαν μετὰ τὴν λέξιν «ἐποίησε» καὶ μετὰ τὴν φράσιν «ἀνθρώπος ἦν» προλαμβάνει τὴν σκέψιν τοῦ ἀκροατοῦ καὶ ἀποκόπτει κάθε ἀσέβειαν. Διότι κάθε δημιουργία καὶ οὐρανὸς καὶ γῆ ἔχει δημιουργηθῆ ἐν χρόνῳ καὶ ἐπομένως ἔχει χρονικὴν ἀρχὴν καὶ τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν εἶναι ἀναρχον, ἐπειδὴ ἀκριβῶς ἔχει δημι. ουρνηθῆ.

Ὡστε ὅταν ἀκούσῃς δι. «ἐποίησε τὴν γῆν» καὶ δι. «ἄνθρωπος ἦν», λέγεις περιττὰ καὶ ἀνόητα πράγματα. ὅταν στριφογυρίζῃς κάποια ἀναφελῆ μωρολογίαν. Διότι ἐγὼ θὰ ἠμποροῦσα νὰ ἀναφέρω καὶ ἄλλην ὑπερβολὴν. Ποια λοιπὸν εἶναι αὕτη; Ὅτι, ἀκόμη καὶ περὶ τῆς γῆς αὐ. εἶχε λεχθῇ τὸ «ἐν ἀρχῇ ἦν ἡ γῆ» καὶ περὶ τοῦ ἀνθρώπου, ὅτι «ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ ἄνθρωπος» οὔτε τότε ἔπρεπεν ἡμεῖς νὰ σκεφθῶμεν δι. αὐτά, τὰ ὁποῖα τώρα εἶναι γνωστά, τίποτε περισσύτερον, διότι αἱ λέξεις «γῆ» καὶ «ἄνθρωπος» ἐπρόφθασαν ὅσα θὰ ἠμποροῦσαν νὰ λέγονται δι. αὐτὰ καὶ δὲν ἀφήνουν πλέον τὴν σκέψιν νὰ φαντασθῇ κατὰ περισσύτερον δι. αὐτὰ ὅποιο δι. τώρα γνωρίζομεν. Ὅπως ἀκριβῶς οὔτε ὁ Λόγος, ἔστω καὶ ἂν λεχθῇ κατὰ μικρὸν δι. αὐτοῦ, δὲν ἀφήνει νὰ σκεφθῶμεν κατὰ τοιαύτων καὶ εὐπελῆς. Ἐπειδὴ καὶ ἐν συνεχείᾳ λέγει περὶ τῆς γῆς «ἦ

9. Ἐξ. ., 2

δὲ γῆ ἦν ἀόρατος καὶ ἀκατασκεύαστος»¹⁰. Διότι ἀφοῦ εἶπεν δι. δημιουργήσεν αὐτὴν καὶ ἀφοῦ ἔδωκεν εἰς αὐτὴν τὸ ὄνομα τῆς ἀφούρα κατόπιν λέγει. τὰ ἐν συνεχείᾳ, γνωρίζων δι. κανεῖς δὲν εἶναι τόσον ἀνόητος ὥστε νὰ φαντασθῇ αὐτὴν ἀναρχον καὶ ἀδημιούργητον. Τὸ δὲ ὄνομα τῆς γῆς καὶ τὸ ῥῆμα «ἐποίησεν» εἶναι ἀρκετὰ διὰ νὰ πείσουν καὶ τὸν εὐπελῆς ἀνόητον, ὅτι δὲν εἶναι ἀίδιος, οὔτε ἀδημιούργητος, ἀλλὰ μετὰ τὴν αὐτῶν πῶς δημιουργήθησαν ἐν χρόνῳ.

γ'. Ἀλλ' ἐκτός τούτων τὸ «ἦν» ἐπὶ μὲν τῆς γῆς καὶ τοῦ ἀνθρώπου, δὲν εἶναι σημαντικὸν ἀπλῶς τῆς ὑπάρξεως τῶν, ἀλλ' ἐπὶ μὲν τοῦ ἀνθρώπου, τῆς ἐξ αὐτοῦ τοῦ σημείου ὑπάρξεως του ἐπὶ δὲ τῆς γῆς καὶ τοῦ τρόπου τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς, διότι δὲν εἶπεν «ἦ δὲ γῆ ἦν» ἀπλῶς καὶ ἐσταμάτησεν, ἀλλ' ἀδίδαξε πῶς ἦτο καὶ μετὰ τὴν δημι. ουργίαν, ὅπως, δι. ἦτο «ἀόρατος καὶ ἀκατασκεύαστος», ἀκόμη δηλαδὴ κρυμμένη καὶ χαμένη μέσα εἰς τὰ ναρὰ Προκειμένου δὲ καὶ περὶ τοῦ Ἑλκαστὰ δὲν εἶπεν δι. «ἦν ὁ ἄνθρωπος» μόνον ἀλλὰ προσέθεσε διὰ νὰ φανερώσῃ ἀπὸ τοῦ ἦτο, τὸ πῶς ἦτο Ἀρμαθαίμ. Σωφίμ. . Μετὰ τὸν Λόγον, ὅμως δὲν ἔχουν ἔτι τὰ πράγματα. Κα. αἰσθάνομαι. μὲν ἐντροπὴν, εὐρισκόμενος εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἀντεξέταξω αὐτὰ ἐξ αἰτίας ἐκείνων. Ὡς, ὅτι, ἂν καταβ. καζῶμεν ἐκεῖνους τοὺς πρῶτον τοῦτο, προκειμένου περὶ ἀνθρώπων,

10. Παν 1, 2

11. Ἀπεδείχθη ὡς ἡμεῖς τὸ ἀσθενεῖν τοῦ λογισμοῦ τῶν ἀπρεπειῶν. Ἀλλὰ ἀπεδείχθη καὶ κατὰ ἄλλο δι. αὐτοῦ ὁμοιωθ. δὲν ἐπὶ τὸν εἶδος τῆς γραφῆς, διότι νὰ ἀνηθῶν τὴν θεότητα καὶ Λόγον. Ἀλλ' εἰς τὴν ἀνθρωπ. ἔχον αὐτὸν δὲ πρὸς αὐτὸν ἐκτελέσας ἡ καὶ στυγερὸν ἵνασιν. Ἀλλ' ἐν τῇ αὐτῇ περιπέσει ἡ προσέθεσις τῶν ἦσαν καὶ ἀπὸ τῆς καὶ σφισσε. καὶ, διότι ἡ Γραφὴ δὲν μόνον δὲν προσφέρει. δι. ἦτο αὐτοῦ εἶδος. ἐμμεν. καὶ «ἐκτελέσας». Ἀλλ' ἀποταλ. κατ' ὅσον ἐν μεγάλῃ ἡμῶν εἰς τὴν θεοῦ δι. καὶ προσεῖν κατὰ τοῦ ἑξῆς καὶ μίς.

τῶν ὁποίων ἡ ἀρετὴ εἶναι καταφανὴς ἀντικείμενα, μοιλονό-
τι εἶναι τῆς αὐτῆς φύσεως, πῶς δὲν εἶναι πράξεις ἐσχάτης
παρρησιαστικῆς τοῦ νὰ ἀναικινῶμεν αὐτά, ὅταν καὶ ἡ φύσις
καὶ δίδει τὰ δόγματα εἶναι τόσο ἀπειρώς ἐνωτέρω ἀπὸ ἡμᾶς;
—ἀλλ' εἶπε αὐτὸς ὁ ὀβριζόμενος ἀπὸ αὐτοῦ, νὰ φαῖται
πρὸς ἡμᾶς συγκαταθετικός καὶ εὐμενής. Διότι τὴν ἀνάγκη
αὐτοῦ τοῦ εἶδους τῶν λόγων δὲν ἐπενόησαμεν ἡμεῖς,
ἀλλ' ἐκείνοι, ποῦ, πολυβούντες τὴν ἰδικὴν τῶν σωτηριῶν
μᾶς ἐξηπάτησαν εἰς τοῦτο.¹²

Ἰ. λοιπὸν λέγω. "Ὅτι τοῦτο τὸ «ἦν» ἐπὶ τοῦ Λόγου εἶ-
ναι δηλωτικὸν ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον τῆς ἀθείου ὑπόφ-
ξεως «διότι ἐν ἀρχῇ ἦν, λέγει, ὁ Λόγος».¹³ τὸ δεῦτερον δὲ
«ἦν» φανερώσει δικριβῶς εἰς ποῖον κοινὰ ὑπῆρχεν. Ἐπει-
δή δὲ τὸ αἰθεριὸν καὶ ἀναρχὸν εἶναι κύριον καὶ ἀποκλειστι-
κὸν γνώρισμα τοῦ Θεοῦ, αὐτὸ ἐποθεύθη περὶ αὐτοῦ. "Ε-
πειτα, διὰ νὰ μὴ εἰπῇ κανεὶς, ὅταν ἀκούσῃ τὸ «ἦν ἐν ἀρ-
χή», ὅτι αὐτὸς εἶναι ἐγέννητος ἀμέσως διὰκρίσει αὐ-
τό, μὲ τὸ νὰ εἰπῇ τὸ «πρὸς τὸν Θεὸν ἦν», προτοῦ νὰ εἰπῇ
τί ἦτο. Καὶ διὰ νὰ μὴ νομίσῃ κανεὶς ὅτι «ὁ Λόγος» εἶναι

12 Τὸ νόημα τοῦ χωρίου αὐτοῦ εἶναι τὸ ἀλλοῦθεν ὁ ἱεὺς Χριστὸς το-
μὸς χειρίζομενος ὡς ἄλλος νομικὸς «ὅτι ἀπόδεικται τοῦ Γεῶ τοῦ Θεοῦ ἀποδεί-
κται ἀνθρώπων, ὅτι εἶναι ἀποκαταστάσεως νὰ ἀφαιρῶν ὅλας τὰς «θέσεις»
αὐτῶν ἀπὸ τῶν ἀντικρίτων τοῦ Λόγου, ὅταν καὶ οἱ, συνήγοροι ὑπερα-
σσεύσας αὐτοῦ Ἀνδρῆ καὶ πρὸς τὴν τὴν ἰδιότητα, εἶναι ὑποκαταστάσεως νὰ
γνωρίζῃ καλῶς καὶ ἀποκαταστάσεως διακριτῶς ἀποκαταστάσεως ὅτι «ἐκτὸν σφέρας»,
προκειμένου νὰ ἀποκαταστήσῃ αὐτὸς. Τὸ ἔργον τοῦτο εἶναι ἐκκαρπὶ καὶ ἀποκατα-
στασὶν, ὅτι ἀποκαταστάσεως νὰ ἀποκαταστήσῃ τοὺς πρὸς τὸν ἀποκαταστήντα Χριστὸν
ὅτι αὐτὸ καὶ παρακαλεῖ, ὅπως ὁ «ἀποκαταστήσει» τὴν εἰς αὐτὸν «ἐλπίδα».

13 Τὸ συμπέρασμα. Ἦν πράξις, αὐτὴ φανερώσει τὴν αἰθέριον ἰδιότητα τοῦ
Λόγου. Ἐπομένως ὁ Λόγος, δὲν ἔμπορεῖ νὰ ἀποκαταστήσῃ κατὰ κράτος, ἔργον
καὶ πρὸς Θεοῦ οἱ αἰρετικοὶ αὐτὸ εἶναι τὴν αἰθέριον ἰδιότητα καὶ τῆς οὐσίας
τοῦ Θεοῦ Ἰθὺς. Μονογενὴς συνεκτικὸς πρὸς τὸν Πατέρα καὶ «ἔσος αὐτῇ»
καὶ ἀπαράλλακτος. Αὐτὸς αὐτὸς ἐκκαρπὶς ἀρμυζὼν εἰς τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ
κατὰ τὸν θεῖον Χριστότομον.

ἀπλῶς λόγος προφορικός ἢ ἐνδιόθετος, μὲ τὴν προσθή-
κην τοῦ ἄρθρου, ὅπως προηγουμένως εἶπα, καὶ μὲ τὴν
ὑπετέρω αὐτὴν φράσιν ἀνῆρεσε τοῦτο, διότι δὲν εἶπεν
«Ἐν Θεῷ ἦν», ἀλλὰ «πρὸς τὸν Θεὸν ἦν» δηλῶν εἰς ἡμᾶς
τὴν καθ' ὑπόστασιν αἰδιότητα αὐτοῦ.

Ἐπειτα καὶ σαφέστερα εἰς τὴν συνέχειαν ἐφανερώ-
σεν οὐτὸ λέγων ὅτι ὁ Λόγος οὗτος καὶ Θεὸς ἦτο. Ἀλλ'
ἔχε, δημουργηθῆναι λέγει.¹⁴ Τὶ λοιπὸν ἡμπούδιζε νὰ εἰπῇ
τοῦτο, ὅτι ἐν ἀρχῇ ἀθημουργήσεν ὁ Θεὸς τὸν Λόγον, Πε-
ρὶ τῆς γῆς λοιπὸν ὁμολῶν ὁ Μωδοῦς, δὲν εἶπεν «Ἐν ἀρχῇ
ἦν ἡ γῆ», ἀλλ' ὅτι, «ἐποησεν» αὐτὴν καὶ ἐκτετε ὑπῆρχε.
Ἰ. λοιπὸν ἡμπούδιζε καὶ τὸν Ἰωάννην νὰ εἰπῇ ὁμοίως, ὅτι
ἐν ἀρχῇ «ἐποησεν» ὁ Θεὸς τὸν Λόγον, Διότι, ἐν ἐφορήθῃ
καὶ περὶ τῆς γῆς νὰ εἰπῇ τοῦτο ὁ Μωδοῦς, μήπως θεωρή-
σῃ κανεὶς αὐτὴν ἀθημουργητόν, πολὺ περισσώτερον ἔ-
πρεπε νὰ φερόθῃ νὰ εἰπῇ τοῦτο ὁ Ἰωάννης περὶ τοῦ Υἱοῦ,
ἐν θεοκαίως ἦτο κτιστός. Διότι ὁ μὲν κόσμος, ἐφ' ὅσον εἶ-
ναι ὁρατός, μόνος του ἀνακηρύσσει τὸν Δημουργόν, καὶ
οὐρανοὶ, λέγει διηγουμένη τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ.¹⁵ ἐνδὲ ὁ
Υἱὸς εἶναι ἀόρατος καὶ ἔχει ὑπερβῆναι πάρα πολὺ καὶ ἀπει-
ρώς τὴν ὁρατὴν κτίσιν. Ἐάν λοιπὸν ἔκει ποῦ δὲν ἐκρεῖ-
ζετο λόγος καὶ διδασκαλία, διὰ νὰ μάθωμεν, ὅτι ὁ κό-
σμος εἶναι κτιστός, σαφῶς καὶ πρὸ τῶν ἄλλων ὁ Προφήτης
μᾶς τὸ εἶπε πολὺ περισσώτερον ἔπρεπε νὰ εἰπῇ τοῦτο ὁ
Ἰωάννης περὶ τοῦ Υἱοῦ, ἐάν θεοκαίως ἦτο κτιστός. Καί,
λέγει ἄλλ' ὁ Πέτρος εἶπε τοῦτο σαφῶς καὶ ρητῶς. Πρὸ
καὶ τότε, "Ὅταν εἶπε πρὸς τοὺς" οὐδαίους, ὁμολῶν πρὸς
αὐτοὺς, «ὅτι ὁ Θεὸς κύριον καὶ Χριστὸν ἐποίησεν αὐτόν»¹⁶,
διὰ τὴν αὐτὴν δὲν προσέθετες καὶ τὸ ἀκολούθως λεγόμε-

14 Ἐποησεν, ὁ αἰρετικὸς

15 Εὐαγγ. 18, 1

16 Πράξ. 2, 26

καλὸν καὶ ἀφελιμον, κατ' ἀρχὴν, νὰ μάθουν καὶ νὰ παραινεθῶν διὰ τοῦτο, ὅτι εἶναι ἀνθρώπος καὶ διὰ τοῦτο, ὅτι ἀνίστη. Ἐπειδὴ οὖν ἐκείναι καὶ ὁ ἴδιος ὁ Χριστός, ἀπὸ τῶν ὁποίων ἀφοῦ ἐμαθε καὶ ὁ Παῦλος, ἔτσι οἰκονομοῦσε τὰ πράγματα. Διὸ δὲν ἀπεκάλυπεν ἀμέσως πρὸς ἡμᾶς τὴν Θεότητα Αὐτοῦ, ἀλλ' ἀρχικῶς μὲν ἐνομίζετο ἀπλῶς ἀνθρώπος, προφήτης καὶ Χριστός, κατόπιν δὲ μὲν ἐφάνη ἐπειροῦ, ποῦ πράγματι ἦτο, διὰ τῶν ἔργων καὶ τῶν λόγων τοῦ.

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Πέτρος αὐτὸν τὸν τρόπον ἐχρησιμοποίησεν εἰς τὴν ἀρχήν. Καὶ ὅτι αὐτὴ ἦτο ἡ πρώτη ἀμφιλία, ποῦ ἀπηύθυνε πρὸς τοὺς Ἰουδαίους. Ἐπειδὴ δὲ μὲν ἡμποροῦσαν τιποτέ σαφές περὶ τῆς Θεότητος Αὐτοῦ νὰ μάθουν ἐξ ἀρχῆς δι' αὐτὸ ἀσχολεῖται μετὰ τοῦ περὶ τῆς οἰκονομίας λόγου, ὃ ἂν νὰ προετοιμάσῃ τὴν ὑπόστατον διδασκαλίαν, ἀφοῦ προηγουμένως γυμνάσῃ καὶ τοὺς ἡλῶν τὴν ἀκοήν τοὺς.

Καὶ, ὅν κανὼς θελήσῃ νὰ μελετήσῃ προσεκτικὰ διὰ τὸν λόγον τοῦ ἐξ ἀρχῆς, θὰ ἴδῃ αὐτὸ, τὸ ὁποῖον λέγω, πᾶρα πολὺ καθαρά. Διὸ καὶ αὐτὸς τὸν ὀνομάζε, ἄνθρωπον καὶ ἰδιαιτέρως ἐπέμνε, εἰς τὸ Πάθος καὶ τὴν Ἀνάστασιν, καὶ τὴν κατὰ σάρκα Γέννησιν.

Καὶ ὁ Παῦλος, ὅταν λέγῃ «ποῦ ἐγεννήθη ἀπὸ τὸ γένος τοῦ Δαυὶδ κατὰ σάρκα»²⁶, τίποτε ἄλλο δὲν διδάσκει εἰς ἡμᾶς, παρὰ ὅτι τὸ εἰρηνοῦν ἐλέγχῃ περὶ τῆς ἐκείνου οἰκονομίας, πράγματα ποῦ δεχόμεθα καὶ ἡμεῖς. Ἀλλ' ὁ ἴδιος τῆς θρονίης ὁμολογεῖ τὰς εἰς ἡμᾶς περὶ τῆς ἀφρήτου καὶ προσωνίου ὑπάρξεως. Δι' αὐτὸ, ἀφοῦ ἔφησε τὸ εἰρηνοῦν «ἔθετο τὸ «ἦν» Ἐπειροῦ δὲ, ἐάν ἦτο κτιστός, τοῦτο μάλιστα νὰ καθορσῇ σαφῶς.

Ἄν δὲ ὁ Παῦλος ἐφοδῆθῃ μήπως κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἀ-

²⁶ Ρωμ. 1, 3.

νοήτους φαντασθῇ διὰ τοῦ Ἰδοῦ θὰ εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ τὸν ἰατέραιον. Ἐπειμένως θὰ ἔχῃ Αὐτόν, ποῦ τὸν ἐγέννησε, ὑποταταγμένον — ἐξ αἰτίας αὐτοῦ ἔγραφε πρὸς τοὺς Κορινθίους: «Ὅταν δὲ εἴπῃ ὅτι ὅλα εἶναι ὑποταταγμένα, φανερὸν διὰ τοῦτο, ὅτι ἐξαιρεῖται ὁ ὑποτάσσας εἰς αὐτὸν τὰ πάντα»²⁷, καίτοι ποῖος θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ φαντασθῇ ποτέ κατὰ τὸ τοῦτο, ὅτι ὁ Πατήρ καὶ μαζὶ μετὰ τὰ πάντα θὰ ὑποταγῇ ποτέ εἰς τὸν Υἱόν, — ὅν λοιπὸν καὶ αὐτὸς ἐφοδῆθῃ τὰς παραλόγους αὐτὰς ὑπονοίας καὶ εἴπῃ «ἐκτός ἀπὸ τῶν ὑποτάσσαντων εἰς αὐτὸν τὰ πάντα»²⁷, πολὺ περισσότερον ὁ Ἰωάννης, ἐάν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἦτο κτιστός, ἐπειροῦ νὰ φαντασθῇ, μήπως κανεὶς τὸν νομίσῃ ἀκτιστον καὶ νὰ διδάξῃ τοῦτο πρὶν ἀπ' ὅλων τὰ ἄλλα. Γάρ, ὅτι εἰναι γεννητός, εὐλόγως οὔτε αὐτός, οὔτε ἄλλος κανεὶς, οὔτε Ἀπόστολος, οὔτε προφήτης εἶπεν, ὅτι εἶναι κτιστός. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Μονογενὴς δὲν θὰ παρέλειπεν, ἂν ἦτο κτιστός, νὰ τὸ εἴπῃ σαφῶς, διὸ ἐκεῖνος ποῦ ἀπὸ συγκατάθεσιν λέγει τὰ τὸσον ταπεινά, πολὺ περισσότερον δὲν θὰ ἀποσιωποῦσεν αὐτό.

Διὸτι νομίζω ὅτι δικαιολογημέναι μᾶλλον ἐφ' ὅσον κατεῖχε τὸ ὕψηλόν ἐσιώπησε, παρὰ ἐπειδὴ δὲν τὸ εἶχε παραλείψει τοῦτο καὶ δὲν ἐδίδασκεν, ὅτι δὲν τὸ ἔχει. Εἰς τὴν πρώτην λοιπὸν περιπτῶσιν, εὐλόγως ἀφορμὴ τῆς σιωπῆς ἦταν τὸ ὅτι ἤθελε νὰ διδάσκῃ τοὺς ἀνθρώπους νὰ εἶναι ταπεινοφρονεῖς καὶ δι' αὐτὸ ἐπειροῦ νὰ ἀποσιωπῇ τὰ μεγάλα ἀπὸ τὰ προσόντα τοῦ, εἰς τὴν δευτέραν δὲ μὲν περιπτῶσιν δὲν ἡμπορεῖς νὰ εἴπῃς καμμίαν δικαιολογημένην ἀφορμὴν τῆς σιωπῆς.

Διὰ τοῦτον λόγον ὁ παρακαταμένως πολλῶν προσόν-

²⁶ Α. Κορινθ. 15, 27.

²⁷ Ἀδ. 2.

των του, ἐφ' ὅσον ἦσαν κτιστός, ἀποσκωποῦσε τὸ γεγονός ὅτι ἦσαν κτιστός; Ὡστε λοιπὸν Ἐκεῖνος ὁ ἀποῖος χάριν τῆς διδασκαλίας τῆς ταπεινοφροσύνης εἶπε καὶ ὅσα δὲν ἦσαν ταπεινά προσόντα τοῦ πολλὰς φορὰς, πολὺ περισσότερον, ἐόν ἦσαν κτιστός, δὲν θὰ παρέλειπε νὰ τὸ εἴπῃ. Ἡ δὲν τὸν βλέπων τοῦ λέγει, καὶ πράττει, τὰ πάντα, δια νὰ μὴ νομισθῇ κοινὴς Αὐτὸν ἀγεννητον ἀκόμη δὲ δι. λέγει, καὶ ἀνάξια τῆς ἰδικῆς του ἀξίας καὶ οὐσίας, τοῦ φθάνουν μέχρι τῆς ταπεινότητος ἐνὸς Προφήτου,

Δι.οτ τὸ «καθὼς ἀκούω κρίνω»²⁸ καὶ τὸ «ἐκεῖνος μοῦ εἶπε τ. νὰ εἰπῶ καὶ τί νὰ λαλήσω»²⁹ καὶ ὅσα παρόμοια πρὸς αὐτὰ ὑπάρχουν, εἶναι ἄξια μόνον προφητῶν. Ἐάν λοιπὸν ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ σου νὰ ἐξαλείψῃ αὐτὴν τὴν ὑποψίαν, δὲν ἀπηξίωσε νὰ εἴπῃ τόσον ταπεινὰ λόγια, πολὺ περισσότερον, ἐάν ἦτα κτιστός, διὰ νὰ μὴ νομισθῇ κοινὴς αὐτὸν ἀκριστον θὰ ἔλεγε πολλὰ τέτοια, ὅπως φέρ' εἰπεῖν, «μὴ νομίζετε ὅτι ἔχω γεννηθῇ ἀπὸ τὸν Πατέρα, ἔχω δημιοιουργηθῇ δὲν ἔχω γεννηθῇ, οὔτε εἰμαι τῆς ἰδίας με αὐτὸν οὐσίας» Τώρα δὲ πράττει, τὸ ἀκριβῶς ἀντιθετον, δι.οτ. ἐκφράζεται, κατὰ τρόπον ὑποχρεώνοντα καὶ τοὺς μὴ θέλοντας καὶ παρὰ τὴν θέλησιν τοὺς νὰ δεχθῶν τὴν ἀντίθετον ὑπόνοιαν, ὅπως, δι. ἐγὼ εἰς τὸν Πατέρα καὶ ὁ Πατὴρ εἰς ἐμέ»³⁰ καὶ ἐτίσον καιρὸν εἰμαι μαζί σας καὶ δὲν με ἐγνωρίζετε, φιλῆτε, ὅποιος εἶδεν ἐμὲ εἶδε τὸν Πατέρα»³¹ καὶ «διὰ νὰ τιμῶν ὅλο, τὸν Υἱὸν καθὼς τιμῶν τὸν Πατέρα»³² «καθὼς ὁ Πατὴρ ἐγείρει, τοὺς νεκροὺς καὶ

28. Ἰωάν. 5, 30.

29. Ἰωάν. 12, 49.

30. Ἰωάν. 14, 10.

31. Ἰωάν. 14, 9.

32. Ἰωάν. 5, 23.

ζωοποιεῖ, ἔτσι καὶ ὁ Υἱὸς, ὅποιους θέλει ζωοποιεῖ»³³ «ὁ Πατὴρ μου ἐργάζεται ἕως τώρα, καὶ ἐγὼ ἐργάζομαι»³⁴ καὶ «καθὼς με γνωρίζει ὁ Πατὴρ καὶ ἐγὼ γνωρίζω τὸν Πατέρα»³⁵ «ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν εἰμένθω»³⁶ καὶ παντοῦ, με τὸ «ὥστερ» καὶ τὸ «οὕτως» καὶ με τὸ «ἐν εἶναι πρὸς τὸν Πατέρα», φανερώνει, τὴν πρὸς τὸν Πατέρα ἀπαρρολασίαν Αὐτοῦ, τὴν δὲ αὐθεντικὴν δεικνύει καὶ με αὐτὰ καὶ με ὅλως πολλά, ὅπως, ἔσαν λέγῃ «Σὺ πα, ἡσυχάσας»³⁷ «θέλω νὰ θεραπευθῇς»³⁸ «ἀε διατάσσω, τὸ πνεῦμα τὸ κωφὸν καὶ ἀλαλὸν, νὰ ἐέλθῃς ἀπὸ αὐτόν»³⁹ καὶ τὸ «ἀκούσατε ὅτι ἐλήθῃ εἰς τοὺς ἀρχαίους Μὴ φανεώσης» ἐγὼ δ. μως σας λέγω, ὅτ. ὁ δογ.ζόμενος ἀναιτιῶς «κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του, θὰ εἶναι ἐνοχος»⁴⁰.

Καὶ ὅσα ἄλλα παρόμοια νομοθετεῖ καὶ θαυματουργεῖ, εἶναι, ἱκανὰ νὰ ἀποδείξουν τὴν ἐξουσίαν του, μᾶλλον δὲ τὸ ἐλάχιστον μέρος αὐτῶν εἶναι ἱκανὸν νὰ προσελκύσῃ καὶ νὰ πείσῃ ὅσους δὲν ἐφθασαν εἰς μεγάλην ἀναίσθησιν.

Ε. * «Ἄλλ.» εἶναι φοθερόν ἐλάττωμα ἢ κανονοῖα καὶ ἱκα-

33. Ἰωάν. 5, 21.

34. Ἰωάν. 6, 17.

35. Ἰωάν. 10, 15.

36. Ἰωάν. 10, 30.

37. Μάρκ. 4, 39.

38. Μάρκ. 8, 3.

39. Μάρκ. 9, 25.

40. Μάρκ. 5, 21 καὶ 22.

* Περὶ κανονοῖας ὁ λόγος εἰς αὐτὰς ἐπομένους δύο κεφαλαίους. Τὸ πᾶθος τῆς κανονοῖας συγκρίνεται πρὸς τὰ λοιπὰ πάθη (φιλαργυρίαν, φιλοδομίαν) καὶ ἀποδεικνύεται ἀλλοτρίωτον ὅλων, δι.οτ. αὐτοῦ, ἐπὶ δὲν παρίχη, καμμίαν ἥλωση. Ἔτσι καὶ σιγμαίαν, ὅπως, εὐ. λο.κ.α. πάθη, ἀπὸ πάντων καθεστῶς τῶς κανονοῖας ἀνασχετόντες καὶ ἀνιστοῦντες. Ἀποκρίθεις ὁ θεὸς Χρυσόστομος συμβούλει τοὺς χριστιανούς νὰ ἀποφεύγουν μὲν τὸν ἐπαινον τῶν πολλῶν νὰ φροντίζῃ, ἀλλὰ νὰ ἀφίστανται ἀπὸ παντὸς λόγου καὶ ἔργου εἰς μόνον τὸν θεόν.

νόν να αποτυφλώση τελειώς τὸ μυαλὸ τῶν συλλαμβανομένων εἰς τὰ δικτυὰ της καὶ εἰς τὰ ἀπολύτως ἀκριβῆ καὶ φανερά καὶ νὰ τοὺς πείσῃ νὰ φλογικόνῃ ἀκόμη καὶ εἰς αὐτὰ, τὰ ὁποῖα σφαλῶς ἔχουν ὁμολογηθῇ. Ἄλλους δὲ πάλιν, τοὺ γνωρίζουν πολὺ καλὰ τὸ ἀληθές καὶ εἶναι ἀπαλύτως πεπεισμένοι περὶ αὐτοῦ, παρσκινεῖ εἰς ὑποκομισίαν καὶ ἀντιθροῦν Ἀδὲν ἐγίνοντο καὶ με τοὺς Ἰουδαίους. Διότι δὲν ἤρουντο τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ λόγῳ ἀγνοίᾳς, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐπιτύχουν τὴν ἐκτίμησιν τῶν πολλῶν. Καὶ διότι ἐπίστευον εἰς αὐτοὺς⁴¹, λέγει, ἀλλ' ἐφοθεῖντο μήπως γινούν ἀπορροαγάγων καὶ ἔτσι μεταβίβασαν τὴν σωτηρίαν τῶν εἰς ἄλλους. Διότι δὲν εἶναι δυνατόν, δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ δόξαν ἐκεῖνος, τοῦ ἐνδοσφύρεται τόσον πολὺ διὰ τὴν παροῦσαν δόξαν. Δι' αὐτὸ καὶ τοὺς ἐπέπληξε διὰ τῶν ἐξῆς: «Πῶς ἡμπορεῖτε σεῖς νὰ πιστεύετε, οἱ ὅποιοι λαμβάνετε τὴν δόξαν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπων καὶ δὲν ζητεῖτε τὴν ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ δόξαν»⁴². Ἐπειδὴ εἶναι μέθη δυνατὴ καὶ θαυμάσια Δι' αὐτὸ καὶ τὸ πάθος τοῦτο κάνει δύσκολον τὸ πνευματικὸν ἀνέκτασμα αὐτοῦ, τοῦ ὑπεδουλώθη εἰς αὐτὸ Ἡ κενοδοξία, ὅταν ἀποκόμῃ ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς τὴν ψυχὴν τῶν ὑποδουλωθέντων εἰς αὐτήν, τὴν προσηλῶνε εἰς τὴν γῆν καὶ δὲν τὴν ἀφήνει νὰ ὑψώσῃ τὸ θέλημα της πρὸς τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν· ἀλλὰ τὴν πείθει νὰ κυλῶνται διὰ παντός εἰς τὸν θόρυβον καὶ θημουργεῖ εἰς αὐτοὺς τόσον δυνατὸς δεσπότης, ὥστε νὰ κυριαρχοῦν ἐπ' αὐτῶν χωρὶς διαταγὰς. Διότι αὐτός, ποὺ πασχεῖ ἀπὸ αὐτὸ τὸ νόσημα, καὶ χωρὶς νὰ διατάσῃ κανεὶς, πράττει αὐτομάτως ὅλα, ὅσα ἀκριβῶς νομίζει ὅτι εὐχαρι-

41. Ἰωάν. 12, 42.

42. Ἰωάν. 5, 44.

στοῦν τοὺς κυρίους του, ἐπὶ πλεόν δὲ φορεῖ καὶ ὡραία ἐνδύματα χάριν αὐτῶν καὶ καθλωπίζει τὸ πρόσωπον, δχι διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλὰ διὰ τοὺς ἄλλους καὶ περιφέρει εἰς τὴν ἀγορὰν ὑπηρετὰς, διὰ νὰ θαυμάζεται ἀπὸ ἄλλους. Καὶ ὅλα ὅσα κάνει, τὰ ὑπομένει ἐξ αἰτίας ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον τῆς ἱκανοποιήσεως τῶν ἄλλων. Ἄραγε θὰ ἡμπορούσε νὰ γίνῃ χειρότερον πάθος ἀπὸ αὐτὸ; Ἰεροκείμενον νὰ τὸν θαυμάσουν ἄλλοι, κατακυλῆ συνελχῶς. Εἶναι λοιπὸν ἀρκετὰ καὶ αὐτὰ, ποὺ εἶπεν ὁ Χριστὸς διὰ νὰ φανερώσων διὰ τὴν τυραννίαν του, πλὴν καὶ ἐξ αὐτῶν ἐδῶ ἡμπορεῖς νὰ διαπιστώσῃς αὐτήν. Διότι, ἐὰν θελήσῃς νὰ ἐρωτήσῃς κάποιον ἀπὸ τοὺς πολυτελειώμενους καὶ ἐξαβουσταῖς κατὰ τρόπον σπάταλον τὰ χρήματά τους, χάριν ποίου διαπανοῦν τόσα χρήματα καὶ τί σκοπὸν ἐξυπηρετεῖ ἡ ἀλόγιστος αὐτὴ δαπάνη, θὰ πληροφωρηθῇς ὅτι αὐτὴ γίνεται ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον πρὸς κολακείαν τοῦ θύλου. Ἐὰν δὲ πάλιν ἐρωτήσῃς τι λοιπὸν εἶναι ὁ ὄχλος, θὰ σοὺ ἀπαντήσουν: «πράγμα, πλήρες θορύβου καὶ ταραχῆς καὶ κατὰ τὸ πλείστον ἀσύντητον, κινούμενον ἀσκόπως ὅπως τὰ κύματα τῆς θαλάσσης καὶ ἔχον μάλιστα πολλὰκις ἥστατον καὶ μαχητὴν διάθεσιν». Ὅταν λοιπὸν κάποιος ἔχῃ τέτοιοι δεσπότην ποιῶν δὲν θὰ εἶναι ἀθλιώτερος.

Ἀλλὰ τὸ νὰ ἀσχολοῦνται ματαιῶδως με αὐτὰ κοσμικὰ καὶ ἀνθρώπινα, δὲν εἶναι τόσον φοβερόν — ἂν καὶ εἶναι φοβερόν — τὸ νὰ πάσχουν ὅμως ἀπὸ ταῦτα ἰδιαίτερον δὲ καὶ ἀπὸ ἀκόμῃ χειρότερα, οἱ λέγοντες ὅτι ἔχουν ἀπομακρυνθῇ τοῦ κόσμου. Τοῦτο εἶναι πάρα πολὺ φοβερόν. Διότι ἡ ζημία τῶν πρώτων φθάνει μέχρι τῶν χρημάτων. Τῶν δευτέρων ὅμως ὁ κίνδυνος φθάνει μέχρι τῆς ψυχῆς. Διότι, ὅταν ἀνταλλάσσουν με τὴν ἀνθρωπίνην δόξαν τὴν ὁρθὴν πίστιν καὶ διὰ νὰ δοξάζωνται αὐτοὶ⁴³, ἀντιμάζονται

43. Ἡ θαλπωρὰ αἰτίας εἶναι αὐτὴ κατὰ τὸν ἱερὸν Ἰσραήλ. Οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ ἐκκλησιαστικοὶ καὶ οἱ ναῦτες, ἐκινῶνται ἀπὸ κενοδοξίαν.

τὸν Θεόν, ποιοὺν ὑπερβολὴν ἀνοησίας καὶ μοιρίας δὲν ἔχει. ἡ πράξις τῶν αὐτῇ, Πέες μου.

Τὰ μὲν λοιπὸν ἄλλα πάθη, ἂν καὶ θλάπτουν μεγάλως, φέρουν πάντως καὶ κάποιαν ἡδονήν, ἂν καὶ πρόσκαιρον καὶ μικράν. ὁ δὲ καὶ ὁ φιλοχρήματος καὶ ὁ φιλοπάτης καὶ ὁ φιλογούνης ἔχουν μαζί με τὴν θλάσθην καὶ κάποιαν ἡδονήν, ἂν καὶ μικράν — οἱ αἰχμαλώτοι θμως αὐτοῦ τοῦ πάθους ζοῦν διὰ παντός θυστυχεστάτον θλον καὶ ἐστερημένον κάθε ἡδονῆς. Διότι δὲν ἐπιτυγχάνουν ἐκεῖνο τοῦ ἀγαποῦν, ἐκεῖνο τοῦ ἀγαποῦν πάρα πολὺ, τὴν δόξαν λέγω, τὴν δόξαν ἐκ μέρους τῶν πολλῶν καὶ νομίζουν μὲν εἶναι τὴν ἀπολαμβάνουν, δὲν τὴν ἀπολαμβάνουν θμως, διότι τὸ πρῶγμα κατ' ἀλήθειαν δὲν ἀποτελεῖ δόξαν. Δι' αὐτὸ οὐτε δόξα, ἀλλὰ πρῶγμα κενὸν δόξης ἔχει, ὀνομασθῇ τὸ πάθος τοῦτο, κενόδοξιαν δὲ εὐλόγως ὀλοῖ, οἱ πολλοὶ τὸ ἀνόμασαν. Ὅτι, εἶναι κενὴ δὲν ἔχει μέσα τῆς τίποτε λαμπρότητος καὶ ἐνδοξοῦ. Συμβαίνει καὶ ἐδῶ δὲ καὶ μετὰ τὰς προσωπείας τὰς ὁποίας φαίνονται μὲν ἐξωτερικῶς λαμπρά καὶ ἀξιογάπητα, ἑσωτερικῶς θμως εἶναι κενά. δι' αὐτὸ καὶ παρ' ὅλων τοῦ εἶναι ἐξωτερικῶς περισσώτερον καλλωπισμένα ἀπὸ τὰ πραγματικὰ πρόσωπα ἐν τούτοις ποτὲ κανένα δὲν προσεβόκησαν εἰς τὸν ἑρῶτά τους κατὰ παρόμοιον τρόπον καὶ ἀκόμη χειρότεροι καὶ ἢ ἐκ μέρους τῶν πολλῶν δόξα ἐσχημάτισεν εἰς ἡμᾶς τὸ τυραννικὸν τοῦτο καὶ δυσκόλως παλαμούμενον πάθος. Διότι μόνον ἐμφάνισιν λαμπράν ἔχει. τὰ ἑσωτερικὰ τῆς θμως δὲν εἶναι μόνον κενά, ἀλλὰ καὶ πολλὴν ἄτιμίαν καὶ ὀμὴν τυραννίαν.

Ἀπὸ τοῦ λοιποῦ, λέγει, γυνῆτα. τὸ πάθος τοῦτο τὸ ὁποῖον εἶναι τὸσον παρόλογον καὶ οὐδεμίαν φέρε, ἡδονήν, Ἀπὸ τοῦ, Ὅχι ἀπὸ ἄλλου ἄλλ' ἀπὸ ψυχῆς τυκτικῆς καὶ εὐτελῆς. Διότι δὲν ἔμπορεῖ αὐτὸς τοῦ ἐκυρ εὐθὴ ἀπὸ τέτοιου εἶδους δόξαι, νὰ ἐνοήσῃ γρηγορὰ κατὰ τὸ μέγα καὶ εὐγενές, ἀλλὰ τοῦ πρέπει, ἢ ἀσχερότης, ἢ εὐτέ-

λεια, ἢ ἀτιμία καὶ ἡ μικρότης. Πῶς ἄλλωστε νὰ καταστῇ ἄξιος διὰ κατὰ σπουδαῖον αὐτός, ποῦ δὲν ὑπηρετήσῃ ποτὲ τὴν ἀρετὴν, ἐπὶ πλέον δὲ, διὰ νὰ φανῇ ἀρεστός εἰς ἄνθρωπον στερουμένον πάσης ἀξίας, ἀκολουθεῖ παντοῦ καὶ κατὰ γράμμα τὴν ἐσφαλμένην καὶ πλανωμένην γνώμην των, Ἀλλὰ σκέψου. Ἐὰν κάποιος τὸν ἐρωτήσῃ «Ποῖαν γνώμην ἔχεις σὺ περὶ τῶν πολλῶν,» θὰ ἀπαντήσῃ, εἶναι φανερόν, ὅτι εἶναι ἀκηροὶ καὶ καθυστερημένοι.

Τί λοιπόν; «θὰ ἤθελες νὰ γίνῃς σάν κι' αὐτούς,». Ἐὰν κάποιος τὸν ἐρωτοῦσε πάλιν, ποῦ φαίνεται ὅτι δὲν θὰ ἤθελε νὰ γίνῃ. Πῶς λοιπὸν δὲν εἶναι ἐντελῶς γελοῖον τὸ νὰ ἐπιδιώκῃς τὴν δόξαν αὐτῶν, πρὸς τοὺς ὁποίους δὲν θὰ ἤθελες ποτέ, οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον νὰ ὁμοιάσῃς.

ς' Ἄν πάλι, ἰσχυρίζεσαι, ὅτι εἶναι πολλοὶ καὶ μάστιχα ἐκωμένοι, δι' αὐτὸ θὰ σοῦ ἀπαντήσω. Ἐπρεπε μάλιστα νὰ περιφρονῇς αὐτοὺς. Διότι ἂν εἰς ἑκάστον ἐξ αὐτῶν κεχωρισμένως εἶναι ἀξιοκατάκριτος, ὅταν γίνουσι πολλοί, κατὰ μέζονα λόγον θὰ συμψῇ τοῦτο. Διότι ἡ μωρία ἐνὸς ἑκάστου ἐξ αὐτῶν, ὅταν ἐκινεῖται μετὰ τὴν μωρίαν τῶν ἄλλων γινεταὶ μεγαλύτερα. ἕνεκα τοῦ πλῆθους. Δ' αὐτὸ καὶ ἂν πᾶρη κοινὴς εἶναι ἑκάστον ἐξ αὐτῶν χωριστά. ἴσως ἔμπορῇ νὰ τὸν διορθώσῃ, ὅλους θμως μαζί, δὲν θὰ ἔμπορῇ εὐκόλως, λόγω τῆς ἐπιτενομένης μωρίας των, ἐπὶ πλέον δὲ, διότι πορευοῦνται ὁμαδικὰ σάν τὰ ἄβουλα ζῶα καὶ εἰς κάθε τ' ἀκολουθοῦν τὰς ἀποψαύτων γνώμας. Αὐτὴν λοιπὸν πές μου, τὴν δόξαν θὰ διωκικήσῃς ἀπὸ τοὺς πολλούς. Μὴ, εὐχόμενα καὶ παρκαλῶ. Διότι τοῦτο τὰ ἔχει, κάμει ὅλα ἕνα κάτω. Τοῦτο ἐγένετο τὴν πλεονεξίαν, τοῦ φθόνου, τὴν κατηγορίαν τὰς ἐπιβουλὰς. Τοῦτο ὀφείλει, καὶ ἐξαργυρῶν, αὐτοὺς, ποῦ δὲν ἠδικήθησαν εἰς τίποτε, ἐναντίον ἐκείνων ποῦ δὲν ἐδάσαν κανένα. Αὐτὸς δὲ ποῦ κατελήφθη ἀπὸ αὐτὸ τὸ νόσημα, οὔτε φίλιον ἀναγνωρίζει, οὔτε συνηθείας εἶναι.

μετα, ούτε καθόλου ξέρει· να έντρεπεται κανένα, άλλ' αφού απορριμνη από την ψυχὴν του όλα τὰ κακά, κατανατὰ ἐχθρὸς ὄλων, ἀσέβητος, ἀστοργός. Καὶ τὸ μὲν πάθος τῆς οργῆς, ἂν καὶ εἶναι τυραννὸν καὶ ἀφόρητον, δὲν συνηθίζει, νὰ ἐνοχλῇ πάντοτε, ἀλλ' ὅταν τὸ ἐρεθίζουν τὸ πάθος ὅμως τῆς κενοδοξίας διὰ παντός καὶ δὲν ὑπάρχει περιπτώσις, οὕτως εἰπεῖν, νὰ παύσῃ νὰ ἐνοχλῇ ἂν δὲν ἐμποδίζεται, καὶ καταστέλλεται ἀπὸ τοῦ λογισμοῦ. Εἶναι διαρκῶς κοντά μας καὶ ἔτοιμον ὅχι μόνον νὰ μᾶς παρακινή πάντοτε νὰ ἀμαρτάνωμεν, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀρπάξῃ ἀπὸ ταῦτα ἡμᾶς τὰ χέρια διτιμήποτε ἐπιτυχάνομεν, ἐνίοτε δὲ νὰ προσπαθῇ νὰ ἐμποδίσῃ καὶ τὴν πραγματωσάμεν τῆς ἀρχῆς. Καὶ ἂν ὁ Παῦλος ὀνομάζῃ τὴν πλεονεξίαν εὐδωλονατριαν, πῶς πρέπει νὰ ὀνομάσωμεν τὴν μητέρα αὐτῆς καὶ ρίζαν καὶ πηγὴν, τὴν κενοδοξίαν λέγω πως εἶναι δίκαιον νὰ τὴν ὀνομάσωμεν, διότι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εὐρώμεν ὀνομα καταλλήλον διὰ τὴν κακίαν αὐτῆν.

Ἄς συνέλθωμεν λοιπόν, ἀγαπητοί, καὶ ἂς ἀπορριψώμεν τὸ πονηρὸν τοῦτο ἐνδυμα, ἂς τὸ καταστρώσωμεν καὶ κατακόψωμεν καὶ ἂς γινώμεν κάποτε ἐλευθέρου, μετὴν ἀληθινὴν ἐλευθερίαν καὶ θὰ αἰσθανθώμεν τὴν εὐγένειαν, ποῦ μᾶς ἔδωκεν ὁ Θεός.

Ἄς περιφρονῇσωμεν τὴν δόξαν τῶν πολλῶν, διότι δὲν ὑπάρχει κανένα ἄλλο πάθος τοσόν καταγελαστόν καὶ αἰτιμὸν ὅπως αὐτὸ τὸ πάθος οὐδὲν τοσόν πλήρες ἐντροπῆς καὶ πολλῆς ἀδοξίας. Καὶ τοῦτο θὰ ἠμπορούσε κανεὶς ἀπὸ πολλὰ νὰ τὸ διαπιστώσῃ, ὅτι τὸ νὰ ἀγαπᾷ μὲν κανεὶς τὴν δόξαν εἶναι ἀδοξία, πραγματικὴ δὲ δόξα τὸ νὰ περιφρονῇ αὐτὴν καὶ νὰ μὴ κάνῃ κανένα λόγον περὶ αὐτῆς, ἀλλὰ νὰ λέγῃ καὶ νὰ πράττῃ ὅλα ὅσα εἶναι ἀρεστά εἰς τὸν Θεόν. Διότι, ὅταν ἀκρούμεθα εἰς τὸν Θεόν καὶ αὐτὸν μόνον ἔχομεν θεατὴν τῶν πράξεών μας, θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ λάβωμεν κάποτε καὶ τοὺς μισθοὺς μας. Εἰς τί

μᾶς χρεάζονται καὶ ἄλλα μάτια, ἀπὸ τὰ μάτια Ἐκείνου, ὁ ὁποῖος παρακολουθεῖ ἄγρυπνα τὰ κατορθώματά μας καὶ πρόκειται νὰ μᾶς τὴν μῆσιν, καὶ πῶς δὲν εἶναι παράλογον, ὁ μὲν ὑπηρετῆς δοῦν πράττει, νὰ τὰ πράττῃ πρὸς χάριν τοῦ κυρίου τοῦ καὶ νὰ μὴ ἐπιζητῇ τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὴν θέαν καὶ παρουσίαν του, οὔτε νὰ προσπαθῇ νὰ προσελκύῃ ἄλλα μᾶτα πρὸς τὴν προδξίαν, ἔστω καὶ ἂν αὐτὰ ἀνηκούσιν σὲ σπουδαίους ἀνθρώπους, ἀλλὰ νὰ ἐπιθυμῇ εἶναι μόνον θαυμάσιον, πῶς νὰ τὸν προσέχῃ ὁ κύριός του, ἡμεῖς δὲ ἔχοντες τέτοιον Κύριον, νὰ ἐπιζητῶμεν ὅλους θεάτας, ποῦ δὲν ἠμποροῦν μὲν νὰ μᾶς ἀφελήσουν σὲ τίποτε ἠμποροῦν ὅμως νὰ μᾶς θλάσουν ἀπὸ τὴν παρατήρησιν καὶ νὰ ἀδειάσουν ἐπάνω μας ὅλον τὸν πόνον, μή, παρακαλῶ. Ἀλλὰ νὰ προσκαλῶμεν θεατὴν καὶ ἑαυτὴν τῶν πράξεών μας Ἐκείνον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἔχομεν νὰ λάβωμεν τοὺς μισθοὺς. Καὶ τὰ ἀνθρώπινα μάτια, ἂς μὴ εἶναι τίποτε δι' ἡμᾶς.

Διότι, εἰς τὸν θέλωμεν νὰ ἐπιτύχωμεν καὶ αὐτὴν τὴν δόξαν, τότε θὰ τὴν ἐπιτύχωμεν, ὅταν ζητῶμεν ἀποκλειστικῶς τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ δόξαν «ὅ ὅτι αὐτοὺς, ποὺ με δόξαζον, θὰ δοξάσω»⁴⁴, λέγει.

Καὶ ὅπως εὐποροῦμεν εἰς ὕλικὰ ἀγαθὰ τότε μάλιστ' ὅταν τὰ περιφρονῶμεν καὶ ζητῶμεν μόνον τὸν ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ πλοῦτον, «ὅ ὅτι», λέγει, ζητεῖτε τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ ὅλα αὐτὰ θὰ προστεθεῖν εἰς ἔσας»⁴⁵. ἔτσι καὶ μετὰ τὴν δόξαν. Ὅταν λοιπὸν ἡ χορήγησις καὶ τῶν ὕλικῶν ἀγαθῶν καὶ τῆς δόξης καταστῇ ἀκινδυνος δι' ἡμᾶς τότε πλουσίας θὰ μᾶς τὴν χορηγήσῃ ὁ Θεός. Τότε δὲ κατ' ἐξουσίαν, ὅταν δὲν μᾶς ἐξουσιάζῃ, οὔτε ὑπερτερῇ ἡμῶν, οὔτε μᾶς ἀπάσσει ὡς δούλους, ἀλλ' ὅταν ἔρχεται ὡς εἰς κυρίους καὶ ἐλευθέρους

⁴⁴ Α. Βασιλ. 2' 50.

⁴⁵ Ματθ. 6, 33.

άνθρωπους. Δι' αὐτό καὶ δὲν θέλει νὰ τὰ ἀγαπῶμεν, διὰ νὰ μὴ ἐξουσιάζωμεθα ἀπὸ αὐτὰ. Καὶ ὅταν κατορθώσωμεν τοῦτο, μὴτε τὰ παρέχει διαπλουσίως. Διότι, ποῖος εἶναι ἐνδοξότερος ἀπὸ τὸν Παῦλον, πῆς μου, ποὺ λέγει: «Ὅν ζητοῦμεν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου δόξαν, οὔτε ἀπόσεως, οὔτε ἀπὸ ὁλλοῦς»⁴⁶. Ποῖος δὲ εἶναι πλουσιώτερος ἀπὸ ἐκείνον, ποὺ δὲν ἔχει τίποτε καὶ τὰ πάντα κατέχει; Ὁ λοιπὸν καθὼς εἶπα, δὲν ἐξουσιάζωμεθα ἀπὸ αὐτὰ, τότε θὰ ἐξουσιάζωμεν αὐτά, τότε θὰ λάβωμεν αὐτά. Ἐάν λοιπὸν ἐπιθυμῶμεν νὰ κερδίσωμεν δόξαν, πρέπει νὰ ἀποφεύγωμεν κάθε δόξαν, διότι ἔτσι θὰ δυνηθῶμεν, ἂν ἐπιτελέσωμεν τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ, νὰ κερδίσωμεν καὶ τὰ παρόντα ἀγαθὰ καὶ τὰ μέλλοντα, περὶ τῶν ὁποίων ἔχομεν λόγους, ὑποσχέσεις καὶ τὰ ὁποῖα εἶθε νὰ ἐπιτύχωμεν ὅλοι ἡμεῖς μετὰ τὴν χάριν τοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου εἰς τὸν πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα, αὐτοχρόνως καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Δ' (4)

Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος καὶ ὁ Λόγος ἦν
πρὸς τὸν Θεόν (Ἰωάν. 11)

α*. Οἱ διδασκαλοὶ εἰς τὰ παιδιὰ, ποὺ διὰ πρώτην φοράν εἰσάγοντα, εἰς τὰ μαθήματα, οὔτε τοποθετοῦν ἐμὲ σὺν μεγάλῃ φορτίᾳ, οὔτε διὰ μίαν πράττουν τοῦτο, ἀλλὰ καὶ μικρά καὶ τὰ ἴδια πολλὰς φορές ἐπαναλαμβάνουν εἰς αὐτά, ὥστε τὰ διδασκόμενα νὰ εἰσέλθουν εὐκολὰ εἰς τὸ μυαλὸ τοῦς. Διότι, ὑπάρχει κίνδυνος, ἂν τὰ σπενχωρῇ σουν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς μετὰ τὸ πλήρες τῶν γνώσεων καὶ τὴν υπερφόρτωσιν τῆς μνήμης τῶν, νὰ γίνουσι ὀκνηρότερα εἰς τὴν πρόσληψιν καὶ διατήρησιν τῶν γνώσεων ποὺ ἐδόθησαν ἐξ αἰτίας τῆς καταπονήσεως τῶν, ποὺ τὰ ὁδηγεῖ ἀσφαλῶς εἰς κατὰστασιν ναιρκώσεως καὶ ἀνασθησίας. Αὐτὸ ἀκριβῶς ἐπιθυμῶ νὰ κάμω καὶ ἐγώ, διὰ νὰ ἐλαφρύνω τὸν κόπον σας, νὰ παύσω, δηλαδή, ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὰ εὐρισκόμενα εἰς τὴν Θεῶν αὐτὴν τράπεζαν καὶ καθ' ὁμοίον τρόπον νὰ τοποθετῶ αὐτὰ εἰς τὰς ἱδικὰς σας ψυχάς. Δι' αὐτό καὶ θὰ ἀρχίσω ἀπὸ τὰ ἴδια λόγια, ὅχι διὰ νὰ εἰπῶ τὰ ἴδια πάλιν, ἀλλὰ διὰ νὰ προσθέσω μόνον αὐτὰ ποὺ λείπουν. Ἐμπρός λοιπὸν ἄς ἐπαναφέρωμεν τὸν λόγον εἰς τὸ προοίμιον Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος καὶ ὁ Λόγος

* Ὁ Εὐαγγελιστὴς, Ἰωάννης, ἀ. γε. τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ ἀποστόλου ἦν βασις τοῦ Σωτήρος καὶ δι' αὐτοῦ οἱ ἄλλοι ἔλαβον ὁδηγὸν εἰς τὴν ἀληθείαν. Ἡ δὲ αὐτὴν ἀλήθειαν ποὺ εἶναι ὁ Λόγος ἐκείναι ἡ ἀλήθεια τοῦ Θεοῦ, ἡ ἀλήθεια τοῦ Πνεύματος ἁγίου, ἡ ἀλήθεια τοῦ Χριστοῦ, ἡ ἀλήθεια τοῦ Πατρὸς. Τὸ αὐτὸ ἦν ἀρχὴ πρὸς τὸν Θεόν, ὅπως καὶ, ὅτι ὁ Λόγος εἶναι ἀνάνηκτος, ἀρχὴ τοῦ Πατρὸς.

Θεόν» μᾶς ἀπεκάλυψε τὸ συναίβιον Αὐτοῦ. Διὰ νὰ μὴ νομισθῇ λοιπὸν, ὅτι ἀκούσῃς ὅτι «ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος», τὸν μὲν Ὑιὸν αἰώνιον, τὴν δὲ ζωὴν τοῦ Πατρὸς τὴν ἐνοήσῃς χρονικῶς ἀρχαιότερον καθ' ὥρ. σμένον διόστημα καὶ αἰῶνας πολλούς· καὶ «ἔωσῃς ἀρχὴν» εἰς τὸν Μονογενῆ, προσέθεσε τὸ «ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Θεὸν ἦν», ποῦ σημαίνει, ὅτι εἶναι τὸσον αἰθιός, ὅσον καὶ αὐτὸς ὁ Πατήρ, διότι, ὅταν ἦτο ποτὲ μόνος, χωρὶς τὸν Λόγον, ἄλλ' ἦσαν πάντοτε Θεὸς πρὸς Θεόν, ἐν ἰδίᾳ δηλαδὴ ὑποστάσει.

Πῶς λοιπὸν, λέγει, εἶπεν ὅτι «ἦν ἐν τῷ κόσμῳ»⁶, ἔάν θεσπιαῖς ἦτο πᾶσιόν τοῦ Θεοῦ, Δ.ό.τ. καὶ μαζί μὲ τὸν Θεόν ἦτο καὶ εἰς τὸν κόσμον ἦτο. Ἐπειδὴ δὲν περιορίζεται κούθεν, οὔτε ὁ Πατήρ οὔτε ὁ Υἱός Δ.ό.τ., ἀν' ἡ μεταβολῇ του δὲν ἔχει, πέρας»⁷ καὶ «ἡ σύνθεσις του εἶναι ἀμέρητος»⁸ εἶναι φανερόν, ὅτι αὐτὴ ἡ οὐσία ἔχει κάποιαν χρονικὴν ἀρχήν. Ἦκουσες ὅτι «ἐν ἀρχῇ ἔκαμεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν»⁹. Τί σκέπτεσαι ἀπὸ τῆς ἀρχῆς αὐτῆς. Εἶναι φανερόν, ὅτι σκέπτεσαι, ὅτι αὐτὰ ἐδημιουργήθησαν πρὶν ἀπ' ὅλα τὰ ἄλλα ὁρατά. Ἔτσι καὶ δεῖν ἀκούσῃς, περὶ τοῦ Μονογενοῦς, ὅτι «ἐν ἀρχῇ ἦν» νὰ σκέπτεσαι, ὅτι Αὐτὸς ὑπάρχει πρὶν ἀπὸ ὅλα τὰ νοητά καὶ τοὺς αἰῶνας. Ἐάν δὲ κοινεῖς ἐρωτᾷς, καὶ πῶς εἶναι δυνατόν, ἐφ' ὅσον εἶναι Υἱὸς νὰ μὴ εἶναι νεώτερος ἀπὸ τὸν Πατέρα, διότι, εἶναι ἀκαλύτος ἀνάγκη αὐτὸ ποῦ ὑπάρχει ἐξ αἰτίας κάποιου, νὰ ὑπάρχῃ μετὰ ἀπὸ αὐτὸν ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἔλαβε τὴν ὑπαρξίν, θὰ ἀπαντήσωμεν, ὅτι ὅλα αὐτὰ εἶναι ἀνθρώπινοι συλλογισμοὶ καὶ ὅτι αὐτὸς, ποῦ ἀναζητεῖ τοῦτο, θὰ ἀναζητήσῃ καὶ ἄλλα περισσότερα πα-

6. Ἰωάν. 1, 10.

7. Γελά. 144, 3.

8. Γελά. 146, 5.

9. Γεν. 1, 1.

ράλογα, τὰ ὁποῖα δὲν ἔπρεπε νὰ δεχθῇ αὐτὸ νὰ ἀκούσῃ, διότι περὶ τοῦ Θεοῦ εἶναι τώρα ὁ λόγος μας, ὅχι περὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἡ ὁποία ὑπέκειται ὑποχρεωτικῶς εἰς τοιοῦτου εἶδους συλλογισμούς. Ἀλλὰ προκειμένου νὰ πεισθοῦν καὶ θεσπιασθῶν τελείως καὶ οἱ περισσώτερον ἀδύνατοι περὶ τὴν πίστιν, θὰ ἀπαντήσωμεν καὶ εἰς αὐτὰ.

β' * Διότι πᾶς μου «τὸ ἀπαύγασμα τοῦ ἡλίου ἐκπηδα ἀπὸ αὐτὴν τὴν φύσιν τοῦ ἡλίου ἢ ἀπὸ κάποιου ἄλλου», Αὐτὸς, ποῦ δὲν ἔχει ἀναπήρους καὶ τὰς αἰσθήσεις του, κατ' ἀνάγκην θὰ ὁμολογήσῃ, ὅτι πρῶτα, ἀπὸ αὐτὴν ἐκπηδᾷ τὴν φύσιν τοῦ ἡλίου. Ἐν τούτῳ τὸ ἀπαύγασμα, καίτοι προέρχεται ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἡλίου, δὲν θὰ ἐλέγγομεν ποτὲ, ὅτι ὑπάρχει μετὰ ἀπὸ τὴν φύσιν τοῦ ἡλίου, ἐπειδὴ ποτὲ δὲν ἐφάνη ὁ ἥλιος χωρὶς τὸ ἀπαύγασμα. Ἄν δὲ τοῦτο γίνεταί καὶ μὲ αὐτὰ τὰ ὁρατά καὶ διὰ τὰ σώματα· διότι καὶ ἐδῶ τὸ παρελθὸν ἀπὸ κάποιου ἄλλου δὲν ἐφάνη ὑστερότερα ἀπὸ ἐκεῖνο, ἀπὸ τὸ ὁποῖον προήλθε¹⁰... διατί ἀρνεῖσαι, νὰ δεχθῇς ὅτι, τοῦτο γίνεταί καὶ μὲ τὴν ἀόρατον καὶ ἀνέκφραστον φύσιν. Τὸ ἴδιο λοιπὸν συμβαίνει καὶ ἐδῶ, ὅπως ἄρμοζει εἰς Ἐκείνην, τὴν οὐσίαν. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ ὁ Παῦλος ὀνόμασεν αὐτὸν ἔτσι καὶ δι' αὐτοῦ παρέστησε καὶ τὸ συναίβιον. Ἐξ ἄλλου, πᾶς μου, ὅλοι

* Ὁ λέγων, ὅτι καὶ ἐγενήθη ἐκ τοῦ Πατρὸς, δὲν εἶναι νεώτερος. Διότι κατὰ τὴν ἀπαρχὴν, ἀλλὰ συνάμα καὶ ἐκ τῆς ἀπαύγασης τοῦ ἡλίου εἶναι σύγχρονος πρὸς αὐτὸν. Ἡμεῖς οὖν ἄλλοις, ὁ Υἱὸς, εἶναι συναπὸς πρὸς τὸν Πατέρα γὰρ ὅτι ἐγενήθησαν τὸν αἰῶνα. Ἀναλαμβάνει ὁ νεώτερος χωρὶς τὴν ἐξ ἀπαρχῆς, τὰ ὁποῖα ἐπεὶ κλόνει τὴν ἐρῆν αὐτὴν περὶ ἡμῶν διδάσκουσιν.

10. Ἀπόστολος, ἀνατρέσκων πρὸς συλλογισμὸν τὸν αἰρετικόν, εἰς αὐτὸν τὸν αἰσθητὸν ληφθεὶς, (Πρόλ. καὶ σ' 24) συμβαίνει τῆς γ' βελιότητος.

11. Ἦρ. 1, 3.

οὐ αἰώνες καὶ ὅλον τὸ ὁ αἴτημα δὲν ἐδημιουργήθησαν δι' Αὐτοῦ. Αὐτὸς ποῦ δὲν ἔχασε τὰ λογικὰ του, θὰ ὁμολογήσῃ καὶ τοῦτο υποχρεωτικῶς. Δὲν ἔπαρχει λοιπὸν καμμία χρονικὴ ἀπόστασις μετὰ τοῦ Υἱοῦ καὶ Πατρός. Καὶ ἂν δὲν ὑπάρχῃ δὲν εἶναι νεώτερος ἄλλὰ συναίδιος. Δὲν τὸ «πρὶν» καὶ τὸ «μετὰ» εἶναι ἐννοιαὶ ποῦ φανερώνουν χρονικὰ διαστήματα καὶ χωρὶς χρονικὰ διαστήματα δὲν θὰ ἠμπορούσε κανεὶς νὰ ἐννοήσῃ αὐτὰς τὰς λέξεις. Ὁ δὲ Θεὸς εἶναι ὑπεράνω τῶν χρόνων καὶ τῶν αἰώνων. Ἄν ὅμως δεχθῇς πλήρως τὴν ἀποφάν, ὅτι ὁ Υἱὸς ἔχει ἀρχὴν, πρόσθετε μὴπως ἀναγκασθῇς κατὰ τὸν ἴδιον λόγον καὶ συλλογισμόν νὰ δεχθῇς ὁμοίως, ὅτι καὶ ὁ πατὴρ ἔχει ἀρχὴν ἀρχαιότεραν μὲν ἄλλ' ὅπωςδήποτε ἀρχὴν. Διότι, πῶς μου, δὲν ἔθεσας εἰς τὸν Υἱὸν κάποιο χρονικὸν ὄρον καὶ ἀρχὴν, καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ἀρχῆς προχωρῶν πρὸς τὰ ἄνω δὲν ἐφθάσας εἰς τὸ λογικὸν συμπέρασμα, ὅτι ὁ Πατὴρ προϋπάρχει τοῦ Υἱοῦ; Εἶναι φανερόν, ὅτι ἔτσι ἐσκέφθης. Ἔς μοι λοιπὸν πόσον παλαιότερος εἶναι ὁ Πατὴρ. Διότι εἴτε ὅλ' ὅντος χρονικόν, ὁ αἴτημα εἰρής, εἴτε πολλοὶ, ὅπωςδήποτε ἐθέλεις τὸν πατέρα κάτω ἀπὸ κάποια ἀρχὴν. Διότι εἶναι φανερόν, ὅτι, ἀφοῦ ἐμέτρησας τὸ ἐνδυναμῶν διαστήμα, εἴπας κατόπιν δι' εἶναι ἀλίγου ἢ πολὺ. Δὲν θὰ ἠμπορούσας ὅμως νὰ μετρήσῃς ἂν δὲν ὑπῆρχεν ἀρχὴ καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη. Ὡστε καὶ εἰς τὸν Πατέρα ἔχεις θέσας ἀρχὴν συμπέρασμα εἰς τὸ ὅτι οὖν φυσικῶς ἐφθάσας σὺ καὶ ἐπομένως κατὰ τὴν γνώμην σου, οὔτε ὁ Πατὴρ ἠμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ ἀναρχος. Βλέπεις πόσον ἀληθὲς εἶναι τὸ λεχθὲν ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος καὶ πόσον δύναμιν καὶ ἀκριβείαν ἔχει εἰς ὅλα ὁ λόγος του; Ἦσως εἶναι αὐτὸς ὁ λόγος, «Αὐτὸς ποῦ δὲν τιμᾷ τὸν Υἱὸν δὲν τιμᾷ τὸν Πατέρα»¹². Καὶ γνωρίζω μὲν ὅτι, ὁ

¹² Ἰωάν. 1, 23.

λόγος αὐτὸς εἶναι εἰς πολλοὺς ἀκαταπίετος. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς συχνὰ δὲν ἀναικνοῦμεν τὰ ἀπὸ τῶν ἀνθρωπίνων συλλογισμῶν προσερχόμενα συμπεράσματα, καθ' ἕνα οὔτε ὁ ὑπόλοιπος λαὸς θὰ ἠμπορούσε νὰ τὰ παρακολουθήσῃ, οὔτε πάλιν θὰ ὠφελεῖτο εἰς τιποτέ καὶ ἂν τὰ παρακολουθούσε, διότι, δὲν ἔχουν τίποτε τὸ θέσιον καὶ ἀσφαλές. «Διότι οἱ συλλογισμοὶ τῶν ἀνθρώπων εἶναι βεβηλοὶ καὶ αἱ σκέψεις των ἀσταθεῖς καὶ ἀθέδαιτοι»¹³. Εὐχαριστῶς δὲ θὰ ἐρωτοῦσα ἐκείνους ποῦ μᾶς ἀντιλέγουσιν καὶ τοῦτο, τί ὑπελάβῃ σημαίνει, τὸ λεγόμενον ἀπὸ τὸν προφήτην τὸ «πρὶν ἀπὸ ἐμὲ ἄλλος Θεὸς δὲν ὑπῆρξεν, οὔτε θὰ ὑπάρξῃ μετὰ ἀπὸ ἐμὲ»¹⁴, διότι, ἂν εἶναι νεώτερος ὁ Υἱὸς ἀπὸ τοῦ Πατέρα, πῶς λέγει «μετὰ ἀπὸ ἐμὲ δὲν θὰ ὑπάρξῃ»¹⁵, θὰ ἀνστρέφετε λοιπὸν καὶ ἀπὸ τοῦ τοῦ Μονογενοῦς τὴν οὐσίαν. Διότι, ὑποχρεωτικῶς, ἢ θὰ ἐπιχειρήσετε αὐτὸ, ἢ θὰ δεχθῆτε μίαν τὴν θεότητα ἐν ἰδίᾳ ὑποστάσει, Πατρός καὶ Υἱοῦ. Ποῦ δὲ τὸ «ὅλα δι' αὐτοῦ ἐγιναν»¹⁶ ἀληθεῖς εἰς ὁλοκλήρου, διότι, ἂν ὑπάρχῃ αἰὼν ἀρχαιότερος ἀπὸ Αὐτοῦ, πῶς τὸ πρὸ Αὐτοῦ θὰ ἠμπορούσε νὰ ἔχῃ ἐδημιουργηθῇ δι' Αὐτοῦ, Παρατηρήσατε εἰς πόσον θρασυτῆτα τοὺς παρέαυρεν ὁ λόγος, μάλιστα παρεβόσθη ἡ ἀλήθεια. Καὶ διὰ τὸ Εὐαγγελιστὴς δὲν εἶπεν, ὅτι ἐδημιουργήθη ἐκ τοῦ μηδενὸς καθὼς σαφῶς μᾶς λέγει, ὁ Παῦλος δ' ὅλα μὲ τὰ ἐξ ἑῶς λόγια «Αὐτὸς ποῦ ἐκάλεισε τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα»¹⁷. Ὅλ' εἶπεν «ἐν ἀρχῇ ἦτο», Διότι, τοῦτο εἶναι ἀντιθέτον πρὸς ἐκεῖνο. Καὶ πολλοὶ ὁρθῶς, διότι ὁ Θεὸς οὔτε γινεταί οὔτε ἔχει κατὰ προσθού-

¹³ Σαμ. Σααυ. 9, 14.

¹⁴ Ἰερεμ. 23, 10.

¹⁵ Ἰωάν. 1, 29.

¹⁶ Ἰωάν. 1, 3.

¹⁷ Ρωμ. 4, 17.

νας καὶ ἔως τοῦ αἰῶνος οὐ εἰσάει»²⁵; Ὡς γὰρ ἐπεὶ οὕτως ἔπειθ' ὅτι εἰς αὐτὸν δι' αὐτὸ δυνάμει ἔστι, Ὅχι ἀλλὰ διὰ τὴν φανερὰν τὸ αἰῶνιον. Ἐπειτα λοιπὸν νὰ σκεπτεσθῇ καὶ ἐδῶ διότι δὲν εἶπε τοῦτο, θέτων δὲν, ὅτε ἀλλοῦτε εἶπεν· «Ἀρχὴν ἔλαβεν», ἀλλ' «ἐν ἀρχῇ ἦτο» καὶ μετὰ τὸ «ἦτο» σὲ παρὰ νῦν νὰ ἐννοῇς ἀναρχοὺν τὸν Υἱὸν Ἄλλ' Ἰδοὺ λέγει ὁ Πατὴρ ἀνεφάρθη μετὰ τὴν προσθήκην τοῦ ἀρθροῦ, ἐνῶς ὁ Υἱὸς χωρὶς αὐτὴν.

Π. λοιπὸν ἐννοεῖ ὁ Ἀποστόλος ὅταν λέγῃ «Τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ Σωτῆρας ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ»²⁶ καὶ πάλιν «ὁ ὅποιος εἶναι, ἐπὶ πάντων Θεός»²⁷. Ἰδοὺ λοιπὸν ἐδῶ ἐμνημόνευσε τὸν Υἱὸν χωρὶς τὸ ἀρθρον. Τὸ ἴδιον κάνει καὶ μετὰ τὸν Πατέρα. Εἰς ἐπιστολὴν τοῦ πάλιν πρὸς τοὺς Φλιππισίους, γράφει ὡς ἑξῆς· «Ὁ ὅποιος, ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων, δὲν ἐνόμισεν ἀρπαγὴν τὸ νὰ εἶναι ἴσα μετὰ τὸν Θεόν»²⁸ καὶ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους δὲ πάλιν «Χάρις εἰς ἑσάς καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ Πατρὸς ἡμῶν καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ»²⁹. Ἀλλοῦτε ἦταν καὶ περιττὸν νὰ προστεθῇ αὐτὸ ἐδῶ· ἐφ' ὅσον παρὰ πάντων προσετίθετο συνεχῶς εἰς τὸν λόγον. Διότι, ὅπως ἀκριβῶς, ὅταν ὁμιλῇ περὶ τοῦ Πατρὸς, λέγει· «Πνεῦμα ὁ Θεός»³⁰ καὶ δὲν ἀρνούμεθα τὸ ἀνθρώπου τοῦ Θεοῦ ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι, δὲν ἀναφέρει τὸ Πνεῦμα ἐνάνθρωπος, ἔτσι καὶ ἐνῶς, ἔτσι καὶ ὅτι ὁ Υἱὸς δὲν ἀναφέρεται ἐνάνθρωπος, δὲν εἶναι ἐξ αἰτίας αὐτοῦ κατωτέρως Θεός. Διὰ τοῦτο, λοιπὸν διότι, ἀφοῦ εἶπεν, ὅτι ἦτο πρὸς τὸν Θεόν καὶ ἀφοῦ τὸν

25. Πρὸς ρ. 90. 2.

26. Πρὸς ρ. 13.

27. Πρὸς ρ. 9. 5.

28. Φλ. π. 2. 6.

29. Ρωμ. 1. 7.

30. Ἰωάν. 4. 24.

ἀπεκόλλεσε καὶ Θεόν, δὲν μᾶς ἐπιτρέπει, νὰ φαντασθῶμεν καμμίαν διαφορὰν εἰς τὴν Θεότητα αὐτὴν, ἀλλ' ἀντιθέτως. Διότι, ἀφοῦ προηγουμένως εἶπε· «καὶ Θεός ἦν ὁ Λόγος», διὰ νὰ μὴ νομισθῇ κανεὶς ὅτι ἡ Θεότης τοῦ Υἱοῦ εἶναι κατωτέρα, ἀμέσως ἔθεσε καὶ τὰ γνωρίσματα τῆς γνησίας Θεότητος αὐτοῦ δηλαδὴ καὶ τὸ αἰῶνιον. «διότι οὗτος ἦτο, λέγει, ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Θεόν» καὶ τὸ δημουργικόν, «ὅτι ὅλα δι' αὐτοῦ ἐγένοντο καὶ χωρὶς αὐτοῦ δὲν ἐγένετο οὐδὲ ἓν τὸ ὅποιον ἐγένετο»³¹, τὸ ὅποιον μάλιστα καὶ ὁ Πατὴρ αὐτοῦ διὰ τῶν Προφητῶν λέγει, παντοῦ ὅτι εἶναι τὸ γνωρίσμα τῆς οὐσίας αὐτοῦ. Καὶ συνεχῶς αὐτὸν τὸν τρόπον τῆς ἀποδείξεως χρησιμοποιοῦν οἱ προφηταὶ καὶ οἱ βιβλικοὶ, ἀλλ' ἀγωνιζόμενοι καὶ πρὸς τὴν εὐδωλολατρίαν, «διότι οἱ θεοὶ λέγει, ποῦ δὲν ἔκαμον τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν θὰ καταστραφούν»³² καὶ πάλιν· «Ἐγὼ μὲ τὸ χεῖρ μου ἐξέτεινα τὸν οὐρανόν»³³ καὶ διὰ τὴν δεξιὰν ὅτι, εἶναι δηλωτικὸν Θεότητος, τοποθετεῖ αὐτὸ παντοῦ.

Ὁ Εὐαγγελιστὴς ὅμως Ἰωάννης δὲν ἠρέκεσθ' εἰς αὐτὰ τὰ λόγια, ἀλλὰ τὸν ὀνόμασε καὶ ζῶν καὶ φῶς. Ἐάν λοιπὸν ἦταν πάντοτε μᾶζι, μετὰ τὸν Πατέρα, ἐάν αὐτός τὰ ἐδημιούργησεν ὅλα καὶ τὰ ἐν νητρὶ, διότι αὐτὸ ὑπενόηθη διὰ τῆς ζωῆς· ἐάν φωτίζῃ τὰ πάντα τοῖς θαφαιῖς τόσον ἀνόητος ὥστε νὰ ἰσχυρισθῇ, ὅτι ὁ Εὐαγγελιστὴς ἔσπευσε δι' αὐτῶν νὰ εἰσηγηθῇ ἐλάττωσιν τῆς Θεότητος τοῦ Υἱοῦ, διὰ τῶν ὁποίων μάλιστα εἶναι δυνατόν νὰ ἀποδεχθῇ αὐτῆς καὶ πλήρης ὁμοιότης; Ὡς μὴ συγχέωμεν λοιπὸν τὴν κτίσιν μετὰ τὸν κτίστην διὰ νὰ μὴ ἀκαρῶσαμεν καὶ ἡμεῖς, ὅτι, ἐπεὶ βλάστησαν τῇ κτίσει παρὰ

31. Ἰωάν. 1. 3.

32. Ἰερ. 10. 11.

33. Ἰακ. 4. 24.

τόν κτισσιντας.³⁴ Ἐάν πάλιν σχυρισθῶν, ὅτι τοῦτο ἔχει λεχθῆ καὶ περὶ τῶν οὐρανῶν, ἐν τούτοις εἰς τὸν περὶ αὐτῶν λόγον, διεκήρυξε σαφῶς, ὅτι δὲν πρέπει καθόλου νὰ λατρευώμεν τὴν κτίσιν, καθ' ὅσον εἶναι πρῶτος εἰδωλολατρική.

δ' * Ἄς μὴ τοὺς ὑποβάλαμεν, λοιπόν, εἰς αὐτὴν τὴν κατάρσι. Δι' αὐτὸ ἦλθεν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ αὐτὴν τὴν λατρείαν. Δι' αὐτὸ ἔλαθε δούλου μορφὴν, διὰ νὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ ἀπὸ αὐτὴν τὴν δουλείαν. Δι' αὐτὸ ἐπέσυθη, δι' αὐτὸ ἐρραπίσθη δι' αὐτὸ ὑπέμενε τὸν ἐποικειδιστὸν θάνατον. Ἄς μὴ καθιστώμεν λοιπόν ἅλα αὐτὰ ἀνοφέλῃ, οὔτε νὰ ἐπανερχώμεθα πάλιν εἰς τὴν προηγουμένην ἀσέθειαν, μᾶλλον δὲ εἰς τὴν χειρότεραν. Διότι δὲν εἶναι τὸ ἴδιον πρᾶγμα νὰ λατρεύωμεν τὴν κτίσιν μετὰ τὸ νὰ κατεθάζωμεν αὐτὸν τὸν Δημιουργὸν εἰς τὴν εὐτέλειαν τῆς κτίσεως κατὰστημα εἰς τὸ ὅποιον ἐφθασαμεν ἡμεῖς. Διότι, ἐκεῖνος παροξύνει πάντοτε, ὅποιος εἶναι, ἀναλλοίωτος καὶ ἀμετάβλητος. διότι οὐ εἶσαι ὁ ἴδιος, λέγει, καὶ τὰ ἔτη σου δὲν θὰ ἐκλείψουν.³⁵

* Εἰς τὰς ἀποκρίσεις δύο παρενθετοὶ ἀκολουθεῖ ὁ, συντεταγμένη ἰσοκαταληκτικὴ ὁ θεὸς, Χριστοστομὸς συμβολικῶς τὴν ἀκρίβειαν καὶ τὴν ὀργὴν τῶν κατὰ τὸν ἀποκρίσεων αὐτῶν, ἀλλ' ἀναλαμβάνοντες εἰς ἐνθουσιασμὸν τοῦ Θεοῦ διαπερνούμενος ἀμετακίνητος τῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀποκρίσεις οὐκ αὐτῶν τοῦ Θεοῦ, νὰ συμπεριφέρωμεν πρὸς αὐτὸν, πρὸς καὶ ἐπὶ αὐτῶν. Ἀκολουθῶν, ὁ θεὸς, Πατὴρ συνεχίζει τὴν ἐνέκτικὴν ἡγίαν καὶ ἱερὴν δόξαν. Ὁ θεὸς εἶναι τὸ θεὸν εἶναι τὰ αὐτὴν δόγματα δὲν ἀφαιρῶν εἰς τίποτε ἔσαν δὲν ὁ πᾶσι καὶ ἡμεῖς ἰσοκαταληκτικῶς εἰς τὴν ἐκτέλεσιν παραγράφων ἔγραψεν ὅτι οὐκ αὐτῶν εἰς τὴν ἀνάστασιν τοῦ Θεοῦ ἀποκρίσεων τῆς ὀργῆς, τοῦ αὐτοῦ ὁ θεὸς εἶναι τὸν καὶ τὸν, μὴ παρενθετοῦν, νὰ θεραπεύουν αὐτὸν, εἰς θεοῦ καὶ ὁ θεὸς καὶ κατὰ τὴν

34 Ρωμ. 1, 25.

35 Θεολ. 101 28.

Ἄς τὸν δοξάζωμεν λοιπόν, ὅπως ἀκριβῶς τὸν παρελάθωμεν ἀπὸ τοὺς πατέρας. Ἄς τὸν δοξάζωμεν καὶ μετὰ πίστιν καὶ μετὰ ἔργα, διότι τὰ ἐγὼ δόγματα δὲν ὠφελοῦν σὲ τίποτε τὴν σωτηρίαν μας, ἔσαν ἡ ζωὴ μας εἶναι διεσπασμένη. Δι' αὐτὸ, ἅς τὴν ρυθμίσωμεν σύμφωνα μετὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἄς σταθοῦμε μακριὰ ἀπὸ κάθε ἀισχυρότητα, ἀδικίαν, πλεονεξίαν. Ἄς ἀσθανώμεθα ἀπὸ ἔλεος καὶ παρεπίδημαι καὶ ἅς εἴμεθα ἀνώτεροι, ὅλων τῶν ἐπιγεῶν. Καὶ, ἂν κανεὶς ἔχη χρήματα πολλά καὶ κτήματα, ἅς τὰ χρησιμοποιοῦν, ὅπως ἀκριβῶς ὁ πάτερικος, ὁ ὁποῖος ἀλλογὸν ἀργότερα, εἴτε τὸ θέλει, εἴτε ὅχι, θὰ ἐγκαταλείψῃ αὐτά. Καὶ, ἂν κανεὶς ἔχη ἀδικήσῃ ἀπὸ κάποιον, ἅς μὴ διατηρῇ παντοῦ τὴν ὀργὴν, μᾶλλον δὲ οὔτε πρόσκαιρον, διότι ὁ Ἀποστολὸς δὲν μᾶς ἐπέτρεψε νὰ τὴν κρατήσωμεν περισσότερον τῆς μιᾶς ἡμέρας, εἰδὼς, ὁ ἥλιος, λέγει, ἅς μὴ δῶν μετὰ παροργισμὸν σου.³⁶ Καὶ πολὺ δικαίως, διότι, θὰ εἶναι εὐτύχημα καὶ εἰς τὸν σύντομον χρόνον νὰ μὴ γίνῃ κανένα κακόν. Ἄνθρωπος καὶ νικτῶση, ὅσα συνέβησαν γίνονται χειρότερα ἐφ' ὅσον ἡ μνήμη αὐτῶν ἐπαυξάνει τὸ πῦρ τῆς ὀργῆς καὶ μικρότερα, καθὼς ἡμεῖς τὰ ἐξετάζομεν σχολαστικά.

Προποῦ λοιπόν ἐπληρώθωμεν αὐτῆς τῆς διεθρίας ἀσυχολίας καὶ ἡ φωτιὰ ἀνάψῃ περισσότερον, παραγγέλλει νὰ προλάβωμεν καὶ νὰ ἐξαφανίσωμεν τὸ κακόν. Διότι τὸ πάθος τῆς ὀργῆς εἶναι σφοδρὸν καὶ ἀπὸ κάθε φλόγα σφοδρότερον. Δι' αὐτὸ πρέπει πολὺ γρήγορα νὰ προλάβωμεν τὴν φλόγα καὶ νὰ μὴ ἀφήσωμεν νὰ ἀνεστῇ ὕψηλά. Καὶ διότι, εἴτοι τὸ νόημα τοῦτο γίνεται αὐτῶν πολλῶν κακῶν. Διότι ἀπέτρεψεν ὁλοκλήρους οἰκίας,

36. Ἐφεσ. 4, 26.

διέλωσε παλαιάς γνωριμίας, ἐπροξένησεν ἀπαρηγορήτους συμφοράς ἐντός ἐλαχίστου χρόνου καὶ ἄκαρ σάως. «ὕψις ἡ ὁρμή τοῦ θυμοῦ του εἶναι ἡ πεῖσις του»³⁷, λέγει.

Ἄς μὴ ἀφήνωμεν λοιπὸν ἀχαλίνωτον τὸ θηρίον ἀλλ' ὡς τοῦ ἐβάλλωμεν ἰσχυρὸν χαλινόν, τὸν φόβον τοῦ δικαστηρίου τοῦ μέλλοντος. Ὅταν σὲ λυπήσῃ φίλος, ἢ καὶ σὲ ἐξοργίσῃ κάποιος ἀπὸ τοὺς οἰκεῖους, σκέψου τὰ ἁμαρτήματά σου ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ θύ. μὲ τὴν πρὸς ἐκεῖνους ἐπιεικείαν κάμνεις διὰ τὸν ἑαυτὸν σου πρῶτον. τὸ δικαστήριον ἐκεῖνο, «συγχωρεῖτε, λέγει, καὶ θὰ συγχωρηθῆτε»³⁸ καὶ θὰ χάσῃ γρήγορα τὸ πάθος. Μὰς] μὲ αὐτὰ νὰ ἐξετάσῃς καὶ τούτοι, ἂν κάποτε, δταν ἐξέπτεσες εἰς ἀγνοήτητα, συνεκράτησες τὸν ἑαυτὸν σου καὶ ἄλλοτε πάλιν ἂν παρεσύρῃς ἀπὸ τὸ πάθος. Ἐπειτα κάμε τὴν σύγκρισιν τῶν δύο αὐτῶν διαφορετικῶν καταστάσεων καὶ θὰ ὠφεληθῇς πολὺ. Διότι, πέρ μου τότε ἐπῆνεσες τὸν ἑαυτὸν σου ὅταν ἐνικήθης, ἢ ὅταν ἐνίκησες. Δὲν αἰσθανόμεθα ἐντροπὴν καὶ δὲν κατηγοροῦμε σκληρὰ τοὺς ἑαυτοὺς μας εἰς τὴν πρωτὴν περίπτωσιν — ἀκόμη καὶ ἐνὶ κανεὶς δὲν μάς κατηγορεῖ — καὶ δὲν μετανοοῦμε πολὺ καὶ διὰ λόγους καὶ διὰ πράξεις ἀστόχους, ὅταν πάλιν συγκρατούμεθα, δὲν χαίρομεθα καὶ δὲν καυχόμεθα, ὡς νικηταί; Νικῶ δὲ ἐπὶ τῆς ὁργῆς δὲν εἶναι τὸ νὰ ἀντιστοιδιδώμεν τὰ ἴσα. Φύσιν αὐτὴ εἶναι χειριστὴ ἦται — ἀλλὰ νὰ θασσάσκωμεν μὲ πραότητα τοὺς κατατρεγμένους καὶ τὰς κοκολονίαις. Διότι αὐτὸ εἶναι, ἂ κωτερον, νὰ κακοπαθῇ τις, ὅχι νὰ κακοποιῇ.

Μὴ λέγῃς λοιπὸν ὅταν ὀργίζῃσαι. «Πάντως θὰ ἐκδικηθῶ καὶ ἐγώ, πάντως θὰ ἐπανέλθω», οὔτε νὰ ἀποκρ.

³⁷ Σαφ. Σαφ. 1, 29.

³⁸ Ιωαν. 6, 37.

νεσαι πρὸς τοὺς προτρέποντας νὰ νικήσῃς, λέγων «Δὲν θὰ ἀνεχθῶ νὰ ἀφήσω νὰ φύγῃ ὁ τάδε ἀφοῦ μὲ περιγέλασῃ», διότι, δὲν θὰ σὲ περιγέλασῃ ποτὲ, ἀλλ' ὅταν ὄντα-ποδῶσῃ. Ἄν δὲ καὶ τότε σὲ περιγέλασῃ, ὡς ἀνότητος, θὰ παθῇ ταῦτο. Σὺ δὲ μὴ ζητῇς νὰ νικήσῃς τὴν γνώμην τῶν ἀνιήτων, ἀλλὰ νὰ θεωρῇς ἐπαρκῆ αὐτὴν, ποῦ ἔχουν οἱ συνετοὶ. Διὰ τὴν ὁμῶς σὲ ὑποχρεῶνω νὰ παροσκολληθῇς μικρὸν καὶ ταπεινὸν θέατρον, τὸ ὅποιοι συναχθεσά ἀπὸ ἀνθρώπους, Ὑψώσε τὰ φλέγματά σου πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἐκεῖνος θὰ σὲ ἐπαινήσῃ. Ἐκεῖνος δὲ, ποῦ τὴ μάταια ἀπὸ τὸν Θεὸν ἰδὲν πρέπει νὰ ἐπιζητῇ τὸν ἐκ μέρους τῶν ἀνθρώπων ἐπαινον, ὅ ὅτι, ὁ μὲν ἀνθρώπινος ἔπαινος ἀπονέμεται πολλὰς φορὰς καὶ πρὸς χάριν καὶ πρὸς ἀπέχθειαν ἄλλων καὶ δὲν προσεκόμ. σε κανένα κέρδος, ὁ ἐκ μέρους ὁμῶς τοῦ Θεοῦ ἔπαινος εἶναι ἀππλάσγητος ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀστάθειαν καὶ ἀταξίαν καὶ φέρε εἰς τὸν τιμῶμενον πολλὴν ὠφέλειαν. Ἄς ἐπιδικώκωμεν λοιπὸν τοῦτον τὸν ἐπαινον.

Ε. Θέλες νὰ μάθῃς πόσον κακὸν εἶναι ἡ ὁργὴ. Παροκολούθησ ἄλλους διαπληκτιζομένους εἰς τὴν ἀγοράν. Διότι δὲν θὰ ἡμπορέσῃς εὐκολὰ νὰ ἱδῇς εἰς τὸν ἑαυτὸν σου τὴν ἀσχημίαν, μὲ σκοτισμένον καὶ ναρκωμένον ἀπὸ τὸ πάθος μυαλὸ. Δι' αὐτὸ, ὅταν ἀπαλλαγῇς ἀπὸ τοῦ παθὸς τότε παρατήρησε σὲ ἄλλους τὰ συμβαίνοντα σὲ σένα, ὅποτε ἡ κρίσις σου δὲν εἶναι διεστραμμένη. Παρατήρησε λοιπὸν τοὺς περιφερόμενους καὶ ὀργιζομένους ὄχλους εἰς τὴν ἀγοράν, ποῦ ἀσχημονοῦν ἐνώπιον ὄλων, σὰν καὶ κατελήθησαν ἀπὸ παρὰφροσύνην. Διότι ὅταν ὁ θυμὸς, ποῦ θράξῃ, μέσα εἰς τὸ στήθος ἐρεθισθῇ καὶ ἐξασπρωθῇ, τὸ στόμα θγάξῃ, φωτῇ, τὰ μάτια πετοῦν φλόγες, ὅλο τὸ πρόσωπον πρήζεται, τὰ χέρια κινεῖνται νευρικά, τὰ πόδια πινάσσονται κατὰ τρόπον καταγέλαστον καὶ αγωνίζονται κατὰ τῶν ἀντιπάλων των. Καθὼς δὲ εἶναι, μανιασμένοι τίποτε δὲν τοὺς χωρίζει. Διότι εἶναι ἅ-

ναισθητο έντελώς πρὸς ὅλα αὐτὰ καὶ κλωτσοῦν καὶ θαγκῶναι, χειρότερα καὶ ἀπὸ τοὺς ἀγρίους θύους Πράγματι, ὁ θυμώδης ἀνὴρ δὲν εἶναι εὐπρεπής.

Ἐπειτα, μετὰ ἀπὸ τὴν πολλὴν αὐτὴν γολοιότητα, δύνανται ἀναχωρήσουν διὰ τὰς οἰκίας των καὶ συνέλθουν, αἰσθάνονται μεγαλύτεραν δδουνην καὶ πολλὴν φόβον σκεπτόμενοι, ποῖα ἦσαν οἱ παρόντες, ὅταν κατελθόντο ἀπὸ τῆς ὀργῆς. Ἔπο' καὶ οἱ παραλογιζόμενοι, ὅταν συνέλθουν καὶ ἡσυχάσουν μὴ γνωρίζοντες καὶ ἐπιθυμούμενοι τοὺς παρειαρθέντας εἰς τοὺς παραλογισμούς των, ἐκαλοῦνται τὰ ἐξῆς. "Ἄραγε, μήπως μὲ εἶδαν φίλοι, μήπως μὲ εἶδαν ἀντιπαλοὶ, καὶ ἐχθροί, καὶ ὅσον φοβούνται ὁμοίως καὶ τοὺς δυο, τοὺς μὲν, διότι θὰ τοὺς μάθουν καλὰ καὶ θὰ κάμουν τὴν ἐντροπὴν τοὺς μεγαλυτέρων τοὺς δέ, διότι θὰ εὐχαρστηθοῦν. "Ἄν μάλιστα ἀληλοκτυπηθοῦν καὶ προσεγγίσουν πληγὰς, ἐπαιξάνετο ὁ φόβος τοὺς, διότι θεωροῦνται ἀπὸ τὴν σκέψιν μὴπως συμβῇ τίποτε χειρότερον εἰς τὸν παθόντα, ἢ περὶ τὸς ἴκανός νὰ φέρῃ τὸν θάνατον ἢ δυσθεράπευτον ἐξόγκωμα. Ἰκανὸν νὰ τὸν ὀδηγήσῃ εἰς τὸν ἔσχατον κίνδυνον. Καὶ ποῖα ἀνάγκη ὑπῆρχε συμπλοκῆς τί ἐχρεώζοντο αἱ βθερεὶς καὶ αἱ φιλονικίαι, "Ἄς χαθοῦν καὶ πᾶσι καὶ ἐκεῖ καὶ κατάρκωνται λοιπὸν ὅλα τὰ σαθρὰ αὐτὰ πράγματα καὶ αὐτοὺς τοὺς ἔδωσαν ἀφορμὴν εἰς αὐτὰ.

Οἱ περισσότερον δὲ ἀνόητοι, θεωροῦν αἰτίαν ὅλων αὐτῶν καὶ τοὺς πονηροὺς δαίμονας καὶ τὴν κακὴν ὥραν. Ἀλλὰ δὲ εἶναι ζήτημα κακῆς ὥρας οὔτε ἄλλωστε ὑπάρχει ποτὲ κακὴ ὥρα οὔτε εἶναι αὐτὰ ἔργα πονηροῦ δαίμονος ἀλλ' ἀποτελέσματα τῆς κακίας, ὅσων ὑπέκλειψαν εἰς τὸ πάθος αὐτοῦ τῆς ὀργῆς. Διότι αὐτοὶ καὶ τοὺς δαίμονας προσελκύουν καὶ ὅλα τὰ δυστυχήματα προκαλοῦν εἰς τοὺς ἐπὶ τοὺς πᾶσι. Ἀλλ' ὑποφέρει λέγει, ἢ καρδιά καὶ πονεῖ ἀπὸ τὰς βθερεῶν, καὶ ἐγὼ τὸ γνωρίζω καὶ δι' αὐτὸ ἐπαινῶ αὐτοὺς τοὺς δαμάζοντες τὸ

φοβερὸν τοῦτο θηρίον. "Ἄν μάλιστα θέλωμεν, ἡμποροῦμεν νὰ στυπώμεν τὸ πάθος. Διότι ὅμως δὲν ὑποφέρομεν ἀπὸ αὐτοῦ τὸ πάθος, ὅταν μᾶς ὑβρίζουν οἱ ἄρχοντες; Δὲν ἡμπούσαμε ἄραγε ὁ παρειαρθηθεὶς ἰσοδύναμος τοῦ πάθους αὐτοῦ φόβος, τοῦ μᾶς ἐπροξένησεν ἀληθινὸν τρόμον καὶ δὲν ἐπέτρεψε νὰ γίνῃ οὔτε ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ, Διότι δὲ καὶ οἱ ὑπηρέται, ἀκούοντες ἀπὸ ἡμᾶς κυρίως ὁβρεὶς ὑπομένοντες ὅλας σιωπῶντες, "Ἄραγε, δὲν συγκρατοῦνται καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τὸν αὐτὸν φόβον τοῦ ἐπικρέμαται ἐπ' αὐτῶν; Σὺ δὲ νὰ μὴ σκεφθῇς μόνον τὸν ἐκ Θεοῦ φόβον, ἀλλ' ὅτι ὁ Θεός, τοῦ διατάσσει νὰ σιωπῇ, σὲ ὑβρίζει τότε καὶ αὐτὸς καὶ ὅλα θὰ τὰ ὑπομείνης μετὰ σιγήν. Καὶ νὰ εἴπῃς πρὸς τὸν ἀντιπαλόν σου. "Τί νὰ σοῦ κάμω. "Ἄλλος μοῦ κρατᾷ καὶ τὸ δεξιόν μου χεῖρ καὶ τὴν γλώσσαν καὶ θὰ γίνῃ ὁ λόγος αὐτοῦ καὶ εἰς σὲ καὶ εἰς ἐκεῖνον πηγὴ ὑπαμονῆς καὶ ἐγκρατείας. Τώρα δὲ ἐξ αἰτίας μὲν τῶν ἀνθρώπων καὶ τὰ ἀνυπόφορα ὑποφέρωμεν, καὶ πρὸς τοὺς ὕβριστάς λέγομεν πολλὰς φορές. "Ἐκεῖνος μὲ ὕβρισεν ὅχι ἐσὺ, ἐπὶ δὲ τοῦ Θεοῦ δὲν θὰ ἔγωγε οὔτε αὐτὴν τὴν εὐλάβειαν; Καὶ ποῖας συγγνώμης θὰ τύχωμεν.

"Ἄς εἴπωμεν λοιπὸν πρὸς τὴν ψυχὴν μας. "Ὁ Θεός μᾶς ὑβρίζει τώρα, ὁ Θεός, τοῦ κρατᾷ τὰ χέρια μας. "Ἄς μὴ νουμέθα καὶ ἵς μὴ εἶναι δι' ἡμᾶς ὁ Θεός ἀτιμότερος ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. "Ἐτρομάξατε μὲ τὸν λόγον αὐτόν; Ἀλλὰ θέλω νὰ σας κάμω νὰ φοβῆσθε ὅχι μόνον διὰ τοὺς λόγους, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν πράξιν, διότι ὁ Θεός μας παρήγγειλεν, ὅταν ραπίζώμεθα ὅχι μόνον νὰ ὑπομείνωμεν, ἀλλὰ καὶ νὰ προσφερῶμεθα διὰ τὸ χειρότερον³⁹. Ἡμεῖς ὅμως ἐσὺν οὐ μέγα μὲ τὴν σὺν ὑποδότην

39. Mat. 5, 39.

σεν ὅλα, εἰς μίαν φράσιν περιλαμβάνει· καὶ ἐκεῖνα καὶ τὰ ἀνωτέρω ἐκείναι. Εὐλόγως διότι ἀπ' ἐνὸς μὲν ὅλα αὐτὰ εἶναι γνωστά εἰς τοὺς ἀκούοντας, ἀπ' ἑτέρου δὲ ἐπεὶ γινέται καὶ ὁμολήσῃ περὶ στοχασιοτέρου ζητήματος, καθ' ὅσον τὴν πραγματείαν³ του συνέθεσεν ἐξ ὁλοκλήρου διὰ νὰ μᾶς ὁμολήσῃ περὶ τοῦ Δημιουργοῦ τοῦ δημιουργήσαντος τὰ πάντα καὶ ὅχι περὶ τῶν δημιουργημάτων του. Δι' αὐτὸ ἐκεῖνος μὲν καίτοι θεοβίως ἀνεφέρθη εἰς τὸ μικρότερον μέρος τῆς κτσεως διότι δὲν μᾶς ὁμολήσῃ καθόλου περὶ τῶν ἀοράτων δυναμειῶν — ἀσχολεῖται λεπτομερῶς με αὐτά, ἐνῶ αὐτὸς ἐδῶ, ἐπειδὴ ἐπε γινέται νὰ ἀνέλθῃ πρὸς αὐτὸν τὸν Ποιητὴν τῆς κτσεως, δικαίως τὰ προσπερνᾷ ὅλα ἀπὸ τὸς ὅσον αὐτὰ ἔσονται καὶ ἐκεῖνα, ποὺ ἀπεισιώπησεν ἐκεῖνος, τὰ περιέλαβεν εἰς μίαν μικράν καὶ σύντομον φράσιν, τὴν «ὅλα ἐδημιουργήσαν δι' αὐτοῦ». Καὶ διὰ νὰ μὴ νομίσῃς, ὅτι αὐτὸς μᾶς ὁμολεῖ μόνον δι' ὅλα ἐκεῖνα διὰ τὰ ὅποια ἡδη μᾶς ὁμολήσεν καὶ ὁ Μωυσῆς συμπληρώνει, ὅτι «καὶ χωρὶς αὐτοῦ δὲν ἐγένεν οὔτε ἓν, τὸ ὅποιον ἐγένε» δηλαδή, ἀπὸ θεοῦ ἐδημιουργήθησαν, εἴτε τοῦτο εἶναι ὁρατὸν, εἴτε ἀόρατον· τίποτε ἀπολύτως δὲν ἔλαθεν ὑπαρξῶν ἀνευ τῆς δυναμείας τοῦ Υἱοῦ. Διὸς δὲν θὰ θάλωμεν τὴν τελείαν στήλην, εἰς τὸ «οὔτε ἓν», ὅπως θέλουσι οἱ ἀρετικοί.⁴ Διότι ἐκεῖνοι ἐπειδὴ θέλουν νὰ διδάξωσι, ὅτι τὸ Πνεῦμα εἶναι κτσόν, λέγουσι· «Ὁ γέγονεν ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν». Ἀλλ' ἔτσι τὸ λεγόμενον γινέται ἀκατανόητον.

³ Συνεπὶ τὸ πρῶτον ἡδυνάμει.

⁴ Τὴν στήλην αὐτὴν ποιεῖ συνολικῶς καὶ ὅλη καὶ ὁλοκληρὴ ἀφ' ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ πνεύματος καὶ ὁ Πνευματικὸς υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Χριστὸς οὐδὲ ἐδῶ καὶ ἐν τῇ στήλῃ αὐτῇ λέγει, ὅτι ἐγὼ ἐστίν· καὶ ἐν τῇ στήλῃ τοῦ γαλατικοῦ καθίσταται διδόνων καὶ ἐπερὶ αὐτοῦ, ὅτι ἐγὼ εἰμι καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῇ στήλῃ αὐτῇ ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἐπὶ αὐτοῦ ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ.

διότι, πρῶτον μὲν δὲν ἦτο ἐδῶ καὶρός νὰ ὁμολήσῃ περὶ τοῦ Πνεύματος, ἀλλ' ὅτι ὑποθέσωμεν ὅτι καὶ αὐτὸς ἤθελε, διὰ τοῖον λόγον ὁμολήσῃ τὸσον ἀσφαλῶς περὶ Αὐτοῦ, διότι ἀπὸ τοῦ γίνεται φανερόν, ὅτι τοῦτο ἔχει λεχθῇ περὶ τοῦ Πνεύματος; Ἀλλὰ καὶ, κατὰ τὸν λόγον τοῦτον, θὰ εὐρώμεν ὅχι τὸ Πνεῦμα, ἀλλὰ τὸν Υἱὸν γινόμενον δι' ἑαυτοῦ.

Ἀλλ' ἐντείνετε τὴν προσοχὴν σας, ὥστε νὰ μὴ πάς διαφύγῃ τὸ λεγόμενον καὶ ὅς ἀναγνωρίσωμεν κατὰ τὸν ἰδικὸν τῶν τρόπων, ὡς ἀνωτέρω διότι. ἔτσι θὰ φανῇ εἰς ἡμᾶς καθαρώτερα τὸ παρόλογον· «Ὁ γέγονεν ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν». Τὸ Πνεῦμα λέγουσι ὅτι ἔχει ὀνομασθῇ ἡ ζωὴ. Ἀλλ' ἡ ζωὴ αὐτὴ εὐρίσκεται καὶ ἐν φῶς, διότι προσθέτε· «Καὶ ἡ ζωὴ ἦτο τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων». Κατ' αὐτοὺς λοιπὸν ἐδῶ τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων ὀνομάζει τὸ Πνεῦμα. ἢ λοιπὸν, «Ὅταν ἐν συνεχείᾳ λέγει, ὅτι «Υἱὸς ἦν ἀνθρώπου ἀπεσταλμένος παρὰ τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός», αὐτοὶ ὑποχρεωτικῶς πρέπει νὰ θεωροῦν, ὅτι καὶ τοῦτο ἔχει λεχθῇ περὶ τοῦ Πνεύματος διότι ἐκεῖνον, ποὺ ἀνωτέρω ὀνόμασε Λόγον, εἰς τὴν συνέχειαν ὀνομάζει καὶ Θεόν καὶ ζωὴν καὶ φῶς. Ἦτο δὲ ζωὴ, λέγει ὁ Λόγος αὐτὸς καὶ ἡ ζωὴ αὐτὴ ἦτο φῶς. Ἐνὶ λοιπὸν ὁ Λόγος εἶναι ἡ ζωὴ, αὐτὸς δὲ ὁ Λόγος καὶ ἡ ζωὴ ἐσαρκώθη, ἡ ζωὴ ἐσαρκώθη, — δηλαδή ὁ Λόγος — καὶ εἶδαμε τὴν θόξιν αὐτοῦ, ὡς Μοιρογενοὺς παρὰ τοῦ Πατρὸς. Ἀνὴρ λοιπὸν λέγουσι ὅτι τὸ Πνεῦμα ἐδῶ ἔχει ὀνομασθῇ ἡ ζωὴ, πόσῃς πόσας παρόλας θὰ ἀκολουθήσῃ, διότι θὰ θεωρηθῇ ὅτι ἐσαρκώθη αὐτό, ὅχι ὁ Υἱὸς θὰ εἶναι μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Πνεύματος. Ἐάν

⁵ Ἰωάν. 1: 9-17

⁶ Ἦν πρῶτον ἀποστολὴ καὶ καὶ, τὸ ἑπόμενον ὁδηγεῖ εἰς ἐξακρίβησιν τοῦ ὅτι ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ.

ριαν των. Διότι ἔτσι δὲν ἀποδίδωμεν τίποτε καὶ μὴ κοινῶς τὸν τρόπον τὸ ἀκριβές, τὸ πρέπον εἰς τὸ Πνεῦμα, καθ' ὅσον, ὅταν ἐκπέσῃ ἀπὸ ἐκεῖ, προσαρμόζουσι εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἐκεῖνα τὰ ὅποια ἐνόμισαν ὅτι ἐπαξίως ἔχουν λεχθῆ περὶ τοῦ Πνεύματος. Ἄλλ' ὅς ἐξετάσωμεν καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον αὐτὴν τὴν ἀνάγνωσιν, Ζωὴ λέγεται τὴν τῶρα ἡ κτίσις, ἐπομένως αὐτὴ εἶναι καὶ φῶς καὶ ὁ Ἰωάννης⁹ ἦλθε νὰ μαρτυρήσῃ περὶ αὐτῆς. Διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς δὲν εἶναι φῶς, «διότι δὲν ἦτο ἐκεῖνος τὸ φῶς»¹⁰, λέγει, καίτοι καὶ αὐτὸς ἦτο τῆς κτίσεως. Πῶς λοιπὸν δὲν εἶναι αὐτὸς φῶς; Πῶς δὲ ἦτο ἐν τῷ κόσμῳ καὶ ὁ κόσμος ἔγινε δι' αὐτοῦ;¹¹ Ἡ κτίσις ἦτο εἰς τὴν κτίσιν καὶ ἡ κτίσις ἔγινε διὰ τῆς κτίσεως. Πῶς λοιπὸν «καὶ ὁ κόσμος δὲν ἐγνώρισεν αὐτόν»¹² Ἡ κτίσις δὲν ἐγνώρισε τὴν κτίσιν, «Ὅσοι δὲ ἐδέχθησαν αὐτόν εἰς αὐτοὺς ἔδωκεν ἐξουσίαν νὰ γένωσι τέκνα Θεοῦ»¹³. Ἄλλ' ἀρκετὰ κράτησε τὸ ἀστέιον.

Ἰωρα ἀφῆλω ἐσᾶς νὰ σκεφθῆτε ἐξ ἀρχῆς τὴν τερατολογίαν ὅλων αὐτῶν, διὰ νὰ μὴ νομισθῇ ὅτι ἡμεῖς τοῦτο μόνον ἐπεδιώξαμεν, τὴν γελοιοποίησιν ἀπλῶς καὶ διὰ νὰ μὴ χάσωμεν ὀδίκως καὶ ματαιῶς τὸν καιρὸν μας. Διότι, ἂν αὐτὰ δὲν ἔχουν λεχθῆ περὶ τοῦ Πνεύματος — ὅπως καὶ πράγματι δὲν ἔχουν λεχθῆ περὶ αὐτοῦ καθὼς ἔχει ἀποβεβηθῆ — οὔτε περὶ τῆς κτίσεως — καὶ ὅς ἐπιμένουν ἀκόμη εἰς αὐτὸν τὸν τρόπον τῆς ἀναγνώσεως — θὰ ἀκολουθήσῃ τὸ πλεον παραλόγον ἀπὸ ὅλα τὰ συμπεράσματα, ἐκεῖνο ποὺ εἴπαμε προηγουμένως, τὸ ὅτι ὁ Υἱὸς ἔχε, γένε. δι. ἐαυτοῦ. Διότι, ἂν ὁ Υἱὸς εἶναι τὸ φῶς

9. Κινεῖται ἐξ ὧν τὸν πόντον τὸν Ἑσπερίαν ἦν.

10. Ἰωάν. 1, 8.

11. Ἰωάν. 1, 10.

12. Ἰωάν. 1, 30.

13. Ἰωάν. 1, 12.

τὸ ἀληθινόν, τοῦτο δὲ τὸ φῶς ἦτο Ζωή, ἡ δὲ Ζωὴ ἔγινεν ἐν αὐτῷ, εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαῖον αὐτὸ ἀκριβῶς νὰ ἐξαχθῇ ὡς συμπέρασμα, σύμφωνα μὲ τὴν ἰδικὴν τὸν ἀνάγνωσιν. Δι' αὐτό, ἀφοῦ τὴν ἐγκαταλείψωμεν, ὅς θλωμεν εἰς τὴν παραδεδομένην ἀνάγνωσιν καὶ ἐξηγήσιν. Ποῖος δὲ εἶναι αὐτή; Νὰ προχωρήσωμεν μέχρι τοῦ «ὃ γέγονεν» καὶ νὰ σταματήσωμεν ἐκεῖ τὸν λόγον. Ἐπειτα νὰ ἀρχίσωμεν ἀπὸ τῆς ἐπομένης λέξεως, ἡ ὅποια λέγει, «Ἐν αὐτῇ Ζωῇ ἦν», Αὕτη δὲ ἡ φράσις σημαίνει, τὸ ἐξῆς «Χωρὶς Αὐτοῦ δὲν ἔγινε οὔτε τὸ παραμικρόν ἀπὸ ὅσα ἐγένοντο», Ὁ, τιδήποτε, λέγει, ἐδημιουργήθη, δὲν ἐδημιουργήθη ἄνευ Αὐτοῦ.

Βλέπετε, πῶς μὲ τὴν μικρὰν αὐτὴν προσθήκην διορθώθησαν τὰ ὑποῶλας δρώοντα ἄτοπα, Διότι, μὲ τὴν αἰμ. πληρωματικὴν φράσιν «χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν» καὶ μὲ τὴν προσθήκην τῆς φράσεως «ὃ γέγονεν», ἐπέτευχεν ἀφ' ἑνὸς μὲν καὶ συμπεριέλαβε καὶ τὰ νοητά, ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ ἀπέκλεισε τὸ Πνεῦμα. Ἐπειδὴ λοιπὸν εἶπεν, ὅτι «ὅλα δι' αὐτοῦ ἐγένοντο καὶ χωρὶς αὐτοῦ δὲν ἐγένοντο οὔτε ἓν», διὰ νὰ μὴ ἰσχυρισθῇ κανεὶς «Λοιπὸν, ἂν ὅλα ἐδημιουργήθησαν δι' αὐτοῦ, ἐπομένως καὶ τὸ Πνεῦμα ἐδημιουργήθη», ἦτο ἀναγκαῖα αὐτῇ ἡ προσθήκη¹⁴, «Διότι ἐγώ, λέγει, ὁ τιδήποτε ἔχει ἐδημιουργήθῃ, τοῦτο εἶπα ὅτι ἐδημιουργήθη δι' αὐτοῦ, εἴτε εἶναι ἀόρατον, εἴτε ἀσώματον, εἴτε εἰς τοὺς οὐρανοὺς, δι' αὐτὸ δὲν εἶπα ἀπλῶς ὅλα, ἀλλ' ὁ τιδήποτε ἐδημιουργήθη, δηλαδὴ, ὅσα ἐδημιουργήθησαν, ὅσα εἶναι κτιστά. Τὸ Πνεῦμα ὅμως δὲν εἶναι, κτιστόν»¹⁵. Εἶδες τὴν ἀκρίβειαν καὶ σαφήνειαν τῆς διδασκαλίας, Ἐμνημόνευσε τὴν δημιουργίαν τῶν αἰ

14. Ἡ προσθήκη τῆς φράσεως «ὃ γέγονεν».

15. Πραγματικῶς, δὲν συμπεριλαμβάνεται εἰς ὅσα θινάσονται, διὰ τῆς φράσεως, «ὃ γέγονεν».

σθητών διότι τὰ ἐδίδαξεν ὁ Μωϋσῆς, προηγηθεὶς αὐτοῦ—, ἔπειτα ἀπὸ ἐκεῖ ἐφ' ὅσον ἐπροχώρησαν, τοὺς ὠδήγησεν εἰς τὰ ὑψηλότερα· εἰς τὰ ἀσώματα ἐννοῶ καὶ τὰ ἀόρατα— ἐξαιρέσας ἀπὸ ἀλόκληρον τὴν δημιουργίαν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον· Ἔτσι καὶ ὁ Παῦλος, ἐμπνεόμενος ἀπὸ αὐτὴν τὴν χάριν, ἔλεγεν· «Διότι δι' αὐτοῦ ἐκτίσθησαν τὰ πάντα»¹⁶.

Καὶ πρόσθετε πάλιν καὶ ἐδῶ τὴν αὐτὴν ἀκριβέως. Τὸ ἴδιον Πνεῦμα ὁλοῦσθε κινῶσε καὶ αὐτὴν ἐδῶ τὴν ψυχὴν· Διὰ τὴν μὴ ἐξαιρέσῃ λοιπὸν κανεὶς τίποτε ἀπὸ τὰ κτιστὰ τῆς δημιουργίας τοῦ Θεοῦ, διὰ τὸν λόγον ὅτι αὐτὰ εἶναι ἀόρατα, ἀλλὰ συγχρόνως διὰ τὴν μὴ ἀναμίξῃ κανεὶς εἰς αὐτὰ τὸν Παράκλητον, ἀφοῦ προστέραςε καὶ αὐτὸς τὰ αἰσθητὰ καὶ εἰς ἄλλους γνωστὰ, ἀπαριθμεῖ τὰ οὐράνια, λέγων· «Εἴτε θρόνοι, εἴτε Κυρῳότητες, εἴτε Ἄρχαι, εἴτε Ἐξουσίαι»· Διότι τὸ «εἴτε», ἀπανταριθμητέον μὲ τὸ καθένα, τίποτε ἄλλο δὲν σημαίνει, παρὰ τοῦτό, ὅτι «ἄλλα ἔγιναν δι' αὐτοῦ καὶ χωρὶς αὐτοῦ δὲν ἔγινεν οὔτε ἓν, τὸ ὅποῖον ἔγινεν»· Ἄν πάλιν νομίζῃς, ὅτι ἡ πρόθεσις «διὰ»¹⁷ ἐκφορᾷ μείωσιν, ἀκούσε αὐτόν, ποῦ λέγει· «Κατ' ἀρχὰς σου Κύριε, ἐθεμελίωσες τὴν γῆν καὶ οἱ οὐρανοὶ εἶναι ἔργα τῶν χειρῶν σου»¹⁸· ἐκεῖνο, ποῦ ἔχει λεχθῆ περὶ τοῦ Πατρὸς ὡς δημιουργοῦ, δὲν θα ἔλεγε περὶ τοῦ Υἱοῦ ἔάν δὲν ἦτο πραγματικὸς Δημιουργός, οὔτε θὰ εἶχεν ὁ Υἱὸς τέτοιαν δόξαν (δόξαν δημιουργοῦ), ἂν ἦτο ὄργανον καὶ ὑπηρέτης κάποιου. Τώρα ὁμῶς λέγει, τοῦτο θεθεῖος ὢν, ὅτι ὁ Υἱὸς εἶναι πραγματικὸς Δημιουργός.

16. Κόλλας 1 16.

17. Κόλλας 1 16.

18. Α' ὁ ἐπὶ ἀποστόλων εἰς τὴν ἐπιστολὴν τὴν πρῶτην, ὅτι αὐτοῖς, περὶ τῶν ἁποστόλων καὶ τῶν ἀποστόλων τῆς παρεμπόρου.

19. Περὶ 101 36.

Ἐν προκειμένῳ δὲ ἡ φράσις «δι' αὐτοῦ» ἔχει λεχθῆ, ὅχι δι' ἄλλων τινὰ λόγων, ἀλλὰ διὰ τὴν μὴ φαντασθῆ κανεὶς τὸν Υἱὸν ἀγεννητον²⁰. Ὅτι θε, ὡς πρὸς τὸ ἀσώμα της δημιουργίας, δὲν ὑπολείπεται, εἰς τίποτε τοῦ Πατρὸς, ἀκούσε αὐτόν, ποῦ τὸ λέγει· «Ἐπεὶ καθὼς ὁ Πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, ἔτσι καὶ ὁ Υἱὸς ἐκείνους ποῦ θέλει ζωοποιεῖ»²¹. Ἄν λοιπὸν τὸ καὶ ἐν τῇ Πίστει ἡ Διαθήκη λεγόμενον· «Κατ' ἀρχὰς σου Κύριε, ἐθεμελίωσες τὴν γῆν»²², ἔχει λεχθῆ περὶ τοῦ Υἱοῦ, εἶναι σαφές τὸ ἀσώμα της δημιουργίας. Ἄν πάλιν ἐπιμείνῃς, ὅτι ὁ Προφήτης τὸ εἶπε περὶ τοῦ Πατρὸς, ὁ δὲ Παῦλος, τὸ περὶ τοῦ Πατρὸς λεχθέν, ἀπέδωκεν εἰς τὸν Υἱόν, μάθε δὲ καὶ ἔτσι τὸ ἴδιον πρᾶγμα εἶναι κατ' ἄλλους ὁ Παῦλος δὲν θὰ ἐνομοθετοῦσεν, ὅτι τὸ ἴδιον ἀφορᾷ, καὶ εἰς τοὺς Υἱὸν ἂν δὲν ἦτο ἀπολυτῶς πιστε σμένος, ὅτι ἦσαν ὁμοῖα ὡς πρὸς τὴν ἀξίαν· Ἐξ ὁμοῦ, ἐχρεώετο μεγιστὴ καὶ ἐπικίνδυνος τόλμη νὰ ἀποδώσῃ τὰ πρέποντα εἰς τὴν ἀσόγκριτον φύσιν εἰς τὴν κατωτέρα καὶ μεγάλη ὅποτε ὑπομένην ἐκείνης.

γ * Ἀλλ' οὔτε κατώτερος εἶναι, οὔτε διαφέρει ὁ Υἱὸς τῆς οὐσίας τοῦ Πατρὸς· Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς δι, μόνον αὐτὰ ἐτόλμησεν ὁ Παῦλος νὰ εἰπῇ περὶ Αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἄλλα παρόμοια ἄλλωστε τὴν φράσιν «ἐξ οὗ», ποῦ οὐ κατὰ προτίμησιν τὴν ἀπονήμεις μόνον εἰς τοὺς Πατέρας τὴν χρησιμοποίησι καὶ διὰ τὸν Υἱόν, ὅπως φέρ' εἰπεῖν, ὅταν λέγῃ· «ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα διὰ τῶν ἁφῶν καὶ συν-

20. Ἀποστολὴν τὴν εἰς τὴν ἐπιστολὴν τὴν πρῶτην, ὅτι αὐτοῖς.

21. Περὶ 5, 21.

22. Περὶ 101, 36.

* Ἐδὼ ὁ ἱερός Χριστός, ὁ ἀποστόλος Περὶ α' γ' ἔλεγε· «ἐξ οὗ»· ὅτι καὶ ἐν τῇ ἀποστόλῃ ἐν τῇ Γραφῇ ἐναλλὰξ καὶ εἰς ὁ καὶ πρὸς τῆς Ἀγίας Τριάδος πρὸς τὴν ἀποστόλῃ τῆς οὐσίας αὐτοῦ. Ἀκολουθεῖ ἱερὸν καὶ τὸν γινώσκον ἐπὶ τῶν ἀποστόλων, ἐπὶ τῶν ἐν τῇ ἀποστόλῃ φανερὸν καὶ ἐν τῇ ἀποστόλῃ καὶ ἐν τῇ ἀποστόλῃ.

δέσμων ἐπαχρηγορούμενον καὶ συμφέροζόμενον αὐξάνει εἰς τὴν αὐξήσιν τοῦ Θεοῦ»²³. Καὶ δὲν ἀρκεῖται εἰς αὐτὸ μόνον ἀλλὰ σὰς ἀποστομώνει καὶ μὲ ἄλλα, ὅπως μὲ τὸ «δὲ οὐ», τὸ ὅποιον ἐνῶ λέγεις ὅτι ἐκφράζει ἑλευθέρην, τὸ ἀποδίδει εἰς τὸν Πατέρα «Πιστὸς ὁ Θεός, λέγει, «δὲ οὐ» προσεκλήθητε εἰς κοινωνίαν τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ»²⁴. Καὶ πάλιν, «διὰ τοῦ θελήματος αὐτοῦ»²⁵. Καὶ ἄλλοι, «ὅτι ἐξ αὐτοῦ καὶ δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα»²⁶. Ὡστε ἡ «ἐξ οὐ» δὲν ἔχει ἀποδοθῆ μόνον εἰς τὸν Υἱόν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ πνεῦμα, διότι καὶ εἰς τὸν Ἰωσήφ ὁ ἄγγελος εἶπεν «Μὴ φοβηθῇς νὰ παραλάβῃς τὴν Μαριάμ, τὴν γυναῖκα σου, διότι τὸ ἐντός αὐτῆς γεννηθὲν εἶναι «ἐκ» Πνεύματος Ἁγίου»²⁷, ὅπως ἐπίσης καὶ τὸ «ἐν ᾧ», που ἀποδίδεται εἰς τὸ πνεῦμα δὲν διιστάζει, καθόλου ὁ Προφήτης νὰ τὸ ἀποδώσῃ καὶ εἰς τὸν Θεόν, ὅπως ὅταν λέγῃ «Ἐν τῷ Θεῷ θὰ κάμωμεν ἀνδρογαθίας»²⁸.

Καὶ ὁ Παῦλος «δεόμενος», λέγει, «εἰ πως ἦδη ποτὲ εὐνοδωθήσομαι ἐν τῷ θελήματι τοῦ Θεοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς»²⁹. Καὶ ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ πάλιν χρησιμοποιοῖ τοῦτο, λέγων «Ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ»³⁰. Καὶ θὰ διαπιστωσώμεν, ὅτι αἱ λέξεις αὗται συνεχῶς καὶ πολλές φορές ἐξ ὁλοκληροῦ ἀλλάσσουν σημασίαν καὶ θέσιν αὐτὰ θεὸν δὲν θὰ συνθέσινον, ἐάν παντοῦ δὲν ὑπῆρχεν ὡς κοινὴ θέσις ἡ

23 Κολλοσ. 2, 19

24 1 Κορινθ. 1, 9

25 Ἰωαν. 1, 1

26 Ρωμ. 12, 36

27 Ματθ. 1, 20

28 Ψαλμ. 58, 14

29 Ρωμ. 1, 10

30 Ἰωαν. 1, 1

αὐτῇ οὐσίᾳ³¹. Καὶ διὰ νὰ μὴ νομίσῃς, ὅτι τὸ «ἄλλα δι' αὐτοῦ ἐγέναν» λέγεται, τώρα περὶ τῶν σημείων —διότι περὶ αὐτῶν ὁμώησαν οἱ ὅλλοι. Εὐαγγελιστάι—, προσθέτει μετὰ ταῦτα τὰ ἐξῆς «Εἰς τὸν κόσμον ἦτο καὶ ὁ κόσμος ἐγενε δι' αὐτοῦ», ἀλλ' ὅχι, τὸ πνεῦμα, διότι τὸ πνεῦμα δὲν ὑπάγεται εἰς τὰ δημιουργήματα, ἀλλ' εἰς αὐτὰ τοῦ εὐρίσκεινται ὑπεράνω πάσης δημιουργίας.

Ἄλλ' ὅς ἐξετάσωμεν ἀκολουθῶς τὰ ἐξῆς, καθ' ὅσον ὁ Ἰωάννης, ἀφοῦ εἶπε περὶ τῆς δημιουργίας, ὅπως, ὅτι «ἄλλα ἐγέναν δι' αὐτοῦ, καὶ χωρὶς αὐτοῦ δὲν ἐγένεν οὔτε ἓν, τὸ ὅποιον ἐγένε», προσθέτει καὶ τὸν περὶ τῆς Ἰουδαίας λόγον, λέγων ὅτι, «ἐν αὐτῷ ἦτο ζωὴ». Καὶ διὰ νὰ μὴ διατηρῇ κανεὶς ἀμφιβολίας, πῶς δὲ, αὐτοῦ ἐγέναν τὰ ἀφαντάστως πολλὰ καὶ ἐξαιρετικῶς μεγάλα ἔργα, συνεπλήρωσεν, ὅτι, «ἐν αὐτῷ ἦτο ζωὴ». Συμβάλει, ὅτι ἀκριβῶς καὶ μὲ τὴν πηγὴν, ἡ ὁποία γεννᾷ ἀδύναται.

Ὅπως, δηλαδὴ, τὴν πηγὴν, ὅσον καὶ ἂν ἀφανρέσῃς, καθόλου δὲν τὴν μεώνεις, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ἡ ἐνέργεια τοῦ Μονογενοῦς, ὅσα καὶ ἂν πιστώσῃς ὅτι παρήγαγε καὶ δημιουργήσῃ, δὲν πρέπει, οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον νὰ φαντασθῇς, ὅτι ἡλαττώσῃ μᾶλλον ὅπως θὰ ἀναφέρω τὸ παράδειγμα τοῦ φωτός, τὸ ὅποιον εἶναι πῶς οἴκειο καὶ γνωστό καὶ τὸ ὅποιον καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος προσέθεσεν εὐθὺς ἀμέσως, ὅταν εἶπεν «Καὶ ἡ ζωὴ ἦτο τὸ φῶς». Ὅπως, δηλαδὴ, ἀκριβῶς τὸ φῶς, ὅσας μυριάδας δημιουργημάτων καὶ ἂν φωτίσῃ, τίποτε δὲν χάνει ἀπὸ τὴν λαμπρότητά του, ἔτσι καὶ ὁ Θεὸς καὶ πρὸ τῆς δημιουρ-

31 Οἱ πλείους ἀπέδωκαν τὴν φράσιν «ἐξ οὐ» ἀποκλειστικῶς εἰς τὸν Πατέρα τὴν «ἐν ᾧ» εἰς τὸν Υἱόν καὶ τὴν «ἐκ» εἰς τὸ πνεῦμα. Διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ προσπαθῶν νὰ ἀποδείξω, ὅτι ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Ἅγιον πνεῦμα δὲ, εἴνε τε καὶ αὐτῆς οὐσίας τε καὶ τῶν Πατέρων. Ὁ ἁγὸς Πνεῦμος ἀπέδειξεν, ὅς εἶδεν διὰ παραθέσεως πολλῶν χωρίων ἐκ τῆς Γραφῆς, ὅτι αἱ φράσεις αὗται ἀποδίδονται ἀλλοιότως καὶ ὅς «ἐν τῷ τῷ» τὸ ὅτι «ἄλλα δι' αὐτοῦ ἐγέναν» καὶ ταῦτα, ἐπὶ ἑνὶ ὅτι «ἐκ» Πατέρων, καὶ δι' αὐτῶν, μὴ πάντες καὶ οὗτοι πρὸς τὴν οὐσίαν ἀποκαταστήσονται.

γίας και μετά τήν δημιουργίαν, παραμένει ὁ αὐτός, χωρίς νά ὀφίσταται καμμίαι ἀπολύτως ἐλάττωσιν, ἢ ἀπολείναι καὶ ἀδικημάτων ἀπὸ τῆς πολλῆς δημιουργίας. Ἀλλὰ παραμένει πάντοτε ὁ ἴδιος, ἀμετάβλητος, ἔστω καὶ ἂν χρειασθῇ νά παραχθοῦν μύριοι. Ἐπειροῦ τέτοιοι κόσμοι καὶ ἐπαρκεῖ δι' ὅλους ὄχι μόνον πρὸς δημιουργίαν, ἀλλὰ καὶ πρὸς συντήρησιν καὶ διατήρησιν αὐτῶν μετὰ τὴν δημιουργίαν, διότι ἐδῶ το ἔθνος τῆς ζωῆς δέν σὴ μᾶναι μόνον τὴν δημιουργίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν πρόνοιαν πρὸς συντήρησιν τῆς δημιουργίας. Καὶ τὸν περὶ τῆς ἀκαταστάσεως λόγον μᾶς προλέγει καὶ ἀρχίζει τὰς θαυμαστάς αὐτάς καὶ καλὰς εἰδήσεις. Διότι ἐφ' ὅσον ἦλθεν εἰς ἡμᾶς ἡ ζωὴ, ἐχάσθη ἡ φύσις τοῦ θανάτου καί, ἐφ' ὅσον ἐλαμψε μᾶς τὸ φῶς, ἐχάσθη πλεον τὸ σκοτάδι, καὶ παραμένει εἰς ἡμᾶς διὰ παντός ἀμετακίνητος ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος ἀδυνατεῖ νά ὑπερσχύσῃ αὐτῆς. Ὡστε, ἐκεῖνο ποῦ ἔχει λεχθῇ περὶ τοῦ Πατρὸς καὶ περὶ Αὐτοῦ κυρίως ἡμᾶς νά λεχθῇ, ὅτι δηλαδὴ «ἐντός αὐτοῦ ζῶμεν καὶ κινουμεθα καὶ ὑπάρχουμεν»³². Τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγε, διὰ τῶν ἐξῆς «Ἐπεὶ δὲ δι' αὐτοῦ ἐκτίσθησαν τὰ πάντα καὶ τὰ πάντα συντηροῦνται δι' αὐτοῦ»³³. Δι' αὐτὸ καὶ ἔχει ὀνομασθῇ ρζα καὶ θεμέλιον. Ὅταν δὲ ἀκούσῃς, ὅτι «ἐν αὐτῷ ἦτο ζωὴ», νά μὴ τὸν θεωρήσῃς σύνθετον, διότι λέγει ἀκολουθῶς καὶ περὶ τοῦ Πατρὸς «διότι ὅπως ὁ Πατήρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, ἔτσι ἐδῶκεν καὶ εἰς τὸν Υἱόν νά ἔχη ζωὴν ἐν ἑαυτῷ»³⁴. Καὶ ὅπως δὲν θά εἴπῃς, περὶ τοῦ Πατρὸς, ἐξ αἰτίας αὐτοῦ, ὅτι εἶναι σύνθετος, ἔστω οὔτε περὶ τοῦ Υἱοῦ, διότι καὶ ἀλλοῦ λέγει, ὅτι «Ὁ Θεὸς εἶναι φῶς»³⁵ καὶ

³² Πρᾶξ. 13, 28.

³³ Ρωμ. 10, 17.

³⁴ Ἰωάν. 1, 26.

³⁵ Α. Κεφ. 1, 5.

πάλιν, ὅτι «κατοικεῖ φῶς ἀπρόβαιτον»³⁶. Ὅλα δὲ αὐτὰ ἔχουν λεχθῇ, ὅγ. διὰ νά φωταγωγηθῶμεν σύνθεσιν, ἀλλὰ διὰ νά ἀνελθῶμεν ὀλίγοι κατ' ὀλίγον πρὸς τὸ ὕψος τῶν δογμάτων. Ἐπεὶ δὲ ἦτο δυνατόν μεταξὺ τῶν πολλῶν μερικοὶ νά μὴ ἠμποροῦσαν εὐκόλῳ νά ἀντιληφθοῦν, καταποιῶν τρόποι ἡ ζωὴ Αὐτοῦ εἶναι ἐνυπόστατος, ἐν ἀρχῇ μὲν εἶπεν ἐκεῖνο το ταπεινότερον, ἔπειτα δὲ ἀπὸ προσηγορίας καταλλήλως τοὺς ὁδηγεῖ πρὸς τὸ ὑψηλότερον. Διότι ἐκεῖνος ποῦ εἶπεν ὅτι ἐδῶκεν εἰς αὐτὸν νά ἔχη ζωὴν ἐν ἑαυτῷ³⁷ ἐκεῖνος πάλιν λέγει «Ἐγὼ εἰμι ἡ ζωὴ»³⁸ καὶ πάλιν «Ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς»³⁹. Καὶ τί εἰθους, πῆς μου, εἶναι τοῦτο τὸ φῶς. Δὲν εἶναι τέτοιο ἀσθητόν, ἀλλὰ νοητόν ποῦ φωτίζει αὐτὴν τὴν ψυχὴν. Ἐπεὶ δὲ ὁ Χριστὸς πρόκειται νά διδάσκῃ, ὅτι «οὐδεὶς ἠμπορεῖ νά ἔλθῃ πρὸς ἐμέ, ἐάν δὲν ἔλκυσῃ αὐτὸν ὁ Πατήρ»⁴⁰ δι' αὐτὸ ἀφοῦ ἐπρόλαβεν ἐδῶ ὁ Εὐαγγελιστὴς εἶπεν, ὅτι Αὐτὸς εἶναι ὁ φωτίζων διὰ νά μὴ ἠποστηρίξῃς ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο ἀνέκει, μόνον εἰς τὸν Πατέρα. ἔστω κατ' ἂν ἀκούσῃς κατὰ τέτοιο περὶ τοῦ Πατρὸς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν Υἱόν «διότι ὅλα, λένει, ὅσα ἔχει ὁ Πατήρ μου ἰδικὰ μου εἶναι»⁴¹.

Κατὰ πρῶτον λοιπὸν μᾶς ἐδίδασκε περὶ τῆς δημιουργίας, ἔπειτα μᾶς διδάσκει καὶ διὰ τὰ ἀγαθὰ τῆς ψυχῆς, τὰ ὁποῖα μᾶς ἔφερε μετὰ τὸν ἔρχομό του. Αὐτὰ μακίστα ὑπακουσάμενος ὁ Εὐαγγελιστὴς εἰς μίαν μικρὰν φράσιν, τὴν ἀκόλουθον εἶπε «Καὶ ἡ ζωὴ ἦτο τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων». Καὶ δὲν εἶπεν «ἦτο τὸ φῶς τῶν Ἰουδαίων» ἀλλὰ γενικῶς «τῶν ἀνθρώπων», διότι δὲν προσήλθον μόνον Ἰουδαῖοι εἰς αὐτὴν τὴν ἀληθὴ γνῶσιν, ἀλλὰ

³⁶ Α. Τ. ρολλ. 6, 18.

³⁷ Ἰωάν. 1, 26.

³⁸ Ἰωάν. 14, 6.

³⁹ Ἰωάν. 8, 12.

⁴⁰ Ἰωάν. 6, 44.

⁴¹ Ἰωάν. 16, 15.

καὶ Ἑλλήνας καὶ τὸ φῶς τοῦτο ὑπῆρχε ἐνὸπριον ὅλων καὶ προσεφέρετο εἰς ὅλους. Διὰ τοῖον ὅμως λόγον δὲν προσέθεσε καὶ τοὺς ἀγγέλους, ἀλλ' εἶπεν δι. ἦτο τὸ φῶς «τῶν ἀνθρώπων» μόνον; Διότι τώρα ὁ λόγος του εἶναι περὶ αὐτῆς τῆς φυσικῆς καὶ πρὸς αὐτοὺς ἦλθε νὰ εὐαγγελισθῇ τὰ ἀγαθὰ. «Καὶ τὸ φῶς φέγγει εἰς τὸ σκότος»⁴². Σκότος ὀνομάζετο καὶ τὸν θάνατον καὶ τὴν πλάην, διότι ἐνῶ αὐτὸ ἐδῶ τὸ αἰσθητὸν φῶς δὲν φωτίζει εἰς τὸ σκότος, ἀλλ' ἐκτὸς αὐτοῦ, ἐν τούτῳ εἰς τὸ κήρυγμα τοῦτο ἔλαμψεν ἐνὸπριον τῆς ἐπικρατουσῆς πλάνης καὶ τὴν ἐξηγήσατο. Καὶ ὅταν κατῆλθεν εἰς τὸν θάνατον, ὑπερίσχυεν αὐτοῦ τόσον πολὺ, ὥστε ἀπηλευθέρωσε καὶ αὐτοὺς ποὺ ἦδη κατεχόντο ὑπ' αὐτοῦ. Ἐπειδὴ λοιπὸν δὲν τὸ κατενίκησεν οὔτε ὁ θάνατος, οὔτε ἡ πλάνη, ἀλλ' εἶναι παντοῦ ἐνυπότακτον καὶ λάμπει, μὲ τὴν ἰδικήν του ἐκπαρμῆν, δι' αὐτὸ λέγει. «Καὶ τὸ σκότος δὲν κατέλασεν αὐτόν»⁴³. Καὶ διότι εἶναι ἀκατανίκητον καὶ δὲν ἀναπαύ νὰ εἰσχωρῇ εἰς τὰς ψυχὰς ἐκείνων, ποὺ δὲν ἐπιθυμοῦν νὰ φωτισθοῦν.

δ * Εἰν πάντως δὲν τοὺς προσεῖλκυσε ὁ δαίμων, μὴ σε ἀνησυχή διότι ὁ Θεὸς δὲν μᾶς ὀδηγεῖ κοντὰ του θιαιώως καὶ ἀναγκαστικῶς, ἀλλὰ κατόπιν ἐλευθέρως θελήσεως καὶ διαθέσεως. Μὴ λοιπὸν κλεισθῆς τις πόρτες εἰς αὐτὸ ἐδῶ τὸ φῶς καὶ θὰ ἀπολαύσῃς μεγάλῃν ἱκανοποιήσιν. Τὸ φῶς τοῦτο ἔρχεται διὰ τῆς πίστεως καὶ ὅταν ἔλθῃ φωτίζει πλουσιωδῶς, μὲ τὴν ἀφθονίαν τῆς λάμψεως

42. Ιωάνν. 1, 5.

43. Ιωάνν. 1, 5.

* Τὸ θέμ. "ε. "ἐλευθέρως" παραγράφον εἶνα ἡθελόν. Ὁ θεὸς Ἰσοδότης, πρὸς ἐλευθέρως, τοὺς ἀκούοντας ἢ κατακρίσιν τοὺς ἐκποῦς "ἐν ἀπὸ καὶ θε ἡμῶν" αὐτὸ εἶναι κατεστῶτον ἐξ αὐτῶν ὡς ἡμεῖς τὸ ἀνὰ τὸν ἄνθρωπον, ὁ ὅποιος ἦν καὶ ὅταν ἡμεῖς ἡμεῖς ἐκείνους καὶ τὸν κατὰ τὸν σκότον καὶ μὴ ἐκείνους ἐξ αὐτῶν αὐτοῦ καὶ ἀκρίνῃ, οὗς φέγγει ἀπὸ τοῦ, ἐκείνους καὶ γενικῶς τὸ πρῶτον ἐκείνους.

του, αὐτὸν τοῦ τὸ ὑπεδεχθῇ. Καὶ ἐν παρέχῃς εἰς αὐτὸ ὅσον καθαρὸν, παραμένει καὶ κατοικεῖ συνεχῶς ἐντός σου. «Εἰν κάποιος μὲ ἀγαπᾷ, θὰ φυλάξῃ τὰς ἐντολάς μου καὶ θὰ ἔλθωμεν ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ πρὸς αὐτόν, λέγει, καὶ θὰ κατοικήσωμεν εἰς αὐτόν»⁴⁴. Ὅπως ἀκριβῶς συμβαίνει μὲ τὸ ἡλιακὸν φῶς, ποὺ δὲν ἔμπορεῖς νὰ τὸ χαίρεσαι, καθὼς πρέπει, ἐν δὲν κρατᾷς ἀνοικτὰ τὰ μάτια σου. Ἔτσι, δὲν ἔμπορεῖς νὰ συμμετάσχης πλουσιῶς καὶ εἰς αὐτὴν ἐδῶ τὴν πνευματικὴν λαμπρότητα, ἐν δὲν ἀνοίξῃς καλὰ τὸ μάτι τῆς ψυχῆς καὶ δὲν τὸ κάμῃς νὰ ἐλθέτῃ καθαρὰ καὶ γρήγορα πρὸς ὅλας τὰς κατευθύνσεις. Πῶς ὅμως γίνεται τοῦτο, "Ὅταν καθαρίσωμεν τὴν ψυχὴν ἀπὸ ὅλων τῶν πάθῃ, διότι ἡ ἁμαρτία εἶναι σκοτάδι καὶ μάλιστα σκοτάδι θοδὸ καὶ εἶναι φανερόν, ὅτι ἐνεργεῖ κατὰ τρόπον ὑποῦλον καὶ ἀσυνείδητον, «ὅτι καθὲς ποὺ πράττει τὰ φαῦλα μισεῖ τὸ φῶς καὶ δὲν πλησιάζει πρὸς τὸ φῶς»⁴⁵, καὶ «αὐτὰ ποὺ γίνονται κρυφῶς εἶναι ἀσυχρόν καὶ νὰ λέγῃ κανεὶς»⁴⁶. Ὅπως συμβαίνει μὲ τὸ σκοτάδι, ποὺ δὲν γνωρίζει κανεὶς φίλον, οὔτε ἐχθρόν, ἀλλ' ἀγνοεῖ ὅλας τὰς φύσεις τῶν πραγμάτων. Ἔτσι καὶ μὲ τὴν ἁμαρτίαν, διότι καὶ ὁ πλεονεκτὴς δὲν ἐκχωρίζει τὸν φίλον ἀπὸ τοῦ ἀντιπάλου καὶ ὁ φθονερὸς ἀκόμη καὶ τὸν πλησιέστερον συγγενὴ ἐλέπτει, σπᾶν ἐχθρόν του καὶ ὁ κακὸς ὁμοίως κηρύττει τὸν πόλεμον πρὸς ὅλους καὶ γενικῶς ὁ διαπράττει τὴν ἁμαρτίαν δὲν διαφέρει, καθόλου ἀπὸ τοῦς μεθυσμένους καὶ παρὰφρονες εἰς τὸ δι. δὲν ἔμπορε' καὶ αὐτὸς νὰ ἀκρίνῃ τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων.

Καὶ ὅπως, μᾶλλον εἰς σκοτάδι τῆς νύκτας τὰ ἐλπιόμενα ὅλα ὁμοίως καὶ τὸ εὖλο καὶ τὸ μολεῖ καὶ τὸν σίδηρον καὶ τὸν ἀργυρον καὶ τὸ χρυσάφι καὶ κάθε ἄλλο πο

44. Ιωάνν. 14, 23.

45. Αἰν. 3, 20.

46. Σόφοκ. 5, 12.

λύσιμῳ μεταλλά, ἔπειθ' ἀποκινᾷ. τὸ φῶς, ποῦ τὰ κά-
νει ὅλα εὐδαιμόνια ἔστι καὶ αὐτὸς ποῦ ζῇ θίον ἀκαθά-
τον καὶ ἀσεβῆ δὲν ὑ' ωρίζει τὴν ἀρετὴν τῆς σωφροσύνης,
δὲν γνωρίζει τὴν ὁμορφίαν τῆς χριστιανικῆς ζωῆς, διότι
μέσα εἰς τὸ σκοτάδι, καθὼς εἶπα προηγουμένως καὶ ἐν
ἀκόμῃ εἶναι ἀπολωμένοι πολῦτοι λίθοι, δὲν δεικνύουν
τὸ κάλλος τῶν ὄχι διότι τοῦτο δὲν ὑπάρχει, εἰς τὴν φύ-
σιν των, ἀλλὰ διότι τὸ ἀγνοοῦν οἱ παρόντες.

Καὶ δὲν συμβαίνει εἰς ἡμᾶς, ποῦ ζῶμεν εἰς τὰς ἀ-
μαρτίας μόνον τοῦτο τὸ φοβερόν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὅτι ζῶ-
μεν μέσα εἰς συνεχὴ φόβον. Καὶ καθὼς οἱ θαλάσσινοι
μέσα σὲ ἀσέλγητον ὕδατος τρέμουν καὶ ἐν ἀκόμῃ δὲν ὑ-
πάρχει κανεὶς διὰ νὰ τοὺς φοβῶνται ἔτσι, τρέμουν καὶ οἱ
ἐργαζόμενοι τὴν ἀμαρτίαν καὶ ὅταν δὲν ὑπάρχει κανεὶς
διὰ νὰ τοὺς ἐλέγξῃ καὶ φοβούνται καὶ ὑποτασσονται
τὰ πάντα ἐνοχλούμενο ἀπὸ τὴν συνειδήσιν των καὶ ὅλα
εἰς αὐτοὺς εἶναι γεμάτα ἀπὸ φόβου καὶ αγωνίας ὅλα τὰ
θέλουν ὑπόπτως, ὅλα τὰ φοβούνται. Ἄς ἀποφύγωμεν
λοιπὸν τὴν τόσο δυνάμεν ζωὴν καὶ ὅτι, μετὰ ἀπὸ αὐ-
τὴν τὴν ὁδὸν, θὰ ἀκολουθήσῃ θάνατος, θάνατος αἰώ-
νιος, διότι δὲν ὑπάρχει τέρμα τῆς ἐκεῖ καλᾶσεως. Ἀλλὰ
καὶ ἐθῶ σέ τίποτε δὲν διαφέρει ν' ἀπὸ τοὺς πλανωμέους,
ὅσοι ἀνεροπολοῦν πράγματα ποι δεῖ, ὑπάρχουν καὶ
διότι νομίζουν, ὅτι πλοῦτοῦν χωρὶς νὰ πλοῦτοῦ, φαντά-
ζονται, ὅτι ζοῦν θ' οὐ εὐχάριστον χωρὶς νὰ ζοῦν καὶ δὲν
ἀνι λαμβάνονται αὐτὴν τὴν ἀπάτην ὅπως πρέπει, προ-
τοῦ ἀπαλλαγῶν ἀπὸ αὐτὴν τὴν παραφροσύνην προτοῦ
ἀποκινᾷσθαι τὴν πνευματικὴν αὐτῶν ὕπνον.

Δι' αὐτοὺς τὸ Παῦλος παραγγέλλει εἰς ὅλους ἡμᾶς νὰ
προσέχωμεν καὶ νὰ ἀγρυπνώμεν, καθὼς ὁμοίως καὶ αὐ-
τὸς ὁ Χρὶστὸς Ὁ πρὸς κτ κὸς καὶ ἀγρυπνῶς καὶ ἐν κεν-
τρῷ ἀπὸ τὴν ἀμαρτίαν, ἀμέσως συνέχεται καὶ τὴν
ἀποκρυσσε ἐνῶ ὁ νόθος καὶ προθυμὸς εἰς τὴν ἀμαρτί-
αν δὲν ἀντιλαμβάνεται πῶς ὑποδουλώνεται εἰς αὐτήν.

Ἄς μὴ κοιμώμεθα λοιπὸν, διότι ὁ καιρὸς, ποῦ διερχό-
μεθα δὲν εἶναι καιρὸς ὑκτός, ἀλλ' ἡμέρας. Ἄς περι-
πατήσωμεν λοιπὸν εὐσχημόνως ὡς ἐν ἡμέραις⁴⁷, διότι δὲν
ὑπάρχει τίποτε ἀσχημότερον ἀπὸ τὴν ἀμαρτίαν. Εἴπα
δὲ εἰς λόγον ἀσχημοσύνης ἀλγυώτερον κακὸν νὰ περι-
φερώμεθα γυμνοί, παρὰ ἀμαρτάνοντες ἢ παρεκτρέπομε-
νοι, διότι ἐκεῖνο μὲν δὲν εἶναι, τόσον μεγάλο ἐγκλήματα -
διότι, πολλές φορές θὰ ἤμπορούσε νὰ συμβῇ καὶ ἐξ αι-
τίας τῆς πτωχείας ἐνῶ ἀπὸ τὸν ἀμαρτάνοντα, δὲν ὑ-
πάρχει τίποτε αἰσχρότερον καὶ ἀτιμότερον. Ἄς ἀναλο-
γώσωμεν τοὺς μεταβαίνοντας εἰς δικαστήριον λόγῳ ἀρ-
παγῆς καὶ πλεονεξίας, πόσον αἰσχροὶ καὶ καταγέλαστοι
φαίνονται, συμπεριφερόμενοι πρὸς ὅλους μὲ ἀναιδέειαν
καὶ θράσος καὶ διαρκῶς ψευδόμενοι. Ἡμεῖς δὲ εἴμεθα
τόσον ἐλαστοὶ καὶ ταλαίπωροι, ὥστε ἐνῶ δὲν θυνάμε-
θα νὰ ἀνεχθῶμεν ἐπάνω μας ἐνδυμασίαν ἀπλοὺν καὶ μὴ ἀρ-
μόζον, ἐπὶ πλέον ἐν ἰσώμεν καὶ εἰς ἄλλων κάτω, παρά-
μοιον, τὸ διορθώσωμεν ἐν τούτοις δὲν ἀντιλαμβάνομεθα
καθόλου τὸ ὅτι καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ πλησιοὶ μας περπατοῦ-
με μὲ σκιμμένο ἀπὸ τὴν ντροπὴν κεφάλιν. Διότι τί αἰσχρό-
τερον ὑπάρχει, πρὸς μου, ἀπὸ θένδρα, ποὺ ἐπισκέπεται ἀ-
νηθικὸν γυναῖκα τὴν χειρότερον ἀπὸ ὕβρσιν τὴν γε-
λοῦωδέστερον θὰ ἤμπορούσε νὰ γίνῃ ἀπὸ συκοφάντην
καὶ φθονερὸν,

Διὰ τὴν λοιπὸν αὐτὰ δὲν θεωροῦνται πόσον αἰσχροί, θ-
σαν τὸ νὰ περιφερωμεθα γυμνοί, Ἐξ αἰτίας μόνον τῆς
συνήθειας, διότι, τοῦτο μὲν οὐδεὶς ποτὲ ἐπαθε μὲ τὴν θέ-
λησίν του, ἐκεῖνο δὲ μᾶλλον ἀπὸ ὅλης ἐπιχειρεῖται πάντο-
τε χωρὶς φόβου καὶ ἐντροπῆς. Ἄν ὅμως, κανεὶς ἤμπο-
ροῦσε νὰ εὐρεθῇ ἀνάμεσα σὲ πλῆθος ἀγγέλων, μεταξὺ
τῶν ὁποίων οὐδέποτε εἶνε κατὰ τέτοιο θὰ εἶλετο τότε
ἀκριβῶς τὴν μεγάλην γελαιότητα. Καὶ διὰ τὴν λέγω δὲ
τὸ πλῆθος τῶν ἀγγέλων; Διότι, εἰς αὐτὰ τὰ θαυμάσια
ἀνάκτορα, ποῦ εὐρίσκονται, ἐθῶ, ἐν πολυήμῳ κανεὶς νὰ

στέρα εις αὐτοὺς καὶ εὐκολωτέρας ἐπρόκειτο νὰ γίνεσθαι ἢ πρὸς Αὐτὸν πίστις.

Ὅπως λοιπὸν περιεβλήθη ἀνθρωπίνην σάρκα, δ.α. νὰ μὴ τοὺς ἀφανίσῃ ὅλους, δηφανιζόμενος μὲ γυμνὴν τὴν Θεότητά, ἔτο ἀπέστειλε καὶ ἀνθρώπων κήρυκα, διὰ νὰ προσέρχονται εὐκολωτέρως οἱ τότε ἀκροαταί, ἀκούοντες τὴν συγγενή πρὸς αὐτοὺς ἀνθρωπίνην φωνήν. Ἐπειδὴ, ὅτι Θεοῦ δὲν εἶχε κομίσαν ἀνάγκην τῆς μαρτυρίας ἐκείνου, ἀρκοῦσε νὰ δεῖξῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ μόνου, ὅπως ἦτο μὲ γυμνὴν τὴν οὐσίαν καὶ θὰ ἐξεπλήρουντο ὅλοι. Ἀλλὰ δὲν ἔπραξε τοῦτο διὰ τὸν λόγον ποὺ ἀνέφερα προηγουμένως, ὁ ὅτι ὅλους θὰ τοὺς ἐξηπάτιζε, ἐφ' ὅσον οὐδεὶς δυνατὸς νὰ ἀνθέξῃ τὴν προσέγγισιν ἐκείνου τοῦ ἀπροσέτου, διὰ τὸν ἀνθρώπον φωτός. Δι' αὐτό, καθὼς ἦδη εἶπα, ἐφόρεσε καὶ ἀνθρωπίνην σάρκα καὶ εἰς ἓνα ἀπὸ τοὺς συνανθρώπους μας ἀνέθεσε τὴν μαρτυρίαν, ἐπειδὴ ἔκαμε τὰ πάντα διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀπέβλεπεν οὐ μόνον εἰς τὴν ἰδικήν του ἀξίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἀρετὴν κατανόησιν καὶ τὴν ὠφέλειαν τῶν ἀκούοντων. Τοῦτο δὲ ὑπονοούμενος καὶ ὁ ἴδιος, ἔλεγε· «Αὐτὰ λέγω διὰ νὰ σωθῇτε πείς». Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, λέγων τὰ αὐτὰ περὶ τοῦ Δεσπότη, ἀφοῦ εἶπε «Διὰ νὰ μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός», προσέθεσε «Διὰ νὰ πιστεῦσιν ὅλοι δι' αὐτοῦ», ποὺ σημαίνει, δ.α. ὅλῳ, τὰ ἐξῆς· «Μὴ νομίσῃς ὅτι ὁ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστὴς διὰ τοῦτο ἦλθε νὰ μαρτυρήσῃ, δ.α. νὰ προσθέσῃ κάτι πρὸς ἐπίσχυσιν τῆς ἀξιοπρέπειας τοῦ Δεσπότη, δὲν ἦλθε δι' αὐτό, ἀλλὰ ὁ ὅτι κατεπευσεύ· δ.α. αὐτοῦ οἱ ὁμόφυλοί τοι». Καὶ ὅτι τοῦτο εἶπε σπεύδων ἐκ τῶν προτέρων νὰ ἀπομακρύνῃ αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν ὑποψίαν εἶναι φανερόν καὶ ἐξ ἐκείνων, ποὺ εἶπε μετὰ ταῦτα, ὅτι συνεπλήρωσε· «Δὲν ἦτο ἐκεῖνος τὸ φῶς».

.1 Ἰωάν. 5. 34

Ἄν, ὅμως διὰ τῆς ἐπιβαλόμενης αὐτῆς, δὲν ἀποσκοποῦσεν εἰς τὴν ἀπομάκρυνσιν αὐτῆς τῆς ὑπονομίας, τότε τὸ λεγόμενον ἐπλεονάζεν ἀπλῶς καὶ ἦτο περιττὴ ταυτολογία, παρὰ σαφήνεια διδασκαλίας, διότι, ἀφοῦ εἶπεν, ὅτι, ἀπεστάλη, «διὰ νὰ μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός», διὰ τοῦτον λόγον προσέθεσε «δὲν ἦτο ἐκεῖνος τὸ φῶς»; Δὲν τὸ προσέθεσεν ἀπλῶς καὶ ἀδίκως, ἀλλ' ἐπειδὴ, ὅπως συμβαίνει συχνὰ εἰς ἡμᾶς, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος δίδει τὴν μαρτυρίαν φαίνεται ὡς νὰ εἴναι ἀνώτερος ἐκείνου περὶ τοῦ ὁποίου μαρτυρεῖ, πολλές φορές μάλιστα καὶ περισσώτερον ἀξιοπρεπὴς, δ.α. νὰ μὴ φαντασθῇ κανεὶς καὶ μὲ τὸν Ἰωάννην κατὰ τέτοιον ἀνῆρεσεν αὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὴν πονηρίαν αὐτὴν ὑποψίαν, καὶ, ἀφοῦ τὴν ἀπέκοψε ἀπὸ τὴν ρίζαν, εἶδε, ὅτι ποῖος μὲν εἶναι ἐκεῖνος, ποῦ δίδει τὴν μαρτυρίαν, ποῖος δὲ ἐκεῖνος, περὶ τοῦ ὁποίου δίδεται ἡ μαρτυρία καὶ πόση εἶναι ἡ διαφορά μετὰ τοῦ μαρτυρομένου καὶ τοῦ μαρτυροῦντος. Καὶ ἀφοῦ ἔκαμε τοῦτο καὶ εἶδε, τὴν ἀσύγκριτον ὑπεροχὴν του, ἐπροχώρησεν ἔτσι ἀφοῦ καὶ εἰς τὸν ὑπόλοιπον λόγον καὶ ὁτιδήποτε ἄλλο ἀπὸ τὰ παραλόγια ἐνόμισεν ὅτι θὰ ἠδύνατο νὰ εἰσχωρή ὑποψία καὶ κρυφὰ εἰς τὰς διανοίας τῶν ἀνοητοτέρων ἀφοῦ μὲ καθὼς ἀκρίβως τὸ ἀπομάκρυνεν ἀπὸ τὴν μεσσην, ἔτσι ἐφεξῆς εὐκόλως καὶ ἀνεμπόδιστα ἐναπέθετεν εἰς ὅλους τὸν λόγον τῆς διδασκαλίας.

Ἀς εὐχηθῶμεν λοιπὸν μαζί μὲ τὴν ἀποκάλυψιν τῶν νοημάτων τούτων καὶ τὴν ὁρθότητα τῶν δογμάτων, νὰ μεταστραφῇ καὶ ἡ ζωὴ μας καὶ ἡ ἐν γένει, πολιτεία μας νὰ γίνῃ ἠθικῶς λαμπρὰ καὶ ἀπολύτως καθαρὰ, ἐπειδὴ σὲ τίποτε δὲν ὠφελοῦν αὐτὰ, ὅταν δὲν ὑπάρχουν ἐνώπιόν μας ἔργα ἀγαθὰ. Διὸ καὶ δι' ἔχουμεν βίην τὴν πίστιν καὶ κατονοάζομεν πλήρως τὰς Γραφάς, εἰμεθα ὅμως ἐρημοί, γυμνοὶ καὶ ἀπροσάστατοι ἐξ ἐπώμεως ἠθικοῦ θλάου, τίποτε δὲν ἐμποδίζει νὰ εὐρεθῶμεν εἰς τὸ πῦρ τῆς καταστροφῆς καὶ νὰ κατακαυώμεθα αἰώνως εἰς τὴν ἀσβε-

Μορκελλού⁵

Ἡμεῖς, ὅμως, δὲν δεχόμεθα αὐτά, ἀλλ' ὑποστηρίζομεν ὅτι ὁ ὕψος ὑπάρχει καὶ ὡς ἰδία ὑπόστασις. Δι' αὐτό, ἀφοῦ τὸν ὀνόμασεν, ἀπαύλασμα, προσέθεσεν ὅτι «εἶναι καὶ χαρακτήρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ», δ.ὲ νὰ δηλώσῃ τὴν ἰδίαν ὑπόστασιν καὶ ὅτι αὐτός ἐστὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας τῆς ὁποίας εἶναι καὶ χαρακτήρ. Δὲν ἀρκεῖ, καθὼς ἦδη εἶπον, μὲ μὴ λέγειν νὰ παραστήσωμεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὰ περὶ Θεοῦ δόγματα, ἀλλ' εἶναι καὶ λόγ, ἀφοῦ συγκεντρώσωμεν πολλὰ, νὰ ἐπιλέξωμεν ἐξ ἐκάστου τὸ πρέπον διότι ἔτα. θὰ ἡμπορέσωμεν νὰ προσεγγίσωμεν τὴν ἀξίαν θεολογίαν λέγων δὲ ἀξίαν, ὡς πρὸς τὴν ἰδικὴν μας διανοίαν. διότι αὐτός, ποὺ νομίζει ὅτι ἡμπορεῖ νὰ φθάσῃ πρὸς αὐτὴν τὴν θντωσ ἀξίαν θεολογίαν καὶ φυλονικεῖ, ἰσχυρίζομενος ὅτι γνωρίζει τὸν καὶ τὸν Θεόν, ὅσον αὐτός ὁ Θεὸς γνωρίζει τὸν ἑαυτοῦ. αὐτός μάλιστα εἶναι, ποὺ ὀνομαζοῦνται περισσότερο ὅλων τῶν Θεῶν.

Γνωρίζοντες λοιπὸν αὐτά, ἂς παραινέσωμεν σταθεροί εἰς ὅσα μᾶς παρέδωσαν αὐτοὶ ποὺ ἐξ ἀρχῆς ἔγιναν

5. Ὅτι εἶναι σύγγενον πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ὁμοῦς αὐτῷ. Ὁ Μορκελλού (1880-1974) εἶχε ἰδέεσθαι ὅτι ὁ λόγος αὐτός τοῦ Θεοῦ ὑπόστασις καὶ ἐκφάντισις αὐτοῦ. πρὸς τὴν διήρησιν αὐτοῦ καὶ χάριν αὐτοῦ. Ἡ δὲ ἀπόφασίς αὐτοῦ ὡς πρὸς τὸν Θεὸν εἶναι ὅτι ὁ λόγος αὐτός τοῦ Θεοῦ καὶ ὁμοῦς αὐτῷ καὶ ἐκφάντισις αὐτοῦ. Ὁ Μορκελλού εἶχε ἰδέεσθαι ὅτι ὁ λόγος αὐτός τοῦ Θεοῦ καὶ ὁμοῦς αὐτῷ καὶ ἐκφάντισις αὐτοῦ. Ὁ Μορκελλού εἶχε ἰδέεσθαι ὅτι ὁ λόγος αὐτός τοῦ Θεοῦ καὶ ὁμοῦς αὐτῷ καὶ ἐκφάντισις αὐτοῦ.

6. Ὅπως καὶ αὐτὸς ἐν τῇ ἐκδόσει αὐτοῦ ἐν τῇ ἐκδόσει αὐτοῦ. Ὁ Μορκελλού εἶχε ἰδέεσθαι ὅτι ὁ λόγος αὐτός τοῦ Θεοῦ καὶ ὁμοῦς αὐτῷ καὶ ἐκφάντισις αὐτοῦ. Ὁ Μορκελλού εἶχε ἰδέεσθαι ὅτι ὁ λόγος αὐτός τοῦ Θεοῦ καὶ ὁμοῦς αὐτῷ καὶ ἐκφάντισις αὐτοῦ. Ὁ Μορκελλού εἶχε ἰδέεσθαι ὅτι ὁ λόγος αὐτός τοῦ Θεοῦ καὶ ὁμοῦς αὐτῷ καὶ ἐκφάντισις αὐτοῦ.

αὐτόπαι καὶ ὑπέρτατα τοῦ Λόγου καὶ ἵς μὴ περιεργαζόμεθα αὐτὰ περαιτέρω, διότι δύο θεῖα ἀναμένον αὐτοὺς ποὺ πιάσονται ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀσθένειαν. πρῶτον, ἡ ἀνευ λόγου ταλαιπωρία των, καθ' ὅσον ζητοῦν νὰ εὗρουν ἐκεῖνα ποὺ δὲν εἶναι, δυνατόν νὰ εὗρουν καὶ, δεύτερον, ὁ παροργισμὸς τοῦ Θεοῦ, διότι ἐπιχειροῦν νὰ ἀνατρέπουν τὰ ὑπ' αὐτοῦ τεθέντα ὅρια. Πόσῃ δὲ ὀργὴν προκαλεῖ τοῦτο, δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ μάθετε ἀπὸ ἡμᾶς καθόσον ὅλοι οἱ σῆς γνωρίζετε. Δι' αὐτό, ἀφοῦ ἐγκαταλείψωμεν τὴν παραπροσέησιν των, ἂς τρέψωμεν τοὺς λόγους τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ μᾶς προστατεύῃ συνεχῶς, «ὅτι εἰς ποῖον λέγετε, θὰ ἐπιβλέψω, ἀν' ὅτι εἰς τὸν πρῶτον καὶ ταπεινόν, εἰς τὸν φρόνιμον καὶ τρέμοντα τοὺς λόγους μου»⁸. Ἀφοῦ λοιπὸν ἀφήσκαμεν τὴν ὀλεθρὰν αὐτὴν ταλαιπωρίαν, ἂς ταπεινωθῶμεν καὶ ἂς πενθήσκαμεν τὰ ἁμαρτήματά μας, καθὼς ἐπρόσταξεν ὁ Χριστός, ἂς αἰσθανθῶμεν συντριβὴν διὰ τὰ πλημμελήματά μας, ἂς ἀναλίσκωμεν ἄκραθως ὅλα ὅσα ἐκείνωμεν κατὰ τὸν παρελθόντα χρόνον καὶ ἂς φροντισώμεν νὰ ἐξαφανίσωμεν αὐτά ἐξ ὁλοκλήρου, καθ' ὅσον ὁ Θεὸς ἡνοίξεν εἰς ἡμᾶς πολλὰς ὁδοὺς πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτόν. «ὅτι, λέγε σύ, λέγει, πρῶτος τὰς ἁμαρτίας σου, διὰ νὰ δικαιωθῇς»⁹ καὶ πάλιν «εἰπα, θὰ ἐξαμολογηθῶ μὲ εἰλικρίνειαν τὴν ἀνομίαν μου εἰς τὸν Κύριον καὶ θὰ κατηγορήσω ἑαυτὴν τὸν ἑαυτοῦ μου. Τότε σύ ἀνεχώρησες ἀπ' ἐμοῦ τὴν ἐνοχλήν καὶ ἀπέθεσεν τῆς καρδίας μου»¹⁰. Διότι δὲν σιγᾷ ὅλην εἰς τὴν μελῶσιν τοῦ μεγέθους τῶν ἁμαρτημάτων μας, ἡ συνεχὴς ἐνθούμησις καὶ καταδίκη των. Ὑπάρχει καὶ ἄλλη ὁδὸς περισσότερο, ἀποτελε-

8. κρη. 40. 3

9. ἁγ. 48. 26

10. ψαλ. 31. 5.

αιματική ἡ ὁδὸς τῆς ἀπολλοῦσός μας ἀπὸ κάθε μνηστειοκακίαν δια τὰς ἐναντίον μας γενόμενας ἀδικίας, ἡ ὁδὸς τῆς συγχωρήσεως τῶν πλημμελημάτων ὧν ἔκενον, πού μᾶς ἡδίκησαν.

Θέλεις νὰ μάθῃς καὶ τρίτην ὁδόν, "Ἀκουσε τὸν Δαυνὶλ, ποῦ λέγει· «Δὲν αὐτοῦτο ἐξέλειψε τὰς ἀμαρτίας σου μὲ ἐλεημοσύνας καὶ τὰς ἀνομίας σου μὲ τὴν ἐμπροσκτον ἀγάπην πρὸς τοὺς πτωχοὺς»¹¹. Ὑπάρχει δὲ καὶ ἄλλη μαρτυρία μετὰ αὐτὴν ἡ ἀδιόλεπτος προσευχὴ καὶ ἡ συνεχὴς μετ' ὁπαμονῆς ἐπικοινωνία μὲ τὸν Θεόν. Κάποιαν κατηγορίαν, ὅχι μικράν καὶ συγχώρησιν τῶν ἀμαρτημάτων, φέρει ὁμοίως καὶ ἡ νηστεία, ὅταν συνοδεύεται ἀπὸ τὴν πρὸς ἄλλους φιλοσύνην καὶ σθένος τῆς μεγάλης ἀργίας τοῦ Θεοῦ. «Τὸ νερό σβήνει τὰς φλόγας τῆς φωτιάς καὶ μὲ ἐλεημοσύνας καθαρίζονται αἱ ἀμαρτίαι»¹². "Ὅς θαβίζωμεν λοιπὸν ὅλους αὐτοὺς τοὺς ὁρόμους, "Ἄν δὲ παρορμεινόμεν εἰς αὐτὰ σταθεροί καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς μας ἀν' ἀφοσιωθώμεν ἐξ ὁλοκλήρου εἰς αὐτά, θὰ ἀπολλοσώμεν ὅχι μόνοι ἀπὸ τὰ πλημμελήματα τοῦ παρελθόντος, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ μέλλον θὰ ὠφεληθώμεν τὰ μέγιστα, ὅτι δὲν θὰ δουσκώμεν εὐκαιρίαν εἰς τὸν διώβολον νὰ μᾶς προσβάλῃ οὔτε μὲ πνευματικῶς ὀκνηρὸν θῆσι, οὔτε μὲ τὴν ὀλεθρῆαι περ ἐργεῖαν μας. Διότι ἐπὶ πλέον καὶ αὐτὰ μαζί μὲ τὰ ἄλλα καὶ ἐξ αἰτίας αὐτῶν εἰσάγει τὰς ἀνοήτους καὶ θλαστέρας συζητήσεις καὶ λογομαχίας ἐξ αἰτίας τῆς ἀμελείας καὶ τῆς ὀκνηρίας ποῦ βλέπε καὶ ἐκ τῆς πλήρους ἀδιαφορίας δια τὴν ἐν τῷ βίῳ ἀρετὴν. Ἀλλ' ἡμεῖς ὅς τοῦ κλεισώμεν αὐτὸ τὸ πέραςμα, ὡς εἶμεθα πάντοτε ἔτοιμοι καὶ προσεκτικοί, δὲν νὰ κερδίσωμεν ἀφοῦ κοπιᾶσθωμεν ὀλίγον εἰς

¹¹ 1ο 4 99

¹² 1ο 2 Σ 9 80.

τὸν σὺνταμον αὐτὸν χρόνον τῆς ζωῆς μας τὰ αἰώνια ἀγαθὰ εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ μετὰ τοῦ ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα συγχρόνως καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνῆκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ση, ὅσα ἀκριβῶς καὶ ἐπραγματοποιήσε, δῶτι δὲν θὰ ἐπιθυμούσαν, ἂν δὲν ἐγνώριζαν, καθ' ὅσον δὲν εἶναι βυναπὸν κανεὶς νὰ ἐπιθυμῇ πρᾶγματτα, τὴν ὑπαρξίν τῶν ὁποίων ἀγνοεῖ τελείως. Ὡστε ἐγνώριζαν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ ὅτι θὰ ἀμφισβητῇ ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων. Ποῖα λοιπὸν εἶναι αὐτὰ ποὺ δὲν ἐγνώριζαν καὶ ποῖα ἐκέλευε τα ὅποια δὲν ἤκουσαν, Αὐτοὶ, ποὺ τώρα σεῖς ἐλέπετε καὶ ἀκούετε. Διότι, καίτοι ἤκουσαν φωνὴν καὶ εἶδαν Αὐτόν, ἐν τούτοις δὲν τὸν εἶδαν μὲ σάρκα, οὔτε ἔπει συναναστρεφόμενον μὲ τοὺς ἀνθρώπους, οὔτε ὁμιλοῦντα πρὸς αὐτοὺς μὲ τὴν ἐλευθερίαν. Τοῦτο ἐδήλωσε καὶ ὁ Ἰδιος, δ' αὐτὸ καὶ δὲν εἶπεν ἄλλῳ· «Ἐπεθύμησαν νὰ ἴδουν ἐμέ», ἀλλὰ τί; «Ὅσα θλέπετε σεῖς», οὔτε «Νὰ ἀκούετε ἐμέ», ἀλλὰ τί; «Ὅσα ἀκούετε σεῖς». Ὡστε, ἂν καὶ δὲν εἶδαν τὴν ἑνσάρκον παρουσίαν τοῦ ἐν ταῖς ταῖς ἐγνώριζαν ὅτ θὰ ἐπραγματοποιεῖτο αὕτη μελλοντικὸς δι' αὐτοὺς καὶ τὴν ἐπεθυμῶν καὶ ἐπιστεῦναν εἰς Αὐτόν, ἀκόμῃ καὶ προτοῦ τὸν ἴδου μὲ σάρκα.

Ὅταν λοιπὸν μᾶς κατηγοροῦν οἱ εἰθικὸι καὶ λέγουν· «Ὁ βίως ἔκασθεν ὁ Χριστὸς κατὰ τοὶ προηγουμένοι χρόνον δὲν ἐφρόντιζε διὰ τὸ ἀνθρώπινον γένος καὶ οὐκ ἐλπίων ἦλθε πρὸς σωτηρίαν μας κατὰ τοὺς τελευταίους αὐτοὺς χρόνους ἐπὶ τόσους χρόνους ἀδυσφορήσας ἐντελῶς δι' ἡμᾶς, ὅ θὰ ἀπαντήσωμεν, ὅτι καὶ πρὸ τῆς ἐνσάρκου παρουσίας τοῦ ἦτο εἰς τὸν κόσμον καὶ ἐφρόντιζε διὰ τὰ ἔργα τοῦ καὶ ἦτο γνωστὸς εἰς ὅλους τοὺς αἰῶνες. Ἄν πάλιν ἐξ αἰτίας τοῦ ὅτ δὲν τὸ ἀνεγνώρισαν ὅλοι τότε ἀλλὰ μόνον οἱ γενναῖοι καὶ ἐνάρτεοι ἐκείνοι, σκληροὶ ὥστε ὅτι δὲν ἦτο γνωστὸς, καθ' ὅμοιον τρόπον οὔτε τώρα θὰ ὁμολογήσετε ὅτι προσκυνεῖται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἐπειδὴ οὔτε τώρα γνωρίζουν Αὐτόν ὅλοι. Ἀλλ' ὅπως ἀκριβῶς τώρα οὐδεὶς θὰ ἤμποροῖς νὰ ἀμφισβητήσῃ τὴν παρουσίαν τοῦ εἰς τοὺς γνωρίζοντας αὐ-

τόν, ἐξ αἰτίας τῶν ἀγνοούντων Αὐτόν, καθ' ὅμοιον τρόπον δὲν πρέπει νὰ ἀμφισβητῇ κανεὶς τὴν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους παρουσίαν τοῦ, διότι εἰς πολλοὺς, μᾶλλον δὲ εἰς ὅλους ἐκείνους τοὺς γενναίους καὶ ἐκλεκτοὺς ἀνθρώπους ἦσαν γνωστοί.

β * Ἄν πάλιν ἐρωτήσῃ κάποιος· «Καὶ διὰ τί δὲν ἐπρόσεχαν ὅλοι εἰς Αὐτόν, οὔτε τὸν ἐλάτρευαν ὅλοι τότε, ἀλλὰ μόνον οἱ δικαιοί,»; θὰ ἐρωτήσω καὶ ἐγὼ· «Διὰ τοὺς λόγους δὲν τοὺς γινώσκουν ὅλοι τώρα,». Καὶ διὰ τί ἀμελῶς διὰ τὸν Χριστόν, «Διὰ τί δὲν ἀνεγνώρισαν ὅλοι, οὔτε τότε οὔτε τώρα, τὸν Πατέρα Αὐτοῦ, ἀλλ' ἄλλοι μὲν ἰσχυρίζονται, ὅτι ὅλοι γίνονται αὐτομάτως, μόνον τῶν ὁλοῦ, δὲ ἐμπιστεύονται τὴν διακυβέρνησιν τοῦ σύμπαντος εἰς θεάμονας, ὑπάρχουν δὲ καὶ ἄλλοι, ποὺ διὰ τῆς φαντασίας τῶν δημιουργῶν παραλλήλως πρὸς Αὐτόν καὶ ἄλλον Θεόν, μερικοὶ μάλιστα ἀπὸ αὐτοὺς θεολογικοῦ καὶ τὴν πραγματικῶς ὑπάρχουσαν δύναμιν Αὐτοῦ καὶ νομίζουν ὅτι οἱ νόμοι τοῦ εἶναι κάποιου κακοῦ δαιμονίου ἔργον. Ἦ λοιπὸν, δὲν θὰ δικαιωρῶμεν ἐνεκα τούτου, ὅτι Αὐτὸς εἶναι Θεός, ἐπειδὴ ὑπάρχουν μερικοὶ ποὺ ἰσχυρίζονται τοῦτο καὶ θὰ δεχθῶμεν ὅτι Αὐτὸς εἶναι κακὸς, καὶ διότι καὶ τοῦτο ἰσχυρίζονται ὅσοι θεολογικοῦ Αὐτόν». Μακριὰ ἀπὸ αὐτὴν τὴν παραφροσύνην καὶ τὴν φθορὰν πλάσσειν! Διότι, ἂν πρόκειται νὰ ἀναγνωρισώμεν τὴν ἀξίαν καὶ ὀρθότητα τῶν δογμάτων ἀπὸ τὴν κρίσιν αὐτῶν, ποὺ κατελήφθησαν ἀπὸ τὴν παραφροσύνην τῆς ἀρνήσεως, τίποτε δὲν ἐμποδίζει νὰ πείσωμεν καὶ ἡμεῖς

* Ὁ κόσμος ἔχει δύο θῆται. Τὴν ἀφ' ἧς τῆς ἐκείνης ἀπερρίχεται ἡ ἐκείνη καὶ ἐκείνη καὶ ἀπορριπθῆται. Διότι ἡ ἀγάπη ἐστὶν τοῦ ἀγαπᾶσαι δι' ὅλους δὲν ἀπερρίχεται ἐκείνη, ἀλλὰ καὶ ἐκείνη, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν καὶ εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν. Ἀπορριπθῆται ὁ κόσμος τῆς ἀγάπης καὶ ἐκείνη καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν καὶ εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν. Διότι ἡ ἀγάπη, ἡ ἀγάπη καὶ εἰς τὴν παραφροσύνην καὶ εἰς τὴν βλάβην καὶ τὴν ζωὴν.

εἰς τὴν φοβερὴν αὐτὴν παραφροσύνην. "Ἐπειτα, κατεῖς δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ὁ ἥλιος μὲν εἶναι καταστροφικὸς διὰ τοὺς ὀφθαλμούς, ἐξ αἰτίας ἐκείνων ποὺ ἔχουν ὀφθαλμικὸν νόσημα, ἀλλὰ φωτιστικὸς, καθ' ὅσον ὀφείλει νὰ λαμβάνη ἀποδείξεις ἀπὸ τοὺς ὕγιεις. Καὶ τὸ μὲν πάλιν οὐδεὶς θὰ συμφωνήσῃ ὅτι εἶναι πικρὸν, ἐπειδὴ αὐτὸ φαίνεται πικρὸν εἰς τὴν γείσιν τῶν φοβερῶν. Προκειμένου δὲ περὶ τοῦ Θεοῦ πῶς θὰ ἀποφασίσουν μερικοὶ καὶ θὰ εἰποῦν, ὅτι δὲν ὑπάρχει, ἢ ὅτι εἶναι κακὸς, ἢ δε. ἄλλοτε μὲν προνοεῖ, ἄλλοτε δὲ ἀδιοφορεῖ τελείως, ἐξ αἰτίας τῆς ἐσφαλμένης ἀντιλήψεως τῶν πνευματικῶς ἀσθενῶν. Καὶ ποῖος θὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι οἱ ὑποστηρίζοντες αὐτὰ ἔχουν πνευματικὴν ὑγείαν, καὶ δὲν ἐξετράπησαν καὶ παραπαίουν καὶ καταλήφθησαν ἀπὸ τὴν χειρίστην παραφροσύνην;

«Ὁ κόσμος δὲν ἐγνώρισεν αὐτόν», λέγει. "Ἐγνώρισαν ὁμοῦ Αὐτὸν ἐκεῖνο, διὰ τοὺς ὁποῖους ὁ κόσμος δὲν ἦτο ἀέλιος* Ἀφοῦ δὲ ὠμίλησε καὶ δι' ἐκείνους, ποὺ δὲν τὸν ἐγνώρισαν, προσέθεσεν ἐν συντομίᾳ καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ἀγνοίας, διότι δὲν εἶπεν ἀπλῶς, ὅτι «οὐδεὶς ἐγνώρισεν αὐτόν», ἀλλ' ὅτι «ὁ κόσμος δὲν ἐγνώρισεν αὐτόν», ποὺ σημαίνει, οἱ ἄνθρωποι ποὺ εἶναι προσκολλημένοι ἐξ ἀσκητικῆς εἰς τὸν κόσμον καὶ ἐπιθυμοῦν μετὰ μακίας καὶ φρονούν τὰ τοῦ κόσμου. "Ἔτσι ἀκριθῶς συνηθίζε να δνομάζῃ αὐτοὺς καὶ ὁ Χριστὸς, καθὼς ἔστι λέγειν "Πάτερ ἅγιε, καὶ ὁ κόσμος δὲν σὲ ἐγνώρισεν»⁹. "Ἐπομένως ὀχι μόνον Αὐτόν, ἀλλὰ καὶ τὸν Πατέρα τοῦ ἠγνοῦσεν ὁ κόσμος, καθὼς ἀκριθῶς ἐλέγαμεν διότι τότε δὲν βολῶμε. Ἔτσι τὴν σκεπὴν, ὅσον ἡ προσκόλλησις εἰς τὰ παρόντα. Γνωρίζοντας λοιπὸν αὐτὰ, ἀπομακρύνετε τοὺς ἑαυτοὺς σας ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ ἀποκόψατέ τοὺς ἀπὸ

9. Πρῶλ. 11, 38.

10. Λουκ. 17, 24.

τὰ σαρκικά πράγματα, ὅσον θελαίως εἶναι δυνατόν, διότι ἡ ζήμια ἀπὸ αὐτὰ δὲν σὰς προξενεῖται εἰς τὰ ἀσημαντα πράγματα, ἀλλ' εἰς τὸ κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν δὲν ὑπάρχει. δὲ ἄνθρωπος, ποὺ, προσκολλώμενος, ἰσχυρὸς εἰς τὰ πράγματα τοῦ παρόντος θείου, θὰ ἠμπορέσῃ γνησίως καὶ σθεραῶς νὰ ἀσφαλῇ μὲ τὰ οὐράνια, ἀλλ' ὑπαχρεωτικῶς, ἐκεῖνος ποὺ ἐσπουδάσε καὶ ἐφρόντισεν ἀποκλειστικῶς δι' ἐκεῖνα, θὰ χάσῃ καὶ ἐκπέσῃ τούτων. «Δὲν ἠμπορεῖτε δέ, λέγει, νὰ ὑπηρετήτε Θεὸν καὶ μαμωνά»¹¹, διότι, κατ' ἀνάγκην θὰ εἰσθε ἀφωσιωμένοι εἰς τὸν ἕνα καὶ θὰ μισήτε τὸν ἄλλον. Αὐτὰ δὲ θεὸς καὶ αὐτὴ ἡ πείρα τῶν πραγμάτων. Αὐτοὶ λοιπὸν, ποὺ περιεφρόνησαν τὴν ἐπιθυμίαν τῶν ὀλικῶν πραγμάτων, αὐτοὶ μάλιστά εἶναι, οἱ ἀγαπῶντες γνησίως τὸν Θεόν. "Ὅπως, ἀκριθῶς, οἱ θαυμάζοντες ἐκείνην τὴν ἐξουσίαν εἶναι, οἱ μάλιστα, ἐξ ὅλων τῶν ἄλλων, χαλαρωτέραν ἔχοντες τὴν πρὸς Αὐτὸν ἀγάπην. Διότι, μισή, ποὺ ἐκυριεύθῃ μὴ γὰ πάντα ἀπὸ τοῦ πάθος τῆς φιλοκαρπητικῆς δὲν ἠμπορεῖ νὰ παρατηρῇ εὐκόλῃ καὶ γρηγόρῃ ἀπὸ πράξεις καὶ λόγους, ποὺ ἐξοργίζουσι τὸν Θεόν διότι ἡ ψυχὴ αὐτὴ ἔστι νε δουλὴ καὶ ἄλλαι θεσπότης καὶ μάλιστα θεσπότης ποὺ ἐπιτάσσει διὰ τὰ ἀντίθετα πρὸς τὸν Θεόν.

Κάποτε λοιπὸν πρέπει νὰ συνέλθετε καὶ νὰ ἀναλάβετε τὴν πνευματικὴν, σας ὑγείαν, καὶ, ἀφοῦ ὅλοι ἐνηνοῦστε τοιοῦτο εἴλωθε ὑπηρετῶν, ἅς ἀγαπήσωμεν τὴν ἰδικὴν τοῦ μόνου Βασιλεῦς, ἅς κλειδύσωμεν καὶ θρηνησώμεν διὰ τὰ περασμένα χρόνια κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ὁποίων ὑπηρετήσωμεν τὸν μαμωνά, ἅς ἀπορρίψωμεν μὴ γὰ πάντα τὸν ζυγὸν σου, τοὺ βαρύν καὶ ἀνυπόφορον καὶ ἅς φέρωμεν μὲ σταθερότητα τὸν ζυγὸν τοῦ Χριστοῦ, τὸν ἐλαφρὸν καὶ εὐκόλῃ. Διότι, τίποτε δὲν ἐπιβάλλε εἰς ἡμᾶς τέτοιου εἴδους ζυγοὶ ὅπως ὁ μαμωνάς. Αὐτὰς μὲν δια-

11. Λουκ. 16, 8.

τάσσει νά εἰσέλθω ἐχθροὶ ὧλων, ὁ δὲ Χρ.στός. τοῦ κελεύει, ἐπιβάλλει. νά δεχώμεθα καὶ ἀγαπῶμεν ἄλλους. "Εκεῖνος, ἀφοῦ μᾶς προσηλώσῃ εἰς τὴν λάσπην καὶ τὸ χῶμα — αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι ὁ χρυσός—, δὲν μᾶς ἀφήνει νά ἀναπνεύσωμεν ὀλίγον οὔτε τὰς νύκτας. Ὁ Χριστός, ἀντιθέτως, μᾶς ἀπολλάσσει. μὲν ἀπὸ αὐτὴν τὴν περιττὴν καὶ ἀνόητον φροντίδα, μᾶς διατάσσει δὲ νά συγκεντρώνωμεν τοὺς θησαυροὺς μας εἰς τοὺς οὐρανούς, ὅχι ἀπὸ τὴν εἰς θάνατον τῶν ἄλλων ἀδικίαν, ἀλλ' ἀπὸ τὴν ἰδικήν, μας δικαιούσῃν. "Εκεῖνος μετὰ ἀπὸ τοὺς πολλοὺς ἰδρώτας καὶ τὰς τούλαι· παρῶς, δὲν ἠμπορεῖ νά συμπαρασταθῇ εἰς ἡμᾶς, ὅταν τιμωροῦμεθα ἐκεῖ καὶ ὑποφέρωμεν, ἐξ αἰτίας τῶν νόμων του καὶ ἐπαυξάνει τὴν φλόγα· ὁ Χρ.στός ἡμᾶς καὶ ἔνα ποτήρ ὁποῦ νερὸ νά μᾶς ἐπιβάλῃ νά δακρύωμεν δὲν ἀφήνει ποτὲ νά χάσωμεν καὶ αὐτῆς τῆς ἀσπιδόφυλλου ἐνέργειας τῶν μισθῶν καὶ τὴν ἀμοιβήν, ἀλλ' ἀνταποδίδει τὸ καλὸν μὲ πολλὴν ἀφθονίαν.

Πῶς λοιπὸν δὲν εἶναι πράξις ἐσχάτης ἀνοησίας, νά υπηρετῶμεν ἀχάριστον καὶ ἀγνώμονα τύραννον, ποῦ δὲν ἔχει τὴν δυνάμειν οὔτε ἐδῶ, οὔτε ἐκεῖ νά ὠφελῇ τοὺς πιστοὺς εἰς αὐτόν καὶ σταθεροὺς ὁπαδοὺς, παροικελούντες τὴν τόσο ἐπιεικῆ καὶ γεμάτην ἀπὸ τόσο ἀγαθῶν Δεσποτειαν τοῦ Χριστοῦ; Καὶ δὲν εἶναι μόνον τοῦτο τὸ κακόν, οὔτε αὐτὴ μόνον ἡ ζημία, ὅτι, δηλαδὴ δὲν ὑπερασπίζεται τοὺς τιμωρουμένους, ἀλλ' ὅτι ἐπὶ τὸ ἔλεον, καθὼς προεῖπα, προέβη εἰς τοὺς ὁπαδοὺς τοῦ μωρίας, ἀνακρίθηται δυστυχήματα, διότι, θὰ ἴδῃ κανεὶς ἐκεῖ, τοὺς περισσοτέρους ἀπὸ τοὺς τιμωρουμένους, νά τιμωροῦνται, ἐξ αἰτίας αὐτοῦ. ἔπειθ' ὑπηρετήσαν καὶ ἠγάπησαν τὸ χρῆμα καὶ δὲν ἐβδόθησαν αὐτοὺς, ποῦ εἶχαν ἀνάγκην. Γὰρ ὅποια δὲ νά μὴ πάθωμεν καὶ ἡμεῖς, ὡς σκορπισώμεν μὲ ἀνλόχευσι, ὡς θώσωμεν εἰς τοὺς πτωχοὺς, ὡς ἀπολλάξωμεν τὴν ψυχὴν μας καὶ ἀπὸ τὰς ἐλευθερίας φροντίδας τῆς παρούσης ζωῆς καὶ ἀπὸ τὴν τιμωρίαν, ποῦ μᾶς ἀναμένει εἰς

τὴν μέλλουσαν ζωὴν, ἐξ αἰτίας αὐτῶν. "Ὡς ἀποθέσωμεν εἰς τοὺς οὐρανούς δικαιοσύνην, ἀντὶ τῶν ἐπὶ τῆς γῆς χρημάτων ὡς σιλλέξωμεν ἐναιφαιρέτους θησαυροὺς, θησαυροὺς ποὺ ἠμποροῦν νά μᾶς ἀκολουθήσουν εἰς τὸν οὐρανόν, ποὺ ἠμποροῦν νά μᾶς συμπαρασταθοῦν, ὅταν κινδυνεύωμεν καὶ νά κάμουν τότε συγκαταβατικόν καὶ ἐπιεικὴ τὸν Κριτὴν, τὸν ὁποῖον εἶθε ὅλοι ἡμεῖς νά σικαντήσωμεν καὶ τώρα καὶ κατ' ἐκείνην, κυρίως, τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως, εἰμενῇ ὥστε νά ἀπολαύσωμεν μὲ πολλὴν παρησίαν τὰ ἀγαθὰ, ποὺ ἔχουν ἐτοιμασθῇ εἰς τοὺς οὐρανούς δι' ἐκεῖνους τοὺς ἀγαθοὺς. Αὐτόν, ὅπως πρέπει, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ τοῦ ὁποῖου εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα συγχρόνως καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν

ΟΜΙΛΙΑ Θ' (9)

(Ιωάν. α, 11)

«Εἰς τὰ ἰδοὺ ἦλθε, καὶ οἱ ἰδοὺ αὐτὸν οὐ παρέλαβον» (Ἰωάν. 1, 11)

α * Ἐὰν φρονιζέτε νὰ διατηρῆτε εἰς τὴν μνήμην σας τὰ νοήματα, ποὺ ἀνεπτυχθῶσι κατὰ τὰς προηγουμένας μας συναντήσεις, θὰ οἰκοδομήσωμεν καὶ τὰ ἐπομένα μὲ μεγαλωτέραν προθυμίαν, διότι, θὰ πράττωμεν τοῦτο μὲ μεγάλο κέρδος Ὁ λόγος, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ γίνῃ καὶ εἰς οἷς περισσότερον κατανοητὸς καὶ εὐληπιος, ἐφ' ὅσον θὰ ἐνθυμῶθε τὰ ἤδη λεχθέντα, καὶ ἡμεῖς δὲν θὰ χρειασθῇ νὰ καταβάλωμεν μεγάλον κόπον, ἐφ' ὅσον σεῖς θὰ ἔχετε τὴν δύναμιν, μὲ τὴν μεγάλην φιλομάθειαν σας, νὰ ἐννοήτε θαυότερα καὶ εὐχερέστερα τὰ διδασκόμενα, ὅτι ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος λησμονεῖ πάντοτε, ὅσα διδάσκειται, θὰ ἔχῃ πάντοτε ἀνάγκην τοῦ διδασκάλου, καὶ δὲν θὰ μάθῃ ποτέ τιποτε, ἐνῷ ἐκεῖνος ποὺ διατηρεῖ ἀπιμελῶς τὰ διδασκόμενα καὶ ἔτσι προσλαμβάνει ἀνετα τὰ ὑπόλοιπα, θὰ γίνῃ ἀπὸ μαθητὴς διδασκαλὸς καὶ χρήσιμος ὅχι μόνον εἰς τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλους τοὺς ἄλλους. Πράγμα, ποὺ ἐν συμπεράσματι ἀπὸ τὴν ἐπιβεβαιωμένην ἐδῶ φιλομάθειαν σας ἐλπίζω καὶ ἀναμένω νὰ γίνῃ αὕτη ἐδῶ ἡ Ἐκκλησία. Εἰς τὸν αὐτὸν ὅς

* κατὰ τὸν ἑρμ. Χριστοφόρου «ἰδοὺ», οἱ ὁποῖοι δὲν ἀδέχθησαν τὸν Χριστὸν εἶναι οἱ Ἰουδαῖοι, ὡς καὶ τὸ θεῶς περιέγραψε, ἡ καὶ ὅλοι, οἱ ἐν ἡρώων ἐς τὸ τοῦ θεοῦ ὄχι σιγήσαντες. Εἰς τὴν δευτέραν παρατήρησιν, ὁ ἱερὸς, κατὰ μὲν ὁμιλεῖ περὶ ὑπερφρονίας. Ἡ ὑπερφρονία καὶ τὸν ἀνθρώπον φέρει νὰ σιγήσῃ, διότι εἶναι ὅλοι τὸν κακόν. Αἱ μεγάλα ἀρεταὶ τῆς παρθένου καὶ τῆς ἐκκλησίας καὶ ἐκκλησιολογίας, ἀδυνατοῦν νὰ δεχθῶσι εἰς αὐτὴν ἐκείνην, ὁ ὅποιος καταλήγει ἀπὸ τὸ πᾶν ἐδῶ

ἀποταμιεύσωμεν τὸν θησαυρὸν τοῦ Κυρίου εἰς τὰς χάρις μας, ὡς εἰς ἀσφαλὲς θησαυροφυλάκιον καὶ ὡς ἀναπτύσσον τὰ εὐαγγέλιόν μας ἐκτεθέντα, κατὰ τὴν δύναμιν ποὺ θὰ μᾶς παρέχῃ ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος.

Εἶπεν, ὅτι «ὁ κόσμος δὲν ἐγνώρισεν αὐτόν», ὁμολῶν περὶ τῶν πρὸ τῆς ἐνσάρκου παρουσίας χρόνων. Κατόπιν, κατέρχεται καὶ εἰς τοὺς χρόνους τοῦ κηρύγματος, καὶ λέγει: «Εἰς τὰ ἰδοὺ ἦλθε καὶ οἱ ἰδοὺ δὲν ἀδέχθησαν αὐτόν». Ὁνομάζει, δὲ ἐδῶ «ἰδοὺς» τοὺς Ἰουδαίους, ποὺ ἦσαν λαὸς περιουσίας, ἡ καὶ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ὡς δημιουργηθέντας ὑπ' Αὐτοῦ. Καὶ, ὅπως προηγουμένως, ἐκπληττόμενος διὰ τὴν μαρτίαν τῶν παλῶν καὶ ἐντρεπόμενος διὰ τὴν κοινὴν φύσιν, εὐλογεῖ ὅτι ὁ κόσμος, παρ' ὅλον ποὺ ἐδημιουργήθη δι' αὐτοῦ ἐν τούτῳ δὲν ἐγνώρισε τὸν Δημιουργόν, ἔτσι, πάλιν καὶ ἐδῶ, θυσανασχετῶν διὰ τὴν ἀγκωμοσύνην τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν παλῶν, διατυπώνει, ἐντονότερα τὴν κατηγορίαν, λέγων ὅτι «οἱ ἰδοὺ, δὲν ἀδέχθησαν αὐτόν» καὶ συμπεριεφέρθησαν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον κατ' ἡν σιγήμην ἐκεῖνος ἦλθε πρὸς αὐτούς. Καὶ ὅχι, μόνον αὐτός, ἀλλὰ καὶ οἱ προφῆται, μὲ ἐκπλήξιν διεκρίσαντες τὸ ἰδοὺ ἀκριβῶς, ἀργότερα δὲ καὶ ὁ Ἰακώβος ἐκπληττόμενος διὰ τὴν ἰδίαν συμπεριφορὰν, παρετήρησε, τὰ αὐτά. Καὶ οἱ μὲν προφῆται, ἐφώνασαν δυνατὰ τὰ ἀκούουθα, πρὸ τοῦ Χριστοῦ «Λαός, τὸν ὁποῖον δὲν ἐγνώρισας, ἐδοῦλευσεν εἰς ἐμέ. Μόλις ἐπληροφρήθη τὴν βόλαν μου, ἐγεννεν ὑπόκαός μου. Ξένο, ὑπετάχθηκα εἰς ἐμέ ἐν σκεπῇ φόδου. Ἀλλοθενεῖς λαοὶ ἡχοσησεύθησαν ὥσάν πάλαι ἀφθοιρμένοι ἐνθύματα, ὥσόν χωλοὶ ἐσπώντοφρον εἰς τοὺς δρόμους ταύτας¹ καὶ πόλιν «θὰ ἴδω ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον δὲν ἀνιγγέλθη πρὸς αὐτούς καὶ θὰ ἐννοήσουν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον δὲν ἤκουσας»² καὶ «εὐρέθην μεταξύ

1 ψαλμ. 117, 46 καὶ 46.

2 Ἠσαϊ 52, 15.

αὐτῶν, ποῦ δὲν μὲ ζητοῦσαν. Εφανερώθη ἐν αὐτοῖς ποῦ δὲν ραποῦσαν δι' ἑμέα³ ὁ δὲ Παῦλος ἔγραψε πρὸς τοὺς Ρωμαίους· «Τί λοιπὸν, ἐκείνο ποῦ ζητοῦσεν ὁ Ἰσραὴλ, δὲν ἐπέτυχεν, οἱ ἄκλεκτοι, ὅμως, ἐπέτυχον»⁴ καὶ πάλιν, «Τί λοιπὸν θὰ εἴπωμεν. Ὅτι, τὰ ἔθνη ποῦ δὲν ζητοῦν δικαιοσύνην, ἐφθάσαν εἰς δικαιοσύνην ὁ δὲ Ἰσραὴλ ζητῶν νόμον δικαιοσύνης, δὲν ἐφθασεν εἰς αὐτόν»⁵.

Καὶ εἶναι, πρῶγματ', ἄξιον ἀπορίας, πῶς οἱ μὲν Ἰουδαῖοι, παρ' ὅλον ποῦ ἀνετράφησαν μετὰ τὰ προφητικά δι-θλία καὶ καθημερινῶς ἤκουαν τὸν Μωϋσέα νὰ τοὺς λέ-γῃ πολλὰ περὶ τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ, καθὼς ἐπὶ σῆς καὶ τοὺς ἄλλους μετὰ ταῦτα προφητας, ἐπὶ πλέον δὲ ἔθελαν καὶ αὐτὸν τὸν Χριστόν νὰ θαυματουργήσῃ καθ' ἐκαστὴν ἐκώπιον τοὺς καὶ μόνον εἰς αὐτοὺς νὰ ἀμύλῃ, ἀ-κόμη δὲ, παρ' ὅλον ποῦ τὸν ἔθελαν νὰ μὴ ἐπιτρέπῃ ἀρχικῶς εἰς τοὺς μαθητάς του, ὅλλ' οὔτε καὶ εἰς τὸν ἑα-τόν του, τὴν εἰσοῦσθον εἰς εἰδικολογητικὸν ἔθνος ἢ εἰς πόλιν Σαμαρειτῶν⁶, ἀλλ' ἀντιθέτως νὰ θεολόγη, ὅτι ἀπεστά-λη πρὸς τὰ χωρὶς πρὸς αὐτὸν οἶκος Ἰσραὴλ⁷, κατήκ-τησαν μὲν γὰρ πάντα εἰς τοιαύτην πνευματικὴν πώρωσιν καὶ κώφωσιν, ὥστε ν' ἀγνοήσωσιν καὶ τὰ θαυμαστά γε-γονότα καὶ τοὺς προφήτας, ποὺ τοὺς ἐδίδασκαν καθημε-ρινῶς καὶ αὐτοὺς, ποῦ συνεχῶς τοὺς ξαναθυμίζαν Ἐκεῖ-νον καὶ νὰ φθάσουν εἰς τοιαύτην ἀναισθησίαν, ὥστε τ-ποτε ἀπ' ὅλα αὐτὰ νὰ μὴ ἡμπορέσῃ νὰ τοὺς παρακινή-σῃ εἰς τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ. Οἱ δὲ ἔθνηκοι, ἀντιθέτως χωρὶς νὰ ἀπολαύσωσιν τιποτέ ἀπὸ αὐτὰ χωρὶς νὰ ἀκού-σωσιν ποτέ Θεοὺς λόγους οὔτε ὅσον κρατεῖ τὸ

3. Πιστ. 45, 1.

4. Ρωμ. 11, 7.

5. Ρωμ. 9, 30 καὶ 31.

6. Πρὸς Σαμ. 10, 5.

7. Πρὸς Ματθ. 10, 6.

ὄνειρον, οὕτως εἶπε, ὅλλ' ἀπαρκῶς τρεφόμενοι μετὰ τοὺς μύθους τῶν πλανωμένων· διότι, αὐτὸ ἀ-κριβῶς εἶναι, ἐθνικὴ φιλοσοφία— καὶ ἀναμασσάντες τὰς ἀνοήτους φιλοσοφίας τῶν ποιητῶν καὶ προσηλωμένοι εἰς ἑῶλα καὶ λ.θους⁸ χωρὶς νὰ γνωρίσωσιν ὠφελῆς ἀλη-θείας ἢ τέλος πάντων κάτι τὸ καλὸν καὶ ὕγιες, ἐξ αἰτίας τοῦ τρόπου τῆς ζωῆς των— καὶ διότι ἡ ζωὴ των ἦτο πρὸ ἀκρίβειαν καὶ βδελυρῇ ἀπὸ τῆς πεποιθήσεως των, ὥς ἡμποροῦσε ἀλλοιωθεῖ νὰ γινῇ διαφορετικὰ Ἐπρό-κειτο νὰ βλέπωσιν τοὺς θεοὺς των νὰ εὐχαριστοῦνται, μετὰ καθε κακίαν καὶ νὰ λατρεύωνται, μετὰ ἀσχυροῦς λόγους καὶ ἀκόμη πρὸ ἀσχυρῶς ἐκδηλώσεις, ἐπὶ πλέον δὲ νὰ νο-μίζωσιν ὅτι, αὐτὸ ἀποτελοῦσε ἑορτὴν καὶ τιμὴν δι' αὐτοὺς. Ἀκόμη δὲ νὰ τιμῶνται μετὰ ἀνοήτους φόνους καὶ παιδο-κτονίας⁹ καὶ ἐκεῖνοι νὰ ἀσχοιοῦνται, μετὰ ζῆλον εἰς αὐτὰ—παρ' ὅλον ποῦ ἐφθασαν ἀκόμη καὶ εἰς αὐτὸν τὸν πνευμά-να τῆς κακίας, ἐν τούτοις, ξαφνικὰ ὥσαν ἀπὸ κάποιαν μηχανήν¹⁰ ὑπεράνω ἡμῶν καὶ ὥσαν ἀπὸ αὐτὴν τὴν κορυ-φὴν τῶν οὐρανῶν, ἀνεφάνισαν λαμπροὶ καὶ περιφανεῖς.

Πῶς, λοιπὸν, ἔγινε τοῦτο καὶ διατί. Ἀκούσε τὸν Ἰακώβου, ποῦ τὸ λέγει. Διότι, ὁ μακάριος ἐκεῖνος ἀνὴρ δὲν ἔπαυσε νὰ ἀναζητῇ τὴν αἰτίαν ὅλων αὐτῶν τῶν πα-ραδόξων φαινομένων, ἕως ὅπου τὴν εὗρηκε καὶ τὴν ἐφα-νέρωσε καὶ εἰς ὅλους τοὺς ἄλλους. Ποῖα λοιπὸν εἶναι

8. Εννοεῖ τὰ ἑθελῆ.

9. Ἐννοεῖ τὰς ἐκδηλώσεις, καὶ ὅσοις ἀπετέλουν μέρος τῆς λατρε-ίας τῶν εἰδωλολατρῶν. Ταύτας ἐποιεῖτον ἐστὶ καὶ ὁ Χριστιανισμὸς ἀπο-καλύψας τὴν αὐτὴν ἀλήθειαν καὶ ἀντικαθίστων τοὺς μύθους καὶ ἀποφάν-θους.

10. Ἐπειὶ αὐτὸς τὸ ἀρχαῖον θεῖον, ἢ θεοτεχνίτη μηχανήν ἦτο τὸ ἱε-ροσάκι καὶ τὸ ἱερόν αὐτο, ὃ τέλος τῶν ἐκδηλώσεων ἐκδηλοῦντο ὅσοι-α ἢ αὐτὸς εἶπεν, καὶ ὡς αὐτὸς. Ἡ θεοτεχνία αὐτὴ ἀποκαλύπτει ἀποφαντι-κά αὐτὸν τὸν μηχανὴν, γινώσκον καὶ ἀποκαλύπτει αὐτὸν ἀπὸ τῶν μεγέ-λων τῶν καὶ τῆς ἀρεαφότητος. Εἰς τὴν αὐτήν.

αίτιας τῶν ὁμοίων καὶ αὐτοί, ὅπως ἀκριβῶς καὶ οἱ ἔθνη-
κοι, εἶχαν προσκρούσεις εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Καὶ
τὸ ἐφανερώσαν αὐτὸ ὁ Παῦλος λέγων· «Διότι δὲν ὑπάρ-
χει διαφορά·¹⁶ μεταξὺ Ἰουδαίου καὶ ἔθνικοῦ, ἐπειδὴ
ὅλοι ἡμάρτησαν καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ,
γίνονται δὲ δίκαιοι καὶ σώζονται δωρεάν μὲ τὴν χάριν
τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ»¹⁷.

Καὶ ταῦτο μὲν, μὲ δολιχέτηρον ἔκε·νο τὸ κεφάλαιον
βιβάσκει, εἰς τὴν ἐπιστολὴν αὐτήν, κατὰ τρόπον χρήσι-
μον καὶ πέρα πολλὸ συνεινὸν εἰς τὸ προηγουμένον δὲ ἀ-
ποδεικνύει, ὅτι εἶναι ὅξωι καὶ μεγαλυτέρας τιμωρίας
«διότι ὅσοι ἡμάρτησαν ἐνθ' εἶχον νόμον, θά κριθοῦν διὰ
τοῦ νόμου»¹⁸, λέγει, δηλαδὴ αὐστηρότεροι, διότι θὰ ἔχουν
κατήγορον ἐκτός ἀπὸ τὴν φύσιν καὶ τὸν δοθέντα εἰς αὐ-
τοὺς γραπτὸν νόμον. Ὅχι, δὲ μόνον ἐξ αἰτίας αὐτοῦ, ἀλ-
λά καὶ διότι ἔγιναν αἰτίαι νὰ θαυτασθῇται ὁ Θεὸς εἰς τὰ
ἔθνη· «διότι τὸ δυνάμει μου, λέγει, ἐξ αἰτίας σας θαυτασθῇ
μεταξὺ τῶν ἔθνων»¹⁹. Ἐπειδὴ λοιπὸν αὐτὸ ἦταν,
ποῦ ἰδιαίτερος τοὺς ἐνοχλοῦσε καὶ διότι καὶ εἰς τοὺς
περιτεμημένους Ἰουδαίους, ποῦ ἐπίστευσαν εἰς τὸν Ἰη-
σοῦν Χριστόν, τὸ πρῶτον, ἐφαίνετο παράδοξον²⁰ δι' αὐ-
τὸ καὶ κατηγοροῦσαν τὸν Πέτρον, ὅταν ἐπανήλθε πρὸς
αὐτοὺς ἀπὸ τὴν Καισάρειαν²¹, ὅτι εἰσῆλθε εἰς τὰς οἰκίας
ἀνδρῶν, ποῦ εἶχαν ἀκροθυσίαν²² καὶ συνέφαγε μαζί τους

16. Ρωμ. 3, 29.

17. Ρωμ. 28 γστ' 24.

18. Ρωμ. 2, 12.

19. Ρωμ. 2, 24 καὶ Ησαϊ 59, 6.

20. Ἡ δὲ τῶς «περιτεμημένοι» Ἰουδαίους, οἱ ὅποιοι ἐπίστευσαν εἰς
τὸν Χριστόν, ἦτο παράδοξον· ὁ γεννῆς δι' αὐτοὺς ἐκλήθησαν εἰς
τὴν ἐν πίστιν καὶ ἀλλοίαν μὲ τὴν εὐχὴν διακρίσιν.

21. Ἦτο μεταξὺ τῶν ἀπὸ τῆς Καισάρειας ἐκτεταγμένων ἐκκλησιῶν καὶ
τῶν οἰκιστῶν ἐν αὐτῇ (πρὸς τὴν Περσὶ κατ' 10).

22. Οἱ διακρινόμενοι τὴν «ἀκροθυσίαν» ἦσαν οἱ ἔθνη, οἱ μὴ «περιτε-
μημένοι» Ἰουδαῖοι. Τονότος ἦτο ἡ Κερνήτις, καὶ ἡ οἰκισμένη τῶν

ἀλλὰ καὶ ὅταν ἐπληροφορήθησαν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ²³
πάντα ἐπορεύσαν πῶς ἀπλώθηκε καὶ εἰς τὰ εἰδωλόλα-
τρικά ἔθνη ἢ δωρεὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ ἐξεπλήρ-
σονται εἰς τοιοῦτον βαθμόν ὥστε ἐφάνηκεν ὅτι νὰ μὴ ἀ-
νέμεναι νὰ συμβῇ ποτὲ τοῦτο τὸ παράδοξον — ἔπειθ' ὁ
λοιπὸν ἐγκρίσκειν ὅτι αὐτὸ ἦταν τοῦ κατ' ἐξοχήν, τοὺς
προσεβάλλε καὶ τοὺς ἐνοχλοῦσε. πρᾶττει τὰ πάντα διὰ
νὰ τοὺς ἀπαλλάξῃ τελείως ἀπὸ αὐτοῦ τὸ φοβερὸν φού-
σκωμα τοῦ ἔγώτισμο καὶ τῆς ὑπερβολικῆς ἐξωγαγωγμένης
ἀλαζονείας των καὶ πρᾶττει, πῶς πρᾶττει, ταῦτα. Ἀφοῦ
ὡμίλησε περὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ εἰδωλόλατρων καὶ ἔδει-
ξεν ὅτι δὲν ἔχουν καμμίαν ἀπὸ πονηρὰ ἀπολογίαν οὐτε
ἐλπίδα σωτηρίας καὶ ἀφοῦ τοὺς κατηγορήσαν ἀκριβῶς
καὶ διὰ τὴν δικαιοσύνην τῶν δογμάτων των καὶ διὰ τὴν
ἠθικῶς ἀκάθαρτον ζωὴν των στρέφει τὸν λόγον πρὸς
τοὺς Ἰουδαίους καὶ ἀφοῦ διηγῆται ὅσα ὅσα ἐγένεν ὁ
Προφήτης²⁴ ὅτι ἦσαν ἀνθρώποι μαρτοὶ καὶ δόλαιοι καὶ
υποκλινοὶ, ὅτι ὅλο «ἐξηγρε ὠθήσαν» καὶ ὅτι μεταξὺ αὐτῶν
οὐδεὶς «ἐπέζητει τὸν Θεόν» ἀλλ' ὅλοι «ἐξέκλιναν» καὶ
ὅλας τέτοιαις παρομοίαις προσέθε· «Γνωρίζομεν δὲ ὅτι, ὅσα
λέγει ὁ νόμος τὰ λέγει εἰς τοὺς διατελοῦντας ὑπὸ τοῦ
νόμου διὰ τὰ κλεισθῇ ἔτσι καὶ ὁ στόμα καὶ διὰ τὰ γίνῃ

23. Ἐννοεῖ τὴν ἐκκλινῶν τῶν ἔθνων ἢ ὅσοι ἐκλήθησαν διὰ τὴν
σωτηρίαν καὶ αὐτοὺς εἰς τὴν ἐκκλινῶν. Ἰσχυρὸν δὲ τὸς ἐπὶ Ἰουδαίους χριστιανούς
τὸ πρᾶγμα ἦτο ἀκρίβως ἐκκλινῶν ἐν αὐτοῖς οἱ προφῆται ὁμιλοῦντες περὶ
τῆς ἀνθρώπου καὶ ἐπιστροφῆς. ὅτι ἐπὶ τῶν, ὅς δ' ἔχουσιν ἐξ ὁποῦς λέγει, ὅτι
«ἐκκλινόμενοι» οἱ πατέρες τῶν ἀνθρώπων τὸν Κύριον καὶ πάντα τὰ ἔθνη
ἐκκλινῶν τῶν 17 καὶ ἄρ. θ' 11 καὶ 12.

24. Ὁ δὲ 17 εἰς τὸν 19ον ψαλμὸν περιγράφεται ὅτι ἡ γῆ καὶ ἡ οὐρανὸς
σπασαί τὴν ἰουδαίων. Ἡ δὲ 18, παραθέτει, εἰς τὸ θῶν κεφάλαιον τῶν
πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολῶν τὸν σῶν ἐκ τῶν φησιν αὐτοῦ διὰ τὰ ἐκκλινῶν
καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἠμαρτάνοντες καὶ ἀποκρίνεται ἐπὶ τῶν ἐκκλινῶν τῶν
πρὸς ἑαυτοὺς καὶ οἱ Ἰουδαῖοι καὶ οἱ ἔθνη, πάντες ἐκκλινόμενοι
ἐν τῇ ἐκκλινῶν τῶν 17 καὶ 18, τῶν συνέβαινεν τῶν ἐκκλινῶν

ολος ὁ κόσμος ὑπόλογος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, διότι ὅλοι ἠμάρτησαν καὶ ὑπερβαίνονται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ.²⁵

Διατί, λοιπόν, ὑψώνεις τὸν ἑαυτὸν σου, Ἰουδαίε, διὰτὶ ὑπερηφανεύεσαι; Καὶ τὸ ἰδικόν σου σπῶμα ἔχει κλεισθῇ καὶ ἡ ἰδική σου παρρησία ἔχει ἀφανεῖθῇ καὶ μαζὶ μὲ ὅλον τὸν ἄλλον κόσμον ἔγινες καὶ σὺ ὑπόδικος καὶ ὅπως οἱ ἄλλοι ἔτσι καὶ σὺ ἔχεις ἀπόλυτον ἀνάγκην τῆς δωρεάν σωτηρίας. Δὲν ἔπρεπε λοιπὸν ἐν διέθετε ἀληθινήν καὶ σταθεράν πίστιν καὶ εἶχες πολλήν παρρησίαν πρὸς τὸν Θεόν, δὲν ἔπρεπε νὰ φθονῆς, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐκείνους ποὺ ἐπρόκειτο ἐξ ἀγάπης νὰ ἐλεῶνται καὶ σώζωνται. Διότ ὁ φθόνος διὰ τὰ ἀναθὰ ὅλων, ποὺ φέρε ψυχικὴν ὀδύνην καὶ ἀγωνίαν, ἀποτελεῖ ἀπόδειξιν ἐν ἐσχάτῃ κακίᾳ, καὶ μάλιστα ὅταν ἡ εὐεργεσία αὐτῇ δὲν ἐπρόκειτο νὰ γίνεταί με ἰδικήν σου ζημίαν. Διότι ἐν ἡ σωτηρία τῶν ἄλλων κατέστρεψε τὰ ἰδικά σου ἀγαθὰ, τότε θὰ εἶχε λόγον ὁ πόθος σου καίτοι θεσπείας δι' αὐτὸν ποὺ ἔχει μᾶθῃ νὰ σέβεται καὶ νὰ ζῇ κατὰ Θεόν, ὅτε αὐτὸ ἀποτελεῖ ἀπάρκη δικαιολογίαν, ἐν ὅμως, ὅτε τιμωροῦμενοι τοῦ ἄλλου, πλεονάζουν οἱ ἡμῶν σοὶ σου, ὅτε εὐεργετοῦμενοι, ἐλαττώνονται αὐτοί, διὰ τοιοῦτον λόγον ὑποφέρεις σὺ δι' αὐτὰ, ποὺ γίνονται αἰτία νὰ σώζεται ἄλλος δωρεάν.

Ἐπρεπε λοιπὸν καθὼς εἶπα, ἂν ἦσαν μετὰ τὰς αὐτῶν, ποὺ ἔχουν εὐδοκιμήσει εἰς τὴν πίστιν, νὰ μὴ ὑποφέρῃς διὰ τὴν πρὸς τὰ ἔθνη δωρεάν παρεχομένην σωτηρίαν. Σὺ ὅμως, ἀντιθέτως, παρ' ὅλον ποὺ ἔκανα τοῦ Δεσπότης εἶσαι ὑπεύθυνος διὰ τὰς αὐτάς παραβάσεις καὶ παρ' ὅλον ποὺ καὶ σὺ ἔχεις προσκρούσει εἰς τὴν δικαιοσύνην τοῦ δυσανασχετοῦς διὰ τὰ ἀγαθὰ τῶν ἄλλων καὶ ὑπερηφανεύεσαι ὅτι μόνον ἐσὺ δικαιόσῃ νὰ μετὰ-

²⁵ Εφε. 3, 19 καὶ 28.

σχῆς τῆς θείας χάριτος, ὅ· αὐτὸ θὰ εἶσαι ὑπεύθυνος ὅχι μόνον διὰ τὸν φθόνον καὶ τὴν μισρίαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἐσχάτην παρρησιόσυνην καὶ ὅ· ὅλα τὰ ἀκληρότητα θανταιστήρια. Διότι τὴν ὑπερηφάνειαν ποὺ εἶναι ἡ ρίζα ὅλων τῶν κακῶν, τὴν ἐφύτευσες θεοειδῶς μέσα εἰς τὸν ἑαυτὸν σου. Δι' αὐτὸ καὶ κάποτε σοφὸς ἐλεγεν· Ἄρχῃ τῆς ἁμαρτίας εἶναι ἡ ὑπερηφάνεια²⁶, δηλαδή, ρίζα καὶ πηγὴ καὶ μητέρα. Ἔτσι καὶ ὁ πρωτόπλαστος ἐξέπεσεν ἀπὸ τὴν μακαρίαν ἐκείνην κατόστασιν, ἔτσι καὶ ὁ διάβολος, ποὺ τὸν ἐξηπάτησε κατεβιβάσθη ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ ὕψος τῆς ἀξίας.

Δ' αὐτὸ μόνος ὁ αἰσχροὺς ἔμαθε τὴν φύσιν αὐτῆς τῆς ἁμαρτίας καὶ ἀντιλήφθη, ὅτι εἶναι ἱκανὴ νὰ προκαλέσῃ τὴν ἐξωσιν καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν οὐρανῶν, αὐτὴν τὴν ὁδὸν ἀκριβῶς ἠκολούθησεν, ὅταν ἐσκέφθη νὰ κατεβῇ τὸν Ἀδὰμ ἀπὸ τὴν μεγάλην ἐκείνην τυμῇ. Διότι, ἀφοῦ τὸν ἐφούσκωσε μὲ τὴν ὑπόσχεσιν τῆς ἰσθείας, ἔτσι τὸν κατεκρήμνισε καὶ τὸν κατεβιβάσεν εἰς αὐτὰ τὰ θαυράτρα τοῦ Ἀδου, καθ' ὅσον τίποτε ἄλλο δὲν μᾶς ἀπαιμακρύνει τόσο πολὺ ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καὶ μᾶς περὶ διδὲ εἰς τὸ πῦρ τῆς κολάσεως, ὅσον ἡ τυραννία τῆς ὑπερηφανείας. Ὅταν αὐτὴ κυριαρχῇ μέσα μας, ὅλη ἡ ζωὴ μας γίνεταί ἀκάθαρτη εἴτε ἐπιτελῶμεν σωφροσύνην, εἴτε καρθηνίαν, εἴτε νηστειαν, εἴτε προσευχάς, εἴτε ἐλεημοσύνην, εἴτε ὁτιδήποτε ἄλλο «διότι ἀκάθαρτος εἶναι, λέγει, κάθε ὑπερήφανος ἐνώπιον τοῦ Κυρίου»²⁷. Πρέπει νὰ καταπολεμῶμεν λοιπὸν αὐτὸ τὸ φούσκωμα τῆς ψυχῆς καὶ νὰ ἀναικόμεμεν τὴν πρόδον αὐτοῦ τοῦ κακοῦ θένους ὅγκου. ἐὰν θεσπείως θέλωμεν νὰ εἴμεθα ψυχικῶς καθαροὶ καὶ νὰ ἀποφύγωμεν τὴν φοδερὰν κόλασιν, ποὺ εἶναι προωρημένη διὰ τὸν διάβολον. Καὶ ὅ· ὁ ἀλαζὼν κατ'

²⁶ Σοφ. Σαπ. 10 13.

²⁷ Ματθ. μ. 16 ὁ.

ανάγκη να πάθῃ, δη. καὶ ἐκεῖνος, ἀκούσε πού τὸ λέγει, ὁ Παῦλος «Νὰ μὴ εἶναι νεοκατηχητός, διὰ νὰ μὴ ὑπερηφανευθῇ καὶ πέσῃ εἰς «κρίμα καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου»²⁸.

Τὴ σημαίνει κρίμα, εἰς τὴν ἰδίαν, λέγει, καταδύσκειν, εἰς τὴν αὐτὴν κόλασιν. Πῶς λοιπὸν θὰ ἡμπορέσῃ νὰ ἀποφύγῃ καὶ εἰς αὐτὸ τὸ κακὸν λέγει, Ἐάν θεοβίως ἀναλογισθῇ τὴν φύσιν του, τὸ πλῆθος τῶν ἀμαρτημάτων του, τὸ μέγεθος τῶν ἐκεῖ θαλασσινηριῶν τὰ πρὸςκαίρον τῶν δδῶ πραγμάτων, πού θεωροῦνται μὲν σπουδαῖα, δὲν διαφέρουν ὅμως ἀπὸ τὰ ἀσημαντὰ χόρτα καὶ μαραινοῦνται γρηγορώτερα ἀπὸ τὰ ἀνοιξιότικα ἔνθη. Ἄν ἀνασκινῶμεν διαρκῶς μέσα μας αὐτάς τὰς σκέψεις καὶ ἂν ἐνθυμούμεθα, συνεχῶς, ὅσους ἔχουν καταρθώσῃ, τὰ μέγιστα εἰς τὴν πίστιν καὶ τὰ ἠθικὰ ἐπιτεύγματα, παρ' ὅλας τὰς ἐπιβουλὰς του, ὁ διάβολος δὲν θὰ ἡμπορέσῃ ποτὲ νὰ μᾶς ἀνατρέψῃ, ἀκόμη δὲ οὔτε νὰ μᾶς μετακινήσῃ ἀπὸ τὰς ορθὰς μας θέσεις. Ὁ δὲ Θεὸς τῶν ταπεινῶν, ὁ καλὸς καὶ ἐπιεικής, ὃς χαρίσθῃ καὶ εἰς ἡμᾶς καὶ εἰς ἑσᾶς καρδιαὺν πλήρη μετανοίας καὶ πεινῶσεως, διότι ἔτσι θὰ δυνηθῶμεν εὐκόλως νὰ ἐπιτύχωμεν καὶ τὰ ἄλλα πρὸς δόξαν τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποῦ καὶ μετὰ τοῦ ὁποῦ εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα, συγχρόνως καὶ εἰς τὸ Ἄγιον Πνεῦμα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν

ΟΜΙΛΙΑ Ι' (10)

(Ἰωάν. α', 11 - 18)

«Εἰς τὰ ἴδια ἦλθε καὶ οἱ ἴδιοι αὐτῶν οὐ παρέλασαν» (Ἰωάν. 1, 11).

α' * Ὁ Θεός, ἀγαπητέ, ὡς φιλόφροντος καὶ εὐεργέτης πού εἶναι, φροντίζει, μεγάλως καὶ ἐπινοεῖ καὶ πράττει ὅ,τι χρειάζεται, διὰ νὰ μᾶς κάμῃ νὰ λάμπωμεν ἀπὸ ἀρετὴν, ἐπιθυμῶν δὲ νὰ εὐδοκίμῶμεν πάντοτε, διὰ τῆς πειθούς καὶ τῆς εὐεργεσίας καὶ ὅχ. βίως καὶ ἀναγκαστικῶς, προσκαλεῖ καὶ προσεληκὲς κοντὰ του βίλους, τοὺς εὐκρινῶς ἐπιθυμοῦντας τοῦτο. Δι' αὐτὸ, ὅταν ἦλθεν, ἄλλοι μὲν τὸν ἐδέχθησαν, ἄλλοι ὅμως δὲν τὸν ἐδέχθησαν. Δὲν ἐπιθυμοῦν, ἄλλωστε, νὰ ἔχῃ κοντὰ του κανένα ὑπηρετὴν παρὰ τὴν θέλησίν του καὶ κατ' ἀνάγκην, ἀλλὰ τοὺς θέλει ὅλους βεληματοῦς καὶ ἐξ ἰδίας προαφρέσεως καὶ ἐφ' ὅσον ἀναγνωρίζουν καὶ δέχονται ὡς χάριν τὴν εἰς Αὐτὸν ὑποταγήν. Καὶ συμβαίνει, οἱ μὲν ἀνθρώποι, παρ' ὅλον πού χρειάζονται τὴν διακονίαν τῶν ὑπηρετῶν, νὰ τοὺς κρατοῦν καὶ παρὰ τὴν θέλησιν των μὲ τὸν νόμον τῆς ἐπ' αὐτῶν κυριότητος, ἐνῶ ὁ Θεός, παρ' ὅλον πού δὲν ἔχει ἀνάγκας καὶ δὲν χρειάζεται τίποτε ἀπὸ τὰ ἰδικὰ μας, καὶ μάλιστα παρ' ὅλον, τοῦ, ὅτι, πράττει, τὸ πράττει, πρὸς χάριν τῆς σωτηρίας μας, μᾶς κάνει κυρίους αὐτοῦ καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν ἐξα-

* Ἡ ἀγάπη, καὶ ἡ φιλοφροσύνη τοῦ Θεοῦ εἶναι τὸ θεμελιώδες ἄσπρ ἀποδίδεται ἀπὸ τὸ γεγονός, ὅτι παρ' ὅσον οἱ αἰῶνες δὲν ἐδέχθησαν τὸν Ἰῶν τοῦ Θεοῦ. ἐν τούτοις, ὁ Θεὸς διὰ τῆς μετάνοιας πρὸς ἐξέλιξιν καὶ πάλιν κοντὰ του Τρανὸν παρελθόντα ἀποκατεῖ ὁ μέγας Ἀπόστολος τῶν Ἰωάν Παύλος

ναγκάζει αυτούς, που αρνούνται να δεχθούν την κυριότητα του, ούτε χρησιμοποiei θείαν διδόντι αποθέλει. Εξ ο λαοκλήρου εις το συμφέρον μας έπειδή ή αθέλητος προσέλευσις εις αυτήν την ύπακοήν ισοδυναμεί προς την πλήρη άρνησιν αυτής. Διαιτί λοιπόν τιμωρεί, λέγει, τους άρνούμενους να υπακούουν εις Αυτόν. Διαιτί ήπειλησε και με κόλασιν εκείνους, που δεν υπακούουν εις τας εντολάς του.

Διότι, καθώς είναι. Παράνομος, φροντίζει. υπερβολικά δι' ήμεις και όταν δεν υπακούωμεν και πόλλιν δεν μας έγκοιπνείται. και όταν τον αποφεύγωμεν και όταν απομακρυνώμεθα από κοντά του. Έπειδή περιεφρονήσαμε την προηγουμένη όδον της ευεργεσίας και ήρηνθημεν να θαύσωμεν αυτήν που μας προσεφέρθη δια της παθούς και της ευεργεσίας, εισήγαγε και την άλλην όδοι την δια της κολλάσεως και των τιμωρών, που είναι μέν πικρότατη, άλλ' όμως αναγκαία, διότι, όταν περιφρονήται ή προηγουμένη, καθίσταται αναγκαία ή εισαγωγή και της δευτέρας. Διότι και τους νομοθέτας, που καθώρυσαν πολλές και σκληράς τιμωρίας κατά των παραποπτών, δεν τους αποστρεφόμεθα εξ αιτίας αυτών, μάλιστα δε και περισσώτερον τους τιμώμεν χάριν αυτών. Και διότι, ουδεμίαν άνάγκην έχοντες των ίδιων μας ό πηρεσιών, πολλάκις μάλιστα αγνοούντες τελείως τους μέλλοντας να έπιωφεληθούν και απολαύσουν την από των νόμων των ώφέλειαν και βοήθειαν, έφροντισαν δια την εύταξίαν, που πρέπει, να υπάρχει εις την ζωήν μας, με την καθιέρωσιν τιμών μέν δια τους άναρχούς, τιμωριών δε δια τους ακόλαστους, που εμπροδίζουν και καταστρέφουν την ήσυχίαν των άλλων. "Αν δε θαυμάζωμεν και αγνοώμεν αυτούς, δεν πρέπει πολύ περισσώτερον να θαυμάζωμεν και αγνοώμεν τον Θεόν χάριν αυτής της τόσοσιν μεγάλης φροντίδος του. Και διότι, είναι άπέραντος ή διαφορά της προς ήμεις Προνοίας του Θεού έναντι

τι εκείνης των νομοθετών. Και είναι πράγματι άνέκφορος και ύπερπαν πάσης υπερβολής ό πλούτος της καλωσύνης του.

Άλλά πρόσεξε' εις τὰ ίδια ήλθεν, όχι εξ αιτίας δικής του ανάγκης, διότι, καθώς είπα, τὸ θείον οὐδένος έχει ανάγκην, αλλά προς χάριν της ευεργεσίας των «ιδίων». Οι ίδιοι, όμως, Αυτού όχι μόνον έτα ως ευεργέτην, δεν τον έδέχθησαν, όταν ήλθεν εις τὰ ίδια προς σωτηρίαν των, άλλα και τον ήρήθησαν και τον άπεκρούσαν, και όχι μόνον αυτό, αλλά και άφοῦ τον άπεμάκρυναν από των άμπελώνων του', τον έφόνευσαν. Και, παρ' όλα αυτά, δεν τους άπέκλεισεν από την μετάνοισιν, άλλα τους έδωσε την εύκαιρίαν, αν ήθελαν, να καθαρσθουν απ' όλα τὰ άδικήματα που διέπραξαν, μετά από την τόσοσιν παρανομίαν, με την προς Αυτόν πίστιν και να έξισωθούν προς αυτούς, που δεν διέπραξαν τίποτε τέτοιου, μάλιστα δε και προς τους πλέον άγαπητούς του φίλους.

Και ότι δεν λέγω αυτά άπλως και ως έτυχεν ούτε χάριν ψυχολογίας, άποδεικνύουν λαμπρώς όσα συνέβησαν εις τον μακάριον Παύλον, διότι, ο Παύλος, ένφ μετά της Σαύρωσιν κατεδίωκε τον Χριστόν και έλιθοβολησε με τὰ πολλά χέρια² τον μαρτυρα Έκείνου, τον

1 Πράξ. ΙΑ' κ. 29, Β' 19

2 Διότι ο Παύλος κατά την σχετική διήγησιν των πράξεων την αναδεικνύει την άναρχίαν αυτού (Πράξ. Β' 1). δι' αὐτόν, το Σπέρμα του Νουνο-δωκε σημαίνει έπιδοκιμάζει. Εκ πρώτης όψεως α. ήσυχία σημαίνει έπιδοκίμασι, ψυχική έπιδοκίμασι ή πρόστασι του Ηρώ έρρῶθι σεν έσο. τὸ πρῶτον, ώστε ο νικητής να Σάβιτος ή ή λάβη άναρχόν ήδωκε εις την θείαν και μαρτυρίαν. Έπειτα, κατά την όψιν Χριστοσύνην, ο έρωσ δέχεται παρασιν ενήν τον Μ. Αθανάσιον, θύεται να λαμβάνει δια την Πιστιν δια έλθεσθαι τον Σπέρμα τον παλιν ής χέρια. τὸ τὸ ήλλα. δηλαδή, χέρια, αν ή βοθρολήτην. Εἴπω, ε περ έφ' όσον δεν έλκεται πάλιν έρος εις τον λιθηβολισμόν, συ ή επ' ής ήμια, ψυχική ε. τὸ τὸ. Αυτά είναι τὸ ήσυχια τον έπιδόμα. εναντιότι.

ἀπέφρονον, ἀργότερα, ἐπειδὴ μετενόησε καὶ ἀνεγνώρισε τὰ ὀυκήματα, τοῦ διέπραξεν εἰς βάρος τοῦ προηγούμενου, προσήλθεν εἰς τὸν καταδωχθέντα Χριστόν, ὁ ὅπο-
 ρος ἀμέσως τὸν συγκατέλεξε μεταξὺ τῶν φίλων, τοῦ εἶχει τὰ πρωτεῖα κοντά του, διαβεβαίωσε αὐτὸν κήρυκα καὶ διδάσκαλον ἄλλης τῆς οἰκουμένης, τὸν θλάσφημον, τὸν διώκτην, τὸν ὀβριστήν, καθὼς καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος, χαίρων ὑπερβολικὰ διὰ τὴν φλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ, διεκήρυσσεν αὐτὰ καὶ ἔχει μόνον δὲν ἐντεπτόταν, ἀλλὰ καὶ ἄλλος, ὅσα προηγούμενως ἐτόλμησε νὰ διαπράξει, ἀφού ὡς εἰς σπῆλιν εἰς τὰς ἐπιστολάς τῶν τὰ ἐχάραζε, τὰ ἐπεδεικνυε, νομίζων ὅτι εἶναι καλύπερα νὰ καταδικάζε-
 τα ἀπ' ὅλους ὁ προηγούμενος θίος του. ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ ἀνοίγεσθαι τὸ μέγεθος τῆς δωρεᾶς τοῦ Θεοῦ, παρὰ νὰ ἀποκρύψῃ τὴν ἀπέραντον καὶ ἀνέκφραστον φιλανθρω-
 πίαν τοῦ ἀρνούμενος νὰ καταδικάζῃ δημοσίως τὴν ἰδί-
 κην τοῦ πλάνην Δι. αὐτὸ ἀνω καὶ κάτω σιρέφει, τὰς δ' ὡς εἰς τὰς ἐπιβολάς, τοὺς πολέμους, τοῦ ἐπιχειροῦσε κατὰ τῆς Ἐκκλησίας, λέγων ἄλλοτε μὲν «Δὲν εἴμαι ἄλλως νὰ ὀνομαζώμαι ἀπόστολος, διότι κατεδίωξα τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ»³ ἄλλοτε δὲ «ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦλθε διὰ νὰ σώσῃ ἁμαρτωλοὺς τῶν ὅποιον πρῶτος εἶμαι ἔ-
 γω»⁴, καὶ ἄλλοτε «διότι ἤκουσατε τὴν ἄλλοτε διαγω-
 γὴν μου εἰς τὸν Ἰουδαϊσμόν, ὅτι ὑπερβολικὰ κατεδίω-
 κον τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ καὶ ἀκακοποιῶν αὐτήν»⁵.

β * Δ ὅτι, ἀνταποδίδων εἰς τὸν Χριστόν ὁ ἄ τὴν

3. Α Κορινθ. 13 9.

4. Α Τιμόθ. 1 15.

5. Γαλ. 1, 13.

* Ἡδὲ ἐρμηνεύεται ἡ φράσις «Ἐποίησα ἁμαρτίαν ἐναντὶ τοῦ Θεοῦ» καὶ σημαίνει ὅτι οὐδεὶς ὄντως τὰς ἐμὰς ἀμαρτίας τὴν ὁδοῦσαν ἐξέστησαν νὰ γινώσκω ὡς καὶ Θεὸς καὶ ἦν τὴν χάριν τοῦ ἀποστόλου ἐκλήρωσε καὶ ἔλυνε ἀγῆστον θεῖον ν

πρὸς αὐτὸν μακροθυμίαν, ἡ ὁποία ἐγένετο ἀφορμὴ νὰ τοῦ φανερωσῇ ποῖος εἶναι καὶ πῶς τὸν ἔσωσεν. ἐνῷ ἦτο ἐχθρὸς καὶ ἀντίπαλος, κηρύττει, μὲ τόσην πολλὴν παρηρη-
 σίαν τὴν μάχην, μὲ δαψνὴ ἐπολέμησεν ἐξ ἀρχῆς μὲ πᾶσαν προθυμίαν τὸν Χριστόν. Μαζὶ δὲ μὲ αὐτὸν ἐπαυξάνει καὶ τὰς καλὰς ἐλπίδας τῶν ἀπελπισμένων, καθόσον λέγει δι-
 καὶ ὁ Χριστὸς δι' αὐτὸ τὸν προσεῖλκυσε διὰ νὰ δείξῃ εἰς αὐτὸν πρῶτον ἔλπιν τὴν μακροθυμίαν του καὶ τὸν ὑπερβο-
 λικὸν πλοῦτον τῆς ἀγαθότητός του. ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ χρη-
 σιμεύσῃ ὡς ὑπόδειγμα διὰ τοὺς μέλλοντας νὰ πιστεύουσιν εἰς Αὐτὸν εἰς ζωὴν αἰώνιον. Καὶ διότι, ὅσα ἐτόλμησεν νὰ π-
 πράξουν, ἦσαν μεγαλύτερα ἀπὸ κάθε συγγνώμην, τὰ ὁ-
 ποῖα καὶ αὐτὸς ὁ Εὐαγγελιστὴς ἐφάνερωσε μὲ τὰ ἀκά-
 λουθα λόγια «Εἰς τὰ ἴδια ἦλθε καὶ οἱ ἴδιοι δὲν ἐδέχθη-
 σαν αὐτόν», Ἀπὸ τοῦ ἦλθεν Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος πληροῖ
 τὰ πάντα μὲ τὴν παρουσίαν του καὶ εἶναι πανταχοῦ πα-
 ρων, Ποῖον τόπον ἔφησε ὁ ἄ νὰ ἔλθῃ κοντά μου Ἐκεῖ-
 νος τοῦ περιυλαίνει καὶ συμκρατεῖ τὰ πάντα μὲ τὸ χέρι
 τοῦ. Δὲν ἐγκατέλειψε μὲν κανένα τόπον— πῶς ἀλλώστε,
 — ἐπραγματοποίησε δὲ τοῦτο μὲ τὴν πρὸς ἡμᾶς κατάβα-
 σιν.

Ἐπειδὴ, δηλαδὴ ἐνδοκίμενος εἰς τὸν κόσμον, δὲν ἐφάνετο ὅτι εἶναι παρῶν, διότι δὲν ἦτο ἀκόμη γνωστός, ἐφάνερωσε δὲ κατόπιν τὸν ἑαυτὸν τοῦ, καταδεχθεὶς νὰ φορέσῃ τὴν ἰδικὴν μας ἀνθρωπίνην σάρκα, ὀνομαζέει πα-
 ρουσίαν τὴν φανερώσιν αὐτὴν καὶ τὴν κατάστασιν. Εἶναι
 ἀς οἱ θουμασμοὶ τὸ γεγονός, ὅτι ὁ μαθητὴς ἔχει μόνον
 δὲν ἐντεπτεται διὰ τὴν ἀτίμωσιν τοῦ διδασκάλου, ἀλλὰ
 καὶ μὲ παρηρησίαν ἀναγράφει τὴν πρὸς αὐτὸν γενομένην

ὁ ὁ λόγος, διὸ Θεὸς ἦτο πάντοτε εἰς τὸν κόσμον ὡς ἀνθρώπος ὁμοῦ ἐφανερώθη ἐν χρόνῳ. Δὲν ἔφησε λοιπὸν κατὰ τὸν ὅτι, ὅταν αἰεὶς τὰ ἴδια ἦμεν. Ἄλλ. ἐφανερώθη ὡς ἀνθρώπος, ἐταξὶ -ὡν ἀνθρώπων

σαρκικήν ἐπιθυμίαν, οὔτε ἀπὸ ἐπιθυμίας καὶ θέλημα ἀνθρώπος, ἀλλ' ἐγεννήθησαν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ»⁹.

Αὐτὸ δὲ τοῦ ἔκαμε, διὰ νὰ καταβάλλωμεν πολλήν μετὰ ταῦτα προσπάθειαν, καὶ ἀφοῦ μάθωμεν τὸ εὐτελές καὶ ταπεινὸν τῆς προηγουμένης μας γεννήσεως πού ἐπραγματοποιήθη μὲ αἵματα καὶ κατόπιν σαρκικῆς ἐπιθυμίας— καὶ κατανοήσωμεν ἐπικρινεῶς τὸ ὑψηλὸν καὶ εὐγενές τῆς δευτέρας γεννήσεως τοῦ ἐπραγματοποιήθη μὲ τὴν Θεοῦ χάριν— νὰ σχηματίζωμεν ἐπὶ τὴν ἐμπνεύσειαν περὶ αὐτῆς τῆς γεννήσεως ἀντίληψιν καὶ ὑψηλὴν καὶ ἀξιάν τῆς δωρεᾶς Ἐκείνου, πού ἐπραγματοποίησεν αὐτὴν τὴν γεννήσιν. Διότι, ὑπάρχει φόθος, ὅχι μικρός, μήπως, ἂν κηλιδώσωμεν τὴν ὥραιαν αὐτὴν στολήν, μετὰ ταῦτα ραθυμίας καὶ τὰς ἀμαρτίας μας, διωχθώμεν διαίως ἀπὸ τὸν πνευματικὸν νυμφῶνα, κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν πέντε ἀνοήτων ἐκείνων παρθένων¹⁰, ἢ κατὰ τὸ παράδειγμα ἐκείνου, πού δὲν εἶχεν ἐνθυμία γάμου. Καὶ διότι, καὶ ἐκεῖνος ἦταν ἓνας ἀπὸ τοὺς παρακαθήμενους εἰς τὸ βασιλικὸ τραπέζι, ὃ ὅτι ἐκλήθη καὶ αὐτός— ἀλλ' ἐπειδὴ μετὰ τὴν κλήσιν καὶ τὴν ἀπάνταστον αὐτὴν τιμὴν προσέθαλε τὸν οἰκοδεσπότην, πού τὸν ἐκάλεσε, ἀκούσε ποιαν τιμωρίαν, τοῦ ἐπέβαλε, πόσον ἡλ. θεράν καὶ ἀξίαν πολλῶν θαυμάτων. Διότι, ἐνῶ προσήλθε δὲ νὰ μετάρχη εἰς τὸ λαμπρὸ αὐτὸ τραπέζι, ὅχι μόνον ἠμποδίσθη ἀπὸ τὴν πλουσίαν εὐωχίαν, ἀλλὰ καὶ, ἀφοῦ εὐρέθη ἀπὸ τὰ χέρια, ὁμοίως καὶ ἀπὸ τὰ πόδια, ὡδηγήθη εἰς τὸ σκότος τοῦ ἐξωτερικοῦ, ὃ ἀ νὰ ὑποστή τὸν αἰῶνα καὶ ἀπέραντον ὀλοφ. ρμόν καὶ τὸν φοβερόν θρυνμόν των δδόντων¹¹.

9. Ιωάν. 1:1.

10. Μτθ. 25: 1-10.

11. Παρβλ. Ματθ. 22: 1-14.

12. Ιωάν. 3: 8, 12 κ. δ.

Δὲν πρέπει λοιπὸν ἀγαπητοί, οὔτε ἡμεῖς, νὰ νομίζωμεν, ὅτι μόνη ἡ πίστις ἀρκεῖ πρὸς σωτηρίαν μας, διότι, ἂν δὲν ἐπιβεβίωμεν θείαν καθαρὸν, ἀλλὰ τοιμήσωμεν νὰ ἐλθῶμεν, ἀφοῦ φορέσωμεν ἐνδύματα ἀνάξια τῆς μακαρίας ἐκείνης κλήσεως, τίποτε δὲν ἐμποδίζει, νὰ πάθωμεν καὶ ἡμεῖς τὰ ἴδια, τὰ ὅποια ἔπαθε καὶ ὁ ταλαίπωρος ἐκεῖνος. Εἶναι ἄλλωστε παράλογον, ἐκεῖνος μὲν, ὡς Θεὸς καὶ Θεοκύριος πού εἶναι, νὰ μὴ ἐντρέπεται δι' ἀνθρώπους εὐτελεῖς καὶ ἀγύρτας καὶ τελείως ἀναξίους, ἀλλὰ ἀντιθέτως νὰ τοὺς ὀδηγῇ ἀπὸ τοὺς θρόνους εἰς αὐτὸ ἐδῶ τὸ τραπέζι. ἡμεῖς δὲ νὰ ἐπιδεικνύωμεν τάσην ἀνασθηρίαν, ὥστε ὅχι μόνον νὰ μὴ θελτιωνώμεθα ὑστερα ἀπὸ τέτοιαν τιμὴν, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν κλήσιν νὰ παραμένωμεν εἰς τὴν ἰδίαν κακίαν καὶ νὰ προσθάλλωμεν τὴν ἀπέραντον φιλανθρωπίαν Ἐκείνου, πού μᾶς ἐκάλεσε.

Διότι, δὲν μᾶς ἐκάλεσε, εἰς τὴν πνευματικὴν αὐτὴν καὶ φρικτὴν κοινωνίαν τῶν Μυστηρίων, διὰ νὰ προσερχώμεθα μὲ τὴν προηγουμένην μας κακίαν, ἀλλὰ μᾶς ἐκάλεσε διὰ νὰ ἀλλάξωμεν τὴν στολήν τῆς ψυχῆς μας, καὶ νὰ φορέσωμεν τὴν στολήν πού ἔχουν φορέσει, ὅσοι παρακαθύνται εἰς τὸ λαμπρὸ τραπέζι, τῶν βασιλικῶν ἀνακτόρων, ἀφοῦ ἀποβάλλωμεν τὴν κακίαν Ἀλλὰ δὲν ἀφελεται εἰς τὸν οἰκοδεσπότην, ὃ ὅποιος μᾶς ἐτίμησεν, ἂν δὲν θελήσωμεν νὰ συμπεριφερθῶμεν ἀξίως ἐκείνης τῆς κλήσεως, ἀλλ' εἰς ἡμᾶς, οὔτε μᾶς ἐκδιώκει. Ἐκεῖνος, ἀπὸ τὸν θαυμαστὸν χορὸν τῶν συνδοκτωμένων, ἀλλ' ἡμεῖς ἐκδιώκαμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας, διότι, ὃ μὲν οἰκοδεσπότης ἔκαμε τὸ πᾶν, ἔκαμε γάμον, παρεσκεύασε τὸ τραπέζι, ἔστειλε τοὺς ὑπηρέτας, ὃ ἀ νὰ κάμουν ἐκ μέρους τοῦ τὴν πρόσκλησιν, ἀδέχθη τοὺς προσερχομένους καὶ τοὺς ἐτίμησε μὲ ὅλην τὴν ἄλλην τιμὴν— ἐνῶ ἡμεῖς προσεβάλαμε καὶ αὐτοὶ τὸν ἴδιον καὶ τοὺς παρευρισκομένους καὶ τὸν γάμον μὲ τὰ ἀκάθαρτα ἐνδύματα—δηλαδὴ μὲ τὰς ἀκαθόρτους πράξεις δι' αὐτὸ κα διωκόμεθα δικαιολο-

σαφές καὶ σκοτεινόν, ποῖον, ἐπισης, ἀπὸ αὐτὰ φαίνεται ὅτι εἶναι ἀντίθετον, ἐνῶ δὲν εἶναι, καὶ γενικῶς ὅλα ἀφοῦ τὰ ἐξουχίστε, τοιοῦτοτρόπως ὡς προσέρχουσι εἰς τὴν ἀκρόασι. Διότι δὲν θὰ εἴναι μικρόν τὸ κέρδος ἀπὸ τὴν μελέτην αὐτὴν καὶ εἰς σὰς καὶ εἰς ἡμᾶς. Ἡμεῖς μὲν δὲν θὰ χρειασθῶμεν πολὺν κόπον, προκειμένοι νὰ κάμωμεν σαφὴ τὴν σημασίαν τῶν λεγομένων ἐφ' ὅσον ἡ διάνοιά σας θὰ ἔχη ἐκ τῶν προτέρων ἥδη ἐξοικεωθῇ μετὰ τὴν γνῶσιν τῶν εὐαγγελικῶν λόγων. Σεῖς δὲ μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν θὰ καταστήτε δευτέραι καὶ διαραττικώτεροι ὅχι μόνο εἰς τὸ νὰ ἀκούτε ἢ εἰς τὸ νὰ μάθετε, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ νὰ διδάξετε τοὺς ἄλλους.

Ἐπεὶ δὴ ὅπως φυσικὰ συμβαίνει τώρα, αἱ περισσώτεροι ἀπὸ τοὺς ἐδῶ προσερχομένους, δὲν θὰ κατορθώσουσι νὰ κερδίσουν τίποτε μεγάλο καὶ σπουδαῖον, ἐφ' ὅσον πιέζονται ἀπὸ τὴν ἀνάγκην νὰ ἀκούσων καὶ νὰ μάθων ὅλα μαζί καὶ τοὺς λόγους τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τὰς ἐπ' αὐτῶν ἐξηγήσεις μας ἀκόμη καὶ δι' ὀλίγηρον χρόνον καταναλώσωμεν πρὸς τοῦτο. Διότι, μὲ ποῖον τρόπον δύναται νὰ ὠφεληθῶν, ὅταν παρεμπιπτόντως καὶ ἐδῶ μόνον, κατὰ τὸν μικρὸν τοῦτον χρόνον ἀσχολοῦνται μὲ τὰ λεγόμενα, Ἐάν δὲ μερικοὶ προβάλλουν ὡς αἰτίαν ἔργα καὶ φροντίδας καὶ μεγάλην ἀπασχόλησιν εἰς τὰς πολιτικὰς καὶ ἰδιωτικὰς ὑποθέσεις, πρῶτον μὲν αὐτὸ τοῦτο ἀκριβῶς δὲν εἶναι μικρὸν παράπτωμα τοῦ νὰ περικυκλῶνται ἀπὸ τὸσον μεγάλο πλῆθος ὑποθέσεων καὶ τὸσον στερεὰ καὶ διὰ πάντας νὰ προσηλωκῶνται εἰς τὰς θεοτικὰς μερίμνας, ὥστε νὰ μὴ κατορθώων νὰ εὕρσκων οὐτε μικρὸν χρόνον διὰ νὰ ἀσχολοῦνται καὶ μελετοῦν ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα κυρίως καὶ πρωτίστως εἶναι τὰ μέγιστα ἀναγκαῖα. Ἐπειτα δὲ, ὅλα αὐτὰ εἶναι προσήματα καὶ προφάσεις, θὰ κατηγορήσων καὶ ἐλέγξων αὐτοὺς καὶ αἱ συναναστροφῆς μὲ τοὺς φίλους καὶ αἱ χρονοτριβαὶ εἰς τὰ θέατρα καὶ τὰ συνεδρία, τὰ ὁποῖα θεωρεῖται

πραγματοποιεῖν πρὸς χάριν τῶν ἱπτικῶν ἀγώνων εἰς τοὺς ὁποίους πολὺ συχνὰ ἀφιέρωσαν ὀλοκλήρους ἡμέρας καὶ φίλους συναναστροφῶν ἐπὶ πολὺ, καὶ ποτὲ ἐν τούτοις δὲν κατηγορήσε κανεὶς αὐτοὺς διὰ τὴν ἀπασχόλησιν των εἰς αὐτὰ τὰ πράγματα.

Ἐπειτα εἰς μὲν τὰ εὐτελῆ καὶ ἀνάξια λόγου πράγματα ἡμπορεῖτε χωρὶς καμμίαν πρόφασιν παντοῦ νὰ ἀφιερῶντε χρόνον πολὺν ἐάν δὲ πρέπει νὰ ἀφοσιώνησθε εἰς τὰ πράγματα τοῦ Θεοῦ, αὐτὰ σὰς φαίνονται τόσον περισσότερον ἐξ ὅλων περιττὰ καὶ ἀνάξια, ὥστε νὰ νομίζετε ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀφιερῶντε οὔτε ὀλίγον χρόνον πρὸς χάριν των καὶ πῶς εἶναι, ἀξιὸν καὶ πρέπει, συμπεριφερόμενο κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, νὰ ἀνασπένετε, ἢ νὰ ἀντικρύζετε αὐτὸν τὸν ἥλιον, Ἀλλὰ ὑπάρχει καὶ ἄλλη πρόφασις, διὰ τοὺς τόσους ἀκηραίους, περισσώτερον παράλογους, τοῦ ὅτι, δηλαδὴ, δὲν ἔχουν ἀποκτήσει, θιβάλα, οὔτε ἔχουν θιβάλα καὶ ὅσον ἀφορᾷ μὲν εἰς τοὺς πλουσίους ἐν σχέσει μὲ τὴν παράλογον αὐτὴν πρόφασιν, μὲ νεώτεροι ἀπαντῶμεν εἰς αὐτήν. Ἐπεὶ δὲ νὰ νομίζω ὅτι πολλοὶ ἀπὸ τοὺς πτωχοτέρους κόμουν κατὰσχῶν αὐτῆς τῆς προφάσεως συνεχῶς θὰ ἤθελα τοῦτο νὰ τοὺς ἐρωτήσω εὐχαριστικῶς, ἐάν, δηλαδὴ, παρ' ὅλην τὴν ἀνεχεῖαν τοὺς, δὲν ἔχουν ὅλα πληρῆ καὶ ἀκέραια τὰ ἐργαλεῖα τῆς τέχνης, τῆς ὁποίας ὁ καθένας εἶναι δημιουργός.

Πῶς λοιπὸν δὲν εἶναι παράλογον ἐκεῖ μὲν νὰ μὴ προβάλλετε τὴν πτωχείαν ὡς αἰτίαν ἀντιθέτως μάλιστα νὰ πράττετε τὰ πάντα διὰ νὰ μὴ ὑπάρχη κανένα ἀπὸ ποιουθενὰ ἐμποδίου, προκειμένου ἀπολύτως νὰ ἀσκήτε τὴν τέχνην σας, ἐδῶ δὲ νὰ θρηνητε διὰ τὴν ἀπασχόλησιν καὶ τὴν πτωχείαν, καθ' ἣν σπινθὴν πρόκειται νὰ καρπωθῆτε τὴν μεγάλην ὠφέλειαν, Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν περιπτώσιν, κατὰ τὴν ὁποίαν πράγματι ὑπάρχουν μερικοὶ τόσον πτωχοὶ ὥστε νὰ μὴ ἔχουν θιβάλα εἶναι δυνατὸν ἀπὸ τὴν ἐδῶ συνεχῇ ἀνάγκῃ των θεῶν Γραφῶν, νὰ μὴ ἀγνο-

οὐν τίποτε ἀπὸ τὰ εἰς αὐτὰς περιεχόμενα. Ἐν πάλιν τοῦτο σὺς φαίνεται δίδυναντον ἐλλόγως σὺς φαίνεται δίδυναντον, διότι πολλοὶ προσέρχονται ἐδῶ, διὰ νὰ ἀκούσων τὰ λεγόμενα, ὅχι μὲ πολλὴν προθυμίαν. Ἐπει, ὁμοῦ ἀφοσιωθὼν εἰς τὸ ἔργον αὐτὸ ἐπ' ὀλίγον μόνον, φεύγου κατὰ πιν ἁμέσως καὶ ἐπιστρέφου εἰς τὰς οἰκίας των. Ἐάν δὲ μερικοὶ καὶ παραμένουν δὲν δάκνεται καθόλου καλῶτερα ἀπὸ αὐτοῦ, που ἀνεχώρησαν, διότι εἶναι μᾶζ' μας ἐδῶ μόνον μὲ τὸ σῶμα των.

Ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ σὺς στενοχωρήσωμεν περισσότερον μὲ τὰς κατηγορίας καὶ κατανοήσωμεν δλοὺ τὸν χρόνον μας μὲ τὰς παρατηρήσεις, ὅς ἐλθωμεν καὶ εἰς τοὺς λόγους τοῦ Εὐαγγελίου. Εἶναι λοιπὸν καιρὸς νὰ στρέψωμεν τὸν λόγον μας εἰς τὰ προκείμενα. Ἀλλ' ἀφοσιωθῆτε τωρὰ εἰς τὴν ὁρμήν, ὥστε τίποτε ἀπὸ τὰ λεγόμενα νὰ μὴ σὺς διαφύγῃ. Ἐκεῖ ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο, φησί, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν. Ἐπειδὴ εἶπεν ὅτι ἐκεῖνο, οἱ ὁποῖοι τὸν ἐδέχθησαν «ἐγεννήθησαν»¹ ἀπὸ τὸν Θεόν, καὶ ἔχουν γινε τέκνα Θεοῦ δι' αὐτὸ ἀναφέρει, τῆς ἀνεκφράστου αὐτῆς τιμῆς τὴν αἰτίαν καὶ τὴν ὑπόθεσιν. Εἶναι δὲ ἡ αἰτία αὕτη, τὸ ὅτι ὁ Λόγος ἔγινε σὰρξ (ἐσαρκώθη ἐν τῇ ὁμορφίᾳ) καὶ τὸ ὅτι ὁ Δεσπότης κατεδέχθη νὰ λάβῃ τὴν μορφήν τοῦ δούλου. Ὅτι ἐγένετο Υἱὸς ἀνθρώπου, ἐνῶ εἶναι γνήσιος Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ κάμῃ τοὺς υἱοὺς των ἀνθρώπων τέκνα τοῦ Θεοῦ. Ὅτι τὸ ὑψηλὸν ἐρχόμενον εἰς ἐπαφὴν πρὸς τὰ ταπεινόν, αὐτὸ μὲν ὡς πρὸς τὴν δόξαν του δὲν μειώνεται, καθόλου ἐκεῖνο δὲ (τὸ ταπεινόν) ἐμικμώνει ἀπὸ τὴν πολλὴν ταπεινότητα. Πρῶγμα τὸ ὅτι οὐ ἀκριβῶς καὶ ἐπὶ τοῦ ἁρστού ἔχει γινε, διότι καὶ τὴν ἰδικὴν του φύσιν καθόλου δὲν ἐμειώσεν, ἐξ αἰτίας τῆς καταδόσεως αὐτῆς, καὶ ἡμᾶς, τοὺς δια παντὸς κατημέ-

1. Ἰωάν. 1. 14.

2. Ἰωάν. 1. 18.

νοὺς εἰς τὴν ἀδοξίαν καὶ τὸ σκότος, ἐκείθιθεν εἰς δόξαν ἀνεκφράστον. Ἐπὶ καὶ κόποιος βασιλεὺς, ὁ ὁποῖος συναναστρέφεται μὲ πολλὴν εὐχαρίστησιν καὶ ἀγάπην πτωχὸν ἄνθρωπον τὸν ἑαυτοῦ, τοῦ μὲν καθόλου δὲν ἐντρέπεται, ἐκείνον δὲ τὸν κατέστησεν εἰς δλοὺς ἔνδοξον καὶ θαυμαστόν. Εἰάν δὲ ἐπὶ τῆς ἀλλοτρίας ἀξίας τῶν ἀνθρώπων, τὸν ἐνδοξότερον δὲν ἐβλάψε καθόλου ἡ ἐπικονομία του μὲ τὸν ἀδοξότερον, πολὺ περισσότερον ἐπὶ τῆς ἀφθόρου καὶ μακαρίας ἐκείνης οὐσίας, ἡ ὁποία δὲν ἔχει μὲν τίποτε τὸ ἀλλότριον καὶ προστεθεμένον, οὔτε καὶ τὸ ὅτι οἶον γίνεται καὶ ἀπογίνεται, ἔχει δὲ ὅλα τὰ ἀγαθὰ αἰωνίως ἀμετακίνητα, σταθερά καὶ ἀμετάβλητα. Ὡστε, ὅταν ἀκούσῃς, ὅτι «ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο», νὰ μὴ θαυμάσῃς, οὔτε νὰ τὰ χάσῃς. Διότι οὔτε ἡ οὐσία μετεβλήθη καὶ ἐξέπεσε εἰς σάρκα — διότι αὐτὸ εἶναι πραγματικὸ ἀσέδες καὶ νὰ τὸ σκεφθῇ κανεὶς — ἀλλὰ παραμένουσα ἐκεῖνο, τὸ ὅτι οἶον εἶναι, ἀνέλαθε ποιουτοτρόπως τὴν μορφήν τοῦ δούλου.

Θ * Εἰς αἰτίας τίνος λοιπὸν ἔχει κάμει χρῆσιν τοῦ ρήματος ἐγένετο. Διὰ νὰ κλείσῃ τὰ στόματα τῶν αἰρετικῶν. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ὑπάρχουν οἱ ὑποστηρίζοντες, ὅτι ὅλα ἀνεξαφράτως τὰ σχετικά μὲ τὴν θεῖαν οἰκονομίαν εἶναι φαντασία καὶ ὑπακρίσια καὶ ὑπόνοια, διὰ νὰ ἀναίρῃς ἐξ ἀρχῆς πελεῖως τὴν βλασφημίαν των. Ἐπειδὴ τὸ ρῆμα ἐγένετο ὅχι ἐπειδὴ θέλει νὰ ἐκφράσῃ μεταβολὴν οὐσίας, ὅχι, ἀλλὰ διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ἀνέλαθε πραγματικὴν σάρκα.² Διότι ὅπως ἀκριβῶς, ἦσαν λέγει «ὁ Χριστὸς ἐξή-

¹ Ἡ ὁμορφία ἐμεικνόμεναι ἡ φράσις «ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν» καὶ πρὸς τὴν θεῖαν οὐσίαν ὁ Λόγος, ὅς ἐνανθρωπώσας καὶ ταπεινός, ἦτο ὁμοῦς οὐ νὰ ὑποστήσῃ αἰσθητὴν ὡς ἐπὶ τὰς ἀποδείξεις, οὐτὸς οἶον ἐν τῷ ἐκείνῳ, ἀλλὰ ἐν τῷ ἐκείνῳ τῇ ἐκείνῃ, ὅτι ὁμοῦς τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν ἐνδοξάν, καὶ τὸν ὁμοῦς ἐξ αὐτῆς διὰ τὴν ἐνδοξάν, καὶ τὸν ὁμοῦς ἐξ αὐτῆς διὰ τὴν ἐνδοξάν.

² Ἡ ἐνανθρωπώσας ἀκριβῶς καὶ ὅχι φανταστικῶς. Πολεμεῖται ἐξ αὐτοῦ ὁ ἀποστόλος, ὅ ὁποῖος ἡμεῖς τὸ πραγματικόν καὶ αἰσθητὸν, ὅ ἐκφράσῃς, φράσις αἰ τριτοῦ.

γόρασαν ἡμᾶς ἐκ τῆς κατάρτας τοῦ νόμου, γενόμενος κατάρτα ὑπὲρ ἡμῶν⁴· δὲν ἰσχυρίζεται αὐτό, ὅτι, δηλαδή, ἡ οὐσία Αὐτοῦ, ἀφοῦ ἔχασε τὴν ἰδυκὴν τῆς θεῆς φύσιν, ἔλαβε τὴν οὐσίαν τῆς κατάρτας. Διότι αὐτὸ οὔτε οἱ δοξίμονες θὰ ἠμποροῦσαν νὰ ἐννοήσουν· οὔτε οἱ τελείως ἀνόητοι, καὶ ἐστερημένοι ἐκ φύσεως τῶν φρενῶν των. Τόσην μεγάλην ἔχει, μαζί μὲ τὴν ἀσπείραν καὶ τὴν διανοητικὴν παράκρουσιν· δὲν ἐννοεῖ λοιπὸν αὐτό, ἀλλ' ὅτι, ἀφοῦ ἐδέχθη τὴν θαυνοῦσαν ἡμᾶς, κατάρταν, δὲν ἀφῆκε, πλεόν νὰ εἰμεθα καταραμένοι. Ἔτσι λοιπὸν καὶ ἐδῶ, ὅταν λέγῃ ὅτι Ἐκεῖνος ἔγινε σὰρξ, δὲν ἐννοεῖ ὅτι μετέβαλε τὴν οὐσίαν εἰς σὰρκα, ἀλλ' ὅτι ἀνέλαβεν αὐτήν, ἐνῶ ἐκεῖνη, ἡ οὐσία, παρέμεινεν ἀνεπαφός.

Εἰς πάλιν ἰσχυρίζονται, ὅτι δύνανται τὰ πάντα, ἐφ' ὅσον εἶναι Θεός, κατὰ συνέπειαν ἡδύνατο νὰ μεταβληθῇ καὶ εἰς σάρκα, θὰ ἀπαντήσωμεν εἰς αὐτοὺς κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον· πρῶτον, ὁ Θεὸς δύνανται τὰ πάντα, μέχρι τοῦ σημείου Θεὸς ὢν νὰ παραμῇ Θεός, ἀμετάβλητος. Ἐὰν δὲ ἐδέχθη μεταβολὴ καὶ μάλιστα μεταβολὴν πρὸς τὸ χειρότερον, πῶς θὰ εἶναι Θεός, διότι τὸ μεταβάλλεσθαι εἶναι, ζῆνον πρὸς τὴν ἀφθονίαν ἐκείνην φύσιν. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Προφήτης ἔλεγε· «Πάντες ὡς ἰμάτ' οὐ θὰ παλαιωθοῦν καὶ ὡς ἐπαναφόριον θὰ περιτυλιγῇς αὐτούς καὶ θὰ ἀλλοιωθῶν. Σὺ ὅμως εἶσαι ὁ αὐτὸς καὶ τὰ ἔτη σου δὲν θὰ ἐκλείβουν»⁵. Ἀνωτέρα λοιπὸν καὶ ἐκτός πάσης μεταβολῆς εἶναι ἡ οὐσία ἐκείνη. Ἀλλ' ὡστε, αὕτε ὑπάρχει τίποτε καλλίτερον καὶ τελειότερον Αὐτοῦ, εἰς τὸν τρόπον ὥστε ἀφοῦ ἀναπτύχθῃ καὶ προσδεύσῃ, νὰ φθάσῃ ἐκεῖνο. Διὰ τὸ ὅμως λέγω καλλίτερον, τίποτε ἴσον οὔτε σχετικῶς μικρότερον. Κατὰ συνέπειαν ἀπομένει ἡ πρὸς τὸ χειρότερον μεταβολὴ Αὐτοῦ. Ἐὰν φυσικὰ ὅποτε

⁴ Γαλ. 3, 13.

⁵ Ψαλ. 101, 27 καὶ 28.

θῇ ὅτι ὀπόμετο εἰς μεταβολὴν. Αὐτὸ ὅμως δὲν θὰ εἶναι Θεός, Ἄλλ' ἡ φοβερὰ αὕτη βλασφημία εἶθε νὰ στραφῇ καὶ νὰ ἐπιπέσῃ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἰσχυρίζονται αὐτά. Ὅτι δὲ τὸ «ἐγένετο» ἔχει λεχθῇ μόνον διὰ τοῦτο, διὰ νὰ μὴ ὑποκρισθῇς φαντασίαν, κύτταζε πῶς διὰ τῶν ἐν συνεχείᾳ λεγομένων διασαφηνίζει τὴν φράσιν καὶ ἀνατρέπει τὴν ποιηρὴν ὑπόθεσιν.

Διότι, πρόσκει ἐκεῖνο τὸ ὅποιον προσέθεσε «Καὶ ἐσκηνώσεν ἐν ἡμῖν», τὸ ὅποιον σημαίνει «Τίποτε τὸ παράλογον νὰ μὴ ὑποκρισθῇς ἀπὸ τοῦ ῥήματος «ἐγένετο», διότι δὲν ὠμίλησα περὶ μεταβολῆς τῆς ἀμεταβλήτου καὶ ἀτρέπτου ἐκείνης φύσεως, ἀλλὰ περὶ κατασκηνώσεως καὶ κατοικήσεως». Ἡ δὲ κατασκηνώσις δὲν δύναται νὰ εἶναι τὸ ἴδιον μὲ τὴν σκηνήν, ἀλλὰ διαφορετικὴν. Διότι, ἄλλο ἐντός ἄλλου κατασκηνοῦν. Ἐπεὶ δὲ διαφορετικὰ δὲν θὰ ἠμποροῦσε νὰ γίνῃ κατασκηνώσις, τίποτε φυσικὰ δὲν κατοικεῖ εἰς τὸν ἑαυτὸν του. Ἐπεὶ δὲ ἄλλο, ὡς πρὸς τὴν οὐσίαν, διότι διὰ τῆς ἐνωσεως καὶ τῆς συναφείας εἶναι εἶναι ὁ Θεὸς Λόγος καὶ ἡ σὰρξ, ὅχι, διότι ἔγινε σύγχυσις, οὔτε διότι ἐπῆλθεν ἀφανισμὸς τῶν οὐσιῶν, ἀλλὰ διότι ἐπετευχθῇ κάποια ἐνωσις ἀρρητος καὶ ἀνεκφράστου. Αὐτὸ δὲ τὸ ὑπερφυσικὸν θαῦμα, μὲ ποῖον τρόπον ἔγινε μὴ τὸ ἐρευνᾷς. Διότι, ἔγινε μὲ τρόπον ποῦ Ἐκεῖνος μόνον γνωρίζε.

Ποῖα λοιπὸν εἶναι ἡ σκηνή, τὴν ὅποιαν κατώκησε, Ἄκουσε τὸν Προφήτην, ὁ ὁποῖος λέγει· «Θὰ ἀναστήσω τὴν σκηνὴν τοῦ Δαβὶδ, ποῦ ἔχει πέσει»⁶. Διότι πρῶτον, εἶχε καταπέσει, εἶχε καταπέσει σάν πτώμα ἀθεράπευτον ἢ ἰδική μας φύσις καὶ εἶχε ἀνάγκην τῆς χειρὸς Ἐκείνης τῆς μόνης κραταῆς. Οὔτε θεοειῶς ἦτον δυνατόν κατ' ἄλλον τρόπον νὰ σηκώσῃ, νὰ ἀναστήσῃ αὐτήν, χωρὶς νὰ ἀπλώσῃ τὸ χερὶ τοῦ Αὐτοῦ, ὁ ὁποῖος κατ' ἀρχὴν

⁶ Ἀμὶκ. 9, 11.

ἐπλάσεν αὐτήν καὶ ἔθηκεν διὰ παντός τὴν σφραγίδα του, μετὰ τὴν δι' ὕδατος καὶ Πνεύματος ἀναγέννησιν. Καὶ προσέειπε τὸ φοικτὸν καὶ ἀπόρητον τοῦ μυστηρίου. Συνεχῶς κατοικεῖ τὴν σκηνήν. Διότι ἐνεδύθη τὴν ἰδικὴν μας σάρκα, ὅχι, μετὰ τὸν σκοπὸν νὰ τὴν ἀφήσῃ πάλιν. Ἄλλα μετὰ σκοπὸν νὰ ἔχη αὐτὴν μαζὶ του συνεχῶς. Διότι, ἐὰν δὲν συνέβαινε αὐτό, δὲν θα ἔκρινεν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ θρόνου τοῦ βασιλικοῦ. Καὶ δὲν θα τὸν προσκυνούσεν, ἐνῶ ἐφόρει αὐτήν, ὁλόκληρος ἡ αἰὼν στρατιά τῶν Ἀγγέλων, Ἀρχαγγέλων, Θρόνων, Κυριοτήτων Ἀρχῶν, Ἐξουσιῶν.

Ποῖος λόγος, ποῖα δίδασκα τὴν τόσο μεγάλην τιμὴν, ἡ ὁποία ἐγένετο εἰς τὸ ἰδικόν μας γένος, τὴν πραγματικῶς ὑπερφυσικὴν καὶ φοικτὴν, θὰ ἡμωρέσῃ νὰ παρῇ στήσι, Ποῖος ἄγγελος Ποῖος ἀρχάγγελος, Κατανοεῖς πούθενά, ὅτε ἐξ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι εὕρισκονται εἰς τὴν γῆν. Διότι τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ εἶναι τέτοια καὶ αἱ εὐεργεσίαι Αὐτοῦ τόσο μεγάλα καὶ ὑπερφυσικοὶ, ὥστε ἡ ἀκριθὴς ἐξιστόρησις αὐτῶν νὰ ὑπερβαίῃ ὅχι μόνον τὴν ἀνθρώπινην γλῶσσαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀγγελικὴν δύναμιν. Δι' αὐτὸ καὶ ἡμεῖς θὰ κλεισώμεν μετὰ σιωπὴν τὸν λόγον, ἀφοῦ προηγουμένως σὰς συμβουλευόμεθα τόσο μόνον, νὰ ἀνταποκριθῶμεν εἰς τὸν τόσο μεγάλον εὐεργέτην μας μετὰ ἀνταποδόσεις, αἱ ὅποια πάλιν εἰς ἡμᾶς θὰ ἐπιφέρουν ὅλον τὸ κέρδος. Εἶναι δὲ αὐτοὶ ἡ ἐπιμέλεια καὶ ἀκριθὴς φροντίς τῆς ἰδικῆς μας ψυχῆς. Καὶ διότι καὶ αὐτὸ εἶναι ἔργον τῆς φιλοφροσύνης. Ἐκεῖνοι, τὸ ὅτι δηλαδὴ, ἐνῶ Ἐκεῖνος δὲν ἔχει τὴν ἀνάγκην κανενὸς πράγματος ἐκ τῶν ἰδικῶν μας, νὰ λέγῃ ὅτι φέρομεν τὰς δωρεὰς εἰς Ἐκεῖνον, ὅταν ἡμεῖς μετὰ προσοχῆς ἐπιμελούμεθα τῆς ἰδικῆς μας ψυχῆς. Δι' αὐτὸ εἶναι ἐνδεῆς ἐσχάτης παραφροσύνης καὶ ἀξέον ἀπειραν τιμῶν τὸ ὅτι ἐνῶ ἔχομεν ἀπολαύσει τόσο μετὰ γαλῆς τιμῆς, δὲν προσεφέραμεν ὅσα ἡμπορούσαμε καὶ ἐξ ηρεμίας ἀπὸ ἡμᾶς. Καὶ μάλιστα, καθ' ἣν σιγὴν ἐξ αὐ-

τῶν πάλιν εἰς ἡμᾶς περιέρχεται ἡ ὠφέλεια καὶ ἀπερραγισθὰ ὑπάρχουν εἰς ἡμᾶς ἐξ αἰτίας τῶν δωρεῶν Ἐκεῖνου.

Δ' ὅλα αὐτὰ, λοιπὸν, ὡς ἀναπέμψωμεν δοξαλογῶν εἰς τὸν φιλοφρόντον Θεόν, ὅχι, μόνον μετὰ λόγους, ἀλλὰ πολὺ περισσότερον μετὰ πράξεις, προκειμένου νὰ ἀπολαύσωμεν καὶ τὰ αἰώνια πνευματικὰ ἀγαθὰ. Τὰ ὅποια εἴθε ὅλοι ἡμεῖς νὰ ἀπολαύσωμεν μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλοφροσύνην τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ μετὰ τοῦ ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα, συγχρόνως καὶ εἰς τὸ Ἅγ. Πνεῦμα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΙΒ (12)
(Ίωάν. α', 14)

«Καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς Μονογενοῦς παρὰ Πατρός· πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας». (Ίωάν. 1,14)

α* Ὡς περισσότερον τοῦ πρέποντος ὑπῆρξαμε προηγουμένως δυσάρεστοι καὶ φορτικοί. Εἶνα γεγονός, ὅτι ἐχρησιμοποιήσαμεν ὀξύτερον καὶ ἀσχηρότερον λόγον καὶ ἀπευθυναίμε μακρὰν κατηγορίαν ἐναντίον τῆς ἀκνηρίας τῶν πολλῶν. Ἀλλ' ἐὰν ὁ ἀποκλειστικός μας σκοπὸς ἦταν νὰ σὰς στενοχωρήσωμε δικαιολογημένα ὁ καθένας θὰ ἔλπιετο. Δὲν ἦτο ὁμοῦς αὐτὴ ἡ πρόθεσίς μας, ἀλλ' ὅλη, νὰ ὑπηρετήσωμε τὸ πραγματικὸν σας συμφέρον. Δ' αὐτὸ καὶ παρεβλήσαμεν τὴν ὁρατότητα εἰς τοὺς λόγους. Κατὰ συνέπειαν καὶ ἐν ἀπόμῃ δὲν θέλετε νὰ δεχθῆτε τὴν προθυμίαν καὶ τὴν προσοητικότητα μας. ἂν εἴσατε δίκαιο, θὰ ἀναγνωρίσετε τὴν πραγματικῶς μεγάλῃν ἀγάπην μας. Ἐξ αἰτίας τῆς ὁπίας ἐχρησιμοποιήσαμε τόσον αὐστηρὸν λόγον καὶ θὰ μὰς συγχωρήσετε. Καὶ διότι φοβοῦ μεθα ἐπὶ πλέον ὑπερβολικά, μήπως αἱ μελλοντικαὶ σας εὐθύναι γίνουιν θαρύτερα. Τοῦτο δὲ θὰ συμβῇ, ἂν ἀδιαφορήσατε καὶ δὲν θελήσατε νὰ δείξετε, σχετικὰ μὲ τὴν

* Πολλοὶ ἐβροχάντο ἐν τῇ τῇ, ἀπὸ τὸν Πανόρατον θεόν, οὐδαί, ὁμοῦς ἐβροχάντο καὶ ἐτίθητο ὡς ὁ Πῶς ἄστος. Ἀὐτο εἶνα, τὸ νόημα τῆς φράσεως «δόξαν ὡς Μονογενοῦς παρὰ Πατρός» καὶ τὸ περιεχόμενον τῆς πρώτης παραγράφου. Εἰς τὴν δευτέραν παραγραφοὺ ἀναπτύσσεται ὁ τρόπος, κατὰ τὸν ὁποῖον ἐβροχάντο ὁ Πῶς τοῦ Θεοῦ, εἰς δὲ τὴν τρίτην συνεκτείνεται εἰς τοὺς ἀκούοντες, ὅπως προτιγγουν διὰ νὰ καταστήσουν τοὺς ἐαυτοὺς τῶν ἀξίως τῆς μελλούσης δόξης τοῦ Χριστοῦ.

ἀνθρώποι τῶν θεῶν λόγων, τὴν αὐτὴν μὲ ἡμᾶς προθυμῶν καὶ προσπόθειαν.

Αὐτὸς εἶνα ὁ λόγος, τοῦ μὲς ἀναγκάζει συνεχῶς νὰ διεγείρωμεν καὶ ἀφυπνίζωμεν τὸ ἐνδιαφέρον σας, ὥστε τίποτε ἀπὸ τὰ ἐδῶ λεγόμενα νὰ μὴ σὰς διαφύγῃ. Διότι μόνον κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ καταστή δυνατὸν μὲ πολλὴν παρησίαν καὶ κατὰ τὴν παρούσαν ζωὴν νὰ ζήτε καὶ κατὰ τὴν μελλούσαν ἐκείνην ἡμέραν τῆς κρίσεως νὰ ἐμφανισθῆτε ἐνώπιον τοῦ θήματος τοῦ Χριστοῦ. Ἐπεὶ δὲ λοιπὸν ἀρκετὰ προηγουμένως σὰς κατηγορήσαμε καὶ σὰς συμβουλευσαμεν, ὅς προχωρήσωμεν σήμερον εὐθὺς ἐς ἀρχῆς εἰς αὐτοὺς τοὺς λόγους.

Καὶ εἶδαμε τὴν δόξαν αὐτοῦ, λέγει, δόξαν ὡς Μονογενοῦς παρὰ τοῦ Πατρός. Ἀφοῦ εἶπευ, ὅτι ἔχομεν γίνει τέκνα Θεοῦ καὶ ἀφοῦ ἐφανέρωσαν ὅτι τοῦτο δὲν καταρθεῖ μὲ κανένα ἄλλον τρόπον, παρὰ μόνον μὲ τὴν ἐνσάρκωσιν καὶ ἐνανθρώπησιν τοῦ Λόγου, μὰς ἀναφέρει πάλιν καὶ ἄλλο ἐπὶ πλέον κέρδος, τοῦ προηλθεῖν ἐξ αὐτοῦ τοῦτοῦ τοῦ γεγονότος. Ποῦν δὲ εἶνα τοῦτο, τὸ ἀκόλουθον. «Εἶδαμε τὴν δόξαν αὐτοῦ δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ τοῦ Πατρός». Δὲν θὰ ἡμκορούσαμε δὲ νὰ ἐλέπαμε, ἂν δὲν ἐφανερώνετο ἐνώπιόν μας μὲ τὸ οἰκεῖον σὲ μὰς ἀνθρώπων σῶμα. Εἶνα ὅλαςτε γνωστὸν ἐκεῖνον, τοῦ συνέθῃ μὲ τὸν Μωυσῆν. Κατὰ τὴν παλαιὰν ἐκεῖνην ἐποχὴν ὁ μεγάλος ἐκεῖνος Προφῆτης, ὁ Μωυσῆς, παρ' ὅλον πού μετὰ τῆς αὐτῆς μὲ ἡμᾶς φύσεως, ἐχρεώσθη καὶ κόλυμνα ὁ δίκαιος ἐκεῖνος ἀνὴρ, διὰ νὰ δείξῃ τὸ δοξασθῆν μόνον προσώπων του εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἐπειδὴ αὐτοὶ δὲν ἡμκόρεσαν νὰ ὑπομείνουν νὰ ἀντ κρῶσιν τοῦτο. Τὸ καὶ λυμμά δὲ τοῦτο ἐχρησιμοποιήθη, προκειμένου νὰ σκ ἄσῃ κάπως τὴν λαμπρότητα τῆς δόξης καὶ νὰ δείξῃ τὸ πρόσωπον τοῦ Προφήτου αὐτοῦ ἡμερον καὶ εὐχάριστον¹.

1. Τὸ Νολέως (ΚΕΦ 24, 28 κ. ε.).

ραστήσουν ἐπαίτως με τὸν λόγον ὅλην τὴν λαμπρότητα, λέγουν συμπληρώνοντες ὅλα αὐτὰ καὶ τούτο· Τί χρειάζονται ὅμως τὰ πολλὰ λόγια; Μὲ μίαν λέξιν «ὡς θασιλεύς», Μὲ τὴν λέξιν «ὡς» δὲν θέλουν νὰ δείξουν, ὅτι ἐκείνος περὶ τοῦ ὁποίου ὁμιλοῦν εἶναι ὁμοίος μεθ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὅτι ὁ ἴδιος ὁ θασιλεύς εἶναι γνήσιος, πραγματικός. Καθ' ὅμοιον λοιπὸν πρόπον καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ἐκεῖ θέσκει τὴν λέξιν «ὡς» ἐπειδὴ θέλει νὰ παραστήσῃ τὸ ἀσυνήθιστον τῆς δόξης καὶ τῆν ἀσύγκριτον ὑπεροχὴν. Διότι ὅλοι ἀπεξαιρέτως οἱ ὄλλοι καὶ οἱ ἄγγελοι καὶ οἱ ἀρχαὶ γὰρ καὶ οἱ προφῆται ἐπραττον τὰ πάντα ἀφοῦ διετάσσοντο, ἐνῷ Αὐτός (ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ) ἐπραττε τὰ πάντα με ἐξουσίαν ἀρμόζουσαν εἰς Θεοκράτεια καὶ Θεοπότην. Πράγμα τὸ ὁποῖον θεοειδώς ἐθαυμάζαν καὶ οἱ ὄχλοι, διότι τοὺς ἐδίδασκε με ἐξουσίαν⁶.

8 Παρουσιάσθησαν μὲν λοιπὸν πράγματα τὸ ὁποῖον ἔχω εἶπει καὶ ἄγγελοι ἐπὶ τῆς γῆς μετὰ πολλὴν δόξαν, ὅπως λόγου χάριν εἰς τὸν Δανιὴλ, εἰς τὸν Μωϋσῆ, Ἄλλ' ἐφάνησαν ὡς δοῦλοι καὶ ἔχοντες θεοπότην καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐπραττον, ὅλα ὅσα ἐπραττον Αὐτὸς ὅμως ἐπραττε τὰ πάντα ὡς Διεσπότης καὶ Κυρίαρχος ὧν καὶ ὅλα αὐτὰ παρ' ὧν ποὺ ἐφάνη με μορφῇ ἀσήμετον καὶ ταπεινὴν Ἄλλ' ὅμως καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἢ πόλιν ἀνεγνώρισε τὸν Δημιουργὸν τῆς

Πῶς ἔγινε τοῦτο Ἐν πρώτῳ ε, κάμπος ἀστὴρ θεθεῖ, ὡς ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ἐκάλεσε τοὺς μάγους δια νὰ Τὸν προσκυνήσου. Ἐπειτα μένει πληθὺς ἀγγέλων διεσκορπισμένοι παντοῦ, ὀψιρετοῦσε καὶ ἀνιμνύουσε τὸν Δεσπότην. Ἀλλὰ ξαφνικὰ καὶ ὄλλοι κήρυκες παρουσιάσθησαν καὶ ὅλοι αὐτοί, συναντῶντες ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, ἀγγέλων τὸ ἀπόρητον αὐτὸ μυστήριον εἰς μὲν τοὺς ποιμένες οἱ

6. Πρβλ. Ματθ. 7, 29.

ἀγγελοῦ, εἰς δὲ τοὺς κατοικοὺς τῆς πόλεως οἱ ποιμένες καὶ εἰς μὲν τὴν Μαρίαν καὶ τὴν Ἐλισάβετ ὁ Γαβριήλ, εἰς δὲ τοὺς προσερχομένους εἰς τὸν ναὸν ἡ Ἄννα μετὰ τὸν Συμεὼν.

Ὅχι, δὲ μόνον ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἀνεπτερώθησαν καὶ ἐπέταξαν ἀπὸ τὴν χαρὰν τοὺς, ἀλλὰ καὶ τὸ θρόνος, τὸ ὁποῖον δὲν εἶχεν ἐξέλθε ἀκόμη εἰς τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, ὁ κάποιος τῆς ἐρήμου λέγει, ὁ ὁμώνυμος αὐτοῦ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ, ἐσκίρτησεν ἀπὸ τὴν χαρὰν του, ἐνῷ ἀκόμη ἦτο εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητέρας του καὶ ὅλοι διατελοῦσαν κάτω ἀπὸ τὴν γλυκερίαν ἀνακούφισιν καὶ ἀναιμνήν τῆς πραγματοποιήσεως τῶν ἐλπίδων τοὺς εἰς τὸ μέλλον. Καὶ αὐτὰ μὲν συνέβησαν ἀμέσως κατὰ τὸν χρόνον τῆς γεννήσεως. Ὅταν δὲ ἐφάνέρωσε τὸν ἑαυτὸν του περισσότερον, ἀλλὰ πάντιν θαύματα ἐπραγματοποιήθησαν σπουδαίοντερα τῶν προηγουμένων. Διότι ὅχι, πλέον ἀστὴρ καὶ οὐρανός, ἄγγελοι καὶ ἀρχάγγελοι, Γαβριήλ καὶ Μιχαήλ, ἀλλ' Αὐτὸς ὁ Πατὴρ ἀνήγγελε τὸν Υἱὸν Τοῦ ἀπὸ ἐπάνω ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ ὁ Παράκλητος μαζί με τὸν Πατέρα ἀφοῦ ἐπέταξε πρὸς Αὐτὸν μαζί με τὴν φωνὴν καὶ ἔμεινε ἐπάνω εἰς Αὐτόν⁷.

Ἐξ αἰτίας ὧν αὐτῶν πράγματι ἔλεγεν «Ἐἶδον μετὰ τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς Μονογενοῦς παρὰ τοῦ Πατρός». Καὶ ὅχι μόνον ἐξ αἰτίας αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ἐξ αἰτίας ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἐὰν ἀκολουθήσου, λέγει, αὐτὸ Διότι, ἐπίσης, ὅχι μόνον οἱ ποιμένες, οὔτε αἱ χῆραι, γυναῖκες, οὔτε μόνον ἄνδρες γέροντες ἀναγγέλλουν εἰς ἡμᾶς τὴν χαρμουνὴν εἰδήσιν ἀλλὰ καὶ αὐτὴ τῶν πραγμάτων ἡ φύσις, ἡ ὁποία δοξᾷ ἡχηρότερα ἀπὸ κάθε σάλπινγνα καὶ μάλιστα με τόσο δυνατὴν φωνήν, ὥστε ὁ ἦχος τῆς νὰ φθάσῃ νὰ ἀκουσθῇ καὶ ἐδῶ. Διότι ἐφθασε, λέγει,

⁷ Κατὰ τὴν συνήθη τῆς ἐκείνης εἰς τὸν Ἰωάννην (ὁμοί. 3, 16, Ἰωάν. 1, 33).

ἡ φήμη Αὐτοῦ εἰς τὴν Συρίαν⁸ καὶ ἀπεκόλυπτεν Αὐτὸν εἰς ὅλους καὶ τὰ πάντα θοοῦσαν ἀπὸ παντοῦ, ὅτι ὁ Βασίλεὺς τῶν οὐρανῶν ἔχει φθοσεῖ.

Δὲ καὶ οἱ θαύματα ἐφευγαν ἀπὸ παντοῦ περιδε εἰς καὶ τηροῦσιν μακριὰ καὶ ἐξηφανίζονται. Καὶ ὁ διὰ θόλος ὀπαχωροῦσε νικημένος καὶ κατανετροπισμένος. Ἀκόμη καὶ αὐτὸς ὁ θάνατος, ὁ ὁποῖος προηγουμένως ἀνθίστατο, μετὰ ταῦτα ἐξηφανίζετο τελείως. Καὶ κάθε εἶδους ἀσθενεῖα ἐθεραπεύτο. Καὶ οἱ μὲν νεκροὶ ἐγίκα τελεῖσθαι τὰ μνήματα, οἱ δὲ θαύματα τοὺς κοινομένους, οἱ δὲ ἀσθενεῖα ἐγκατέλειπον τοὺς ἀσθενεῖς. Καὶ ἡμποροῦσε νὰ ἴδῃ κανεὶς νὰ συμβαίνειν πράγματα παράξενα καὶ ἄλλα θαυμασμοῦ καὶ τὰ ὅποια πολλὸ δικαίως ἐπεθυμήσαν νὰ ἴδωσιν οἱ προσφῆται καὶ δὲν εἶδαν.

Δὲ ἡμποροῦσε νὰ ἴδῃ κανεὶς ὀφθαλμοῦς διαμερφωμένους καὶ ἀποκαθισταμένους καὶ τὸ ποθητὸν ἐκείνο, τὸ ὅποιον ὅλοι θὰ ἐπιθυμοῦσαν νὰ ἴδωσιν πῶς δηλαδὴ ὁ Θεὸς ἐπλάσε τὸν Ἀδάμ ἀπὸ τὸ χῶμα, αὐτὸ ἀκρῶς εἰς μικρὴν κλίμακα καὶ εἰς τὸ καλλίτερον μέρος τοῦ σώματος, τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐφανερώσεν ὁ Θεὸς εἰς ὅλους. Ἀκόμη θὰ ἡμποροῦσε νὰ ἴδῃ κανεὶς νὰ συνενώνωνται μέλη παρόλως καὶ διαχωρισμένα καὶ νὰ συναρμολογοῦνται μεταξύ τους. Ἐπίσης, νεκρὰ χέρια νὰ κινῶνται, παρόλως πόδια νὰ χοροπηδοῦν κυριαλέκτικῶς, αὐτὰ φραγμένα ἐντελῶς νὰ ἀνοίγουν καὶ νὰ ἀποκαθίστανται, τελείως καὶ γλῶσσαι νὰ ἤχῃ με δυνατὴν φωνήν, παρ' ὅλον ὅτι προηγουμένως ἦτο δεμένη καὶ καταδρασμένη εἰς ἀφωνίαν. Διότι σὺν ἄλλοις ἄρστος ἀρχιτέκτων, ὁ ὁποῖος ἀναλαμβάνει νὰ ἀποκαταστήσῃ τελείως καταστραφείσων ἐξ αἰτίας τοῦ χρόνου οἰκίας, ὁ ἐνανθρωπήσας Λόγος τοῦ Θεοῦ ἀνέλαθε τότε τὴν κοινὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων καὶ συνεπλήρωσε τὰ ἀποχωρησθέν-

8. Πρὸς Ματθ. 4, 24.

τα ἀπὸ αὐτὴν μέλη καὶ συνέδεσε γὰρ τὰ διαχωρισμένα καὶ διαλυμένα καὶ ἀνάρθρωσε καὶ ἀνέφωσε τὰ γκρεμισμένα καὶ τελείως καταστραφείμνα⁹.

Ἀλλὰ τί θὰ ἡμποροῦσε νὰ εἴπῃ κανεὶς καὶ διὰ τὴν ἀνάρθρωσιν καὶ ἀποκαταστάσιν τῆς ψυχῆς, ἡ ὁποία εἶναι κατὰ πολὺ θαυμασιώτερά τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς πραγματικοποιήσεως εἰς τὰ σώματα, Δὲ εἶναι μὲν πράγματι καὶ ἡ ὕψις τῶν σωμάτων σπουδαῖον πρᾶγμα, κατὰ πολὺ ὁμῶς σπουδαιότερον εἶναι ἡ ὕψις τῶν ψυχῶν, μάλιστα δὲ τῶν σπουδαιότερον, ὅσον ἡ ψυχὴ εἶναι ἀνωτέρα τοῦ σώματος. Καὶ οὐ μόνον δι' αὐτὸ, ἀλλὰ καὶ διότι ἡ μὲν φύσις τῶν σωμάτων ἀκολουθεῖ σποθερά τὴν ψυχὴν, ὅπου τυχὼν θέλει, ὁ δημιουργὸς νὰ διηγή αὐτὴν καὶ οὐδὲν ἀρνεῖται ἐνῶ ἡ ψυχὴ, ἐπειδὴ κυριαρχεῖ σπὸν ἑαυτὸ τῆς καὶ ἔχει τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν, καὶ πρέπει νὰ πράξῃ, δὲν πείθεται πάντοτε εἰς τὸν Θεόν, ἀν δὲν θέλῃ. Διότι ὁ Θεὸς δὲν θέλει νὰ κάμῃ τὴν ψυχὴν καλὴν καὶ ἐνάρετον παρὰ τὴν θέλησιν τῆς, δικαίως καὶ ἀναγκαστικῶς, ἐπειδὴ ἄλλωσπε δὲν εἶναι αὐτὸ καλοῦ ἀρετῆ. Ἀλλὰ πρέπει, νὰ τὴν πείσῃ νὰ γίνῃ καλὴ καὶ ἐνάρετη μετὰ τὴν συγκατάθεσιν τῆς καὶ μετὰ τὴν θέλησιν τῆς. Δι' αὐτὸ εἶναι δυσκολώτερος ἡ ἀνάρθρωσις καὶ θεραπεία τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὴν θεραπείαν τοῦ σώματος. Καὶ ὁμῶς καὶ αὐτὸ ἐπραγματοποιεῖτο καὶ κάθε εἶδος κακίας ἀπεμακρύνετο.

Καὶ ὅπως ἀκριβῶς τὰ θεραπευόμενα σώματα τὰ μετέβαλλεν ἔχει μόνον με σκοπὸν τὴν ὕψιν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀνωτάτην εὐεξίαν κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ τὰς ψυχὰς δὲν τὰς ἀπῆλλασε μόνον ἀπὸ τὴν ἐσχάτην κακίαν, ἀλλὰ τὰς ὡδήγησε καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν κορυφὴν τῆς ἀρετῆς. Διότι καὶ ὁ Τελώνης ἔγνωεν ἀπόστολος¹⁰ καὶ

⁹ Δι' ἐν, λόγῳ ὁ θεὸς καὶ ἐπὶ τὴν ἀποκαταστάσιν ὁ Χριστὸς.
¹⁰ Ἦνως τὸν Μιχαῆλ (Ματθ. 9, 8 11).

ὁ διώκτης καὶ θλάσκειμος καὶ ὕβριστὴς ἀνεδείχθη κήρυξ τῆς σκότεινης¹¹ καὶ οἱ μάγοι ἐγίναν διδάσκαλοι τῶν Ἰουδαίων¹². Ἀλλὰ καὶ ὁ ληστής, ἐπίσης, ἀνεδείχθη πολιτὴς τοῦ παραδείσου¹³ καὶ ἡ πόρνη ἔλαμψε χάρις εἰς τὴν μεγάλην τῆς πίστεως¹⁴. Προσέτι δὲ καὶ ἡ Χαναναία¹⁵ καὶ ἡ Σαμαρεῖτις¹⁶ γυναῖκες ἄλλῃ πόρνη καὶ αὐτῇ, ἡ μὲν μία ἀνέλαβε τὸ κήρυγμα τῶν ὁμοφύλων τῆς καὶ ἀφοῦ ἐσαγήνευσεν ὁλοκλήρην πόλιν τὴν πόλιν γῆσε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εἰς τὸν Χριστόν, ἡ δὲ ἄλλῃ μὲ τὴν σταθερὰν τῆς πίστεως καὶ τὴν μεγάλην τῆς ἐπιμονῆς ἐπέτυχε τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ πονηροῦ διαίμονος ἀπὸ τῆς ψυχῆς τῆς θυγατρὸς τῆς καὶ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς ἀπὸ τὰ θεσμά του

Ἀλλὰ καὶ ἄλλοι πολλοὶ χειρότεροι ἀπὸ αὐτοὺς κατατάσσονται ἀμέσως εἰς τὴν τάξιν τῶν μαθητῶν. Καὶ οἱ ἀποστολικοὶ μετεπαύοντο, τὰ πάθη τῶν σκαμμάτων, αἱ ἀσθένειαι τῶν ψυχῶν καὶ μετεπαύοντο μὲ σκοπὸν τὴν ὁγείαν καὶ τὴν ἀκριβοστάτην ἀρετὴν καὶ ἐξ αὐτῶν οὐκ ὀλίγοι καὶ τρεῖς ἄνθρωποι, οὔτε πέντε καὶ δέκα καὶ εἴκοσι καὶ ἑκατὸν, μόνον, ἀλλὰ ὁλοκλήρην πόλιν καὶ ἔθνη μετεπαύοντο μὲ πολλὴν εὐκολίαν. Τί θά ἤμπορούσε νὰ εἰπῇ κανεὶς διὰ τὴν τελειότητα τῶν διδασκάλων, διὰ τὴν ἀρετὴν τῶν οὐρανίων νόμων, τὴν ἀρμονικὴν τάξιν τῆς ἀγγελικῆς πολιτείας, Διότι εἰσηγήθη σὲ μᾶς τέτοιον τρόπον ζωῆς, ἔθεσε τέτοιοις νόμοις καὶ κατέστησε πρὸς χάριν μᾶς τέτοιαν πολιτείαν, ὥστε οἱ ζῶντες συμφωνοῦν μὲ αὐτοὺς τοὺς νόμους καὶ γίνονται ἀγγελοι καὶ ὁμοιοί

11. Ὁ Ἀποστόλος Παῦλος
12. Ματθ. 23
13. Λουκ. 23, 48
14. Πρωτ. Λουκ. 7, 37. Ματθ. 23, 5. Ματθ. 14, 5. Ὁ ἱερεὺς Χριστοστόμος
15. Ματθ. 15, 22 & 26
16. Ἰωάν. 4, 7 & 8.

μὲ τὸν Θεόν, ὅσον ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἰδικὴν μᾶς δόξαν μὴ ἔστω καὶ ἂν τύχη νὰ εἶναι χειρότεροι ἐξ ὅλων τῶν ἀνθρώπων.

γ. Ὁ Εὐαγγελιστὴς λοιπὸν Ἰωάννης ἀφοῦ συνεκέντρωσεν εἰς τὸ μυαλὸ τοῦ δια αὐτὰ τὰ θαύματα, τὰ πραγματοποιηθέντα εἰς τὰ σώματα, εἰς τὰς ψυχάς, εἰς τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως, τὰ προστάγματα, τὰ δῶρα, τὰ ἀπόρητα ἐκεῖνα καὶ ὑψηλότερα τῶν οὐρανῶν, τοὺς νόμους, τὴν πολιτείαν, τὴν παιδείαν, τὰς μελλοντικὰς ὑποσχέσεις, τὰ παθήματα Αὐτοῦ, ἀφῆσεν αὐτὴν τὴν θαυμαστήν καὶ γεμάτην ὑψηλῶν δογμάτων φωνήν, εἰπὼν· εἶδομε τὴν δόξαν αὐτοῦ δόξαν ὡς Μονογενοῦς πατρὸς τοῦ Πατρὸς· πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας.

Ἀλλὰ δὲν θαυμάζομεν Αὐτὸν μόνον διὰ τὰ θαύματα, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ παθήματα. Ὅπως φερὶ εἰπεῖν, ἔπειθ' ἐπροσηλύθη εἰς τὸν Σταυρὸν καὶ ἐμαρτύρησεν, ἔπειθ' ἐπρωτεύθη, ἔπειθ' ἐνεπτεύθη, ἔπειθ' ἐπληρώθη εἰς τὴν κεφαλὴν ἀπὸ τοῦ Ἰδίου τοῦ εὐεργετηθέντος ἀπὸ Αὐτοῦ. Διότι καὶ δι' αὐτὰ πάλιν τὰ παθήματα, τὰ θεωρούμενα ἐπονείδιστα, τὸν Ἰδιον δοξαστικὸν λόγον ἔκρινεν ἄνεον νὰ προφέρῃ, ἔπειθ' ἀκριβῶς καὶ ὁ ἴδιος δόξαν ἀπεκαίεσε τὸ γεγονός. Διότι αὐτὰ τὰ ὁποῖα ἐγίναν δὲν ἦσαν μόνον δέγμα ἰδιαίτερας ἀγάπης καὶ φροντίδος, ἀλλὰ καὶ ἀποδείξεις ἀνεκφράστου δυνάμεως.

Εἶναι δὲ καὶ ἀπόδειξις δυνάμεως, διότι τότε κατηγήθη καὶ ὁ θάνατος καὶ ἔλυθη ἡ καταράς καὶ οἱ διαίμονες κατενικήθησαν καὶ κατησχύνθησαν καὶ εἰς τὸν Σταυρὸν προσηλύθη τὸ χειρογράφοι τῶν ἁμαρτιῶν. Ἐπειτα, ἔπειθ' αὐτὰ θαύματα αὐτὰ γεγονότα ἐπραγματοποιούντο κατὰ τρόπον μυστικὸν καὶ ἀόρατον, συνέβησαν καὶ μερικὰ ἄλλα κατὰ τρόπον ὁρατὸν καὶ τελειῶς φανερόν· τὰ ὁποῖα ἀπέδειξαν καθαρὰ, ὅτι πράγματα ἦσαν Μονογενὲς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ ἀκατάληκτος ὁλοκληροῦ τῆς κτίσεως. Διότι, ἐνῶ ἀκόμη τὸ μακάριον σῶμα Του ἔ

κρεμᾶτο εἰς τὸν Σταυρὸν, ὁ ἥλιος ἀπέσπρεψε τὰς ἀκτίνας του καὶ ἡ γῆ σινεκλονίζετο καὶ ἐσκοτίζετο ὁλόκληρος. Καὶ ἀνοίγοντο μὲν οἱ τάφοι καὶ ἐσειετο τὸ ᾠδαφος καὶ ἐξήρχετο αἰφνιδίως ἀπὸ τούτων τάφους του ἀπερὸν πλῆθος νεκρῶν καὶ εἰσέρχετο εἰς τὴν πόλιν. Ἐνῶ δὲ οἱ λίθοι τοῦ μνήματος Αὐτοῦ ᾤσαν καλὰ προσαρμωμένοι εἰς τὸν νεκρικὸν θάλαμον ἀκόμῃ δὲ καὶ αἱ σφραγιῖδες ᾤσαν ἐπ' αὐτοῦ, ὁ νεκρὸς ἀνεστήθη, ὁ σταυρωθεὶς ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ ὁ προσηλωθεὶς ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ. Καὶ τότε τοὺς ἑνδεκα μαθητάς του, ἀφοῦ τοὺς ἐπλήρωσε με πολλὴν δικαιοσύνην, τοὺς ἀπέστειλεν εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους τῆς οἰκουμένης, διὰ νὰ γ νουν κοῖνοι ἰατροὶ ὁλοκληρᾶ τῆς φύσεως, διὰ νὰ ἀνορθώσουν τὸν θῆον τῶν ἀνθρώπων, διὰ νὰ διασπείρουν παντοῦ τὴν γνῶσιν τῶν οὐρανίων δογμάτων, διὰ νὰ καταλύσουν τὴν τυρανκίαν ἐξουσίαν τῶν πονηρῶν δαυμόνων καὶ νὰ διδάσκουν εἰς ὅλους τὰ μεγάλα καὶ ἀπόρητα πνευματικὰ ἀγαθὰ. Ἀκόμῃ δὲ καὶ διὰ νὰ φέρουν πρὸς μᾶς τὴν ὑπέρβουλον εὐδοκίαν τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς τοῦ σώματος τὰ ἐπαθλὰ δηλαδὴ τὰ ὅποια καὶ ὑπερβαίνουν κάθε λογικὴν σκέψιν καὶ αὐδέποτε θὰ ἔχουν τέλος.

Αὐτὰ λοιπὸν καὶ ἀκόμῃ περισσώτερα ἀπὸ αὐτὰ, ἐπειδὴ ἐνόησεν ὁ μακάριος ἐκεῖνος, ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης τὰ ὅποια ἐγινώριζε μὲν ὁ ἴδιος, δὲν ἐπολύμυσε θμιως νὰ γράψῃ, διότι δὲν ἤμποροῦσε νὰ τὰ χωρέσῃ ὁ κόσμος. Διότι, καθὼς ὁ ἴδιος ἔχει σημειώσαι, «ἐὰν ὅλος ὁ σὸς ἔκαμεν ὁ Ἰησοῦς «γράφον καθένα οὐδ' αὐτὸς ὁ κόσμος νομίζω ἠμπορεῖ νὰ χωρέσῃ τὰ γραφόμενα θβλίας»¹⁷. Αὐτὰ λοιπὸν ὅλα ἀφοῦ ἐσκέφθη ἐφώνασε θυνατὰ «εἰδοὺς τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς Μονογενοῦς πατρὸς τοῦ Πατρὸς» πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας». Αὐ-

¹⁷ Ἰωάν., 21, 26.

τοί, λοιπὸν, οἱ ὅποιοι ἠξιώθησαν νὰ ἴδουν τόσον πολλὰ καὶ τέτοιας μὲν φύσεως θεάματα, νὰ ἀκούσουν δὲ τέτοια ἀκούσματα, οἱ ὅποιοι ἀπήλυσαν τόσον μεγάλῃς δωρεᾶς, πρέπει νὰ ἐπιδευκνύουν καὶ θιον ἀντάξιον τῶν ἀμνηδῶν ἰδογμάτων, ὥστε νὰ ἀπολαύσουν καὶ τῶν οὐρανίων ἀγαθῶν. Δι' αὐτὸ θεοβαίως καὶ ἤλθεν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, διὰ νὰ μὴ ἴδωμεν μόνον τὴν παρούσαν δόξαν Αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τὴν μελλούσαν.

Δ' αὐτὸ ἀκριβῶς εἶπε «θέλω, ὅπου εἰμαι ἐγώ, νὰ εἶναι καὶ ἐκεῖνοι μαζί μου, διὰ νὰ βλέπουν τὴν δόξαν μου»¹⁸. Ἐὰν δὲ αὐτὴ ἐδῶ ἢ ἐπὶ τῆς γῆς δόξα ἔπληξε τόσον λοιμτρὰ καὶ ἐνδοξος, τί θὰ ἠμποροῦσε νὰ εἰπῇ κανεὶς περὶ ἐκείνης τῆς μελλούσης δόξης; Διότι, ἡ δόξα ἐκείνη ἴδεν θὰ φανῇ εἰς φθαρτὴν γῆν, οὔτε εἰς τὰ σώματά μας, τὰ ἀσθενικὰ καὶ ὑποκειμενα εἰς τὸν θάνατον, ἀλλ' εἰς τὴν ἀφθονον, ἀθάνατον καὶ αἰωνίαν κτίσιν καὶ μὲ τὸσον μεγάλῃν λοιμπρότητα, ὥστε νὰ μὴ εἶναι δυνατόν οὔτε με λόγον νὰ παραστήσωμεν καὶ περιγράψωμεν.

Ἀλήθεια, τί εὐτυχισμένοι, καὶ τρισευτυχισμένοι, καὶ πολλές φορές πρσιευτυχισμένοι εἶναι, ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι κατακλινόνται, νὰ γίνουν θεοὶ ἐκείνης τῆς μοναδικῆς δόξης! Περί αὐτῆς δὲ προφήτης Ἡσαΐας λέγει: «Ὡς ἀρθεῖ ὁ ἀσεβής, διὰ νὰ μὴ ἴδῃ τὴν δόξαν Κυρίου»¹⁹. Ἀλλ' εἶθε σὲ κανεῖν ἀπὸ μᾶς νὰ μὴ συμῆ τούτο, νὰ ἀρθεῖ δηλαδὴ καὶ νὰ μὴ ἴδῃ τὴν δόξαν Ἐκεῖνου. Διότι, ἂν δὲν πρόκεται, νὰ ἀπολαύσωμεν ἐκείνην τὴν δόξαν, εἶναι καλύτερα νὰ εἰποῦμε καὶ εἰς τοὺς ἑαυτούς μας «Καθὼν ἦσο εἰς ἡμᾶς ἂν δὲ» εἶχαμε γεννηθῇ»²⁰. Διότι, διὰ ποιὸν σκοπὸν ζῶμεν, Διὰ τί ἀναστάνομεν, ἼΙ δὲ ἀείζωμεν, ἂν

¹⁸ Ἰωάν., 17, 24.

¹⁹ Ἠσαΐ., 26, 10.

²⁰ Κατ' Ἰωάννην πρὸς αὐτὸν, τὸ ἕκτον ἐκείθι δ.κ. τὸν προδότην Ἰωάν. Ματθ. 26, 24).

ἀποτύχουμεν νὰ ἴδωμεν ἐκεῖνην τὴν θεάν, ἂν κανεὶς ἀπὸ μᾶς δὲν ἀξιώσῃ νὰ ἰδῇ τότε τὸν ἰδικὸν μας Δεσπότην, Διστ., ἂν ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι δὲν βλέπουν τὰ ἡλιακὸν φῶς ὑπομένουν ζωὴν πικροτέραν ἀπὸ κάθε θάνατον ἢ εἶναι φυσικὸν νὰ πάθουν ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἔχουν ἀποστερηθῇ ἐκεῖνου τοῦ φωτὸς τῆς δόξης.

Διότι, εἰς μὲν τὴν πρώτην περιπτώσειν ἡ ζημία ἐγκείται εἰς αὐτὸ ἀκριβῶς, ἐνῶ εἰς τὴν δευτέραν ἡ ζημία δὲν φθάνει μόνον μέχρις αὐτοῦ τοῦ σημείου καίτοι θεοθάως καὶ μέχρις αὐτοῦ τοῦ σημείου ἂν ἐφθανε τὸ κακὸν καὶ πάλιν δὲν θά ᾔτο τὸ ἴδιον μὲ αὐτὸ τῆς κολάσεως, ἀλλὰ τόσοον φοβερώτερον, ὅσον ἐκεῖνος ὁ ἥλιος τῆς δόξης εἶναι ἀσυγκρίτως ἀνώτερος αὐτοῦ ἐδῶ τοῦ ἀσθητοῦ ἡ λίου. Ἰώρα δὲ εἶναι δυνατὸν νὰ ἀνομιενομεν καὶ θάλασσαν τιμωρίαν. Ἀὐτοὶ ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος δὲν βλέπει, ἐκεῖνο τὸ φῶς δὲν πρέπει νὰ ὀδηγηθῇ μόνον εἰς τὸ σκοτάδι ἀλλὰ καὶ νὰ καίεται, συνεχῶς καὶ νὰ λειώνῃ καὶ νὰ τρίζῃ τοὺς ὀδόντας τοι καὶ νὰ πάθῃ καὶ ἄλλα πολλὰ δεινά.

Ἄς μὴ ἀνεχθοῦμε νὰ ἴδωμε τοὺς ἑαυτοὺς μας νὰ πέφτουν σὲ αἰώνιον κολάσιν ἐξ αἰτίας αὐτῆς τῆς μικρᾶς ἀλογίας καὶ ἀνέσεως ἀλλ' ἂς ἐλμεθα πάντοτε ἔτοιμοι, ἂς προσέχωμεν ἂς κάμωμεν τὰ πάντα καὶ ἂς ἐνεργήσωμεν κατὰ τέτοιον τρόπον, ὥστε νὰ ἐπιτύχωμεν ἐκείνην τὴν ἀπόλαυσιν καὶ νὰ εὐρεθῶμεν μακρὰν ἐκεῖνου τοῦ ποταμοῦ τοῦ πυρός, τὸ ὅποιον σύρεται ἐμπροσθεν τοῦ φωεροῦ Βήματος μὲ πολὺν τρυφὴν. Διότι ἐκεῖνος, τοῦ θά πῃ ἐκεῖ μέσα, εἶναι ἀναγκαστὸν νὰ μένῃ ἐκεῖ διὰ παντός καὶ δὲν ὑπάρχει κανεὶς, ὁ ὅποιος θὰ ἐξαιρεθῇ ἀπὸ τὴν κολάσιν οὔτε ὁ πατέρας, οὔτε ἡ μητέρα, οὔτε ὁ ἀδελφός. Καὶ αὐτὰ φωνάζουν οἱ ἴδιοι οἱ προφῆται, ὁ μὲν ἕνας λέγων· «ὁ ἀδελφός δὲν ἵμμορεῖ νὰ τοὺς σώσῃ, θὰ τοὺς λυτρώσῃ ὁ ὁποιοσδήποτε ξένος ἀνθρώπος»²², ὁ δὲ

21 Ὁβλ. 48, 8

ἡ ἐξεκλήλ ἐφανερώσε καὶ κάτ. περιαιότερον ἀπὸ αὐτό, εἰπὼν· «Εὖν οταθοῦν ὁ Νῶε καὶ ὁ Ἰωὴ καὶ ὁ Δανιήλ, δὲν ἵμμορεῖν νὰ σώσουν τοὺς υἱοὺς αὐτῶν καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῶν»²².

Ἀὐτοὶ εἶναι ἡ μόνη προσπάθεια ἐκεῖ, ἡ ἐπιτυχία νομένη μὲ τὰ ἔργα καὶ ὁ ἐσπερημένος αὐτῆς τῆς προσπάθειας, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ σωθῇ κατ' ἄλλον τρόπον. Αὐτὰ λοιπὸν συνεχῶς ἀναλογιζόμενοι καὶ εἰς αὐτὰ σπρέφοντες διαρκῶς τὴν προσοχήν, ἂς καθαρῶμεν τὴν ζωὴν μας ἀπὸ κάθε ῥύπον καὶ ἂς τὴν κάμωμεν λαμπράν, ὥστε νὰ ἀντικρισώμεν τὸν Κύριον μὲ παρρησίαν καὶ νὰ κερδίσωμεν τὰ ὁπσοχημένα ἀγαθὰ μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ μετὰ τοῦ ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα, συγχρόνως καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων Ἀμήν.

22. 17, 14, 14 καὶ 18.

νά μὴ προκόπη, δὲν εὐρισκόμεθα εἰς καθόλου καλλυτέραν καταστάσιν ἀπὸ τῶν γεωργῶν ἐκείνους, οἱ ὅποιοι στενάζουν καὶ θρηνοῦν καὶ σκεπάζουν τὸ πρόσωπόν τους ἀπὸ στενοχώρια καὶ ντροπῇ. Αὐτοὶ δὲ ἀκριβῶς εἶναι πραγματικοῦ ὁ δασκάλου ἀγάπη, αὐτὸ εἶναι ἀληθινοῦ πατέρως φρονι-ς. Ἐπειδὴ καὶ εἰς τὸν Μακρὸν ἦτο δυνατὸν καὶ εὐκόλῳ νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὴν Ἰουδαϊκὴν ἀχαριστίαν καὶ νὰ λάβῃ ἐξουσίαν λαμπροτέρου ἄλλου ἔθνους καὶ μάλα πολὺ μεγαλυτέρου, καθ' ὅσον λέγει. «Ἀφῆστέ με νὰ καταστρέψω αὐτοὺς καὶ νὰ κάμω σὲ καὶ τοὺς ἀπογόνους σου ἔθνος μέγα»⁶. Ἐπειδὴ ὅμως ἦταν λογος καὶ πιστὸς δοῦλος τοῦ Θεοῦ καὶ πάρα πολὺ φίλος γνήσιος καὶ γενναῖος, δὲν ἀνθεῖν οὔτε νὰ ἀκούσῃ αὐτὴν τὴν φωνήν, ἀλλ' ἐπρότιμῃσε μάλλον νὰ ἀποθάνῃ μαζί με ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἀπαῖξ διὰ παντός ἐκληρώθησαν εἰς αὐτόν, παρὰ νὰ διασωθῇ χωρὶς ἐκείνους, ἔστω καὶ με ἀξίωμα πολὺ μεγαλύτερον.

Τέτοιος πρέπει νὰ εἶναι ἐκεῖνος, ποὺ προΐσταται ψυχῶν. Καὶ διότι εἶναι παράλογον, ὅταν μὲν κάποιος ἔχῃ ἀνοήτῃ καὶ ἀπερίσκεπτα παιδιὰ νὰ μὴ θέλῃ νὰ ἀνομιάζεται πατέρως ἄλλων παιδιῶν, ἀλλ' αὐτῶν ποὺ ἐγεννήθησαν ἀπὸ αὐτῶν, τοὺς δὲ μαθητάς, ποὺ ἐνεπιστεύθησαν εἰς ἡμᾶς, νὰ ἀλλοζώμεν συνεχῶς καὶ ἄλλοτε μὲν νὰ ἀρπάζωμεν τὴν προστασίαν τούτων, ἄλλοτε δὲ ἐκείνων καὶ μετὰ ταῦτα ἄλλων πάλιν, εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ διακεῖμεθα φιλικῶς πρὸς κανένα. Ἀλλ' εἴθε με σὰς νὰ μὴ συμβῇ ποτὲ νὰ ὑποπτευθῶμεν αὐτά. Διότι ἔχομεν τὴν πεποίθησιν, ὅτι περισσεύετε εἰς τὴν πίστιν πρὸς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ εἰς τὴν ἀγάπην, ποὺ ἔχετε με τοῦ σὰς καὶ πρὸς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους⁷.

⁶ Ἐξοὺ 32, 10.

⁷ Πρὸς Β Κορ. 8, 7.

Αὐτὰ δὲ λέγομεν, ἐπειδὴ ἐπιθυμοῦμε νὰ δυναμώσῃ ἡ προσπόθειά σας καὶ ἐπειδὴ θέλομεν ἀκόμη περικυλώσασθαι νὰ ἀφιερῶσθε τὴν ζωὴν σας εἰς τὴν ἀρετὴν. Ἀλλὰ θὰ ἠμπορέσατε νὰ κατανοήσατε εἰς βάθος τὰ νοήματα τῶν προκειμένων μας λόγων, ἂν δὲν σκοτίζῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς διανοίας σας καμμία ἀσθένεια κακίας καὶ δὲν προδενῇ παραχρῆν εἰς τὸ δ' ορατικόν καὶ τὴν δέυναν αὐτῆς Ποῖος λοιπὸν εἶναι ὁ σήμερον ἐνώπιον ἡμῶν εὐρισκόμενος πρὸς ἐξηγήσιν λόγος, «Ὁ Ἰωάννης μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ καὶ φωνάζει καὶ λέγει. Ὁστος ἦτο περὶ τοῦ ὁποῦ οὐ εἶπον, Ὁ ὁπίσω μου ἐρχόμενος εἶναι, ἀνώτερός μου, ὅ ἐτι ὑπῆρχε πρὸ ἐμοῦ».

Εἶναι σπουδαῖος αὐτὸς ἐξὼ ὁ Εὐαγγελιστής, ὁ Εὐαγγελιστής Ἰωάννης, ὁ ὅπο'ος ἀνω καὶ κάτω στρέφει τὸν Ἰωάννην καὶ ἀναφέρει σὲ πολλὰ μέρη τὴν μαρτυρίαν του. Τοῦτο δὲ πράττει, ὅχι ἀπλῶς καὶ τυχαίως, ἀλλὰ καὶ με μενόνην συμεσιν. Ἐπειδὴ θεοβίως θλοι οἱ Ἰουδαῖοι εἶχον εἰς μεγάλην ὑπόληψιν καὶ ἠσθάνοντο μεγάλων θαυμασμῶν πρὸς αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον, τὸν Ἰωάννην τὸν Πρόδρομον — καὶ διότι καὶ ὁ Ἰωσήφος⁸ με τὴν θάνατον αὐτοῦ ὑπολογίζε, τὸν Ἰουδαϊκὸν πόλεμον⁹ καὶ ἐξ αἰτίας αὐτοῦ δεκνύε, ὅτι ἡ ἄλλοτε μητρόπολις οὕτε πάλιν εἶναι καὶ πολλοὺς ἐγκωμιαστικούς λόγους ἀφιερῶν, εἰς αὐτόν συνεχῶς ὅτε θυμίζει εἰς αὐτοὺς τὴν μαρτυρίαν τοῦ Προδρόμου, θέλων δι' αὐτοῦ νὰ παρασκευάσῃ τοὺς Ἰουδαίους εἰς τὴν πρὸς τὸν Χριστὸν πίστιν καὶ νὰ κάμῃ τοὺς περὶ αὐτοῦ λόγους κατὰ πάντα ἀξιοπίστους.

Καὶ οἱ μὲν ἄλλοι Εὐαγγελιστὰὶ ἐνθυμοῦνται καὶ ἀναφέρουσι τοὺς πολλὰ στέρους προφῆτας καὶ δὲν κάθ' ἕνα

⁸ Ἰουδαῖος ἱστος καὶ 188 — 190 μ.Χ.

⁹ Ἦνυσεν τὸν Ἰουδαϊκὸν πόλεμον ἐναντίον τοῦ Ρωμαίου 66 — 70 μ.Χ. καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τὴν αὐτὴν ὥρην, ὅ ὅπο'ος, καὶ νὰ εἶναι αὐτοὺς οὗ στρατηγὸς, ἐν Γαλιλαίᾳ.

ἀπὸ τὰ συμβαίνοντα εἰς Αὐτὸν ἐκεῖ παραπέμπουν τὸν ἀκροατὴν καὶ ὅταν ὁ Χριστὸς γεννᾶται, λέγουν· «Τοῦτο δὲ θλον ἔγινε διὰ τὴν πληρωθῆναι τὸ λεχθῆν διὰ τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Προφήτου λέγοντος· Ἰδοὺ ἡ παρθένος θὰ αὐλώσῃ καὶ θὰ γεννήσῃ υἱόν»¹⁰. Καὶ ὅταν σχεδιάζεται κακὸν ἐναντίον Του καὶ ὅταν ἀναζητῆται παντοῦ μὲ τὸσον ζῆλον καὶ μανίαν, ὥστε ἀπὸ τὸν Ἡρώδην νὰ καταδικάζεται εἰς σφαγὴν καὶ αὐτὴ ἡ θρησκευτικὴ ἡλικία, νὰ παρουσιάζουν τὸν ἱερεμῖαν, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων λέγει· «Φωνὴ ἠκούσθη ἐν Ραμᾶ, θρήνος καὶ κλαυθμὸς καὶ ὀδυρμὸς πολὺς· Ἡ Ραχὴλ ἐκλαίει τὰ τέκνα της»¹¹. Καὶ τὸν Ἰωσήφ, ἐπίσης, ἐνθυμούνται καὶ ἀναφέρουν ὅταν ἀνεβαίνει πάλιν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον· «Ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον», λέγει, καὶ αὐτὸς «ἐκάλωσα τὸν υἱόν μου»¹². Καὶ αὐτὸ κάμνουν εἰς ὅλας τὰς περιπτώσεις.

Ἐνῷ ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ἐπιτυχάνει τρανότεραν καὶ σαφέστεραν μαρτυρίαν καὶ περισσότερον πρόσφατον τοῦτο δὲ, ὅτι ὠμίλησε καὶ μὲ ἰσχυρότεραν φωνὴν ἀπὸ τῶν ἄλλων. Δὲν ἀναφέρει, μόνον ἐκεῖνους ποὺ ἀνῆκον εἰς τὸ παρελθόν, οὔτε μόνον ἐκεῖνους ποὺ εἶχον ἀποθάνει, ἀλλὰ καὶ τὸν ζῶντα¹³. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνον, ποὺ ὑπέδεξε Αὐτὸν ὅταν προσῆλθε καὶ ἐβάπτισεν ὁμοίως Αὐτόν. Τοῦτον παρουσιάζει συνεχῶς ἐνώπιόν του, δὲν πρῶτον, ὅμως τοῦτο διὰ τὴν καμὴ τὸν Δεσπότην ἀξίωσι στον ἀπὸ τὴν μαρτυρίαν τοῦ δούλου, ἀλλ' ἐπειδὴ συγκρατασάινε, εἰς τὴν ἀδυναμίαν τῶν ἀκροατῶν. Διότι, ὅπως ἀκριβῶς, οἱ δὲν θὰ ἦτο εὐπρόσδεκτος, καθ' ὅμοιον τρόπον οἱ δὲν ἐγόμενα ἔκ τῶν προτέρων τὰς ἀκοάς τῶν ὁμοδόλων τοῦ μὲ τὴν φωνὴν τοῦ δούλου, δὲν θὰ ἤμπο

¹⁰ Ματθ. 1, 22 καὶ 23 καὶ Ἠσαϊ', 14.

¹¹ Ματθ. 2, 18 καὶ Ἠσαϊ' 30, 15.

¹² Ματθ. 2, 15 καὶ Ἠσαϊ' 49, 1.

¹³ Τὸν Ἰωάννην, διὰ τὴν, τὸν βαπτιστὴν.

ροῦσαν θεοῶς πολλοὶ ἀπὸ τῶν Ἰουδαίων νὰ δεχθῶν τὸν λόγον αὐτόν.

Β. Ἀλλ' ἐκτός ἀπ' αὐτὸ προηγουμένως καὶ κατὰ ἄλλο μένα καὶ θαυμαστόν. Ἐπειδὴ θεοβαίως τὸ νὰ λέγῃ τις κατὰ μέγαλο, ὁ Ἰησὺς, περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του, φαίνεται καὶ καθιστᾷ τὴν μαρτυρίαν ὑποπτον. Ἐπὶ τὸν δὲ καὶ προσκρούει, καὶ ἐνοχλεῖ πολλοὺς ἀπὸ τοὺς ἀκούοντας πολλὰς φορές, προέρχεται ἄλλος διὰ τὴν μαρτυρίαν περὶ αὐτοῦ Ἰωάννην ἐκτός ἀπ' αὐτὰ καὶ διότι οἱ πολλοὶ ἔχουν κόπως συνιθίσαι, νὰ προστρέχουν πρὸς τὴν πλεον γνώστην καὶ φιλικὴν εἰς αὐτοὺς φωνὴν ἐπειδὴ θεοβαίως αὐτὴν καὶ γνωρίζου περισσότερον ἀπὸ τὰς ἄλλων. Δι' αὐτὸ λοιπὸν ἡ μὲν ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ φωνὴ ἠκούσθη μίαν ἢ δύο φορές ἡ δὲ φωνὴ τοῦ Ἰωάννου πολλὰς φορές καὶ συνεχῶς. Δι' οὗ ἐκεῖνο, μὲν οἱ ὅποιοι ὑπερέβησαν τὴν ἀδυναμίαν τοῦ λαοῦ καὶ ἀπηλλάγησαν ἀπὸ ὅλας τὰς αἰσθητὰς ἠμποροῦσαν νὰ ἀκούσων καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ φωνὴν καὶ δὲν ἔχρηάζοντο πολὺ τὴν ἀνθρωπίνην φωνήν, καθ' ὅσον καὶ ἐπεΐθοντο εἰς ἐκείνην πάντοτε καὶ καθωδηγούντο ἀπὸ ἐκείνης. Ἐκεῖνοι ὅμως, οἱ ὅποιοι ἦσαν ἐστραμμένοι ἀκόμη πρὸς τὰ κάτω τὴν γῆν καὶ τὰ γήινα - καὶ πνιγμένοι μέσα εἰς πολλὰς ὀλικὰς ἀδυναμίας καὶ ἡθικὰς ὑποχωρήσεις, ἐκεῖνοι ἔχρηάζοντο αὐτὴν τὴν ταπεινότεραν ἀνθρωπίνην φωνήν.

Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστὴς, δὲν ἔχρηάζετο ἀνθρώπων διδασκάλους. Καθωδηγεῖτο καὶ ἐπαιθαγωγεῖτο ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς. Τοῦτο δὲ συνέβαινε διότι εἶχεν ἀπελευθερώσει τὸν ἑαυτοῦ του τελείως ἀπ' ὅλας τὰς αἰσθητὰς. Διότι λέγει· «Ἐκεῖνος ποὺ με ἐστεῖλε διὰ νὰ βαπτίζω μὲ τὸ ὕδωρ ἐκεῖνος μοῦ εἶπεν εἰς ὅποιον ἴδῃς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα νὰ κατεβαίνει καὶ νὰ μένῃ ἐπ' αὐτοῦ, αὐτὸς εἶνα»¹⁴. Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι, παιδὶ ἀ

¹⁴ Ἰωάν. 1, 33.

άνδρῳ· καὶ μὴ δυνάμενα ἀκόμη νὰ φθάσῃ· πρὸς τὸ ὕψος ἐκείνου, εἶχαν ἀνθρώπων βιβασκοῦλον· ὁ ὁποῖος δὲν ὤμιλοῦσε εἰς αὐτοὺς ἐξ ἰδίων, ἀλλὰ τοὺς ἀπεκάλυπτε τὰ θεῖα καὶ οὐράνια.

Τὶ λοιπὸν λέγε· ἐκεῖνος· «Αὐτὸς μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ καὶ κέκραγε λέγων· Τὶ σημαίνει, τὸ κέκραγε; Μὲ παρησιαίαν λέγε, μὲ ἐλευθερίαν διακηρύσσει, χωρὶς καμμένα φόβου ἢ διαταγῶν· Καὶ τί διακηρύσσει· Τὶ λοιπὸν μαρτυρεῖ καὶ δικαίως φανόζει δυνατό· «Οὗτος ἦτο, λέγει, περὶ τοῦ ὁποίου εἶπον· Ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος εἶναι ἀνώτερός μου, διότι ἦτο πρότερός μου». Εἶναι κάπως σκοτεινὴ ἡ μαρτυρία αὐτῇ ἐπὶ πλεον δεῖ ἔχει καὶ «αὐτὸ τὸ πολὺ ταπεινὸν. Διότι, δὲν εἶπεν· «Οὗτος εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὁ Μονογενὴς· ἀλλὰ τί, «Οὗτος ἦτο, περὶ τοῦ ὁποίου εἶπον· Ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος εἶναι ἀνώτερός μου, διότι ὑπῆρχε πρὸ ἐμοῦ». Ἐδῶ συμβαίνει, ὅτι, καὶ μὲ τὰς μητέρας τῶν πετεινῶν, ὅπως, δηλαδὴ, ἐκεῖνα δὲν μαθαίνον τοὺς νεοσσούς των ἀμέσως καὶ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ πῶς νὰ πετοῦν· ἀλλ' ὀλίγον κατ' ὀλίγον καὶ μόλις ἵστα κατ' ἀρχάς, μὲν ἐξάγου· αὐτοὺς τότε, ὅσοι χρειάζεται διὰ νὰ εὐρεθοῦν ἐξω ἀπὸ τῆς φωλῆς τους ἀργότερα δὲ ἀποῦ τους ἐκκουράσῃ, προηγουμένως, προχωροῦν πάλιν εἰς τὴν πτῆσιν, καὶ ἐν συνεχείᾳ προχωροῦν ἀκόμη περισσότερον· καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἡρεῖα καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὁδηγοῦν αὐτοὺς εἰς τὸ κατέλληλον ὕψος. Καθ' ὅσον τὸν τρόπον καὶ ὁ μακάριος Ἰωάννης, δὲν ὁδήγησεν ἀμέσως τοὺς Ἰουδαίους εἰς τὰ ὕψηλα, ἀλλὰ τοὺς παρεκίνησε προηγουμένως νὰ ὑψωθοῦν, ὀλίγον ἀπὸ τὴν γῆν, μὲ τὸ νὰ εἰπῇ· ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ αὐτὸν.

Καὶ τοῦτο, ὅσον μικρόν καὶ ἂν ἦτο, δὲν ἦτο καθόλου ἀσημαντικόν· ἀντιθέτως· Δὲν ἦτο, δηλαδὴ, καθόλου ἀσημαντικὸν οἱ ἀκροαταὶ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ νὰ ἀναγινώσκουσιν καὶ νὰ πιστεύουσιν· ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ αὐτὸν· Τοῦτο δὲ διότι ὁ Ἰωάννης

ἦτο ὑπέρτατος, ἦτο λαμπρὸς καὶ ὥς ἐκ τούτου ὅλοι ἐτραχύναν πρὸς αὐτὸν μὲ ἀγάπην καὶ ἐμπιστοσύνην καὶ ἐνόμιζαν ὅτι εἶναι ἀγγελος, ἐνθ' ὁ Χριστὸς δὲν εἶχεν ἀκόμη φανῇ οὔτε θαυματουργήσει. Αὐτὸ πράγματι προσπαθοῦσε νὰ ἐπιτύχῃ κατ' ἀρχάς εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀκροατῶν, ὅτι, ὁ μαρτυρούμενος Ἰησοῦς Χριστὸς, εἶναι ἀνώτερος τοῦ δίδοντος τὴν μαρτυρίαν, τοῦ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ· ὅτι, ἐκεῖνος, ποὺ ἦλθε δεύτερος, ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς, εἶναι ἀνώτερος ἐκείνου, ποὺ ἦλθε πρῶτος, τοῦ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ· ὅτι ἐκεῖνος, ποὺ δὲν εἶχε ποτε φανῇ, ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς, εἶναι ἀνώτερος ἐκείνου, ποὺ ἦτο ἤδη γνωστὸς καὶ ἐνδοξος, τοῦ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ.

Καὶ πρόσθε, πόσον συνεπᾶ εἰσάγει τὴν μαρτυρίαν. Διότι δὲν ἐπέδειξεν αὐτὸν ὅταν παρουσιάσθῃ μόνον, ἀλλὰ καὶ προηγουμένως ἐξηγγελε τὸν ἐρχομὸν τοῦ. Διότι τὸ «οὗτος εἶναι, περὶ τοῦ ὁποίου εἶπον» τοῦτο φανερώνει τὴν συνέσειν καὶ τὴν δυνάμειν τοῦ μαρτυροῦντος. Ὅπως ἀκριβῶς λέγει καὶ ὁ Ματθαῖος, ὅτι ἐνθ' ὅλοι προσέτρεχαν πρὸς αὐτὸν, ἐκεῖνος ἔλεγεν· «Ἐγὼ μὲν οὐκ ἐπαίτιζον ἐν ὕδατι, ὁ δὲ ὀπίσω μου ἐρχόμενος εἶναι ἰσχυρότερός μου, τοῦ ὁποίου δὲν εἰμὶ ἄξιος νὰ λύσω τὸν ἱμῶνα τοῦ ὑποδήματός»^{14*}. Διὰ τοῖον λοιπὸν σκοπὸν ἔκαμειν αὐτὸ πρῶτον νὰ φανῇ. Διὰ νὰ γίνῃ ἡ μαρτυρία εὐκόλως ἀποδεκτή, ὅταν φανῇ· Διότι θὰ εἶχεν ἤδη προετοιμασθῇ ἡ ψυχὴ τῶν ἀκροατῶν μὲ τὰ περὶ αὐτοῦ λεχθέντα· Ἐπὶ πλείον δὲ ἡ ἀσημαντὴ καὶ εὐτελής περιβολὴ δὲν θὰ ἠμπορούσε νὰ γίνῃ ἐμπόδιον εἰς τὴν ἀληθεῖαν καὶ ἀποδοχὴν αὐτῆς τῆς μαρτυρίας. Διότι, ὅν ἐβλεποῦν τὸν ἰδιὸν τὸν Χριστὸν χωρὶς νὰ ἔχουν ἀκούσει προηγουμένως περὶ αὐτοῦ τίποτε ἀπολυτῶς καὶ μαζ' μὲ τὴν ἄμεσον αὐτὴν θέσιν δέχοντο καὶ τὴν διὰ τῶν λόγων μαρτυρίαν, τὴν τῶν θαυ-

^{14*} Ματθ. 3, 11.

είναι πρώτος είναι τὸ ὅτι ἐγενήθη πρώτος, ἐνῶ δὲν θὰ ἤμπορούσε κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὁμοίως νὰ δεχθῇ ὡς αἰτίαν τοῦ ὅτι ἐγενήθη πρώτος τὸ γεγονός ὅτι εἶναι πρώτος. Πρῶτον τὸ ὅτι οἱ ἡμεῖς θαυμάσιος καὶ δικαιο-λογημένως δεχόμεθα καὶ σταθερὰ ὑποστηρίζομεν διότι ἀναμφιβόλως γνωρίζετε ὅλοι, τοῦτο, ὅτι, ἔχ. τὰ φανερά, ἀλλὰ τὰ μὴ φανερά ἔχοι ἀνάγκη αἰτολογίας. Ἐάν δὲ ὁ λόγος ἦτο περὶ δημιουργίας ὑπάρξεώς τινος, δὲν θὰ ἦτο κρυφόν, ὅτι, τὸ γεννώμενον πρῶτον, ἔπρεπε νὰ εἶναι πρῶτον. Ἐπειδὴ ὅμως ὁμολογεῖται περὶ τῆς ἀξίας, δικαιολο-γημένα λυεῖ τὴν θεωρουμένην ἀπορίαν. Καὶ διότι, ἦτο φυ-σικὰ πολλὰ νὰ ἀπορῶν, ἐπὶ τοῦ καὶ διὰ τοῦτον λόγον ὁ ἐρχόμενος κατόπιν αὐτοῦ εὐρέθη ἐμπρὸς τοῦ Δηλαδῆ, ἀνεδείχθη ἐνφανερότερος. Αὐτῆς λοιπὸν τῆς ἀναζητήσεως θέτε, ἀμέσως τὴν αἰτίαν καὶ δίδει τὴν λύσιν. Ἡ αἰτία δὲ αὕτη εἶναι, ὅτι Αὐτός εἶναι πρῶτος. Διότι οὔτε ἐξ αἰτίας κάποιας προόδου, λέγει, εὐρέθη ἐμπρὸς μου, ἀφοῦ, δη-λαδῆ, με ὑποσκέλασεν, ἀλλ' ἂν καὶ ἔρχεται ἔπειτα ἀπὸ μένου ἐν τούτοις «ὕπῃρχε πρὸ ἐμοῦ».

Ὁ λόγος λοιπὸν εἶναι, περὶ τῆς φανερώσεως Αὐτοῦ εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ περὶ τῆς δόξης ἣ ὁποία μεταξὺ αὐτῶν πρόκειται νὰ ἀκολουθήσῃ. Ἄν ὅμως, λέγει, εἴποι ἔχουν τὰ πράγματα πῶς ὁ Ἰωάννης ὁμολογεῖ περὶ ἐκείνου, τὸ ὅτι οὐκ ἔχει λάθε, ἀκόμη τέλος ὡς νὰ εἶναι ἤδη τελειωμένοι, Διότι δὲν εἶπε «Γενήσεται» ἀλλὰ «γεγο-νε». Διότι ἀπὸ παλαιὰ αὐτοῦ ὁ τρόπος τῆς ἐκφράσεως εἶναι συνήθης εἰς τοὺς προφητευόντας, νὰ ἐκθέτουν δη-λαδῆ τὰς προφητείας των κατὰ τέτοιον τρόπον, ὥστε νὰ παρουσιάζουν εἰς πολλὰ μέρη τὰ μέλλοντα νὰ συμ-θῶν ὡς ἤδη τετελεσμένα. Ὁ Ἰωάννης φερ' εἰπεῖν, προφη-τεῦν τὸν Σταυρικὸν Αὐτοῦ θάνατον. Δένειπεν «Ὡς πρό-θετον ἐπὶ σφαγὴν ἅ χ θ ἦ σ ε τ α υ, τὸ ὅτι οὐκ ἔστιν ἀνα-φύεται εἰς τὸ μέλλον, ἀλλὰ «Ὡς πρόθετον ἐπὶ σφαγὴν

τῆς»¹⁶, καίτοι δὲν εἶχεν ἀκόμη σαρκοῦθῃ. Ἄλλ' ὁ Προ-φήτης ἐκεῖνο, τὸ ὅτι οὐκ ἔμελλοντε, ὡς θὰ ἐλάμβανε χά-ραν, παρουσιάζει ὡς ἤδη τετελεσμένα.

Καὶ ὁ Δαβὶδ, ὁμοίως προφητεύων τὸν Σταυρικὸν θά-νατον τοῦ Κυρίου, δὲν εἶπε «Ὁ ρ υ ξ ο υ σ ι χεῖράς μου καὶ πόδας», ἀλλὰ «Ὁ ρ υ ξ α ν χεῖράς μου καὶ πόδας»¹⁷ καὶ «Ὁ ι ε μ ε ρ , σ α ν τ ο π ἰ μ ἰ α ἱ μου, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμὸν μου ἐβαλον κληῖρον»¹⁸. Καὶ περὶ τοῦ προδότου προφητεύων, ὁ ὁποῖος δὲν εἶχεν ἀκόμη γεν-νηθῇ, κάπως εἶποι ἐκθέτει τὴν προφητείαν «Ὁ ἐσθίων ἄρ-τους μου ἐμεγαλυνεν ἐπ' ἐμέ πτερυσμόν»¹⁹. Ὁμοίως καὶ δι' ἐκείνους τὰ ὅτι οὐκ ἀνέβησαν κατὰ τὴν Σταύρωσιν τοῦ Κυρίου λέγει, «ἔδωκαν εἰς τὸ θρόνόν μου χαλὴν, καὶ εἰς τὴν δίψαν μου ἐπότισάν με ὄξος»²⁰.

Ὁ Θελετε νὰ ἀναφέρωμεν καὶ ἄλλα ἐν συνεχείᾳ ἣ καὶ αὐτὰ, τοῦ ἀνεφέρθησαν, εἶναι, εἰς σὰς ἀρκετὰ, Ἐγὼ θεοβαίως ἔχω τὴν γνώμην ὅτι εἶναι ἀρκετὰ. Διότι νομίζω, ὅτι, ἂν καὶ δὲν ἀνεπτύξαμε τὸ χωρίον κατὰ πλάτος, ἐν τούτοις, εἰς θάθος προχωρήσαμεν πράγματι πολύ. Ἡ εἰς θάθος δὲ ἀνάπτυξις τοῦ χωρίου δὲν εἶναι ὀλιγώτερον κο-πιαστικὴ ἀπὸ τὴν εἰς πλάτος ἀνάπτυξιν. Καὶ φοβούμεθα μήπως, ἐπειδὴ σὰς ὑπεβάλαμεν εἰς ὑπέμετρον κόπον, συντελεσώμεν εἰς ἀθυμίαν καὶ ἀποθάρρυνσιν. Δι' αὐτὸ ἀς θέσωμεν τὸ ἀρμόζον τέλος, εἰς τὸν λόγον. Ποῖον δὲ εἶ-ναι τὸ ἀρμόζον τέλος, Δοξολογία ἣ ἀρμόζουσα εἰς τὸν Θεόν Ἀρμόζει, δὲ ὅχι μόνο, ἣ διὰ τῶν λόγων δοξολογία, ἀλλὰ πολὺ περισσότερον ἢ διὰ τῶν ἔργων. Διότι λέγει «Ἄς λάμπῃ το φῶς σας ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων», ὁ α

16. Ἠ. α. γ. β. γ.

17. Παλμ. 21, 17.

18. Παλμ. 21, 19.

19. Παλμ. 40, 10.

20. Παλμ. 68, 22.

νά ἰδοῦν τὰ καλὰ σας ἔργα καὶ δοξάσουν τὸν Πατέρα σας τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς»²¹ Καὶ διότι, χωρὶς ἀμφιβολίας ἀγάπητέ, δὲν ὑπάρχει τίποτε πρὸ φωτῶν ἀπὸ τὴν ἀρίστην πολιτεία. Αὐτὸ ἐφάνερωσε καὶ κάποιος ἀπὸ τοὺς σοφοὺς, ὁ ὁποῖος εἶπεν «Αἱ ὁδοὶ ὁμῶς τῶν δικαίων λάμπουν ὡς τὸ λαμπρὸν φῶς»²² Λάμπουν δὲ καὶ φωτίζουν ὅχι μόνον αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι ἀνέπνουν τὸ φῶς μὲ τὰ ἔργα καὶ διηγούν ἐν τὴν ὁρθὴν δόξαν, ἀλλὰ καὶ εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι εὐρίσκονται πλησίον ἐκείνων.

Ἄς τροφοδοτοῦμε λοιπὸν συνεχῶς μὲ τὸ ἔλαϊον αὐτὰς τὰς λαμπτάδας, ὥστε ἡ φλόγα νὰ γίνῃ περισσότερον ὑψηλὴ καὶ καθαρὰ, ὥστε τὸ φῶς νὰ φαίνῃ πλούσιον. Διότι αὐτὸ τὸ ἔλαϊον δὲν ἔχει, τώρα μόνον πολλὴν δύναμιν, ἀλλὰ, ὅταν ἠκιμαζάν καὶ αἱ θυσίαι, ξεπέρασεν εἰς ὑπόληψιν μὲ κάθε τρόπον τὴν δύναμιν ἐκείνων. «Διότι ἔλεον, λέγει θελῶ καὶ ὅχι θυσιάζειν»²³. Καὶ πολλοὶ δικαίως, διότι ἐκείνῳ μὲν τὸ θυσιάζειν οὐκ εἶναι ἀψυχον αὐτὸ ὁμῶς ἐδῶ εἶναι ἐμψυχον. Καὶ ἐκεῖ μὲν, βετι δὴποτε τοποθετεῖται ἐπάνω, γίνετα ποικιλοτρόπως τοῦ πύρος καὶ καταλήγει εἰς κόλιν καὶ διασκορπίζεται εἰς τέφραν καὶ ὁ κοπινὸς διαλύετα, καὶ γάνετα εἰς τὸν ἀέρα ἐδῶ ὁμῶς δὲν συμβαίνει, τίποτε τέτοιο ἀλλὰ παράγει τὸ ἀφορητικὸν καρπὸν. Καὶ αὐτὰ ἐφάνερωσεν ὁ Παῦλος, ὅταν ἔγραψε πρὸς τοὺς Κορινθίους, ἐκθειάζων τοὺς θησαυροὺς τῆς φλοπτηχίας τῶν, διὰ τῶν ἐξῆς λόγων· «Διότι ἡ διακονία τῆς ὑπηρεσίας ταύτης ὅχι μόνον προσαναπληροῖ τὰς στερήσεις τῶν ἀγίων, ἀλλὰ καὶ περισσεύει, βὰ πολλῶν ἐχρησιζῶν πρὸς τὸν Θεόν»²⁴. Καὶ πάλιν «δοξάζουσιν τὸν Θεόν διὰ τὴν ὑποταγήν τῆς ὁμολογίας σας εἰς τὸ

21. Ματθ. 5, 16.

22. Προι. 4, 18.

23. 1 Κορ. 13, 8.

24. 1 Κορ. 13, 9-13.

Εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ καὶ διὰ τὴν γενναῖαν δωρεάν, τοῦ δεκνύετε μὲ τὴν συμμετοχὴν εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν τὰς δικαίας των, ὅσων καὶ ὅλων ἐν γένει, τῶν χριστιανῶν, καὶ δὲ τῆς ὑπὲρ ὁμῶν δεξιᾶς αὐτῶν οἱ ὁποῖοι σὰς ἐπιποθοῦν»²⁵.

Βλέπετε ὅτι αὐτὴ ἀναλύετα εἰς εὐχαριστίαν καὶ εἰς ἔκτασιν τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς συνεχεῖς προσευχὰς τῶν εὐεργηθέντων καὶ εἰς θερμότερον ἀγάπην· Ἄς θυσιάζωμεν λοιπὸν, ἀγαπητοί, ὡς θυσιάζωμεν καθ' ἐκάστην ἡμέραν εἰς αὐτὰ τὰ θυσιάζειν. Αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ θυσία εἶναι ἀνωτέρα καὶ ἀπὸ τὴν προσευχὴν καὶ ἀπὸ τὴν νηστείαν καὶ ἀπὸ πολλὰ ἄλλα. Καὶ εἶναι πράγματι ἀνωτέρα μόνον ὅταν προέρχεται ἀπὸ δικαίον κέρδος καὶ ἀπὸ δικαίους κόπους καὶ εἶναι καθαρὰ ἀπὸ κάθε πλεονεξίας, ἀρπαγῆς, καὶ βίας. Διότι τοιαύτας προσφορὰς ἐπιθυμεῖ ὁ Θεός, τὰς βε ἀλλὰς καὶ τὰς ἀποστρέφεται. καὶ τὰς μισεῖ. Οὗτε φυσικὰ θέλει νὰ τιμᾶται, μὲ ξένας συμφορὰς. Διότι ἡ τοιαύτη θυσία εἶναι καὶ βέβηλος καὶ ἀκάθαρτος καὶ θὰ ἐξωργίζῃ, μᾶλλον παρὰ θὰ ἐξιλέωνε τὸν Θεόν. Δι' αὐτὸ πρέπει, γὰρ προσεξῶμεν πολὺ, ὥστε νὰ μὴ προσβάλλωμεν τὸν τιμῶμενον, καθ' ἣν στιγμὴν προσφέρωμεν λατρεῖν εἰς Αὐτόν, νομίζοντες ὅτι τιμῶμεν Αὐτόν. Διότι ἐν ὁ Κἀὶν, ποῦ προσέφερε θυσίαν δευτέρως ποιότητος (ἀπὸ ἀπαιτῶς διαθέσεως καὶ ἀγάπης πρὸς τὸν Θεόν) καὶ αὐτην χωρὶς νὰ ἀδικήσῃ ἄλλον, ἐτιμωρήθη κατὰ τρόπον αὐστηρότατον, ὅταν ἡμεῖς προσφέρωμεν κάτι καὶ ἐξ ἀρπαγῆς καὶ πλεονεξίας προσερχόμενοι πῶς δὲν θὰ πάθωμεν τὰ χειρότερα. Δι' αὐτὸ λοιπὸν καὶ ὁ Θεὸς μᾶς ἐδωκεν αὐτὴν τὴν ἐντολήν, διὰ νὰ ἐλεῶμεν ὅχι, διὰ νὰ θασαναζώμεν τοὺς σὺν ἀνθρώπους μας.

Ἐκείνος ὁμῶς, ὁ ὁποῖος λαμβάνει τὰ ἀγαθὰ τῶν ἄλ-

25. 1 Κορ. 13, 13 καὶ 14.

λων καὶ τὰ διδοε. εἰς ἄλλον, δὲν ἐλεεῖ, ἀλλὰ βλέπτει. καὶ ὁρίκει. τὴν ἐσχατὴν δικαίαν. Ὅπως ἀκριβῶς δὲν θὰ ἤμποροῦσε ἀπὸ τὸν λίθον νὰ προέλθῃ ἔλασσον, ἔτσι καὶ ἀπὸ τὴν σκληρότητα δὲν θὰ ἤμποροῦσε νὰ προέλθῃ φιλικανθρωπία. Διότι, ὅταν ἡ ἐλεημοσύνη ἔχη τέτοια ρίζα, δὲν εἶναι καὶ ἐλεημοσύνη. Δι' αὐτὸ πᾶς παρακαλῶ νὰ μὴ ἀποβλέπωμεν μόνον εἰς αὐτὸ, πῶς, δηλαδή, νὰ βοηθῶμεν αὐτούς, ποὺ ἔχουν φτώχειαν, ἀλλὰ καὶ πῶς νὰ μὴ βοηθῶμεν αὐτοὺς μὲ τὰ ἐκ τῆς ἀρπαγῆς τῶν ἄλλων προσερχόμενα ἀγαθὰ. Διότι εἰς τὴν περιπτώσει αὐτὴν ὑπάρχει ἕνας προσερχόμενος καὶ ἕνας καταρρέμενος. Ποῖον τὴν φωνὴν θὰ ἀκούσῃ ὁ Δεσπότης; "Ἄν ἔτσι, μὲ ἀκριβείαν ὀδηγήσωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας, θὰ δυνηθῶμεν μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ νὰ τυχώμεν τῆς μεγάλης Του φιλικανθρωπίας καὶ τοῦ ἐλεους καὶ τῆς συγγνώμης Του. διὰ τὰς ἀμαρτίας τὰς ὅσας διεπράξαμε κατὰ τὸν μακρὸν τοῦτον χρόνον καὶ νὰ ἀποφύγωμεν τὸν ποταμὸν τοῦ πυρός. Ἀπὸ τὸν ὁποῖον εἴθε ἔλοι ἡμεῖς, ἀφοῦ ἀπαλλαγῶμεν. νὰ ἀνέλθωμεν εἰς τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν διὰ τῆς χάριτος καὶ τῆς φιλικανθρωπίας τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποῖου καὶ μετὰ τοῦ ὁποῖου εἰς τὸν Πατέρα πρέπει, ἡ δόξα, συγχρονῶς καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΙΔ (14)

(Ἰωάν. α', 18 — 17)

«Καὶ ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν, καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος» (Ἰωάν. 1 16)

α * Ἐλέγωμεν, λοιπόν, κατὰ τὴν προηγουμένην μας ὁμιλίαν, ὅτι ὁ Ἰωάννης, λῶν τὴν ἀπορίαν ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἐπρόκειτο νὰ ἀναρωτῶνται διὰ τί ὁ Χριστὸς ἂν καὶ ἦλθεν ἀργότερα εἰς τὸ κήρυγμα¹, ὑπῆρξε πρῶτος ἀπὸ αὐτὸν καὶ λαμπρότερος, ἀνέφερε τὸ «διότι ὁπῆρχε πρὸ ἐμοῦ»². Καὶ αὕτη μὲν εἶναι ἡ πρώτη αἰτία ἡ ἀναφέρει ὁ μακρὸς καὶ δευτέρου πάλιν αἰτίας, τὴν ὅποιαν ὑποστηρίζει τώρα. Ποῖα λοιπόν, εἶναι αὕτη; «Καὶ ὅλοι ἡμεῖς ἐλάβομεν ἀπὸ τοῦ ἀνεξάντητον πλοῦτον τῶν δωρεῶν Αὐτοῦ καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος». Καὶ μαζί μὲ αὐτὰ ἀναφέρει ἐν συνεχείᾳ καὶ ἄλλην πάλιν αἰτίαν Ποῖα δὲ εἶναι αὕτη; «Διότι καὶ ὁ νόμος ἐδόθη διὰ τοῦ Μωυσέως, ἡ δὲ χάρις

* Ὁ ἰσοδὸς Χριστὸς εἶναι γνήσιος, ἀπὸ τοῦ πατρὸς, εἶναι ἡ πρώτη τῶν αἰτιῶν καὶ ἀποδοθεῖς εἰς ἡμᾶς τοὺς ἐξ αὐτῶν ἡμεῖς. Ἡ ἡλικία καὶ ἡλικία αὐτῆς «ὅσοι καὶ χαρίζονται» καὶ οὕτως βλέπτε. τὸν τὸν Χριστόν, ὁ ὁποῖος πορεύεται καὶ πάλιν ἡ κοινὴ παντὸς ἀγάπη. Ἐὰν καὶ τῆς χάριτος τοῦ ἱεροῦ Σπυρίτου ἐνισχυθῶμεν, καὶ ὁ παρὰ τὰ ἐν αὐτῷ τοῦ πατρὸς.

Ἐν δευτέρῳ, ὅτι τὸν 4.14 τῆς ἐκκλησίᾳ παρελάβον ἄνθρωποι ἡ ἀρχὴ καὶ τῆς φιλίας καὶ χάριτος καὶ ἡμεῖς καὶ τὸν Χριστόν, ὁποῖος σὺν αὐτῇ τῇ καὶ τῇ ἀρχῇ, τῇ ἰσοδότη, ἐλάβον οἱ Ἀπόστολοι. ἂν τὴν Πατέρα.

1 Βλ. ἰσοδότη ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ Σπυρίτου τὸν ἑκκλησίαν.

2 Ἰωάν. 1 14.

καὶ ἡ ἀλήθεια ἐγενεθὲν ὁ ἀΐτης Χρυσόστομος³ Καὶ τί τέλος πάντων σημαίνει, λέγει, τὸ «καὶ ὅλοι ἡμεῖς ἐλάσσομεν ἀπὸ τῶν ἀνεξάντητων πλοῦτον τῶν δωρεῶν Αὐτοῦ»; Κατ' ἀρχάς λοιπὸν θς ἐξετάσωμεν αὐτὸ τὸ ζήτημα.

Δὲν ἔχει κατὰ μετοχήν, λέγει, τὴν δωρεάν, ἀλλ' ὁ τιθεὶς εἶναι αὐτὴ ἡ πηγὴ καὶ ἡ ρίζα ὅλων τῶν καλῶν, αὐτὴ ἡ ζωὴ καὶ αὐτὸ τὸ φῶς καὶ αὐτὴ ἡ ἀλήθεια. Δὲν συγκρατεῖ εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ τὸν πλοῦτον τῶν ἀγαθῶν, ἀλλ' ἀφθόως χορηγεῖ αὐτῶν καὶ εἰς ὅλους τοὺς ἄλλους. Ἐν τούτοις καὶ μετὰ τὸ ἀφθονὸν σκόρπισμα τῶν ἀγαθῶν παραμένει ὁ αὐτός, ὁ πλήρης. Διότι διατηρεῖ πάντοτε τὴν αὐτὴν τελειότητα χωρὶς νὰ χάσῃ τίποτε ἀπὸ τὸν ἀφθονὸν χορηγῆσαι τῶν ἀγαθῶν του. Καὶ τοῦτο ἐπεὶ τὴν γαίαν διαρκῶς τὰ ἀγαθὰ καὶ ἀπὸ αὐτῶν μεταδίδει εἰς ὅλους.

Αὐτὸ θς, τὸ ὅποιο, φέρω ἐγώ, εἶναι καὶ κατὰ μετοχήν — διότι ἀπὸ ὅλων ἐλάθει αὐτὸ καὶ ἐλάχιστον μέρος τοῦ παντός καὶ ἐρότοις τινὰ σταγὼν μικρὰ καὶ ἀσημαντάς, συγκρατῶμεν πρὸς ἀπέραντον πέλαγος καὶ ἀνέκφραστον ἀβυσσόν. Ἀλλὰ μᾶλλον, οὔτε τὸ παραδειγμα τοῦτο ἡμπορεῖ νὰ παραστήσῃ ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἐπιχειροῦμεν νὰ εἰπωμεν. Διότι καὶ μίαν σταγὼνα ὕδατος ἀν' ἀφαίρεσιν ἀπὸ τοῦ πέλαγος, θὰ προξενήσῃς ὀπωσδήποτε εἰς αὐτὸ κάποιαν ἐλάττωσιν ἔστω καὶ ἂν αὐτὴ εἴναι ἀσήμαντος φυσικῶς καὶ ἀφανὴς. Δ' ἐκεῖνη, ὅμως, τὴν πηγὴν δὲν δυνάμεθα νὰ ἱσχυρισθῶμεν το αὐτὸ. Ἀλλὰ ὅσον τυχὸν ἀντήλθῃ κανεὶς, παραμένει ἡ αὐτὴ χωρὶς νὰ ἐπιστάται τὴν παραμικρὴν ἐλάττωσιν.

Δι' αὐτὸ εἶναι ἀναγκαῖον μάλιστα νὰ εἰπωμεν εἰς ἄλλο παραδειγμα. Καὶ εἶναι μὲν καὶ αὐτὸ τὸ παραδειγμα τοῦ ὅποιο θὰ ἀναφέρωμεν, ἀσθενὲς καὶ δὲν ἡμπορεῖ ἀκριβῶς νὰ παραστήσῃ αὐτὸ, τὸ ὅποιον θελομεν, ἐν τού-

τοῖς εἶναι περισσότερον κατὰλήλων διὰ νὰ μᾶς χειραγωγῇ εἰς τὴν κατανόησιν τῆς σκέψεως, ἡ ὁποία εὐρίσκεται τῶρα ἐνώπιόν μας. Ἄς φαντασθῶμεν, λοιπὸν μίαν πηγὴν πυρὸς, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἔκτετα ἀνέπτωμεν μύριους λυχνοὺς καὶ δις μυρίους καὶ τρίς μυρίους καὶ πολὺς φορὲς μυρίους λύχνους. Μήπως τὸ πῦρ καὶ μετὰ τὴν ἀντήλθσιν καὶ τὴν μετάδοσιν ἐκ τῆς ἐνεργείας του εἰς τοσούτους λυχνοὺς, δὲν διατηρεῖ τὴν αὐτὴν πληρότητα; Αὐτὸ θεσπῶς εἶναι φανερόν εἰς τὸν καθέναν. Ἐάν λοιπὸν εὐρέθῃ καὶ καὶ μετὰ τῶν ὁλοκῶν σαμμάτων, τῶν μεριστῶν καὶ διακινουμένων καὶ ἐλαττωμένων ἐξ αἰτίας τῆς ἀφαίρεσως τοῦ ὁποίου καὶ μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν καὶ τὴν ἐκ τῶν ὁλοκῶν του μετάδοσιν εἰς ἄλλας καθόλου δὲν παραβλάπτεται, πολὺ περισσότεροι εἶναι φυσικὸν νὰ συμβαίῃ αὐτὸ εἰς τὴν ἀσώματον ἐκείνην καὶ ἀφθονον θεϊαν δύναμιν. Διότι ἐὰν ἐκεῖ, ὅπου τὸ μεταλαμβάνον εἶναι ὁλοκῶς καὶ σῶμα καὶ μερίζεται καὶ δὲν μερίζεται, πολὺ περισσότεροι ὅταν ὁ λόγος εἶναι περὶ ἐνεργείας καὶ ἐνεργείας μάλιστα προερχομένης ἀπὸ τὴν αὐτὴν καὶ ἀσώματον ἐκείνην θεϊαν οὐσίαν, εἶναι φυσικὸν νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ἔποτε τέτοιον δὲν ἡμπορεῖ νὰ πάθῃ⁴.

Δ' αὐτὸ καὶ ὁ Ἰωάννης εἰπε «καὶ ὅλοι ἡμεῖς ἐλάσομεν ἀπὸ τῶν ἀνεξάντητων πλοῦτον τῶν δωρεῶν Αὐτοῦ» καὶ συνῆκε τὴν μαρτυρίαν του μὲ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ. Διότι τὸ «καὶ ὅλοι ἡμεῖς ἐλάσομεν ἀπὸ τῶν ἀνεξάντητων πλοῦτον τῶν δωρεῶν Αὐτοῦ» δὲν εἶναι φράσις, λεγθεῖσα ἀπὸ τὸν Ἰωάννην τὸν ῥοδόρομον, ἀλλ' ἀπὸ τὸν μαθητὴν⁵. Ἐκεῖνο δέ, τὸ ὅποιον λέγει σημαίνει, τὸ ἑξῆς. Μὴ νομίσατε, λέγει, ὅτι ἡμεῖς μόνον οἱ ὁποῖοι συναναστρέφωμεν Αὐτὸν ἐπὶ πολλὸν χρό-

³ Ἰωάν. 1, 17.

⁴ Δὲν μερίζεται, δὲν ἐλαττῶνεται.

⁵ Ἀπὸ τῶν ἰωάννην τὸν ῥοδόρομον.

νον καὶ ἐκαθίσταμεν εἰς τὴν αὐτὴν τράπεζαν καὶ συνεφάγαμε μαζὶ τοῦ μαρτυροῦμεν τῇ βοηθείᾳ τῆς θεῆς χάριτος. Καὶ βίβρι καὶ ὁ Ἰωάννης, ὁ ὁποῖος οὕτε ἐγνώριζεν αὐτὸν προηγουμένως, οὕτε συναναστρέφει αὐτόν, ἀλλὰ τόσον ὀλίγον μόνον. ὅταν ἐθέσπειζον, δὲ τὸν εἶδε μαζὶ με τοὺς ἄλλους, ἐφώνησε δυνατὰ· «Ὑπῆρχε πρὸ ἐμοῦ»⁶ ἀφ' οὗ ἀπὸ ἐκεί τὰ ἐπῆρεν ὅλα. Καὶ ἡμεῖς δὲ ὅλοι οἱ δούδεκα, οἱ τριακόσιοι, οἱ πεντακόσιοι, οἱ τρεῖς χιλιάδες, οἱ πέντε χιλιάδες, οἱ πολλὰς μυριάδες τῶν Ἰουδαίων, ὅλοι τὸ πλήρωμα τῶν πιστῶν καὶ τῶν τότε καὶ τῶν τώρα καὶ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι πρόκειται νὰ ἔλθουν πάλιν ὅλοι ἀνεξαρρέτως ἀπὸ τοῦ ἀνεξάντητον πολυτοῦ τῶν δωρεῶν αὐτοῦ ἐχομεν λάβε

7] Δὲ ἐλάσαμε «χάριν καὶ χάριτος», λέγει Παῦλος ἀντιποσὺς Ἄντι τῆς Παλαιᾶς τὴν Καινὴν. Διότι, ὅπως ἀκριβῶς ὑπῆρχε δικαιοσύνη Παλαιὰ καὶ δικαιοσύνη Καινὴ «κατὰ τὴν δικαιοσύνην τὴν διὰ τοῦ νόμου, λέγει, διατελέσας ἀνεμπίτος»⁷ καὶ πίστις Παλαιὰ καὶ πίστις Καινὴ «ἐκ πίστεως εἰς πίστιν»⁸ καὶ υἰοθεσία Παλαιὰ καὶ υἰοθεσία Καινὴ «τῶν ὁποίων εἶναι ἡ υἰοθεσία»⁹, λέγει, καὶ δόξα Παλαιὰ καὶ δόξα Καινὴ «ἐπειδὴ ἐάν τὸ μέλλον νὰ καταργηθῇ ἦτο ἐνδοξον, πολλῶ μᾶλλον τὸ μένον εἶναι ἐνδοξον»¹⁰ καὶ νόμος Παλαιός καὶ νόμος Καινός «διότι ὁ νόμος, λέγει, τοῦ Πνεύματος τῆς ζωῆς μετ' ἡλευθέρωσιν»¹¹ καὶ λατρεία Παλαιὰ καὶ λατρεία Καινὴ «τῶν ὁποίων εἶναι ἡ λατρεία»¹², λέγει, καὶ πάλιν «οἱ λατρεῖ-

6. 1 Κορ. 1:15

7. 1 Κορ. 1:3, 6

8. Ρωμ. 1:17

9. Ρωμ. 8:4

10. 1 Κορ. 13:1

11. Ρωμ. 8:2

12. Ρωμ. 9:4

οἱ τοῦ θεοῦ ἐν πνεύματι»¹³ καὶ διαθήκη Παλαιὰ καὶ διαθήκη Καινὴ «διότι θὰ εἴς δώσω νέαν διαθήκην, ἣν ὁμοίαν μετὰ τὴν διαθήκην τὴν ὁποίαν ἐδώκα εἰς τοὺς πατέρας σας»¹⁴ καὶ ἀγιασμός Παλαιός καὶ ἀγιασμός Καινός καὶ βαπτισμα Παλαιόν καὶ βαπτισμα Καινόν καὶ θυσία Παλαιὰ καὶ θυσία Καινὴ καὶ νόμος Παλαιός καὶ νόμος Καινός καὶ περιτομή Παλαιὰ καὶ περιτομή Καινὴ «ἐστὶ καὶ χάρις Παλαιὰ, καὶ χάρις Καινὴ. Ἀλλ' ἐκεῖνα μὲν ὑπῆρχον ὡς τύποι, ἐνθ' αὐτὰ ὑπάρχουν ὡς ἀλήθεια τὰ ὁποῖα ὁ αἰητοῦν κάποιος ἀμυνόμενος μετέκεινα, ὅχι ὁμοῦ καὶ συνωνυμίαν. Ἐπειδὴ ἄνθρωπος ὁνομάζεται καὶ αὐτός ὁ ὁποῖος ἀπεικονίζεται εἰς τοὺς τύπους καὶ εἰς τὰς εἰκόνας καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐγχαράσσεται ἐπὶ τῶν λευκῶν ἐπιφανειῶν μετὰ τὸ μαῦρον χρώμα καὶ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἐδέχθη τὴν ἀλήθειαν τῶν χρωμάτων. Καὶ μετὰ τοὺς ἀνδριάντας τὸ αὐτὸ συμβαίνει, καθ' ὅσον καὶ ὁ ἐκ χρυσοῦ κατασκευασμένος καὶ ὁ ἐκ πηλοῦ ἀνδριάνς ἔχει ὀνομασίην Ἀλλὰ ὁ μὲν ἕως ὡς τύπος, ὁ δὲ ἄλλος ὡς ἀλήθεια.

8] * Νὰ μὴ νομισθῇ, λοιπὸν λόγῳ τῆς ὁμοιότητος τῶν ὀνομάτων ὅτι ὑπάρχει ταυτότης πραγμάτων, ἀλλ' οὕτε πάλιν ὁμοιωσῶς. Διότι, ἐάν μὲν ἦσαν τύποι,¹⁵ δὲν ἦσαν ξένα πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ἐάν δὲ ὁ τύπος διατηρούσε σκελὴν ἀληθείας, ἦτο ἀπωσθήτοτε κατώτερος τῆς

13. Φιλιπ. 3:3

14. Ἰερ. 31:31

* Εἰς τὴν παράγραφον αὐτὴν συγχαίρεται ἡ υἰοθεσία, τὴν ποῖα ὑποσχέθη ὁ θεὸς πρὸς τοὺς πατέρας, πρὸς τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, οὗ ὅσον ὑπόσχεται ὁ θεὸς πρὸς τοὺς πιστεύοντες, εἰς Χριστὸν. Ὁ πρῶτος εἶναι κατασκευασμένος ἐκ πηλοῦ. Ἀπολύτως ἐπιχειρηματικὴ ἡ συσχέτις τῆς ἀρχῆς ἀνδριάντος, διότι αὐτὴ τὴν φράσιν «ἐνθ' αὐτὰ ὑπάρχουν» ἀντιθέτως ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἀνδριάντος.

15. Εἰ ἀδελφοί καὶ ἡμεῖς ἐπὶ τὴν ἑνότητα καὶ τὴν ὁμοιότητα τῶν ὀνομάτων ὁμοιωσῶς, ὁμοιωσῶς τὴν ἀλήθειαν ἀποσθάνομεν, τὴν ἀλήθειαν ἀποσθάνομεν.

ἀληθείας²⁸ Ποία λοιπόν εἶναι ἡ διαφορά τῶν αὐτῶν; Θέλετε, ἀφοῦ πόρρω μὲν ἔνα ἢ δύο ἀπὸ τὰ ἀναφερθέντα, νὰ ἀσκοληθῶμεν μὲ αὐτά. Διότι, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ τὰ ἄλλα θὰ εἶναι εἰς ἡμᾶς φανερά καὶ θὰ ἴδωμεν β-
λοι, ὅτι, ἐκεῖνα μὲν εἶναι διδάγματα κατὰλληλα διὰ τὰ παῖδιά, ἐνῶ αὐτὰ ἐδῶ δ' ἀ τούς γενναίους καὶ μεγάλους ἀνδρας. Καὶ τὰ μὲν πρῶτα εἶχαι νομοθετηθῆ ὡς χρήσι-
μα καὶ κατὰλληλα νὰ δοθῶν εἰς ἀνθρώπους, τὰ δὲ ἄλ-
λα ὡς δεῖ αἰς ἀγγέλους.

Ἀπὸ τοῦ λοιποῦ νὰ κάμωμεν τὴν ἀρχήν, θέλετε νὰ κάμωμεν ἑνωρέν ἀπὸ αὐτὴν τὴν υἰοθεσίαν, Ποία λοιπόν εἶναι ἡ διαφορά τῆς Παλαιᾶς υἰοθεσίας ἀπὸ τὴν Καινὴν υἰοθεσίαν. Ἐκεῖ τῇ ἡ υἰοθεσία ἦτο τιμὴ ὀνόματος ἐνῶ ἐ-
δῶ ἀκούει θεὸ καὶ το πρῶγμα. Καὶ θὰ μὲν τὴν πρώτην λέγει, «Εγὼ εἶπα θεοὶ εἰσθε σεῖς καὶ υἱοὶ ὑψίστου β-
λου»²⁹, διὰ δὲ τὴν ἄλλην υἰοθεσίαν, ὅτι «ἐκ Θεοῦ ἐγεννή-
θησαν»³⁰. Ἰὼς καὶ μὲ πῶον τρόπον. Μὲ λουτρὸν παλιν-
γενεσίας καὶ ἀνακαινίσεως Πνεύματος Ἁγίου³¹. Καὶ ἐ-
κεῖνοι μὲν, μετὰ τὴν προσήγοριαν τῶν ὡς υἱῶν τοῦ
θεοῦ, εἶχον ἀκόμῃ πνεῦμα δουλείας. Δ' ὅτι, ἐνῶ παρέμε-
νον δούλοι, ἐτ μῶντο το.αυτοτρόπως μὲ τὴν ὀνομασίαν
αὐτῇ. Ἡμεῖς ὅμως ἀφοῦ ἐγίνωμεν ἐλευθεροί, τότε ἐδέ-
χθημεν τὴν τιμὴν, ὅχι κατ' ὄνομα ἀλλὰ πραγματικῶς.

Καὶ αὐτὸ ἀκριβῶς ἐφανερώσεν ὁ Παῦλος, λέγων
«Διότι, δὲν ἐλάθετε πνεῦμα δουλείας, διὰ νὰ φοβῆσθε πα-
λιν, ἀλλ' ἐλάθετε πνεῦμα υἰοθεσίας διὰ τοῦ ὁποίου κρά-
ζομεν Ἀβθα ὁ Πατὴρ»³². Διότι, ἀφοῦ ἐγεννήθημεν ἀνα-

²⁸ Πρβλ. Ῥωμ. 8, 5 x 10, 1.

²⁹ Φιλιπ. 2, 6.

³⁰ Ἰωάν. 1, 13.

³¹ Τιμ. 3, 5.

³² Ρωμ. 8, 15.

μεν καὶ τρόπον τινὰ ἀφοῦ ἀνεπλάσθημεν καὶ ἀνεγεννή-
θημεν, το.αυτοτρόπως ἀνομιώσθημεν υἱοί. Ἀλλὰ καὶ τὸν
χαρισμῆτά καὶ τὸ εἶδος τῆς ἀγ. αἰσύνης ἐν ἐξέτασῃ κα-
νεῖς μὲ προσοχήν καὶ ἀκριβείαν. ποῖον δηλαδὴ εἶναι τὸ
ἓνα, ποῖον τὸ ἄλλο, πάλιν καὶ ἀπὸ ἐδῶ θὰ ἴδῃ ὅτι ὑπάρ-
χει μεγάλη διαφορά. Διότι ἐκεῖνοι μὲν, ὅταν δὲν ἐλά-
τρευσαν τὰ εἰδωλα, ὅταν δὲν ἐπάρνευσαν, ὅταν δὲν ἐμοί-
χευσαν, ἐκαλοντο μὲ αὐτὸ τὸ ὄνομα, ἡμεῖς, ὅμως, γινόμε-
θα ἅγιοι ὅχι, μόνον ἀπέχοντες ἀπὸ αὐτὰ ἀλλὰ καὶ πρα-
γματοποιούντες τὰ μεγαλύτερα.

Καὶ κατὰ πρῶτον μὲν καὶ κύριον λόγον, ἔχομεν αὐ-
τὴν τὴν θεωρεῖν ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ Ἁγίου
Πνεύματος, ἔπειτα δὲ καὶ ἔνεκα πολ. τείας πολὺ ἀνωτέ-
ρας τῆς Ἰουδαϊκῆς. Καὶ ἐπ' αὐτά, τὰ ὁποῖα λέγω δὲν
εἶναι ἀπλὴ καυχῆσιολογία, ἀκούσε εἰς ἐκεῖνους μὲν τί
λέγει, «Δὲν πρέπει, νὰ καταφύγετε εἰς μωτικὰς πράξεις,
διὰ νὰ καθάρωσθε τάχα τὰ παῖδιά σας, διότι εἰσθε λαὸς
ἅγιος»³³. Ὡστε αὐτοῖς δι' ἐκεῖνους ἡ ἀγιωσύνη, ἡ ἀ-
παλλαγὴ καὶ ἀπελευθέρωσις τῶν ἀπὸ τὴν εἰδωλολατρει-
αν. Μὲ μᾶς ὅμως δὲν ἔχουν το.αυτοτρόπως τὰ πράγμα-
τα, ἀλλὰ «ὅ ἃ νὰ εἶναι ἅγια, λέγε, καὶ κατὰ τὸ σῶμα
καὶ κατὰ τὸ πνεῦμα»³⁴ «ἐπιδιώκετε νὰ ἔχετε εἰρήνην
(μὲ δλους) καὶ τὸν ἁγιασμόν, ἀνευ τοῦ ὁποίου οὐδεὶς θὰ
ῶ τὸν Θεόν»³⁵ καὶ «ἐκκληρονομήτε ἀγ. αἰσύνην ἐν φόβῳ
θεοῦ»³⁶. Διότι, δὲν ἀρκεῖ τὸ ὄνομα ἅγως διὰ νὰ ἐκφρά-
σῃ τὴν αὐτὴν ἐννοίαν ἐπὶ ὅλων ἐκεῖνων, ἐπὶ τῶν ὁποίων
ἡμπορεῖ νὰ λέγεται Ἐπε.δὴ καὶ ὁ Θεὸς ὀνομάζεται ἐ-
γὼς, ἀλλ' ὅχι, φυσικὰ, ὅπως ἡμεῖς.

Ὅταν πράγματι ὁ Προφήτης Ἡσαῖας, ἤκουσε τὴν

³³ Δουτερ. 18, 10.

³⁴ Α. Κορινθ. 7, 34.

³⁵ 12, 2, 14.

³⁶ Β. Κορ. 12, 1.

λέει «αυτήν, προφερομένην από τὰ Σεραφίμ²⁴, κύτταξε
 ἡ Ἀρχαγγέλιος Σοφισαίνωντι οὐ φάσιν ὁλοήρογγον» ²⁵ «αὐτὴν
 πεισθὲν εἶναι ἀνθρώπου ἀκαθάρτου χελεύων καὶ κοτούκω
 ἐν μέσῳ λαοῦ ἀκαθάρτων χελεύων»²⁶! Παρ' ὅλον, ὅτι
 καὶ ὅς ὡς καθαρὸς ἦτο ἐν τοῦτοις, κρινόμενοι ἡμεῖς οἱ
 ἀνθρώποι, πρὸς τὴν ἄνω, τὴν θεῖαν ἀγιοσύνην, εἰμεθα
 ἀκάθαρτοι. Ἅγιοι εἶναι καὶ οἱ Ἄγγελοι, ἅγιοι οἱ Ἀρ-
 χαγγέλοι, ὁμοίως καὶ τὰ Σεραφίμ καὶ Χερουβίμ. ἀλλὰ
 καὶ τῆς ἀγιοσύνης αὐτῆς ἡ διαφορὰ καὶ πρὸς ἡμᾶς καὶ
 πρὸς τὰς ὑπερβαλλούσας δυνάμεις εἶναι ἄλλη πολλή. Ἔ-
 πρεπε καὶ μὲ ὅλα τὰ ἄλλα λεπτομερῶς νὰ ἀσχοληθῶ-
 μεν. ἀλλὰ θιλέπω ὅτι, ὁ λόγος μᾶς ἐκτείνεται πολὺ εἰς
 μήκος, δι' αὐτὸ ἀποῦ διακόψωμεν ἐδῶ τὴν περαιτέρω
 ἐξέτασιν καὶ ἀναπτύξιν τοῦ θέματος αὐτοῦ θὰ ἀφήσω-
 μεν τὰ ὑπόλοιπα νὰ ἐξεταστέ σεις. Διότι, ἡμπορεῖτε καί
 σεις νὰ συγκεντρώσετε αὐτὰ εἰς τὴν οἰκίαν σας καὶ νὰ
 διαπιστώσετε τὴν διαφορὰν καὶ νὰ διεξελέθετε καὶ τὰ ὑπό-
 λοιπα ὁμοίως «δύο, διδὲ, λέγε, εἰς τὸν σοφὸν ἀφορμὴν
 καὶ θὰ γίνῃ σοφώτερος»²⁷. Διότι ἡ μὲν ἀρχὴ ἔγινεν ἀπὸ
 ἡμᾶς, τὸ δὲ τέλος ἄς γινῇ ἀπὸ σας. Ἐπειδὴ εἶναι ἀνάγ-
 κη γὰρ ἡμεῖς νὰ συνεχίσωμεν

Ἀφοῦ εἶπε «Καὶ πάντες ἡμεῖς ἐλάθωμεν ἐκ τοῦ πλη-
 ρώματος αὐτοῦ» προσέθεσε «Καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος»,
 δεκνύων ὅτι καὶ οἱ Ἰουδαῖοι χάριτι ἐσώζοντο²⁸. Διότι,
 λέγει, δὲν σας ἐξέλεξα διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἰδικῶν σας
 κατορθωμάτων, ἀλλὰ πρὸς χάριν τῶν πατέρων σας.
 Ἐάν, λοιπόν, δὲν ἐξελέγησαν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ τὰ ἰδι-

²⁴ Ἐπειδὴ τὸν ἄνω, ἄγγελος ὁ ἄγγελος ὁ ἄγγελος, καὶ ἡμεῖς
 πρὸς τὴν θεοῦ, ἐξέλεξα τὸν ἄνω, ὅταν ἔχοντες τὴν
 ἰδιότητα ἀκαθάρτου ἀκαθάρτου ἀκαθάρτου ἀκαθάρτου
²⁵ 22^ο Α. α.
²⁶ Πρὸς τὸν ἄνω
²⁷ Πρὸς τὸν ἄνω

κὰ των κατορθωμάτων εἶναι φανερόν ὅτι, χάριτι, θεῖα ἐτι-
 χον αὐτῆς τῆς τιμῆς. Καὶ ἡμεῖς δὲ ὅλο χάριτι θεῖα ἐσώ-
 τημεν ἀλλ' ὅχι, ὁμοίως με ἐκείνους, διότι ἡ θεῖα χάρις
 δὲν μᾶς ἐδόθη διὰ τὰ αὐτὰ πράγματα ἀλλὰ καὶ διὰ το-
 ῦ μεγαλυντερά καὶ ὑψηλότερα. Δὲν ὑπάρχει σὲ μᾶς το-
 αὐτὴ χάρις, διότι δὲ, μᾶς ἐδόθη μόνον συγχώρησις ἀ-
 μαρτημάτων ἐπειδὴ ὡς πρὸς αὐτὸ ὁμοιάζομεν με ἐκεί-
 νους, καθ' ὅσον ὅλοι ἡμαρτήσαντες²⁹ —, ἀλλὰ καὶ δικαιοσύ-
 νη καὶ ἀγιασμός καὶ υἰοθεσία καὶ Πνεύματος χάρις πολλὴ
 λαμπρότερα καὶ ἀφθονώτερα. Δι' αὐτῆς τῆς χάριτος ἐγί-
 ναμε, ἀγαπητοὶ εἰς τὸν Θεόν, ὅχι, πλέον ὡς δοῦλοι μόνον
 ἀλλὰ καί, ὡς υἱοὶ καὶ ὡς φίλοι Αὐτοῦ

Διὰ τοῦτο λέγει, «Χάρις», ἀντὶ χάριτος». Καὶ διότι
 ταὶ διὰ τοῦ νόμου δοθέντα ἀγαθὰ καὶ αὐτὰ ἔργον τῆς
 θείας χάριτος ἦσαν, καθὼς καὶ αὐτὴ ἡ ἐκ τοῦ μηδενὸς
 εἰς τὴν ζωὴν παρουσία μας. Διότι δὲν ἐλάθωμεν αὐτὴν
 τὴν ἀμειδίην ἕνεκα κατορθωμάτων πραγματοποιηθέντων
 εἰς τὸ παρελθόν. Πῶς ἄλλωστε ἦτο δυνατόν νὰ πρα-
 γματοποιήσωμεν τοιαῦτα, ἐφ' ὅσον οὔτε κἀν ὑπῆρχα-
 μεν — ἀλλὰ μᾶς ἐδόθη ὡς δῶρον ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ὁ ὅποι-
 ος ἀπὸ παντοῦ ἤρχισεν Αὐτὸς πρῶτος τὴν εὐεργεσίαν.
 Ὅχι, δὲ μόνον ἡ ἐκ τοῦ μηδενὸς δημιουργία καὶ παρὰ-
 οῖα ἡμῶν εἰς τὴν ζωὴν ἀλλὰ καὶ τὸ γεγονός ὅτι ἐδημι-
 οργήθημεν κατὰ τέτοιον τρόπον, ὥστε ἀμέσως με τὴν
 δημιουργίαν μας νὰ μισθώμεν τὰ πρακτέα καὶ τὰ μὴ
 πρακτέα, ἐπὶ πλέον καὶ τὸ γεγονός ὅτι τὸν νόμον αὐτοὶ
 ἐλάθωμεν εἰς τὴν φύσιν μας καὶ τὸ ὅτι, ἐνεπιστευθῇ εἰς
 ἡμᾶς ὁ Δημιουργὸς τὸ ἀδέκαστον δικαιοσύνην τῆς σινει
 ὁμοίως, εἶναι ὁμοίως ἀπόδεξις μεγίστης χάριτος καὶ
 ἀνεκφράστου φιλοφρονήσεως τοῦ Θεοῦ ἡ ὁποία ἀπεθε-
 λῇ πρὸς ἡμᾶς καὶ ἡ διὰ τοῦ γραπτοῦ νόμου ἐπανέκτι

²⁸ Πρὸς τὸν ἄνω

ους καὶ ἐκ νέου ἀφύπνισις τοῦ νόμου αὐτοῦ, ὁ ὁποῖος εἶχεν ὑποστή ἀνεπακόρθωτον φθοράν²⁹. Ἔργον καὶ δῶρον τῆς εἰσεως χάριτος ἦσαν. Διότι τὸ μὲν ἓνα ἢ φθορά δηλοῖ τοῦ νόμου, ἦταν, ὡς ἐπακολούθημα, τιμωρία καὶ καταστροφή, ἐπιβληθεὶς εἰς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι παρέρχοντο τὴν ἐξ ἀρχῆς δοθεῖσαν ἐντολήν, τὸ δὲ ἄλλο, ὁ γραπτὸς δηλαδὴ νόμος, δὲν ἦταν τιμωρία, ἀλλὰ πάλιν διδόντων καὶ συγγνώμη, ἢ ὅποια δὲν ἦταν φυσικὰ ὀφελή, ἀλλ' ἐδίδετο ἀπὸ ἀγάπης καὶ ἀποτελοῦσε χάριν. Ἄλλ' ὅτι ἦτο δῶρον τῆς χάριτος καὶ τῆς ἀγάπης, ἀκούσε πού τὸ λέγει ὁ Δαυὶδ «Ὁ Κύριος κάμνε. δικαιοσύνην καὶ κρυσιν εἰς πάντας τοὺς ἀδικουμένους. Ἐφανέρωσε τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ εἰς τὸν Μωϋσῆν, τὰ ἔργα αὐτοῦ εἰς τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ»³⁰ καὶ πάλιν, «χρηστὸς καὶ δικαῖος ὁ Κύριος διὰ τοῦτο θὰ διδάσκῃ καὶ θὰ καθοδηγῇ μὲ τὸν Νόμον τοῦ τοὺς ἀμαρτανόντας δια καὶ ἀποστρέψουν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς»³¹.

γ' * Ἔργον λοιπὸν ἐλεημοσύνης καὶ εὐπολαγχνίας καὶ χάριτος ἦτο τὸ νὰ λάθουν τὸν νόμον. Διὰ τοῦτο ἀφοῦ εἶπε· «Χάριν ἀντὶ χάριτος», ἀγωνιζόμενος ἀκόμη θερμότερον δια καὶ ἐκφράσῃ τὸ μέγεθος τῶν ἀγαθῶν, τὰ ὅποια μᾶς ἐδόθησαν, προσέθεσε τὰ ἐν συνεχείᾳ λεγόμενα * Ὁ νόμος διὰ Μωϋσέως ἐδόθη ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ ἡσοῦ Χριστοῦ ἐγένετο» Εἶδατε, λοιπὸν πῶς κατὰ

²⁹ Ἡ ἐξ αὐτοῦ ἡς ἀπορροή.

³⁰ Πсалм, 102, 6 καὶ 7.

³¹ Πсалм, 24, 8.

³² Ἐνταῦθα, ἐκθέλλεται ὁ διὰ Μωϋσέως δοθεὶς γραπτὸς νόμος πρὸς τὴν διὰ τοῦ Χριστοῦ γινόμενην εἰς ἡμᾶς καὶ ἀληθειαν καὶ ἀποκατάστασιν ἢ παροχήν τοῦ Χριστοῦ ὡς πρὸς τὸν Μωϋσῆν. Πρὸς ταῦτα α. ἀποκατάσταται ὅτι τὰ ῥήματα «ἐγένετο» καὶ «ἐδόθη», ἐκφράζουσιν τὴν διαφοράν τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τοῦ Μωϋσεως, διότι τὰ ἐν ἐξῆς, ἀγνῶστον ἐπὶ τοῦ Μωϋσεως σημειώσεαι ὡς ἀποκρινόμενον αὐτοῦ ὁ, ὅτι τὸν τὸ δὲ ἐξῆς αὐτοῦ, λεγόμενον ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ αὐτὸ καὶ τὴν εἰρήνην αὐτοῦ ὁ, διακρίνει.

τρόπον ἦμεν καὶ ὄλιγον κατ' ὄλιγον, μὲ ἓνα λόγον, τόσον ὁ ἰωάννης ὁ Βαπτιστής, ὅσον καὶ ὁ μαθητὴς³², εισάγουσι τοὺς ἀκροατὰς εἰς τὴν ὑψηλοτάτην γνῶσιν, ἀφοῦ προηγουμένως τοὺς ἐγύμνασαν εἰς τὰ ταπεινότερα; Διότι, ὁ μὲν πρῶτος, ἀφοῦ συνέκρινε πρὸς τὸν ἑαυτὸν τοῦ Ἐκείνου, ὁ ὁποῖος ἀσυγκριτὰς ὑπερέχε, ὄλων, ἐδείκνεν ἑπειτα τοιαυτοτρόπως τὴν ὑπεροχήν. Αὐτοῦ, διὰ τῶν ἐξῆς «Ὡς ἔμπροσθέν μου γέγονεν» καὶ ἀκολούθως μὲ τὸ νὰ προσθέσῃ τὸ «πρῶτός μου ἦν» Ὁ δὲ δεύτερος ἐπέτυχεν μὲν κατὰ πολὺ περισσότερον τοῦ πρώτου, ὀλιγότερον ἡμῶς ὡσαυδήποτε τῆς ἀξίας τοῦ Μονογενοῦς. Διὸ τι ὄχι, πρὸς τὸν ἰωάννην τὸν Βαπτιστήν, ἀλλὰ πρὸς τὸν Μωϋσῆν ὁ ὁποῖος περισσότερον ἐκείνου ἐθαυμάζετο μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων, συνέκρινεν αὐτόν «διότι ὁ νόμος, λέγει, ἐδόθη διὰ Μωϋσέως» ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια ἐγένετο διὰ ἡσοῦ Χριστοῦ»

Καὶ πρόσθετε τὴν σύνεσιν. Δὲν ἐξετάζει τὸ πρόσωπον, ἀλλὰ τὰ πράγματα. Ἀφοῦ δὲ αὐτὰ ἀπεδείχθησαν πολὺ μεγαλύτερα, φυσικὸν ἦταν καὶ οἱ ἀγωνόμενοι ἀκόμη κατ' ἀνάγκην νὰ ἀναγνωρίσουν τὴν ὑπεροχὴν καὶ τὴν περὶ Χριστοῦ ἀλήθειαν ἢ ὅποια ἀκόμη ἀπετέλε. ἀπὸ τῆς ὁποίας καὶ εἰκασίαν. Διότι, ὅταν παρέχουσι βοήθισαν μαρτυρίαν αὐτὰ τὰ πράγματα, τὰ ὅποια δὲν ἔχουν καμμίαν ὑποψίαν, ὅτι πρὸς χάριν ἢ καὶ πρὸς ἀπέχθειαν κάποιου οὐδὲν αὐτὴν τὴν μαρτυρίαν, τότε εἶναι ἀναμφωθέτητον ὅτι καὶ οἱ ἀγωνόμενοι θὰ ἀναγνωρίσουν τὴν ἀλήθειαν. Διότι αὐτὰ παραμένουν ὅπως ἀκριβῶς τὰ διαθετοὺν οἱ δημιουργοὶ τοῦ δ. αὐτὸ μάλιστα ἡ μαρτυρία ἢ ὅποια δίδετο ἀπὸ αὐτῶν εἶναι ἀνυπόπτος καὶ κατὰ συνέπειαν περισσότερον ὄλων ἀκριβεστέρως καὶ εὐκρινεστέρως.

Κύτταξε δὲ καὶ τὸν τρόπον, μὲ τὸν ὁποῖον κάμνει ἀνετον καὶ ἀκοποῦ τὴν παρουσίαν τῆς ἀληθείας ἀκόμη

³² Ἐννοεῖ τὸν ἰωάννην τὸν Βαπτιστήν.

τῆς κατάρτης τοῦ νόμου γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατα-
ρα⁴⁰.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἔχομε ἀπολαύσει τόσον πλουσίως
χάρτος καὶ ἀληθείας, σὰς παρακαλῶ, ἵνα μὴ γινώμεν ἐξ
αἰτίας τοῦ μεγέθους τῆς χάριτος ὀκνηρότεροι. Διότι ὅσον
μεγαλύτερας τιμῆς ἡξιώθημεν, τόσο περισσώτερον εἴμε-
θα καὶ ἀφείλεται ἀρετῆς. Διότι ἕκαστος, ὁ ὁποῖος εὐεργε-
τήσῃ ὀλίγον καὶ αὐτὸν ἐπιδείξῃ ὀλίγην προθυμίαν καὶ μικρὰ
εργα, δὲν εἶναι ἁπλῶς τόσον μεγάλης καταδίκης, ἐνῶ ἕ-
καστος ὁ ὁποῖος ἀνῆλθεν εἰς αὐτὴν τὴν κορυφὴν τῆς τιμῆς
καὶ ἔπειτα ἐπέδειξεν ἔργα ταπεινὰ καὶ χαμαιζήλα, θά
εἶναι ἅλως πολλὴ μεγαλύτερας καταδίκης. Ἀλλὰ μὴ γέ-
νοιτο να φοβησθῶμεν ποτε τέτοια πράγματα δ' ἑσθῶς!
Διότι ἔχομεν πεποιθῆσαι εἰς τὸν Κύριον, ὅτι ὑμωθήκατε
ἀπὸ τὴν γῆν καὶ ἀπετάξατε ψυχὴν κῶς πρὸς τὸν οὐρανὸν
καὶ εὐρισκόμενδ' εἰς τὸν κόσμον, δὲν καταγνεσθε με-
τὰ ἔργα τοῦ κόσμου. Ἀλλὰ παρ' ὅλοι, ὅτι εἰμεθα ἀπολύ-
τως σεβαστοὶ διὰ τὴν ἡθικὴν σας προκοπὴν, δὲν παύο-
μεν συνεχῶς νὰ παρακαλοῦμεν τὰ ἴδια. Τὸ ἴδιον γένοιται
ὡς γνωστὸν καὶ μετὰ τοὺς κοσμικοὺς ἀνθρώπους. Καὶ κατ'
αὐτοὺς δηλαδὴ οἱ θεοὶ δλοὶ ἀπὸ συμφωνίαν ἔχ. ἐκεῖ-
νοὺς ποὺ ἔχουν υποχωρήσει καὶ ἐγκαταλείψει τὸν ἀγῶ-
να οὔτε αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι ἔχουν πέσει κάτω νικημένοι,
ἀλλ' ἐκεῖνοὺς, οἱ ὁποῖοι ἀγωνίζονται καὶ ἐξοικουλοῦν-
να τρέχουν, προτρέποναι να συνεχίσουν τὸν ἀγῶνα. Καὶ
εἰς τὴν περιπτῶσιν μὲν τῶν κοσμικῶν ἀνθρώπων οἱ θεοὶ αὐ-
τῶν ἐπιβλέπει ἀντιλαμβάνονται ὅτι ἀδίκως κοπίζονται καὶ ὅτι
δὲν ἔμπορουν νὰ τοὺς ἀναστήσουν μετὰ παρακαλῆσεως, ἐφ' ὅ-
σον ἀπεκόπησαν καὶ ἔχουσιν διὰ πικρὸς τὴν νίκην, παύ-
ουν περ φρονούντες αὐτοὺς νὰ τοὺς παρακαλοῦν καὶ προ-
τρέποναι ἐνῶ εἰς τὴν ἰδικὴν μας περίπτῶσιν οὐχὶ μόνον

ἀπὸ σας οἱ ὁποῖοι εὐρίσκεισθε εἰς καταστάσιν πνευματι-
κῆς ἀνατάσεως, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς ἐγκαταλείψαντας
τὸν ἀγῶνα, δὲν αὐτοὶ θελήσουν να ἀλλάξουν, εἶναι δυ-
νατὸν νὰ ἀναμείνωμεν κατὰ καλόν.

Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ καμνομεν τὰ πάντα, παρακα-
λοῦμεν, κατηγοροῦμεν, προτρέπομεν, ἐπαινοῦμεν, ὥστε
νὰ ἐπ' τύχωμεν τὴν ἰδικὴν σας σωτηρίαν. Να μὴ δυσαρ-
στηθῇτε λοιπὸν ἀπὸ τὴν συνεχὴ περὶ τῆς πολιτείας σας
παραίνεσιν μας. Διότι τὰς παραίνεσεις καὶ συμβουλὰς
μας δὲν κάμνομεν, ἐπειδὴ καταδικάζομεν ὁ ἀπιστοῦν-
σαν εἰς σὰς ραθυμίαν ἀλλ' ἐπειδὴ τρέφομεν διὰ σὰς πά-
ρα πολλὰ χρηστὰς ἐλπίδας. Ὅχι δὲ μόνον πρὸς εἰσας, ἀλ-
λά καὶ πρὸς ἡμᾶς τοὺς διδάσκοντας, ἔχουν λησθῇ αὐτὰ,
καὶ θὰ λεχθῶν. Διότι καὶ ἡμεῖς τῆς αὐτῆς διδασκαλίας
ἔχομεν ἀνάγκην. Τὸ γεγονός ὅτι αὐτὰ λέγονται ἀπὸ μᾶς,
δὲν ἐμποδίζει εἰς τίποτε νὰ ἀπευθύνωνται καὶ πρὸς ἡμᾶς.
Διότι ἐκεῖνον μὲν, τὸν ὁποῖον ὁ λόγος μας εὐρήκε ὡς ἐν-
θυμὸν διώρβωσεν ἐκεῖνον δὲ τὸν ὁποῖον εὐρήκε μακραν
καὶ ἀπηλλαγμένον ἀμαρτίας, ἀπεμάκρυνε καὶ ἀπεχωρ-
σε ἀπὸ αὐτὴν ἀκόμη περισσώτερον. Διότι οὔτε ἡμεῖς εἰ-
μεθα ἀπηλλαγμένοι, καὶ τελείως καθαρὸι ἀπὸ ἀμαρτίας.
Καὶ τὸ θεραπευτήριον λοιπὸν κοινὸν καὶ τὰ προσφερόμε-
να φάρμακα διακρίνονται δι' ὅλους καὶ εὐρίσκονται ἐν ὅ-
λοις δλοῖς. Ἐν τοιούτοις ἡ θεραπεία δὲν εἶναι κοινὴ, ἀλλὰ
γίνεται συμφωνοῦσα μετὰ τὴν προαίρεσιν ἐκείνων οἱ ὁποῖοι
χρησιμοποιοῦν αὐτά. Δι' αὐτὸ καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἔχρη-
σιμοποίησε καλῶς τὸ φάρμακον θὰ χαρῇ τὴν θεραπείαν
ἐνῶ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν ἐπέθεσεν εἰς τὸ τραῦμα τοῦ
τοῦ φάρμακου, θὰ μεγαλώσῃ περισσώτερον τὸ κακὸν καὶ
ὅσα καταλήξῃ εἰς τὸν φοβερώτατον θάνατον.

Ἄς μὴ λυπαίμεθα λοιπὸν καὶ δυσανασχετοῦμε κατὰ
τὴν διάρκειαν τῆς θεραπείας ἀλλὰ πολὺ περισσώτερον
ὡς χαίρωμεθα καὶ διὰ ἀκόμη ἡ μέθοδος τῆς διδασκαλίας
φέρῃ μικροὺς πόνους. Διότι ἀργότερα θὰ μᾶς φανερώσῃ

τὸν καρπὸν, ὁ ὁποῖος εἶναι πολὺ γλυκύς. "Ὡς πράττομεν λοιπὸν τὰ πάντα μὲ μοναδικὸν σκοπὸν ἢ παραμεινόμεν καθάραι ἀπὸ τραύματος καὶ πληγῶν τὰς ὁποῖας προξενοῦν εἰς τὴν ψυχὴν τὰ δόντια τῆς ἀμαρτίας, διὰ νὰ μὴ παραδοθῶμεν εἰς τὰς τιμωρητικὰς καὶ ἀποιόσας δυνάμεις κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἀλλ' ἀφοῦ γίνωμεν ἄξιοι τῆς θέας τοῦ Χριστοῦ, νὰ ἀνέλθωμεν εἰς τὸν αἰῶνα ἐκεῖνον καὶ νὰ παραδοθῶμεν εἰς τὰς δυνάμεις ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι ἡμποροῦν νὰ μᾶς εἰσαγάγουν εἰς τὴν κληρονομίαν τῶν οὐρανῶν, ποῦ ἔχει ἐτοιμασθῇ διὰ τοὺς ἀγαπῶντας Αὐτόν. Αὐτὴν τὴν κληρονομίαν μακάρι. Ὅλοι ἡμεῖς νὰ ἐπιτυχῶμεν μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλοφροσύνην τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον πρέπει ἡ δόξα καὶ ἡ δυνάμις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ὉΜΙΛΙΑ Ε' (15)

(Ἰωάν. α', 18)

«Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε ὁ Μονογενὴς Υἱὸς ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Πατρὸς ἐκεῖνος ἐξηγήσατο» (Ἰωάν. 1, 18)

α * Τοὺς λόγους καὶ τὰς διδασχάς, αἱ ὁποῖαι περιέχονται εἰς τὰς Ἀγ' ας Γραφάς, ὁ Θεὸς δὲν θέλει νὰ ἀκούωμεν ἀπλῶς, ἀλλὰ μὲ πολλὴν σύνεσιν διὰ αὐτὸ ἀκριβῶς ὁ μὲν μακάριος Δαβὶδ εἰς τὴν ἀρχὴν πολλῶν ψαλμῶν τοῦ ἔγραψε τὸ «εἰς σὺνεσιν» καὶ ἔλεγεν «Ἀποκάλυψαι τοὺς ὀφθαλμούς μου καὶ κατανοήσω τὰ θαυμάσια ἐκ τοῦ νόμου σου». Μετὰ δὲ ἀπὸ αὐτὸν καὶ ὁ υἱὸς τοῦ*, ἀφοῦ θεωρεῖ καὶ θέτει ὡς θεμέλιον τὴν σοφίαν, λέγει, «ὅτι πρέπει νὰ ἐπιδῶκωμεν αὐτὴν ὅπως τὸ ἀργύριον μέλλον δέ

*Εἰς τὴν πρώτην καρτέλαν τῆς βουλῆς αὐτῆς, διακρίνομεν δύο βασικὰ πνεύματα. Τὸ πρῶτον, ἐκφράζεται εἰς τὸν τρόπον τῆς ἐνεργήσεως τῆς Ἀγίας Γραφῆς τὸ δεύτερον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἱερουργίαν τῆς φροσύνης «θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε». Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ πρῶτον ὁ ἱερεὺς Πατὴρ παρατηρεῖ ἐν ἡ συνήθειᾳ τῆς Ἀγ' ας Γραφῆς πᾶσαι νὰ γίνονται μὲ πολλὴν προσοχὴν, οὐδ' ἄλλως δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ κατανοήσις αὐτῆς. Ἐν σχέσει δὲ μὲ τὸ δεύτερον σημεῖον παρατηρεῖται ἐν τῶν Θεῶν δὲν εἶχε ποτὲ νὰ νερὶ κατ' οὐσίαν, παρὰ μόνον ὁ Πῶς καὶ τὸ Πνεῦμα. Ἀκούσας δὲν λαμβάνει τὰς φωνὰς ἐπὶ ἀποστόλων τῶν σημείων.

1 Δεδοκίμους ψαλμοὶ φέρουν τὸν τίτλον «σύνεσις» ἢ «εἰς σύνεσιν». Τὸ νόημα τῶν εἶναι σκοτεινόν. Ἰσως φανερόν, ὅτι ὁ ψαλμὸς εἶναι διδασκαλὴ εἰς προσηλυτισμὸν εἰς σύνεσιν, ἢ ὅτι πρέπει νὰ ψάλλεται «συνεπῶς», σύμφωνα μὲ τὸ ψάλλεσθαι συνεπῶς (ψαλμ. 47, 8 κατὰ ῥῆπον θεολογῶντες), μὲ νόημα.

2 Ψαλμ. 118, 18.

3 Εἰς τὸν τὸν Μολοθὸν.

πρέπει, να εμπνευσώμεθα αυτήν περισσότερο από τὸν χρυσόν⁴. Ἀλλὰ καὶ ὁ Κύριος συμβουλεύων τοὺς⁵ οὐδαίους νὰ ἐρευνῶν τὰς Γραφάς⁵, πολλὸν περισσότερο πορεύεται ἡμᾶς εἰς τὴν ἐρευναν καὶ ἀναζήτησιν τοῦ θαυτέρου νοήματος, τοῦ ἐμπεριεχομένου εἰς αὐτάς. Διότι, ἐάν θεοβίως ἀμέσως καὶ μὲ τὴν πρώτην ἀνάγνωσιν ἦταν δυνατόν νὰ καταλάβωμεν τὰς Ἀγίας Γραφάς, δὲν θὰ συνεβούλευε τοῦτο ἡμῶς ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον εἶναι φανερόν εἰς ὅλους καὶ εὗρωκεται εὐκόλως, κανεὶς ποτὲ δὲν θὰ ἐρευνούσε διὰ νὰ εἴρῃ. Ἀλλὰ αὐτὸ τὸ ὅποιον εἶναι κρυμμένο εὗρίσκεται, ὥστερα ἀπὸ πολλὴν ἐρευναν. Δι' αὐτὸ καὶ, θέλων νὰ διαγέμῃ ἡμᾶς εἰς τὴν ἐρευναν λέγει ὅτι αὐταὶ εἶναι κεκρυμμένοι θησαυροί.

Αὐτὰ δὲ ἔχει εἰπῆ πρὸς ἡμᾶς, διὰ νὰ μὴ προσεγγίζωμεν ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε καὶ κατὰ τρόπον βλῶς ἐπιτόλαιον τοὺς λόγους τῶν Γραφῶν, ἀλλὰ νὰ ἐρευνῶμεν αὐτοὺς μὲ πολλὴν ἀκριβείαν. Διότι, ἐάν ἀκούσῃ κανεὶς χωρὶς καμίας ἐξέτασιν τὰ περιεχόμενα εἰς αὐτάς καὶ τὰ δεχθῇ βλάπται ὅπως ἔχουν λεχθῇ κατὰ τὸ γράμμα. Πολλὰ ἔτι οὖν θὰ φαντασθῇ περὶ τοῦ Θεοῦ. Διότι, θὰ τὸν φαντασθῇ καὶ ὡς ἀνθρωπῶν καὶ ὡς συνιστάμενον ἀπὸ χαλκοῦ καὶ ὀργίλου καὶ θυμῶδῃ καὶ πολλὰς ἀκόμη χειρότερας ἀπὸ αὐτὰς ἀπώψεις θὰ ἀναγκασθῇ νὰ δεχθῇ περὶ Αὐτοῦ.

Αὐτὸς οὖν κανεὶς ἐξετάσῃ προσεκτικὰ καὶ ἀπαληφθῇ τὸ νόημα, τὸ ὅποιον περιλαμβάνεται εἰς τὸ θάθος τῶν θεῶν λόγων, τότε θὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ κάθε τέτοιον ἔσχατον ἑπιπόνη καὶ αὐτὸ παραδείγματός χάριν, τὸ ἀναγνωσθὲν χωρίον τὸ ὅποιον πρόκειται νῦν νὰ ἐρμηνεύσωμεν, λέγει, ὅτι ὁ Θεὸς ἔχει κώπον, πρᾶγμα τὸ ὅποιον εἶναι χαρακτηριστικὸν γνωρίσμα τῶν ὑλικῶν σωμάτων. Ἐν

4. Παροιμ. 16, 16
5. Ἰωάνν. 5, 39

ταῦτοις κανεὶς δὲν εἶχε τόσον τρελλὸς ὥστε νὰ νομίσῃ ὅτι ὁ ἀσώματος Θεὸς εἶναι σῶμα ὑλικόν. Ἄς ἐξετάσωμεν λοιπὸν τὸ προκειμένον χωρίον μετὰ προσοχῆς καὶ πάσης ἀκριβείας, διὰ νὰ ἐνοήσωμεν τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ πλήρως καὶ κατὰ τρόπον ἀρμόζοντα εἰς τὴν πνευματικὴν ἐννοίαν τὴν ὅποιαν ἐκφράζει.

«Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε». Πῶς ἐφάσεν ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης εἰς τὴν ἀποκάλυψιν τῆς ἀληθείας αὐτῆς, ἡφοῦ ἐφανερώσε τὰς ὑπερβολικὰς μεγάλας δωρεὰς τοῦ Χριστοῦ καὶ ὅποια διαφέρουν ἀπειρώς ἐκείνων

καὶ ὅποια ἐδόθησαν διὰ τοῦ Μωυσέως, ἡθέλησε ἀκολούθως νὰ ἀναφέρῃ καὶ εὐλογοῦν αἰτίαν τῆς διαφορᾶς. Διότι ἐκεῖνος μὲν ἐφ' ὅσον ἦταν ὑπηρέτης, ἔγινε διάκονος ταπεινότερων πραγμάτων ἐνφ' ὃ Χριστὸς, Δεσπότης ὢν καὶ βασιλεὺς καὶ Υἱὸς Βασιλέως, ἔφερν εἰς ἡμᾶς τὰ πολλὰ μεγαλῦτερά, συμπάρχων πάντοτε μετὰ τοῦ Πατρὸς καὶ αἰώνως βλέπων Αὐτόν. Διὰ τοῦτο καὶ συνέχισεν, ὡς εἰρησ⁶ «Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε». Τὸ ὅμως θὰ εἰπωμεν εἰς τὸν μεγαλοφρονότατον Ἰωάννην ὁ ὁποῖος λέγει «Εἶδον τὸν Κύρον καθήμενον ἐπὶ θρόνου ὀμφηλοῦ καὶ ἐπιθρόνου»⁷. Ἢ θὰ ἀπαντήσωμεν εἰς τὸν Ἰωάννην ὁ ὁποῖος λέγει, διδὼν πρὸς τὴν μαρτυρίαν ἐπιθεσθαι ὡς ἔπρεπε τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ, ὅτι εἶπεν αὐτὰ, ὅταν εἶδε τὴν δόξαν Αὐτοῦ, ἢ καὶ νὰ εἰπωμεν εἰς τὸν Ἰεζεκιήλ, Διότι καὶ ὁ προφήτης αὐτὸς εἶδεν Αὐτόν καθήμενον ἐπὶ τῶν χειρῶν⁸. Ἢ θὰ ἀπαντήσωμεν εἰς τὸν Δανιὴλ διότι καὶ αὐτὸς ὁ προφήτης λέγει, «Ὁ Παλαιὸς τῶν ἡμερῶν ἐκράθητο»⁹. Ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Μωϋσῆν, ὁ ὁποῖος λέγει «Φανερώσε εἰς ἐμὲ τὴν δόξαν σου κατὰ ἓνα τρόπον

6. Πιστ. 6, 1
7. Ἰεζεκ. 1, 28
8. Δανιὴλ 7, 9

αίσθητόν, ὃ ἂν σὲ ἰδῶ μετὰ ἰδία μου τὰ μάτια»⁹, τί θὰ ἀποκλήσωμεν. Ὁ δὲ Ἰσακὼβ καὶ τὸ ὄνομα Ἰσραὴλ ὡς ἐπῆρε ἀπὸ αὐτῶν. Διότι Ἰσραὴλ εἶναι ἐκείνος, ὁ ὁποῖος βλέπει τὸν Θεόν. Καὶ ὅλως ἐπίσης ἔχουν ἰδεῖ Αὐτόν.

Πῶς, λοιπόν, ὁ Ἰωάννης εἶπε «Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε»; Ὁ Ἰωάννης εἶπε τοῦτο, ἀποκαλύπτων ὅτι ὅλα ἐκεῖνα ἦσαν ἐμφάνειαι, καὶ θεὰ τοῦ Θεοῦ κατὰ συγκοινωνίαν, δὲν ἦσαν θεὰ καὶ φανερώσεως καθαρὰ καὶ γυμνῇ αὐτῆς τῆς ἀπλῆς οὐσίας Αὐτοῦ. Διότι, ἂν ἐβλεπαν αὐτὴν τὴν φύσιν τοῦ Θεοῦ, δὲν θὰ ἐβλεπαν αὐτὴν κατὰ τὸ ἀφορετικὸν ἑκάστος τρόπον. Διότι, ἡ φύσις τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀπλὴ καὶ χωρὶς σχήμα, χωρὶς μορφήν· εἶναι, ἐπίσης, ἀσυνήτοκ, ἀπεριγραπτός, δὲν κἀθεταί, οὔτε στέκεται, οὔτε περιπατεῖ. Διότι, ὅλα αὐτὰ εἶναι, γνωρίσματα ὁλικῶν σωμάτων. Πῶς ἀκριβῶς εἶναι, μόνος Αὐτός γνωρίζει. Καὶ τοῦτο ἐφανερώσε μετὰ τὸ στόμα κάποιου προφήτου ὁ Θεὸς καὶ Πατήρ, λέγων· «Ἐγὼ ὁράσεις λέγει, ἐπιλύθυνα, καὶ ἐν χερσὶ προφητῶν ὡμοῶμαι»· τὸ ὅποιοι σημαίνει «συγκατεβῆν» δὲν ἐφάνη ἐκεῖνο ἀκριβῶς, τὸ ὅποιοι ἡμῶν. Ἐπειδὴ δηλοῦν, ἐπράκετο ὁ Υἱὸς Αὐτοῦ νὰ ἐμφανισθῇ ἐνωπίον μας μετὰ ἀληθινὴν σάρκα, τοὺς προετοίμασεν ἀνεκασθῆναι νὰ βλέπουν τὴν οὐσίαν τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἦσαν δυνατόν εἰς αὐτοὺς νὰ ἰδοῦν. Ἐπειδὴ ἐκεῖνο, τὸ ὅποιοι ἀκριβῶς εἶναι ὁ Θεὸς ὅχι μόνον προφήται, ἀλλ' οὔτε ἄγγελοι εἶδαν, οὔτε ἀρχάγγελοι δι' αὐτὸ καὶ, ἐὰν μὲν ἐρωτήσης αὐτοὺς περὶ τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ, δὲν θὰ αὐτοὺς ἀποκριθῶν τιποτέ θὰ ἀκούσης δὲ μόνον νὰ ψάλλουν συνεχῶς τὸ «θεὸς ἐν ὁψίτοιο Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία»¹⁰. Καὶ ἀπὸ τὰς Χερουθίμ ἢ τὰ Σεραφίμ ἐὰν ἐπιθυμήσης νὰ μάθης κάτι, το μυστικοὶ μέ-

⁹ Ἰεζ 33, 13.

¹⁰ Μετὰ τὴν εὐαγγέλιον μετὰ τὸν ἄγγελον ὁ Ἰωάννης ἀναγινώσκει τὸν 28.

¹¹ Ἰω 19, 11.

¹² 2, 14.

λας τοῦ ἀγγελοῦ θὰ ἀκούσης καὶ ὅτι «τῆς ὁμοίας τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἡ γῆ τῆς δοξῆς αὐτοῦ»¹³. Ἄν ἐξετάσης τὰς ἀνωτέρως πνευματικὰς δυνάμεις, τίποτε ἄλλο δὲν θὰ εἴρῃς, παρὰ μόνον, ὅτι εἶναι εἶναι τὸ ἔργον αὐτῶν, ἡ ἐξομνησις τοῦ Θεοῦ· οἷον, αἰνεῖτε, λέγει, αὐτὸν πάσα, αἱ δυνάμεις αὐτοῦ»¹⁴.

Μόνος, λοιπόν, βλέπει Αὐτόν ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον. Πῶς, ἐπομένως, ὁλόκληρος ἡ κτιστὴ φύσις θὰ βυθισθῇ καὶ νὰ ἰδῇ τὸν ἀκτιστὸν Θεόν; Διότι, ἐὰν ἀπλῶς τῆς ὁπωσδήποτε σώματος δυνάμεως, καίτοι θελαίως κτιστῆς δὲν δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν σαφῆ καὶ ἀκριβῆ θεωρίαν καὶ τοῦτο ἀπεδεχθῇ πολλές φορές ἐπὶ τῷ ἀγγέλου, πολὺ περισσότερον τῆς ἀκτιστοῦ καὶ σώματος θείας οὐσίας. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος λέγει· «τὸν ὁποῖον οὐδεὶς τῶν ἀνθρώπων εἶδεν οὔτε δύναται νὰ ἰδῇ»¹⁵. Ἐπομένως εἰς μόνον τὸν Πατέρα ἀνήκει προσέ-
 ρ, τοῦτο τὸ ἐξαιρετικὸν καθόλου δὲ εἰς τὸν Υἱόν· «Ὁχι, θεοῦ καὶ ἐκείνου! ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν Υἱόν». Ὅτι, δὲ ἀνήκει καὶ εἰς Αὐτόν, ἀκούσε τὸν Παῦλον, ὁ ὁποῖος δηλοῖ τοῦτο καὶ λέγει· «ὅστις εἶναι εἰκὼν τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀόρατου»¹⁶. Ἐκεῖνος δὲ, ὁ ὁποῖος εἶναι εἰκὼν τοῦ ἀόρατου, καὶ ὁ ἰδὼς εἶναι ἀόρατος, ἐπειδὴ διαφορετικὰ δὲν θὰ εἶναι εἰκὼν. Ἐὰν δὲ ἄλλοι λέγει· «Θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκί»¹⁷, νὰ μὴ ἀπορήσης, διότι ἡ διὰ τῆς σαρκὸς φανέρωσις, δὲν ἔστιν φυσικὰ κατὰ τὴν οὐσίαν, ἐπεὶ δὲ, ὅτι καὶ Αὐτός εἶναι ἀόρατος κατὰ τὴν οὐσίαν ὅχι μόνον εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἀνω δυνάμεις θεβαίνων. ὁ Παῦλος, ὁ ὁποῖος αὐτοῦ εἶπε· ὅτι «ἐφανερώθη ἐν σαρκί», προσέθε-
 σεν ὅτι, «ὡφθῇ ἀγγέλοις»¹⁸.

Θ * Ὡστε καὶ εἰς τοὺς ἀγγέλους τότε ἔγινεν ὁρα-

¹³ Ἰεζ 6, 8.

¹⁴ Ψαλμ. 118, 2.

¹⁵ Α. Τ. 2ο 8, 16.

¹⁶ Κολο 1, 15.

¹⁷ Α. Τ. 2ο 8, 16.

¹⁸ Α. 2ο 16.

* Ἐπειδὴ, ἐρμηνεύεται ἡ φράσις τοῦ Εὐαγγελιστοῦ ὅτι ἐν τῇ κτίσει τοῦ Πατρὸς, ἡ πρώτη λειτουργία περὶ τοῦ Χριστοῦ, ἐπράξε· ὁ ὁ Υἱὸς τῆς

τός, ὅταν δηλαδὴ περ εὐλήθη ἀνθρώπινῃ σάρκι. Προηγούμενος, ὁμῶς, δὲν τὸν ἐθέλειον κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἐπεὶ δὴ ἡ οὐσία Αὐτοῦ ἦταν καὶ εἰς αὐτοὺς ἀόρατος. Καὶ πῶς λέγει, εἶπεν ὁ Χρυστός· «Μὴ καταφρονήσετε ἕνα τῶν μικρῶν τούτων· διότι σὰς λέγω ὅτι, οἱ ἀγγελοὶ αὐτῶν διὰ παντός βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς»¹⁹. Τί λοιπόν, ὁ Θεὸς ἔχει καὶ πρόσωπον καὶ ἔχει εἰκονισθῆ καὶ εἰς τοὺς οὐρανοὺς; Ἀλλὰ δὲν θέα ἡμποροῦσε νὰ παραφρονήσῃ κανεὶς τόσον, ὥστε νὰ εἴπῃ αὐτά. Τί λοιπὸν σημαίνει τὰ λεγόμενα; Ὅπως ἀκριβῶς ὅταν λέγῃ «Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ· διότι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὁρνοῦνται»²⁰, ἐννοεῖ τὴν κατὰ δόξαν θεωρίαν, τὴν δυνατὴν εἰς ἡμᾶς καὶ τὴν περὶ Θεοῦ ἐννοεῖαν, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἐπὶ τῶν ἀγγέλων δυναμεθα νὰ εἰπώμεν, ὅτι, χάρις εἰς τὴν καθαράν καὶ ἀγρυπνοῦσαν φύσιν των, οἵποτε ἄλλο δὲν σκέπτονται, παρὰ μόνον πάντοτε τὸν Θεόν. Δὲ αὐτοῦ καὶ αὐτὸς λέγει· πάλιν «Οὐδεὶς γινώσκει τὸν Πατέρα, εἰ μὴ ὁ Υἱός»²¹. Τί λοιπόν, ὅλοι εὐρίσκόμεθα εἰς τὴν ἀγνοίαν. Μὴ γένοιτο· ἀλλ' οὐδεὶς γνωρίζει τὸν Θεόν, ὅπως ὁ Υἱός. Ὅπως, λοιπόν, ἀκριβῶς εἶπεν τὸν Θεόν οἱ πολλοὶ ὅσον ἦσαν δυνατοὶ εἰς αὐτοὺς νὰ τὸν ἴδω· τὴν δὲ οὐσίαν οὐδεὶς εἶδε κατ' ὁμοῦν τρόπον καὶ ἡμεῖς τώρα διδοὺ γνωρίζομεν θεοβελῶς τὸν Θεόν· τὸ ἀκριβῶς ὁμῶς εἶναι ὡς πρὸς τὴν οὐσίαν, οὐδεὶς γνωρίζει, παρὰ μόνος ὁ Υἱός, ὁ ὁποῖος ἐγεννήθη ἀπὸ Αὐτοῦ. Γνώσις δὲ ἐδῶ λέγει, τὴν ἀκριβή θεωρίαν καὶ κατολήψιν καὶ μάλιστα τόσοι πληροὶ καὶ τελεῖον, ὅσον πληρῆς καὶ τελεία εἶναι ἡ περὶ τοῦ Πατρὸς Αὐτοῦ γνώσις τοῦ Πατρὸς, καθὼς γὰρ γινώσκει, καὶ ὁ Πατήρ, καὶ ὡς γινώσκω τὸν Πατέρα»²².

Δι' αὐτὸ κοίταξε καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς μὲ πόσῃ ἀνεσίᾳ ὁμιλεῖ. Διότι ὁμοῦ εἶπεν ὅτι «Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε

ρῖκει τὸν Πατέρα ἀκριβῶς καὶ τελείως, καὶ ὅτι θεοβελῶς, ἐν τῇ κάλει τοῦ ἰουδαίου ἀνθρώπου καὶ ἀλλοῦ.

19. Ματθ. 18, 10.

20. Ματθ. 5, 8.

21. Ματθ. 11, 27.

22. Ἰωάνν. 10, 15.

πώποτε» συνεχίζων, δὲν εἶπεν ὅτι ὁ Υἱός, ἀφοῦ εἶδε τὸν Θεόν, διηγήθη, ὅσα ἀκριβῶς εἶδεν, ἀλλὰ προσέθεσε καὶ περισσότερον, ὅτι τὸν εἶδε, διότι εἶπεν ὅτι «ὁ ὢν ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Πατρὸς» εἶναι δὲ ἡ ἐνδιάθεσις εἰς τὸν κόλπον τοῦ Πατρὸς πολὺ ἀνωτέρας τῆς θεωρίας Αὐτοῦ. Διότι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἀπλῶς ἐλάττει, δὲν ἔχει ἀπωσθήσασθαι πληρῆ καὶ ἀκριβῆ γνώσιν τοῦ φαινομένου· ἐνῷ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος διαμένει εἰς αὐτοὺς τοὺς κόλπους, γνωρίζει τὰ πάντα καὶ δὲν εἶναι δυνατόν ποτὲ νὰ ἔχη τὴν παραμικρὰ ἀγνοίαν. Ὅσαι λοιπὸν ἀκούεις ὅτι «οὐδεὶς γινώσκει τὸν Πατέρα, εἰ μὴ ὁ Υἱός»²³ διὰ τὰ μὴ λέγῃς, ὅτι καὶ μὲν γνωρίζει τὸν Πατέρα περισσότερον, ὅλων, δὲν γνωρίζει, ὁμῶς τελείως καὶ ἀκριβῶς Αὐτόν, δι' αὐτὸ καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, λέγει, ὅτι ὁ Υἱός διαμένει εἰς τὸν κόλπον τοῦ Πατρὸς καὶ αὐτὸς ὁ Χρυσὸς λέγει, ὅτι γνωρίζει Αὐτόν τόσοι, ὅσον γνωρίζει, ὁ Πατήρ τὸν Υἱόν. Πρῶτος λοιπὸν αὐτὸν ὁ ὁποῖος ἀντιλέγει· «Ἀραγε πῶς μου γνωρίζει, ὁ Πατήρ τὸν Υἱόν,». Καὶ θὰ σοῦ ἀπαντήσῃ ἐν θέσει δὲν εἶναι παραφρων, ὅτι, ἐνταῦθα ὁ Πατήρ γνωρίζει τὸν Υἱόν. Μετὰ ἀπὸ αὐτὸ θὰ ἐρωτήσωμεν πάλιν αὐτόν· «Τί λοιπόν, εἶπε καὶ γνωρίζει Αὐτόν τελείως καὶ ἀκριβῶς, ἐπὶ πλεόν δε καὶ ὅτι ἀκριβῶς εἶναι, γνωρίζει σαφῶς». Καὶ ἀπωσθήσασθαι καὶ εἰς αὐτὸ θὰ ἀπαντήσῃ καταφατικὰ· Ἀπὸ αὐτοῦ λοιπόν νὰ ἀμυπερόνησιν τὴν ἀκριβή περὶ τοῦ Πατρὸς γνώσιν τοῦ Υἱοῦ. Διότι ὁ Υἱὸς εἶπεν, ὅτι, καθὼς με γνωρίζει, ὁ Πατήρ καὶ ἐγὼ γνωρίζω τὸν Πατέρα»²⁴ καὶ ἀλλοῦ εἶπεν ὅτι εἶδε τὸν Πατέρα, εἰ μὴ ἐκεῖνος δὲν εἶναι, παρὰ τοῦ Θεοῦ»²⁵. Δι' αὐτὸ, ὅπως ἀκριβῶς εἶπα καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ἐνημονεύει τὸν κόλπον, ὁ ὁποῖος φανερῶς μετὰ τὴν μονοθεϊκὴν αὐτὴν λέξιν, ὅτι εἶναι πολλὴ ἡ ἐκότης τῆς οὐσίας καὶ ἡ συγγένεια, ὅτι ἡ γνώσις εἶναι ἀπαράλλακτος, ὅτι ἡ ἐξουσία εἶναι ἴση. Διότι ὁ Πατήρ δὲν θέα εἶχαν εἰς τοὺς κόλπους τὸν διαφορετικὸν κατὰ τὴν οὐσίαν²⁶ ἀλλ' οὕτως

23. Ματθ. 1, 27.

24. Ἰωάνν. 14, 7.

25. Ἰωάνν. 6, 46.

26. Τὸ καίμενον ἔχει τὴν λέξιν «ἐκότητος», ἡ ὅποια σημαίνει τὴν διὰ

καὶ ὁ πῦρς θὰ τολμαῖος, σάν δοῦλος καὶ ἕνας ἀπὸ τοὺς πολλοὺς, γὰρ περιστρέφεται εἰς τὸν κόλπον τοῦ Δεσπότη. Διότι, αὐτὸ εἶναι τὸ ἐν γήϊον υἱοῦ μόνου καὶ μὲ πολλὴν παρρησίαν πρὸς τὸν φυσικόν του πατέρα συλπι-
ριφερομένου, ἐπὶ τέλει δὲ καὶ μὴ ἔχοντος τίποτε ὀλιγώ-
τερον αὐτοῦ.

Θέλεις νὰ μάθῃς καὶ διὰ τὸ αἰ.δ.ον. "Αἰκουσε τί λέ-
γει ὁ Μωϋσῆς περὶ τοῦ Πατρὸς. "Ὅταν δηλαδὴ ἤρωτη-
σεν ὁ Μωϋσῆς τὸν Θεόν τί τέλος πάντων νὰ ἀπαντήσῃ
εἰς τοὺς Αἰγυπτίους, ἐὼν ἐρωτηθῇ ὅτι αὐτοὺς, ποῖος εἶ-
ναι ἐκεῖνος ὁ ὅποιος τὸν ἔχει ἀποστείλε διέταχθαι νὰ
εὐηρῇ ἐπὶ «ὁ ὡ. ἀπέστειλκε με²⁷». Τὸ δὲ «ὁ ὡ» σημαίνει
ὅτι, πᾶντοτε καὶ αἰώνως ὑπάρχει καὶ ὅτι ἀνάγκης ὁ
παρχει καὶ ὅτι ὄντως καὶ κυριῶς ὑπάρχει. Αὐτὸ φανερω-
ναι καὶ τὸ «ἐν ἀρχῇ ἦν», ὅτι, δηλαδὴ πάντοτε καὶ αἰώ-
νως ὑπάρχει. Αὐτὴν λοιπὸν τὴν φράσιν χρησιμοποιοῦν εἰς
δὴ ὁ Ἰωάννης, δεικνύων ὅτι ὁ Υἱὸς ὑπάρχει ἀνάγκης καὶ
ἀείδιως εἰς τὸν κόλπον τοῦ Πατρὸς. Διὰ νὰ μὴ νομισθῇ
λοιπὸν ἐξ αἰτίας τῆς ὁμοιότητος τοῦ ὀνόματος, ὅτι εἶ-
ναι ἕνας ἀπὸ τοὺς κατὰ χάριν γενομένους υἱοὺς, πρῶτον
μὲν προσέθεσε τὸ ἄρθρον, τὸ ὅπου οἱ διακρίνει Αὐτὸν ἀπὸ
τοὺς κατὰ χάριν υἱοὺς. Ἐστὶ δὲ αὐτὸ δὲν σου ἀρκεῖ, ἀλλ'
ἀκόμη ἐπιμένεις νὰ θεωρῇς τὰ χαμηλά, ὡς ἀκούης τὸ ὄ-
νομα «Μονογενὴς», τὸ ὅποιον εἶναι, κυριώτερον αὐτοῦ.
Ἐὰν δὲ καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτοῦ πάλιν πρὸς τὰ κάτω βλέπης,
δὲν θὰ παραλείπω νὰ ἀμιλῶ καὶ κάπως ἀνθρωπίνως
περὶ τοῦ Θεοῦ νὰ ἀμιλῶς δηλαδὴ, περὶ τοῦ κόλπου
διὰ νὰ μὴ περῶσθι ἀπὸ τὴν σκέψιν σου τίποτε τὸ τα-
πεινόν.

Εἶδες πόσον μεγάλη εἶναι ἡ πρόνοια καὶ ἡ φιλα-
νθρωπία τοῦ Δεσπότη, Ὁ Θεὸς χρησιμοποιοῖ ἀναξίτους

φίλοι καὶ ἐπὶ οὕτως κατὰ τὴν φράσιν ἐκπράττει, δηλαδὴ το ἀνεξέτητον ἀπὸ
αὐτοῦ, τὸ ὅποιον ἐκπράττει ἡ λέξις, ἀκούσαι. Ἐν δὲ τῇ φράσει, ὡς «ἐν τῇ φράσει» ἢ
ὡς «τὸ Θεοῦ ὁ ὡ. μετὰ τὸν ὡ. καὶ τὸν Αὐτοῦ» ἢ ὡς «ἐν τῇ φράσει» ἢ ὡς «ἐν τῇ φράσει»
τῆς ἐνεργητικότητος εἰκότος, ἢν δὲ καὶ χρησιμοποιοῖ ὁ Ἰωάννης τὴν
καὶ ἀναξίτους τὸν ὡ. καὶ τὸν Αὐτοῦ, ἢν δὲ καὶ χρησιμοποιοῖ ὁ Ἰωάννης τὴν
καὶ ἀναξίτους τὸν ὡ. καὶ τὸν Αὐτοῦ, ἢν δὲ καὶ χρησιμοποιοῖ ὁ Ἰωάννης τὴν
καὶ ἀναξίτους τὸν ὡ. καὶ τὸν Αὐτοῦ, ἢν δὲ καὶ χρησιμοποιοῖ ὁ Ἰωάννης τὴν

λόγους διὰ τὸν ἑαυτὸν Του, μὲ τὸν σκοπὸν ἔστω καὶ ἔ-
τσι νὰ κεντράξῃ προσεκτικὰ καὶ νὰ ἐννοήσῃς ἀνωκοήτω-
τε κατὰ, μεγάλο καὶ ὕψηλό καὶ οὐ μένεις κόπων, εἰς τὰ
ταπεινά καὶ χαμηλά; Διότι, πῆς μου, διὰ ποῖον λόγον
ἔχει ἐδῶ ληφθῇ καὶ χρησιμοποιοθῇ ὁ κόλπος, ἡ λέξις
αὕτη, ἡ ὅποια ἐκφράζει ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα κατὰ, παχὺ καὶ
σαρκικόν, μήπως, διὰ νὰ νομίσωμεν ὅτι, ὁ Θεὸς εἶναι
ὀλικὸν σῶμα. "Οχι ποτὲ! λέγει. Διὰ ποῖον λόγον, λοι-
πόν, ἔχει, λεχθῇ, Διότι, ἐὰν διὰ τῆς λέξεως αὐτῆς, οὕτε
ἡ γνησιότης τοῦ Υἱοῦ παρίσταται, οὕτε ὅτι, ὁ Θεὸς δὲν
εἶναι σῶμα λέγεται, τότε ἡ ἐν λόγῳ λέξις ἔχει ριφθῇ ἢ
σκοπῶς καὶ δὲν ἐξυπηρετεῖ καμμίαν ἀνάγκην. Διότι, λοι-
πόν, ἔχει λεχθῇ, Διὸ δὲν θὰ παύσω νὰ σοῦ ὑποβάλω
αὐτὸ τὸ ἐρώτημα δὲν εἶναι φανερόν, ὅτι, ἡ λέξις αὕτη
ἔχει χρησιμοποιοθῇ διὰ νὰ κανένας ἄλλον σκοπὸν, ὅλ-
λα δὲ νὰ μὴ ὑποθέσωμεν δὲ αὐτῆς τίποτε ἄλλο, παρὰ
τὸ γινῆσθαι τοῦ Μονογενοῦς καὶ τὸ συναΐδειν Αὐτοῦ πρὸς
τὸν Πατέρα, «Εἰκεῖνος ἐξηγήσατο», λέγει. Πι ἐξηγήσατο;
"Ὅτι «Θεὸς οὐδεὶς ἐώρακε πώποτε», ὅτι ἕνας εἶναι ὁ
Θεός, Ἄλλ' αὐτὸ καὶ οἱ ἄλλοι προφῆται καὶ ὁ Μωϋσῆς
φωνάζει συνεχῶς. «Κύριος ὁ Θεὸς σου, Κύριος ἕνας εἶ-
ναι»²⁸ καὶ ὁ Ἰσαΐας, «πρὸ ἐμοῦ ἄλλος Θεὸς δὲν ὑπῆρ-
ξεν οὐδὲ θέλει ὑπάρχει μετ' ἐμέ»²⁹.

γ. *Τ. λοιπὸν, περ σοῦτερον ἐμάθομεν ἀπὸ τὸν Υἱ-
ον, ὡς ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι, εἶναι εἰς τοὺς πατρικούς
κόλπους, τὴν ἀπὸ τοῦ Μονογενῆ, "Ὅτι πρῶτον μὲν καὶ
αὐτὰ εἰδῶ εἶναι κατορθώματα τῆς ἐνεργείας Αὐτοῦ, "Ε-
πειτα, ἐδέχθημεν πολὺ τρανιότερον διδασκαλίαν καὶ ἐ-

28. Δευτ. 4. 4.

29. Ἰσα. 43. 10.

*Τὴν σημαίνει τὸ «ἐξηγήσατο». Ὁ Χριστὸς ἀπεκάλυψε τὴν φράσιν τοῦ
Πατρὸς, ἀλλ' ἀσφατέρον καὶ καθαρότερον παρὰ οἱ προφῆται. Ἦν δὲ καὶ αὕτη
σκέψις ἐκτεθεῖσα ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς παρεκδόσεως. Ἀκούσθητε ἡθεὶς ἀδελφεοί,
καὶ ἐν συνήθει. Ὁ θεὸς Πατὴρ οὐ δοκεῖται τοὺς χριστιανούς νὰ εἶναι ὅπως
ὁ Τρόπος, νὰ μὴ ἀπεργάζονται διὰ πράγματα διὰ καὶ νὰ μὴ εἶναι
καταστάσι ἐπὶ ἐλπίδι τοῦ πατρὸς,

μάθαμεν, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι Πνεῦμα καὶ οἱ λατρεύοντες αὐτὸν πρέπει ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ νὰ προσκυνοῦν⁸¹. Ἀκόμη δὲ καὶ τὸ ἀκούουθον, ὅτι τὸν Θεὸν εἶναι ἀδυνατοῖ νὰ ἴδωμεν καὶ ὅτι οὐδεὶς γινώσκει αὐτόν, εἰ μὴ ὁ Υἱός. Καὶ ὅτι ὁ Πατὴρ εἶναι γνησίῳ Μονογενοῦς Υἱὸς Πατρὸς καὶ διὰ τὰ ἄλλα, ὅσα περὶ αὐτοῦ ἐλέγχθησαν. Τὸ δὲ πρὸς τὸν Πατέρα, φανερῶς τὴν τρανότεραν καὶ σαφέστεραν διδασκαλίαν, τὴν ὅποیان ὁ μόνον πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀνέκκλητον τὴν οἰκουμένην ἔκαμε καὶ κατάρθωσε. Καθ' ὅσον εἰς μέν τοις προφήταις δὲν ἐπρόσχεον οὔτε οἱ Ἰουδαῖοι διὰ, ἐνῶ εἰς τὸν Μονογενεῖ Υἱὸν τοῦ Θεοῦ προσέτρεξε καὶ παρέδόθη ἀλόκληρος ἡ οἰκουμένη καὶ ἐπεισθῆ καὶ ἐδέχθη αὐτόν. Ἐδῶ λοιπὸν ἡ ἐξηγήσις δηλοῖ τὸ σαφέστερον τῆς διδασκαλίας. Διὰ τοῦτο λέγεται καὶ Λόγος καὶ Μεγάλῃς Φουλῆς "Ἁγ- γελος.

Ἐπειδὴ, λοιπὸν, ἀξιωθήκαμε καὶ ἀνωτέραι, καὶ τελειώμεν διδασκαλίας, ὅχι πλέον διὰ τῶν προφητῶν, ἀλλὰ διὰ τοῦ Υἱοῦ, διὰ μέσου τοῦ ὁποῦ αὐτὸς ὤμωλεσεν εἰς ἡμᾶς ὁ Θεὸς κατὰ τὰς τελευταίας αὐτῶς ἡμέρας, ὅς ἐπιδεδωκεν πολυτελεῖαν πολλῶ ἀνωτέρων καὶ ἀξίων τῆς τιμῆς αὐτῆς. Διὸ, εἶναι καὶ παράλογον, Ἐκεῖνος μὲν νὰ κατεβῇ πόσον, ὥστε νὰ μὴ θέλῃ πλέον νὰ ὁμιλῇ πρὸς ἡμᾶς διὰ μέσου τῶν βούλων, ἀλλὰ διὰ τοῦ ἑαυτοῦ. Τοῦ, ἡμεῖς δὲ νὰ μὴ παρουσιασώμεν τίποτε περισσότερον ἀπὸ τὰ προηγουμένα. Ἐκεῖνοι μὲν λοιπὸν ἔχουσι τὸν Μωυσῆν, ἡμεῖς δὲ αὐτὸν τὸν Δεσπότην καὶ Κύριον τοῦ Μωϋσεως ἔχομεν διδασκαλῶν. Λοιπὸν, ὅς ἐπιδείξωμεν χριστολογικὴν ζωὴν ἀξίαν αὐτῆς τῆς τιμῆς καὶ ὅς μὴ ἔχωμεν τίποτε κοινὸν πρὸς τὴν γῆν. Διὸ δι' αὐτὸ ἀκρῶς ἔφερε πρὸς ἡμᾶς ἀπὸ ἐπάνω ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ διδασκαλίαν, διὰ νὰ μεταφέρῃ ἐκεῖ τὴν σκεψὶν καὶ τὴν καρδίαν μας, ὅς νὰ γίνωμεν μίμηται τοῦ διδασκαλοῦ, ὅσον ἐπιτρέπουσι αἱ δυνατότες μας. Καὶ πῶς, λέγει, εἶναι δυνατόν νὰ γίνωμεν

80. Ἰωάν. 4, 24.

μίμηται τοῦ Χριστοῦ. Μὲ τὸ νὰ πράττωμεν πᾶσι πάντα πρὸς τὸ κοινὸν συμφέρον καὶ μὴ ζητοῦμε ὅσα ἀρέσουν καὶ ικανοποιοῦν τοὺς ἑαυτοὺς μας «καὶ διότι ὁ Χριστὸς, λέγει, οὐχ ἑαυτῶν ἠρέσεν, ἀλλὰ καθὼς ἔχει γραφῇ. Οἱ οὐνεκισμοὶ τῶν οὐνεκιστῶντων σε ἐπέπεσον ἐπὶ ἡμᾶς⁸²». οὐδὲς ὅς μὴ ζητῇ τὸ ἰδικόν του συμφέρον⁸³. Διὸ τότε καμῖς ζητῇ τὸ ἰδικόν του συμφέρον, ὅταν σκέπτεται τὸ συμφέρον τοῦ πλησίον; καθ' ὅσον καὶ τὰ ἀγαθὰ τῶν ἄλλων εἶναι ἰδικὰ μας. «Ὡς ἐμεθεα ἔν καὶ ἀλλήλων μέρη καὶ μέλη⁸⁴».

Ἄς μὴ εἰμεθα λοιπὸν δηρῶμεν, καὶ ὅς μὴ λέγῃ κανεὶς «ἐκεῖνος δὲν εἶναι φίλος μου οὔτε συγγενής, οὔτε νεμπόνος μου οὔτε ἔχω μαζὶ του τίποτε κοινόν πῶς νὰ τὸν πλησιάσω, πῶς νὰ τὸν συνασπασκώ», δὲν ἔχει σημασίαν, ἀν δὲν εἶναι συγγενής σου οὔτε φίλος σου, διὸτὸ πτωχότερον εἶναι ἀνθρώπος, μετέχει εἰς τὴν αὐτὴν μέσση φύσιν ἔχει τὸν ἴδιον Δεσπότην, εἶναι κατὰ συνέπειαν ἀμοδούλος καὶ ἀμοσκητός σου. Διὸ εἰς τὸν ἴδιον κόσμον ἐγεννήθη καὶ ζῇ καὶ αὐτός, ὅπως καὶ συ. Ἐὰν δὲ μετέχε καὶ εἰς τὴν αὐτὴν πίστιν Ἰησοῦ ὅτι, ἔγινε καὶ μέλος σου. Διὸ, ποῖα φιλία θὰ ἡμπορέσῃ νὰ κατορθώσῃ ποτὲ τόσο μεγάλην ἑνώσιν ὅσον ἡ συγγένεια τῆς πίστεως. Διὸ δὲν πρέπει νὰ ἐπιδεικνύωμεν τὴν ἐγγύτητα, διὸ οἱ φίλοι πρὸς τοὺς φίλους καὶ δὲν πρέπει νὰ ἔχωμεν τὴν αὐτὴν οἰκειότητα μεταξὺ μας, ὅσον ἐκεῖνο. ἀλλ' ὅφρα ὁμῶς νὰ ἔχωμεν τὴν ἐγγύτητα καὶ σκεπτεται, ὅσον ἔχει. ἔναι μέλος πρὸς ἄλλο μέλος τοῦ αὐτοῦ σώματος. Δὲν θὰ εὖρῃ ἄλλωστε κανεὶς ποτὲ ἄλλην οἰκειώσιν μεγαλύτερον καὶ ἀνωτέρων αὐτῆς, ἡ ὁποία ἀναπτύσσεται εἰς αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς φιλίας καὶ κοινωνίας.

81. Ρωμ. 14, 3 καὶ 5 καὶ 6 κ. λ.

82. 1. Κορ. 8, 10, 24.

83. Ρωμ. 12, 5.

Ὅπως, λοιπόν, ἀκριβῶς δὲν θὰ ἠμπορούσε νὰ λέγῃς «Ἀπὸ ποῦ ὑπάρχει εἰς ἐμὲ ἢ πρὸς αὐτὸν οὐκείνη καὶ ἐγγύτης;» διότι τοῦτο θὰ ἦτο καταγέλαστον. Ἔτσι οὔτε περὶ τοῦ ἀδελφοῦ θὰ ἠμπορέσης νὰ εἰπῇς τοῦτο· «οἱ γὰρ πάντες εἰς ἓν σῶμα ἐδοκίμασθημεν»³⁴, λέγει. Διὰ τί εἰς ἓν σῶμα; Διὰ τὸ μὴ διασπασθῶμεν, ἀλλὰ νὰ διατηρωμεν μὲ τὴν μετὰ ἡμᾶς ἐνότητα καὶ φιλίαν τὴν ὑπακοὴν καὶ τὴν συνέχειαν τοῦ ἐνὸς σώματος. Ἄς μὴ περὶ φρονήσωμεν λοιπὸν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, διὰ νὰ μὴ παραμελήσωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας· διότι οὐδεὶς ἐμίσησε πρὸς τὴν σάρκα του, ἀλλ' ἐκτρέφε καὶ περιβάλλει αὐτήν.³⁵ Δι' αὐτὸ ὁ Θεὸς ἡμᾶς ἔδωκε τὸν κόσμον αὐτόν, κοινήν ὅλων μας κατοικίαν· ὅλα τὰ διέμοιρασεν ἐξ ἴσου, ἕνα ἕλκον ἀνέπη δι' ὅλους, ἕνα ὄροφον ἔχετε νῦν τοὺς οὐρανὸν μίαν τραπέζαν παρέθηκε τὴν γῆν. Παρέθηκε καὶ ἄλλην τράπεζαν πάλι ἀνωτέραν ἐκείνης· ἀλλὰ καὶ αὐτὴν κοινήν ~ γνωρίζουν οἱ μεμνημένοι· ἀδελφοί περὶ τοὺς τραπέζης ὁμιλῶ³⁶— ἕνα τρόπον γενήσεως ἔχαρουν εἰς ὅλους, τὸν πνευματικόν, μίαν πατρίδα ὑπάρχει δι' ὅλους, ἡ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ Πατρὸς πίνοντες ὅλοι.³⁷ Δὲν ἐχάρουν εἰς μὲν τὸν πλούσιον κατὰ περισσότερον καὶ τιμιώτερον, εἰς δὲ τὸν πτωχὸν κατὰ εὐτελέστερον καὶ ὀλιγώτερον, ἀλλὰ τοὺς ἐκάλεσεν ὅλους μὲ τὰς αὐτάς προϋποθέσεις. Μετὰ τῆς αὐτῆς τιμῆς ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς ὅλους τὰ ὀλικά· καθὼς ὁμοίως τὰ πνευματικά ἀγαθὰ.

Ἀπὸ ποῦ, λοιπὸν, προέρχεται ἡ μεγάλῃ διαφορὰ καὶ ἀνισότης εἰς τὴν ζωὴν, Ἀπὸ τῆς πλεονεξίας καὶ τῆς ἀλαζονείας τῶν πλουσίων· Ἀλλ' ὅχι ἀδελφοί μου, ὅς μὴ

34. Ἀ' Κορινθ. 12, 13

35. Εφεσ. 5, 29

36. Πρὸς συμμαχοῦν 20 ᾠδ. π' ὁμιλία.

37. Ἐννοεῖται ἡν θεῖται Κορινθίων.

ζαναγωγῶν πλέον αὐτά. Δὲν πρέπει, ἐνῶ συγκεντρυνόμεθα ἐπὶ τὸ αὐτὸ διὰ τὰ καθολικά καὶ ἀναγκαιότερα, τὰ πνευματικά, νὰ διαιρούμεθα ἀπὸ τὰ γήινα καὶ εὐτελέ, ἀπὸ τοῦ πελοῦτον, λέγω, τὴν φτώχεια, τὴν σωματικὴν συγγένειαν, τὴν ἐχθραν, τὴν φιλίαν. Διότι ὅλα αὐτά, δι' ἐκείνους οἱ ὅποιοι ἔχουν ἀνωθεν, ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, τὸν σύνδεσμον τῆς ἀγάπης, εἶναι σκιά καὶ σκιὰς εὐτελέστεραι. Αὐτοὶ δὲ τὸν σύνδεσμον τῆς ἀγάπης, θς φυλάττωμεν ὅς διασπαστοῦν καὶ ἀκλόνητον καὶ τότε καὶ ἀπὸ τὰ πομπρά καὶ τὴν διαίρεσιν καὶ διασπασιν ἐπιδιδόνοντα, πνεύματα, δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ εἰσχωρήσῃ ἀνάμειξά μας καὶ διασπᾶσθαι τὴν τόσο μεγάλην καὶ δυνατὴν ἑνωσιν, τὴν ὅποιαν μακάρι ὅλοι ἡμεῖς νὰ ἐπιτυχωμεν μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλαθροπλίαν τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ μετὰ τοῦ ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα πρέπει ἡ δόξα, συγχρόνως εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΙΓ (16)
(Ιωάν. 8, 19 - 27)

«Αυτή γάρ ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου, ὅτε ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι. ἐξ Ἱεροσολύμων ἱερεῖς καὶ Λευῖταις [να ἐρωτήσωσιν αὐτόν· Σὺ τίς εἶ;] (Ἰωάν. 1, 19)

α* Εἶναι φοθερόν πρῶγμα, ἀγαπητέ μου, ὁ φόβος, φοθερόν καὶ ὀλέθριον διὰ τοὺς φοβουμένους, ὅχι διὰ τοὺς φοβουμένους. Διότι αὐτοὺς πρῶτους θλάσκει καὶ κατατρέφει, σάν ἄλλο θανατηφόρο μικρόδιον, τοῦ εἰσχωρεῖ θεοειδὲς μέσος εἰς τὰς ψυχὰς των. Ἄν δὲ προξενῇ καὶ εἰς τοὺς φοβουμένους κάποτε καὶ κάποιαν ζημίαν καὶ θλάθῃ, αὐτὴ δὲν εἶναι μεγάλη, ἀλλὰ μικρά καὶ ἀσημασίας καὶ ἔχει μάλιστα μεγαλύτερον κέρδος παρά ζημίαν. Καὶ αὐτὸ δὲν συμβαίνει μόνον μὲ τὸν φόβον. Ἀλλὰ καὶ μὲ ὅλα τὰ ἄλλα πάθη, καθ' ὅσον ὁ θλαπτόμενος ἀπὸ αὐτὰ δὲν εἶναι αὐτός, που κακοπαθεῖ, ἀλλ' αὐτὸς πρὸ κακοποιεῖ. Ἀλλωστε ἂν τοῦτο δὲν συνέβαινε εἰς τὴν πραγματικότητα, δὲν θὰ προέτρεπεν ὁ Παῦλος τοὺς μαθητάς του νὰ δέχωνται νὰ ἀδικοῦνται παρά νὰ ἀδικήσῃ,» «δὲν πρὸς τὴν προτιμᾶτε νὰ ἀποστερηθῇτε μάλλον

*Οἱ Ἰουδαῖοι ἐφόβοντο τὸν Χριστόν καὶ ἐγχεύοντο τὰ πάντα διὰ νὰ μείνουν τὸ νόστον, που εἴχεται μετὰ ὅν ἄνθρωπον. Ὁ ἄλλος πάλιν εἶπε, καὶ ἐκτεταχὲς ἔλεγον πρὸς τοὺς Ἰουδαίους. Οἱ Ἰουδαῖοι δὲ στείλοντες τὸν Λευίτην πρὸς τὸν Ἰωάννην τὸν Βαπτιστὴν διὰ νὰ ἐρωτήσουν πότες εἶτο. Ὁ Ἰωάννης, ὅτι παντὶ καὶ ἐπέδωκεν εἰς τὸ νὰ πᾶν ὅτι Ἰωάννης νὰ καλεσθῇ καὶ νὰ ἀπολογηθῇ ἔτι, εἶπε, ὁ Χριστός. Ἀλλὰ ἐν περὶ ὧν τοῦ θέματος πρὸς παρανοήσαν.

παρὰ νὰ κινήτε δίκας.» Διότι γνωρίζε, ἀκριβῶς, ὅτι ἡ καταστροφή ἀκολουθεῖ παντοῦ τὸν κακοποιὸν καὶ ὅχι τὸν κακοπαθόντα. Αὐτὰ δὲ ὅλα νομίζω ὅτι τὰ εἶπει ἐξ ἀφορμῆς τοῦ Ἰουδαϊκοῦ φόβου. Διότι αὐτοί, οἱ ὅποιοι ἀπὸ τὰς πόλεις ἐξεχύθησαν πρὸς τὴν ἔρημον διὰ νὰ συναντήσουν τὸν Ἰωάννην τὸν Βαπτιστὴν καὶ ἀνεγνώρισαν καὶ καταδίκασαν τὰς ἁμαρτίας των καὶ ἀκολούθως ἐβάπτισθησαν, αὐτοὶ πάλιν μετὰ τὸ βάπτισμα, σάν μετανοημένο, τάχα, ἐσπεύλαν πρὸς αὐτὸν ἄνθρωποις καὶ τὸν ἠρώτησαν. «Σὺ ποῖος εἶσαι;». Πράγματι ἦσαν ἀπόγονοι ἀληθινοῦ, αὐτῶν φειδῶν καὶ φειδῶς, καθὼς εἶπεν ὁ Ἰδιὸς ὁ Ἰωάννης καὶ ὁτιδήποτε ἄλλο ἀπὸ αὐτὰ χαφέτερο. Γενὰ πονηρῇ, ἀνήθικῇ καὶ διεστραμμένῃ, τότε, μετὰ τὸ βάπτισμα, περιεργάζεσθαι καὶ ἐξετάζει μετὰ προσοχῆς καὶ ἐνδιαφέροντος ζωηρὰ διὰ τὸν Βαπτιστὴν. Καὶ τὸ ἀνοητότερον θὰ ἤμπορούσε νὰ γινῇ ἀπὸ αὐτὴν τὴν μάστιγαν καὶ ἀνοησίαν, Πῶς πηγαίνατε εἰς τὴν ἔρημον, Πῶς τολμοῦσατε καὶ ἐκείνατε τὴν ἐξομολόγησιν τῶν ἁμαρτημάτων σας, Πῶς ἐτρεχατε πρὸς ἐκεῖνον, ὁ ὅποιος ἐβάπτισε, Πῶς τολμοῦσατε καὶ ἐρωτοῦσατε αὐτόν διὰ τὰ πρακτεῖα,

Ὅλα λοιπόν, αὐτὰ ἐγένοντο ἀπὸ σᾶς, τοὺς ἀγνοῦντας τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν ὑπόθεσιν, ἀπερὸς κέπτως καὶ ὑποκριτικῶς. Ἐν τούτοις ὁ μακάριος Ἰωάννης τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν εἶπει, οὔτε τοὺς κατήγγελε, οὔτε τοὺς ἐντόπισεν ἀλλ' ἀντιθέτως ἀπηντήσας πρὸς αὐτοὺς μὲ κάθε ἐπιεικεῖαν καὶ συγκρατητικότητά. Διότι διμῶς συμπεριφέρετο πρὸς αὐτοὺς πρῶτος καὶ ἐπιεικῶς, αὐτὸ πρέπει νὰ μάθετε τώρα διὰ νὰ γινῇ εἰς ὅλους ὀλοφάνερη ἡ κακοῦργια τους. Πολλὰκις ὁ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστὴς ἔμαρ-

1 Α Κορινθ. 6 7

2 Ήπειρος 3 7

3 Ιερὺ, Ματθ. 12 39 καὶ Ματθ. 16 4 καὶ Ματθ. 17 17

τύρησε περί τοῦ Χριστοῦ, μάλιστα δέ, ὅταν τοὺς ἐθά-
πτιζε, ἐνεθυμείτο αὐτὸν συνεχῶς ἐνώπιον τῶν παρόντων
καὶ ἔλεγεν· «Ἐγὼ μὲν σὺς βαπτίζω ἐν ὕδατι εἰς μετάνοιαν, εἰ δὲ ὅτις μὲν ἐρχόμενος εἶναι, ἰσχυρότερός μου αὐτός θά σὰς βαπτίσῃ ἐν Πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί»⁶. Πα-
ρασυρῆσαν, λοιπόν, ὡς πρὸς αὐτὸν σὲ κάποιον ἀνθρώ-
πινην πλάνην. Διότι, καθὼς ἦσαν τελεῶς προσκεκολλη-
μένοι εἰς τὴν δόξαν τοῦ κόσμου καὶ καθὼς ἔβλεπαν τὰ
ὅσα ἐνώπιόν τους θαυμάσια ἔλεγε καὶ ἐφάρτιζε, εἶχαν
τὴν ἐσφαλμένην γνῶσιν ὅτι αὐτὸς δὲν ἔπρεπε νὰ ὑποτάσσ-
εται εἰς τὸν Χριστὸν καὶ θεωροῦσαν τοῦτο κατώτερον
τῆς ἀξίας τοῦ. Διότι ἦσαν πολλὰ ἐκεῖνα, ποὺ ἀπεδεκκυ-
αν τὸν Ἰωάννην λαμπρόν. Καὶ πρῶτον μὲν τὸ γεγονός ὅ-
τι κατήγετο ἀπὸ γένος ἐπισήμου καὶ ἐνδοξοῦ⁷ — διότι
ἦτο υἱὸς ἀρχιερέως⁸ —, ἔπειτα δέ, ἡ ζωὴ τοῦ καὶ ἡ σιλή-
ραγωνία τοῦ, ἡ περιφρόνησις ὅλων τῶν ἀνθρώπων
διότι, ἀφοῦ περιεφρόνησε καὶ τὴν καλασθητὸν ἐνδυ-
μασίαν καὶ τὴν πλουσίαν τράπεζαν καὶ τὴν κατοικίαν καὶ
αὐτῇ ἀκόμῃ τὴν ἀπλήν τροφήν ἐξοῦσεν εἰς τὴν ἔρημον
κατὰ τὸν προηγουμένον χρόνον⁹ — ἐνῶ τὸ ἀκριβὲς ἀν-
τιθέτον συνέβαινε μὲ τὸν Χριστὸν διότι, καὶ τὸ γένος
τοῦ ἦτο ταπεινὸν καὶ ὀσμὸν — πρᾶγμα, ποῦ συγχρᾷ ἀνέ-

⁶ Ματθ. 3, 11.

⁷ Ὁ Πατὴρ τοῦ Βαρχαζ, ἀρχιερεὺς, τὸν ποὺ τῆς Ἱερουσαλὴμ, κατέ-
γετο ἀπὸ τὸ τέκος Ἀβιά, ἡ δὲ μήτηρ τοῦ Ἰωαννῆτος ἦ ὅποια κατὰ θεομῆ-
σιν πρός τὸν ἐγέννησε τῶντων (Λουκ. 3, 23) ἦτο ἀπὸ τοῦ ἀρχιερέως τοῦ
Ἀαρὼν.

⁸ Ὅπου, ἐλέγχετο, εἰς τὸν Χριστὸν ἐλάττωσε τὴν ἀποδὸν ἐ-
ξ ἀρχιερέως ἦτο ἀρχιερεὺς, Πάτρις τοῦ Κρατοῦστος καὶ οἱ ἑκπέντες, ἀγχο-
σύνος ἀρχιερέως Μαθ' ὁλόντων καὶ ἐκ τῶν παλαιότερων ἔδχοντο ἡμῶς
τοῦτο. Ἡ γινώσκοντι, ἐκκαλεμένη καὶ ἀρετή, εἰς τὸ λεγόμενον Πρωτοσύ-
γῳτον τοῦ Ἰουδαίου, οἱ οὗτοι ἐνομιάζοντο τὸν βασιλεὺς ἀρετῆς. Ὁ Ζαχα-
ρίας ἀνέλας εἰς τὴν στήν τῶν ἱερῶν καὶ εἰς τὴν ἐφημερίαν Ἀβιά Πάτρι-
ς (Λουκ. 1, 5).

⁹ Ὁ Πατὴρ ἐμφανισθὲν εἰς τὸν Ἰερουσαλὴμ.

φεραν αὐτὸ ὑποτιμητικῶς οἱ Ἰουδαῖοι, λέγοντες· «Δὲν
εἶναι αὐτός ὁ υἱὸς τοῦ μαραγκοῦ Δεῖν, ὀνομάζεται, ἡ
μητέρα τοῦ Μαρκά καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Ἰακώβου καὶ Ἰ-
ωσή;»⁶ καὶ ἡ θεωρουμένη πατρίς τοῦ ἦτο τόσον ἀξιοκα-
τάκριτη καὶ περιφρονημένη, ὥστε καὶ ὁ Ναθαναὴλ νὰ λέ-
γῃ· «Ἀπὸ τὴν Ναζαρέτ ἡμπορεῖ νὰ προέλθῃ κάτι, καὶ
λόν;» καὶ ἡ ζωὴ τοῦ ἦταν ἀνηθισμένη καὶ τὰ ἐνδύματά
τοῦ δὲν εἶχαν τίποτε περισσώτερον καὶ διαφορετικὸν ἀπὸ
τὰ ἐνδύματα τῶν περισσοτέρων. Διότι, δὲν ἐφορούσε ζώ-
ην ὀρεμασίην, οὔτε τὸ ἐνδυμὰ τοῦ ἦταν κατεσκευασμέ-
νον ἀπὸ τριχὰς καμήλου, οὔτε ἔτρωγε μέλι ἀγρίων καὶ
ἀκριδῶν, ὥστε ὁ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής⁷ ἀλλ' ἐξοῦσεν
ὅπως ὅλοι, οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, μάλιστα δὲ καὶ σὲ συμ-
πόσια ἐπήγαινε καὶ παρεκάθητο εἰς αὐτά, τὰ ὅποια πο-
ρεθετοῖν κακοῦ ἀνθρώπου καὶ τελῶκα, μὲ τὸν σκοπὸν νὰ
προσελκύσῃ κοντὰ τοῦ καὶ αὐτοῦ. Αὐτὸ ὅμως δὲν ἀντε-
λαμβάνοντο οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ δι' αὐτὸ τὸν κατηγοροῦσαν,
ὅπως καὶ ὁ ἴδιος ἔλεγεν· «ἤλαθεν, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου,
ποῦ τρώγει καὶ πίνει, ὡς ἐγκρατὴς ἀλλὰ κοινωνικὸς ὁ
ἄνθρωπος, καὶ λέγουσι Ἰδοὺ ὁ ἀνθρώπος φαγῶς καὶ οἰνοπό-
της, φίλος τῶν τελῶν καὶ τῶν ἀμαρτωλῶν»⁸.

Ἐπειδὴ λοιπόν, ὁ Ἰωάννης χωρὶς νὰ παρακινηθῇ ἀ-
πὸ κανέναν, ἀφ' ἑαυτοῦ τοῦ παρέπεμπεν αὐτοὺς πρὸς Ε-
κείνους, ὁ ὅποιος ἐνομιζέτο ἀπὸ αὐτοὺς κατώτερός τοι,
ἐντρεπτόμενος καὶ θυσιάζοντες ἐπὶ πλέον οὐ ἐπὶ-
θυμοντες νὰ ἔχουν αὐτὸν διδάσκαλόν, τοὺς, δὲν ἐτόλ-
μησαν μὲν νὰ εἰποῦν αὐτὸ φανερά, ὥστε λαμβάνω ἀνθρώ-
πους πρὸς αὐτὸν ἐλπίζοντες διὰ τῆς κολακείας νὰ τὸν
κάμουν νὰ ὁμολογήσῃ τὸν ἑαυτοῦ τοῦ Χριστοῦ. Καὶ δὲν

⁶ Ματθ. 12, 46.

⁷ Ἰωάνν. 4, 1.

⁸ Ματθ. 23, 4.

⁹ Ματθ. 4, 19.

έστειλαν κάποιους εὐκαταφρονήτους ανθρώπους, όπως έκαμαν με τὸν Χριστόν. Διότι πρὸς Ἐκεῖνον μὲν, ὅταν ἤ-
θελαν νὰ τὸν σιλλάθουν, ἀπεστέιλαν ὑπηρέτας καὶ Ἡ-
ρωδιανούς¹ ἀκόμη καὶ ὁπωσδήποτε αὐτῆς τῆς κατηγο-
ρίας ἀνθρώπους, ἐνῶ πρὸς αὐτόν, τὸν Ἰωάννην, ἔστειλαν
ἐρεῖς καὶ λευίτας καὶ ὅχι ἀπλῶς ἱερεῖς ἄλλ' ἀπὸ τοὺς
ἱερεῖς τῶν Ἱεροσολύμων δηλαδὴ τοὺς καλλιτέρους.

Διότι ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης δὲν ἐσημείωσε· αὐτὰ
ἀπλῶς καὶ ἀσκόπως - καὶ τοὺς ἔστειλαν, διὰ νὰ τὸν ἐ-
ρωτήσουν· «Σὺ ποῖος εἶσαι,» Ἐν τούτοις καὶ ἡ γέννησίς
του ἦταν εἰς ὅλους ἀπολύτως γνωστή, τόσοι μάλιστα ὥ-
στε νὰ ἐρωτοῦν· ὅλοι. «Τι θὰ γινῇ ἀραγε τὸ παιδί αὐ-
τό,»² καὶ εἰς ἄλλην γενικῶς τὴν ὁρεομένην περιοχὴν τῆς Ἰ-
ουδαίας ἐγινε γνωστός ὁ λόγος αὐτός. Καὶ ὅταν πάλιν
παρουσάσθῃ ὁ Ἰωάννης εἰς τὸν Ἰορδάνην, ὅλοι αἱ πό-
λεις ἐχώρησαν πολὺ καὶ ἐπήγαναι εἰς αὐτόν διαθροῦσαι
ἀπὸ τὰ ἰεροσόλυμα καὶ ἀπὸ ὅλης τῆς τῆς Ἰουδαίας
διὰ νὰ βαπτισθοῦν ἀπὸ αὐτόν. Αὐτοί, λοιπόν, τώρα ἐρω-
τοῦν ὅχι θεοθεῶς ἐπειδὴ ἀγνοοῦν· διότι, πῶς εἶνα δι-
νατὸν νὰ ἀγνοοῦν αὐτόν ποῦ με πόσους τρόπους ἔγινε
γνωστός - ἀλλ' ἐπειδὴ θέλουσιν, ὅπως εἶπα, νὰ τὸν θα-
λοῦν εἰς αὐτόν τὸν περαιοσμόν.

β* Ἀκουσε λοιπὸν με ποῖον τρόπον καὶ ὁ μακάριος

¹ Ὁ ἄρτιος ἔχει περὶ τοῦ Ἰουδαίου καὶ περὶ τοῦ Ἑβραίου δὲν
εἶναι ἡ ἀξία ἀπὸ τῆς παρρησίας, ὡς ἀπὸ τῆς ἀξίας
τοῦ ἑαυτοῦ. Ἰουδαῖοι καὶ Ἑβραῖοι ὅτι ἀπολυτοῦντες τὴν πολιτικὴν του
καὶ τὰς θρησκευτικὰς τὰς πεποιθήσεις ἀντιθέτως εἰς τὴν περὶ Μωϋσέως
ἐξουσίαν· ἡ βλ. Ματθ. 22 15 καὶ Μάρκ. 9 6 καὶ 12 13 καὶ κ. 13).

Ἰωάν. 1 61.

² 1 30 θίβεται ἡ ἐξήγησις ὅτι ὁ Ἰωάννης ὁ Προφῆτης καὶ τὸ πρῶτον
ἠρνήθη τοῦτο, διὰ νὰ μὴ προκαλέσῃ συγχύσιν εἰς τοὺς Ἰουδαίους, καὶ νηυσθῇ
ὅτι καὶ ὁ Χριστὸς. Διότι οἱ ἀποστολικοὶ ἐρεῖς καὶ λευῖται ἐμμελῶς
ἐπὶ προσήτοι ἐννοῶσιν Ἐκεῖνον ὡς ἰουδαϊκὴν προφήτην, περὶ τοῦ ὅ-
ποιοι ὁ Μωϋσῆς εἶχεν εἰπεῖ ὡς προφήτης ὅτι ἐν ἑνὶ ἄνθρωπῳ ἔσται ὁ
κύριος ὁ Χριστός.

ὁς Ἰωάννης ἀπεκρίθη αὐτῷ εὐθείας εἰς τὴν θεοτερίαν
σκεπν, ἀπὸ τὴν ὅποιαν προήρχετο ἡ ἐρώτησίς των καὶ
ὅχι ἀμέσως εἰς τὴν ἐρώτησίν των, ἡ ὅποια ἐκάλυπτε τὰς
πραγματικὰς τῶν προθέσεις. Διότι μόλις ἠρώτησαν· «Σὺ
ποῖος εἶσαι,» δὲν ἀπήντησεν ἀμέσως εἰς τὴν ἐρώτησίν
των πρᾶγμα ποῦ ἐάν ἔκαμνε θὰ ἔπρεπε νὰ εἴπῃ αὐτῷ
εὐθείας· «Ἐγὼ φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ»· ἀλλὰ τί
ἀπήντησεν; Ἐκεῖνο ἀκριβῶς τὸ ὅπριον πραγματικῶς ἐ-
σκέπτοντο· ὅταν ὑπέβαλλον τὴν ἐρώτησίν των, ἐκείνο ἀ-
νῆρσε τελείως. Διότι ἐρωτῆθεῖς, λέγει, «Ποῖος εἶσαι,»,
«ὡμολόγησε καὶ δὲν ἠρνήθη» καὶ ὡμολόγησεν ὅτι ἐγὼ
δὲν εἰμαι ὁ Χριστός. Καὶ πρόσθε εἰς τὴν σοφίαν τοῦ Εὐαγ-
γελιστοῦ ἱερεῖς φράσις λέγει· τὸ ἴδιον πρᾶγμα καὶ φανε-
ρῶν δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου καὶ τὴν ἀρετὴν τοῦ Βαπτί-
στοῦ καὶ τὴν κακίαν καὶ τὴν ἀνοησίαν αὐτῶν. Ἀλλὰ καὶ
ὁ Λουκάς λέγει, ὅτι, ἐνῶ οἱ ὄχλοι ἐνόμιζον ὅτι αὐτὸς εἴ-
ναι ὁ Χριστός, ἐκεῖνος πάλιν τοὺς ἐβόησεν αὐτὴν τὴν δι-
πνοιαν, ποῦ εἶχαν¹. Αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι γνώρισμα
πραγματικοῦ εὐγνώμονος ὑπηρέτου, ὅχι μόνον νὰ μὴ ἀρ-
πάτῃ τὴν δεσποτικὴν δόξαν, ἀλλὰ καὶ διδασκῇ ἀπὸ
τοὺς πολλοὺς νὰ τὴν ἀπακροῇ. Ἀλλ' ὅχι φυσικὰ ἀπὸ ἀν-
φέλειαν καὶ ἀγνοίαν ἐσκέφθησαν αὐτό, ἐνῶ αὐτοὶ ἀπὸ
τὴν πονηρίαν τοὺς καὶ ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τοὺς, ὅπως εἴ-
πα, νὰ ὁμολογήσῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ Χριστοῦ, τὸν ἐρωτοῦ-
σαν, ἀντιζώντες, καθὼς εἶπα, διὰ τῆς καλοκαίας νὰ τὸν
παραινῇ εἰς αὐτὸ ποῦ ἐποδῶσκον. Διότι, ἂν δὲν ἦλ-
πίζαν νὰ ἐπιτύχουν αὐτὸ δὲν θὰ ὑπέβαλλον ἀμέσως καὶ
θευτέραν ἐρώτησιν, ἀλλὰ θὰ ἀγανακτοῦσαν ὡς μὴ ὁρ-
θῶς καὶ συμφωνῶς πρὸς τὰς προθέσεις καὶ τὴν ἐρώτησιν
των ἀπεκρίθητος καὶ θὰ ἔλεγαν· «Μήπως ἐσκέφθηκαμεν

11 Ἰωάν. 1 23.

11a Ἰωάν. 1 15.

αυτό, μήπως έχουμε λάβει διά να ερωτήσασμεν αυτό;». Ἀλλ' ἐπειδὴ ἀντελήφθη τὴν πονηρίαν τους ὁ Ἰωάννης καὶ τους συνέλαθεν ἐπ' αὐτοφώρῳ, ὁποῦ ὅλλαν ἄλλην ἐρώτησιν, τὴν ἀκόλουθον «Τί λοιπόν; Ὁ Ἥλιος εἶσαι, καὶ λέγε. Δὲν εἶμαι· διότι καὶ τὸν Ἥλιον ἀνέμεναι καὶ λαβῆ καθὼς λέγει καὶ ὁ Χριστὸς. Διότι, ὅταν τὸν ἐρωτοῦσαν οἱ μαθηταὶ «Πῶς, λοιπόν, λέγουσι οἱ γραμματεῖς ὅτι, πρέπει νὰ ἐλθῇ πρῶτον ὁ Ἥλιος»,¹² ἐκέλευσε ἀπαντοῦσαι «Ὁ Ἥλιος μὲν, καθὼς ἐπροφήτευσεν ὁ Μωυσαῖος,¹³ ἔρχεται πρῶτον καὶ θὰ ἀποκαταστήσῃ ὅλα»¹⁴

Ἐπειτα ἐρωτοῦν «Ὁ προφήτης εἶσαι σὺ, καὶ ἀπεκριθῇ Ὁχ.» Καὶ ὅμως ἦτο προφήτης. Διὰ τὴν, λοιπόν, ἀρνείται. Ἐπειδὴ πάλιν ἀντιλαμβάνεται τὴν σκέψιν των. Διότι, ἀνέμενον καὶ λαβῆ κάποιος ἐξαρετικὸς προφήτης, ἐπειδὴ καθὼς λέγει ὁ Μωυσεύς «Προφήτην ἀπὸ τοῦ ἀδελφοῦ σου ὡς ἐμέ θὰ ἀναδείξῃ ὁ Θεὸς σου εἰς αὐτὸν θὰ ὑπακούετε»¹⁵, αὐτὸς δὲ ὁ Προφήτης ἦτο ὁ Χριστὸς δι' αὐτὸ δὲν ἐρωτοῦν «Προφήτης εἶσαι σὺ» ὑπακουσάμενοι ἕνα μετὰ τῶν πολλῶν ἄλλων προφητῶν ἀλλὰ μαζὶ μετὰ τὸ ἀρθεῖν, ὡς ἐξῆς «Ὁ Προφήτης εἶσαι σὺ;» ἐκεῖνος, λέγει ὁ ὁποῖος ἀνεκρηρύχθη ἦδη καὶ προσφητεύθη ὅπο τοῦ Μωυσεύς, δι' αὐτὸν λοιπόν καὶ ὁ Ἰωάννης ἠρνήθη ὅτι εἶναι προφήτης ἀλλ' ὅτι εἶναι ἐκεῖνος ὁ

12 Ματθ 9, 10.

13. Ὁ τελευταῖος χρονολογικῶς ἀπὸ τῶν ἐκδοτικῶν προφητῶν καὶ ὁ τελευταῖος ἐκ τῶν προφητῶν τῆς Π. Δ. ἀρχῆς, ἐκτελέσθη εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ, μετὰ τὴν Βαβυλωνίαν αἰχμαλωσίαν, ὅπου ὁ Ἀγγέλ'ος καὶ ὁ Παλαρίας ἐκαίετο ἕως ἀπὸ τῆς. Τὸ θῆλον τοῦ ἐγγραφῆ πᾶσι τῶν ἐκτὸν 470. ἀδὸ Χ. Εἰς αὐτὸ ἀρροσεύει ἐν Κύρου λέγοντα «ὅτι ὁ γὰρ ἀποστῆλται ὑμῶν Ἦλιος καὶ τὸν Θεὸν ἔσται». Ματθ 24, 21. ὅπου ἀπὸ τὸ δυνάμει τοῦ Ἦ. εἰ καὶ τῶν, ὁ Ἰωάννης, ὁ Πρόφτης ὁ Λόγος 1, 17 καὶ Ματθ 17, 0, 131.

14 Ματθ 17, 11.

15 Δευτ 18, 15.

Προφήτης. «Εἶπον λοιπόν εἰς αὐτόν Ποῖος εἶσαι, διά νὰ δώσωμεν ἀπαντήσιν εἰς ἐκεῖνους, καὶ μᾶς ἐπετεῖλαν 1. λέγεις περ. τοῦ ἐαυτοῦ σου;»¹⁶ Ἐλέπεις, λοιπόν, ἐκεῖνους οἱ ὅποιοι ἐπαυερῶνται ἀρρητικώτεροι καὶ πιέζουσιν καὶ ἐρωτοῦν πάλιν καὶ δὲν παρατινύονται ἀπὸ τὴν προσπάθειαν νὰ μάθουν ἐκεῖνον δὲ νὰ ἀνακρίῃ μὲν προηγουμένως τὰς ὑποφάσεις των, αἱ ὁποῖαι δὲν ἦσαν ἀληθεῖς νὰ λέγῃ δὲ ἔπειτα τοῖς πραγματικῶς εἶναι; «ὅτι ἐγώ, λέγε, εἶμαι φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ. Κάμειτε εὐθὺς τὸν δρόμον τοῦ Κυρίου καθὼς εἶπεν ὁ Ἠσαῖας ὁ Προφήτης». Ἐπειδὴ δὲ ἐ, σχέσει μετὰ τὴν ἰδικὴν των ὑπόνοιαν, εἶπε κάτι σπουδαῖον καὶ ὑψηλὸν περὶ τοῦ Χριστοῦ, κατέφυγεν ἀμέσως εἰς τὸν Προφήτην καὶ ἔκαμε μετὰ τὴν ἀναφορὰν του εἰς αὐτὸν ἀξιοπιστὸν τὸν λόγον

«Καὶ οἱ ἀπεσταλμένοι ἦσαν ἐκ τῶν Φαρισαίων λέγει, ὁ Ἰωάννης ὁ Εὐαγγελιστὴς καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν καὶ τοῦ εἶπαι Διὰ τὴν, λοιπόν, συδοκίμους, ἀφοῦ δὲν εἶσαι οὔτε ὁ Χριστὸς, οὔτε ὁ Ἥλιος, οὔτε ὁ Προφήτης», Ἐλέπεις, λοιπόν, ὅτι δὲν εἶχα ὅ, καὶ ὅταν ἔλεγον ἐπὶ ἠθέλουν νὰ τὸν ὁδηγήσουν εἰς αὐτό, καὶ δὲν ἔλεγον μὲν αὐτὸ ἐξ ἀρχῆς, διὰ νὰ μὴ ἀποκαλυφθῶν τελεῖως. Ἐπειτα, ἔπειτα δὲ εἶπε «Δεῖ εἶμαι ὁ Χριστὸς», πάλιν ἐκεῖνος, θέλοντες νὰ ἀσκατοῦσιν, ἐκέλευσε ἀπὸ τῶν πονηρῶν καὶ ἐσχεδιάσαν ἀναφέρουν τὸν Ἥλιον καὶ τὸν Προφήτην. Μολὺς δὲ ὁ Ἰωάννης ἠρνήθη πάλιν νὰ ἐπιβεβαιώσῃ ὅτι εἶναι ἕνας ἀπὸ αὐτοὺς, ἐν ἀμνηστία εὐρισκόμενος καὶ ἀπαρριψάντες τὸ προσώπειον, μετελπίως γυμνὰ τὸ κεφάλ' ἀναγινώσκον καθαρὰ τὴν βολίαν τους, σκέψιν λέγοντες «Διὰ τὴν, λοιπόν, συδοκίμους ἀφοῦ δὲν εἶσαι σὺ ὁ Χριστὸς; Ἐπειτα, θέλοντες πάλιν νὰ ἀσκατοῦσιν τὰς πραγματικὰς των προθέσεις προσθέτουν καὶ τοὺς ἄλλους, τὸν Ἦ-

16 Ἰωάν 8, 12. καὶ ὁ Χριστός.

17 Ἰωάν 1, 98.

λιαν, λέγω καὶ τὸν Προφήτην. Διότι, ἐπεὶ οὐκ ἔδυνήθησαν νὰ τὸν κομῶν νὰ ὑποχωρήσῃ μὲ τὴν κολακείαν, ἤλπισαν ὅτι, θὰ ἠμπορέσουν μὲ ἐγκύλημα^{17α} νὰ τὸν ἀναγκάσουν νὰ ὁμολογήσῃ ἐκεῖνο ἀκριβῶς, ποῦ δὲν ἦταν. Ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωσαν. Τὴ μεγάλη ἀνοησία! Τὴ φοβερὰ ἀλαζονεία καὶ ἀκαίριος περιέργεια! Ἀπεστάλητε διὰ νὰ πληροφορηθῆτε ἀπὸ αὐτὸν πόσος εἶναι καὶ ἀπὸ ποῦ, ὅχι, ὃ ἂν νὰ θέσατε εἰς αὐτὸν καὶ νόμους. Διότι τοῦτο ἀπέθελε πάλιν εἰς τὸ νὰ τὸν ἀναγκάσουν νὰ ὁμολογήσῃ τὸν ἑαυτοῦ τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ὅμως οὔτε τώρα ἀναγκάζεται, οὔτε λέγει πρὸς αὐτοὺς κάτι τέτοιο, ὅπως ἦταν φυσικὸν νὰ εἴπῃ «Σεῖς ταλμᾶτε νὰ διδότε εἰς ἐμὲ διατάγας καὶ νὰ θέτετε νόμους»· ἀλλὰ καὶ ν ἐπιδεικνύει πρὸς αὐτοὺς μεγάλην ἐπιεικειαν· «διότι, λέγει, ἐγὼ μὲν θαπτιζῶ μὲ ὕδωρ. Στέκει δὲ μεταξύ μας ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον σεῖς δὲν γνωρίζετε. Αὐτὸς εἶναι ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ὁ ὁποῖος εἶναι ἀνωτέρας μου τοῦ ὁποῖου ἐγὼ δὲν εἰμαι. ἁγίος καὶ ἁγνός τὸ λουρὶ τοῦ ὁποδήματός του»¹⁸

γ', "Ι, λοιπὸν θα ἠμποροῦσαν νὰ ἀπαντήσουν πρὸς αὐτὰ οἱ Ἰουδαῖοι. Εἶναι λοιπὸν κατόπιν τούτων ἀπαράιτος ἡ ἐναντίον τους κατηγορία ἀναπόφευκτος ἡ καταδικὴ τους. Αὐτοὶ οἱ ἴδιοι καταδίκασαν τοὺς ἑαυτοὺς τῶν Πάσ καὶ μὲ ποῖον τρόπον, Εθεώρησαν τὸν ὦ ἀνιὴν ἀξ ὅσῳτον καὶ τόσον εὐλικρὴν, ὥστε ὅχι μόνον

17α. Τοῦ ἀπεθῶσαν τοῦ ἐγκλήματος· ὅτι, ἐπειδὴ τὸ ὅσοον ὅτι τὰς ἀπορριπτικὰς φωνὰς ἐκείνων καὶ τῶν μεταξὺ τῶν ἀποσταμένων· τὸ βάπτισμά του ἦτο καὶ νῦν· εἰς ταῦτα τὸ ἔκπλημα εἶχε προσεντελῆ διὰ τοῦτον προσηλὸν σεῖς ὅς Ματθαῖος, ὅσοι καὶ οὐκ ἔστιν· 1ης 36 25)

18. Ἰωάν. 2 38,

οἱ Ἰουδαῖοι δὲν ἐπιστρέφον εἰς τὴν περὶ τοῦ Χριστοῦ μαρτυρίαν τοῦ Ἰωάννου, διὰ τὰ τὸν θεωροῦσαν ἀπολόγῳ, ἀξίωτον· ἁγίος· Ὁ φῶς καὶ ἡ μακαρία τῶν

ἐπίστευαν, ὅταν εἶδε περὶ ἄλλων μαρτυρίαν, ἀλλ' ἐπίσταντο εἰς αὐτὸν καὶ ὅταν ὁμιλοῦσε περὶ τοῦ ἑαυτοῦ τοῦ ἁγίου, ἂν δὲν ὁ ἐκείντος ἔτοι πρὸς αὐτόν, δὲν θὰ ἐστελλον ἀνθρώπους διὰ νὰ μάθουν ἀπὸ τὸν ἴδιον περὶ τοῦ ἑαυτοῦ τοῦ Γνωρίζετε δὲ ὅτι ἐκεῖνους μόνους ἐκ τῶν ὁμιλούντων περὶ τοῦ ἑαυτοῦ τῶν πιστεύοντων μάλιστα τοὺς ὁποῖους θεωροῦμεν εὐκρινεστέρους ἐξ ὅλων· καὶ δὲν εἶναι μόνον αὐτοῦ, ποῦ κλείνει, τὰ στήματά τους, ἀλλὰ καὶ ἡ διάθεσις, μὲ τὴν ὁποῖαν ἐπῆγαν πρὸς αὐτόν ὃ ἂν τὸν ἐρωτήσῃ. Καὶ διότι ἐπῆγαν πρὸς αὐτόν μὲ μεγάλην προθυμίαν, ἂν καὶ κατόπιν μετεβλήθησαν· Αὐτὰ ἀκριβῶς καὶ τὰ ὅσα φανερώνει ὁ Χριστὸς, λέγων· «Εκεῖνος ἦτο ὁ καλούμενος λύχνος καὶ σεῖς θελήσατε νὰ χαρῆτε προσκαίρως εἰς τὸ φῶς του»¹⁹. Καὶ ἡ ἀπάντησις τοῦ ἐπὶ πλέον τὸν ἔκαμνε ἀκόμῃ περισσώτερον ἀξίωτον· «ὅτι ἐκεῖνος, ποῦ δὲν ζητεῖ τὴν ἰδικὴν του δόξαν λέγει, εἶναι ἀληθινὸς καὶ δὲν ὑπάρχει εἰς αὐτόν ἀντικατα»· Αὐτὸς δὲ δὲν ἐζήτησε τὴν ἰδικὴν του δόξαν, ἀλλὰ τοὺς παρέπεμψεν εἰς ἄλλον· Ἀλλὰ καὶ οἱ ἀπεσταλμένοι ἦσαν μετὰ αὐτῶν ἐκ τῶν πλέον ἀξιωματικῶν καὶ ἐξ ἐκείνων, ποῦ εἶχαν τὰ πρωτεῖα εἰς τὸν τρόπον ὥστε δι' αὐτὴν τὴν ἀπιστίαν, ποῦ ἔδειξαν πρὸς τὸν Χριστόν, νὰ μὴ υπαρχῇ ὃ ὅ αὐτοὺς ὁ κακολογία, οὔτε συγγνώμη· Διὸ οἱ λοιποὶ δὲν ἐδέχθητε, ὅσα περὶ Αὐτοῦ εἶπεν ὁ Ἰωάννης· Σεῖς ἐστεῖλατε τοὺς ἔχοντας τὰ πρωτεῖα· Σεῖς ἐρωτήσατε δι' αὐτῶν· Σεῖς ἀκούσατε ἀκριβῶς ἐκεῖνα, τὰ ὅποια εἶπεν ὁ Βαπτιστὴς· Ἐκεῖνο, ἔδειξαν καθε περὶ ἔργων· διὰ νὰ μάθουν ὅλα τὰ ἐρευνῶσαν καὶ εἶπαν ὁ-
λος τὰς ὑπόψιας σας· Ἐν ταῦτοις μὲ πολλὴν παρηρησαν ὁμολογήσεν ὅτι δὲν εἶναι οὔτε ὁ Χριστὸς, οὔτε ὁ ἥλιος οὔτε ὁ Προφήτης.

19. Ἰωάν. 5 36

20. Ἰωάν. 7 18

Και δὲν ἐσταθῇ οὔτε ἐδῶ, ἀλλὰ καὶ ἐδιδόξαζε τοῖος εἶναι καὶ ὠμίλησε καὶ περὶ τῆς φύσεως τοῦ Θεοπλάστου· τὸς τοι καὶ εἶπεν ὅτι εἶναι μικρὸν καὶ ἐντελές καὶ, ὅτι δὲν ἔχει τιποτέ περισσώτερον ἀπὸ τὸ νερό. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἔδεξε τὴν ὑπεροχὴν τοῦ Θεοπλάστου, τοῦ οὐρανομένου ἀπὸ τὸν Χριστόν. Ἀνεφέρθη ἐπὶ πλέειν καὶ εἰς τὸν Ἰωάννην τὸν Προφήτην, ὁ ὁποῖος ἀνέκαθεν καὶ ἀπὸ τῶν ἀρχαισταίων χρόνων μαρτυρεῖ καὶ ἀποκαλεῖ τὸν μὲν ἕνα Κύριον, τὸν δὲ ἄλλον, διακονον αὐτοῦ καὶ ὑπηρέτην. Τί λοιπὸν ἔπρεπε νὰ κάμετε. Νὰ μὴ πιστεύετε εἰς Ἑκείνον, ποῦ σὰς ἐγνωστοποιήθη καὶ ἀπακαλύφθη καὶ νὰ προσκυνήσετε Αὐτόν καὶ ὁμολογήσετε Θεόν. Ὅτι δὲ ἡ μαρτυρία δὲν ἦταν ἀποκάλυψις καλῶς καὶ ἄλλ' ἀληθεύς, ἐθεσκυψε μὲν καὶ ὁ χαρακτήρ καὶ ἡ ὅλη σιμπεριφορά ἐκείνου, ποῦ ἔδωκε τὴν μαρτυρίαν. Ἀλλὰ τοῦτο εἶναι φανερόν, καὶ ἐξ αὐτοῦ ὅτι αἱ δειεὶς προσέθηκε, τὸν πλησίον τοῦ, οὔτε προθέτα, νὰ χαρίσῃ εἰς αὐτόν τιμὴν· ἐκτός ἐάν μὲ τὴν θέλησιν τοῦ παραχωρήσῃ αὐτὴν εἰς ἄλλους καὶ μάλιστα, ὅταν αἱ τὴ εἰνῇ, τὸσον μεγάλη. Ὡστε οὔτε ὁ Ἰωάννης θὰ ὑποχωροῦσε καὶ θὰ προέβαινεν εἰς αὐτὴν τὴν ἀποκάλυψιν καὶ ἀνακήρυξιν, ἀνὸς Χριστός δὲν ἦταν ἐκεῖ. Διότι, ἀν καὶ ὡς ἀνωτέρω τῆς ἰδιότητος τοῦ φωσεως, τὴν ἀπέκρυσσε ὁ ἅ τὸν ἕως τὸν τοῦ, ἐ, τοῦτο δὲν ἔα προσέβαινεν εἰς αὐτὴν, πρὸς γὰρ, μίαν ἄλλαν πάλιν κατωτέρως φύσεως.

«Μεταξὺ σας δὲ στέκει ἕκαστος, τὸν ὁποῖον, σὺς δὲ γνωρίζετε». Τοῦτο εἶπεν, ἐπεὶ δὲ Αὐτός ἦταν πολὺ φυσικοὺ καὶ νὰ εἶχεν ἀναμικθῇ μὲ τὸν λαόν, ὡς ἕνας ἀπὸ τοὺς πολλοὺς καθόσον παντοῦ μᾶς διδάσκει τὴν ἀπόλητα καὶ τὴν ταπεινοφροσύνην. Γνωσκὼν δὲ ἔδωκε λέγει τὴν ἀκριβὴ γνώσιν ὅπως, φέρει εἰπεῖν, τοῖος εἶναι καὶ ἀπὸ τοῦ. Τὸ δὲ ἔδωκε μου ἐρχόμενος· θέτε συνεχῶς θέλων δι' αὐτοῦ νὰ εἴπη περὶ τοῦ ἀκόλουθα. Μὴ νομίζετε ὅτι, τὸ πᾶν ἐπιτυχάνετα δια τοῦ Θεοπλάστου, τὸ ὁποῖον

ἐνεργῶ ἐγώ. Ἀν τὸ Θεοπλάσμα τοῦτο, τὸ ἰδικόν μου, ἦτο τέλειον, δὲν θὰ ἐχρεώζετο νὰ ἔλθῃ ἄλλος μετὰ ἀπὸ ἐμένα διὰ νὰ χορηγήσῃ ἄλλο Θεοπλάσμα. Ἀλλὰ τὸ Θεοπλάσμα μου εἶναι προπαρασκευαστικόν ἐκείνου τοῦ Θεοπλάστου. Ἰὰ δὲ ἰδὲ καὶ μου εἶναι σκιά καὶ εἰκὼν. Ἄλλως πρέπει νὰ ἔλθῃ ὁ ὁποῖος θὰ φέρῃ τὴν ἀλήθειαν. Ὡστε αὐτός ὁ μετὰ ἀπὸ ἐμένα ἐρχομός Του, αὐτὸς μάλιστα φανερῶν, τὸ ἀξιώμα Του. Διότι ἐάν τοῦτο εἶναι τέλειον, δὲν θὰ ἐξήτετο δεύτερον. «Εὐπροσθεὶς μου γέγονες, ὁλησὴν ἐνδοξότερος λαμπρότερος». Ἐπειτα, διὰ νὰ μὴ νομίσῃς ὅτι ἡ ὑπεροχὴ τοῦ εἶναι συγκριτικὴ, θέλων νὰ παραστήσῃ τὸ ἀσύγκριτον αὐτῆς, προσέθεσε. «Τοῦ ὁποῖου δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ λύσω τὸ λουρὶ τοῦ ὑποδήματος τοῦ». παρ. σημαίνει, ὅχι, ἀπλῶς ἐνδοξότερος καὶ λαμπρότερος ἀπὸ ἐμένα, ἀλλὰ τὸσον περισσώτερον ἐνδοξος καὶ λαμπρός ὥστε ἐγὼ νὰ μὴ εἶναι δυνατόν νὰ συγκριταίωμαι οὔτε μεταξὺ τῶν τελευταίων ἐκ τῶν ὑπηρετῶν Του. Διότι, ἡ λύσις τοῦ ὑποδήματος εἶναι πράξις ἐσχάτης δικαιοσύνης. «Αὐ δὲ ὁ Ἰωάννης δὲ, ἦσαν ἄξιος νὰ λύσῃ το λουρὶ τοῦ ὑποδήματός τοῦ, ὁ Ἰωάννης, περὶ τοῦ ὁποῖου ἐλέγχθη ὅτι, οὐδεὶς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ποῦ ἐγέννησαν γυναῖκες, εἶναι μεγαλύτερος αὐτοῦ» ποῦ πρέπει νὰ καταταξόμεν ἡμεῖς τοὺς ἑαυτοὺς μας. Ἐάν ὁ ὁσούναμος πρὸς τὴν οἰκουμένην, μᾶλλον δὲ μεγαλύτερος ἀπὸ αὐτὴν — διότι δὲν ἦτο, λέγει, ἄξιος πρὸς αὐτοὺς ὁλόκληρος ὁ κόσμος»²¹. εἶπεν ὅτι δὲν ἦταν ἄξιος νὰ συγκριταίωμαι οὔτε μεταξὺ τῶν τελευταίων ἐκ τῶν ὑπηρετῶν Του, τὸ θὰ εἴπωμεν ἡμεῖς, αἱ ὁποῖαι εἰμεθα γεματοὶ ἀπὸ ἀναρρωθῆτα καὶ ἀπέχομεν τὸσον πολὺ

21. Ἰωάν. 1. 27

22. Ἰδ. 7. 28 ἡκοι, ὅσοι ἦτο καὶ τὸν βασιλεῦς.

23. Ματθ. 11. 11 καὶ ἄλλα 7. 28.

24. 1. 57. 1. 28.

από τὸν Ἰωάννην ὡς πρὸς τὴν ἀρετὴν, ὅσον ἡ γῆ ἀπέχει ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ;

Β. * Αὐτός, λοιπόν, λέγει, ὅτι δὲν εἶναι ἄξιός οὐτε το λοῦρι τοῦ υποδηματός Του, νὰ λύσῃ οἱ δὲ ἔχθροι τῆς ἀληθείας τὸσον παρεφρόνησαν, ὥστε νὰ λέγουν, ὅτι, εἶναι, ἄξιος καὶ νὰ γνωρίζουν ἐπὶ πόλεον Αὐτόν τὸσον καλά, ὅσον καλὰ γνωρίζε. Αὐτός τὸν Ἑαυτὸν τοῦ^{23α} Πι χειρότερο ὑπάρχει ἀπὸ αὐτὴν τὴν παροφροσύνην, Πι ἀνοήτοτερον ὑπάρχει ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀλαζονείαν, Πολὺ ὀρθῶς ἔλεγε κάποιος σοφός, ὅτι «ἀρχὴ τῆς ὑπερηφανίας τὸ μὴ εἰδέναι, τὸν Κυρίον»²⁴ Δὲν θὰ κατεκρημνίζετο καὶ δὲν θὰ εἶχε γίνε, διάβολος ὁ διάβολος, ὁ ὁποῖος προηγουμένως δὲν ἦτο διάβολος, ἔαν δὲν κατελαμβάνετο ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀσθένειαν. Ἡ ἀσθένεια αὐτὴ τὸν ἀπεμάκρυνεν ἀπὸ ἐκείνῃ τὴν παρρησίαν, αὐτὴ τὸν ἔσπευεν εἰς τὴν κόλασιν, αὐτὴ ἐγένεν αἰτία εἰς αὐτόν ὅλων τῶν κακῶν. Διότι, εἶναι ἱκανὴ καὶ μόνη τῆς νὰ καταστρέψῃ κάθε ἀρετὴν τῆς ψυχῆς, εἴτε εὐρίη ἐλεημοσύνην, εἴτε προσευχὴν, εἴτε νηστείαν, εἴτε ἄλλην ἀρετὴν οἰανδήποτε «τὸ γὰρ ἐφηλὸν ἐν ἀνθρώποις ἀκαθάρτου, φησὶ παρα Κυρίῳ» Ἐπομένως, ὅχι μόνον ἡ πορνεία, οὕτε ἡ μοιχεία συνθίξε, νὰ μολύνῃ τοὺς ἐπιθυομένους εἰς αὐτήν, ἀλλὰ καὶ ἡ ὑπερηφάνεια καὶ μάλιστα πολὺ περισσότερο ἀπὸ αὐτάς. Διὰ ποῖον λόγον, Διότι, ἡ μὲν πορνεία, ἂν καὶ εἴναι ἀσυγχώρητον κακόν, ἐν τούτοις ἔχει κανείς νὰ προσβάλῃ ὡς αἰτίαν τὴν ἐπιθυμίαν, ἡ δὲ ἀλαζονεία οὕτε τὴν παραιμιοκράν αἰτίαν ἡμπορε, νὰ εὖρη κανείς νὰ εἰπῇ, ὅτι, ἔχει, οὕτε κόπο ἂν

* Οἱ Χριστιανοὶ δὲν πρέπει, ἐκ οὐδενὸς λόγου ἐπερηφανεύεσθαι. Ὁ ἄξιός καὶ ἁμὸς ἐργασίας, διότι ἡ ὑπερηφάνεια ἐστὶν ἀπὸ τῆς ἀληθείας, ὁ δὲ αὐτὸς «ἐν προσευχῇ, ἐν νηστείᾳ καὶ ἐν ἐλεημοσύνῃ καὶ καταστρέφει τὴν ψυχὴν».

23α. Ἰσοχριστός ἐστιν ἀρεταῖς ὁ ἁγιώτατος.

24. Σοφ., Σαυράς, 10. 19.

ἔστω πρόφασις, διὰ τὴν ὁποῖαν θὰ ἡμπορούσε νὰ τόχη καὶ σκιάς ἀκόμη συγγνώμης. Ἀλλ' αὕτη δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ δικαιολογίη τῆς ψυχῆς καὶ φοβερωτάτη ἀσθένεια, ἡ ὅποια ἀπὸ πονηρὰ ἄλλοῦ δὲν γεννᾶται, παρὰ ἀπὸ τὴν μωρίαν καὶ τὴν ἀνοήσιαν. Διότι δὲν ὑπάρχει τίποτε ἀνοήτοτερον ἀπὸ ἄνθρωπον ἀλαζόνος, εἴτε ἔχει περὶ αὐτὴν τὸν πλουτον, εἴτε ἔχει, ἀποκτήσας, μεγάλῃν ἀνθρωπίνῃ σοφίᾳ, εἴτε ἔχει, δύναμιν καὶ ἐξουσίαν, εἴτε περιβάλλεται ἀπὸ ὅλα αὐτά, ποὺ θεωροῦνται σπουδαία καὶ ἀξιοζήλευτα μετὰ τῶν ἀνθρώπων. Ἄν δὲ εἴναι ἄθλιος καὶ ταλαιπώρος ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ὑπερηφανεύεται διὰ τὰ ὅτιος καλὰ καὶ χάρις τὸν μισθὸν ὅλων ἐκείνων, φαντασθῆτε ἐκεῖνος, ποῦ ὑπερηφανεύεται διὰ πράγματα ποῦ δὲν ὑπάρχουν καὶ φουσκῶνε ἀπὸ ματαιοφροσύνης διὰ τὴν ἀνύπαρκτον σκίαν καὶ τὸ φῶς μόνον καὶ ἐφήμερον ἄνθος τοῦ χορταριοῦ. Διότι, αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι, ἡ παρούσα δοξα, τὸσον περισσότερο γελοῖος εἶναι ἀπὸ τῶν ἄλλων. Ἀλλὰ πῶς νὰ μὴ καταντῇ ὁ πῶς γελοῖος ἀπὸ ὅλων, ἐφ' ὅσον κάνει, ὅτι, θὰ ἡμπορούσε νὰ κἀν κάποιος πτωχὸς ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος, ἐν ᾧ θαυμάζεται, συνεχῶς καὶ ὑποφέρει ἀπὸ τὴν πείνᾳ, ἂν κάποιος νύκτα συμῆ νὰ ἴδῃ κάποιον εὐχάριστο ὄνειρο, δι. αὐτὸ καμαρώνει καὶ καυχιέται.

Αὐτὸ καὶ ταλαιπώρ, ἐν ᾧ ἡ ψυχὴ σου καταστρέφεται ἀπὸ φοβερωτάτην ἀσθένειαν καὶ ὑποφέρει τὴν ἔσχατην πτωχείαν, ὑπερηφανεύεσαι, ὅτι ἔχεις πολλὰ χρυσὰ τάλαντα; ὅτι, ἔχεις πολλὰ ἀπὸ δούλους, Ἀλλ' αὐτὰ δὲν εἶναι, δικὰ σου. Καὶ ἐν δὲν πιστεύεις εἰς τὰ λόγια μου, φροντίζε νὰ μάθης ἀπὸ τὴν πείραν ἐκείνων, ποῦ τὴν ἀπέκτησαν πρὶν ἀπὸ σένα. Ἐάν δὲ εἶσαι τὸσον μεθυμένος, ὥστε νὰ μὴ διδάσκῃς, οὕτε ἀπὸ αὐτὰ ποῦ συμβαίνουν εἰς τοὺς ἄλλους, περιμένε λίγο καὶ θὰ μάθης ἀπὸ αὐτὰ ποῦ θὰ συμβῇ σὲ σένα, ὅτι, δὲν ἔχεις κανένα δόκιμος ἀπὸ αὐτὰ, ὅταν, καθ' ἣν στιγμήν, ψυχόρραγῇς καὶ δὲν εἶ

σα κυρίας αὐτῶν ὅχ' δ' αὖ μίαν ὥραν ἄλλ' οὔτε διὰ μίαν συντομωτάτην στιγμήν, θὰ ὑποχρεωθῇς νὰ ἐγκαταλείψῃς αὐτὰ παρὰ τὴν θέλησιν σου εἰς τοὺς παρόντας καὶ εἰς αὐτοὺς πολλὰς φορές, εἰς τοὺς ὁποίους δὲν θέλεις. Πολλοὶ μάλιστα δὲν ἀφένθησαν οὔτε τὴν ἐπιθυμίαν τους νὰ ἐκφράσουν περὶ αὐτῶν ἄλλ' ἔφυγαν ἐσθνικά, χωρὶς νὰ ἀφένθουν νὰ ἀπολαύσουν ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἤθελαν, μάλιστα δὲ σιρόμενο, καὶ πιεζόμενο παρεχώρησαν αὐτὰ εἰς ἄλλους καὶ διὰ τῆς θίας εἰς ἐκείνους, ποὺ δὲν ἦθελσαν. Πράγμα ἀκριβὲς, τὸ ὁποῖον διὰ νὰ μὴ πᾶθωμεν, ἀπὸ τώρα τοῦ εἰμεθα θνικτο καὶ ὁγείς, ὅς μεταφέρωμεν αὐτὰ εἰς τὴν Ἰδεῆν μας πόλιν. Διότ' μόνοι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ θνιτῶμεν νὰ ἀπολαύσωμεν αὐτὰ καὶ μὲ κανένα ἄλλον. Ἐτσι θὰ τοποθετήσωμεν αὐτὰ σὲ ἀσφαλὲς καὶ ἀποκαθίστατον τόπον. Διότι δὲν ὑπάρχει ἐκεῖ, δὲν ὑπάρχει τίποτε ποῦ νὰ θνικτὰ νὰ ἀφαρέσῃ αὐτὰ, δὲν ὑπάρχει θάνατος, δὲν ὑπάρχουν ἀληθεῖς διαθήκαι, δὲν ὑπάρχουν διαδοχοὶ κλήρων, δὲν ὑπάρχουν συκοφαντικαὶ καὶ μηχανορραφίαι, ἀλλ' ὑπάρχουν ἐκεῖ αὐτὰ ὅθι κτὰς ὅ ἂν τὰ ἀπολαμβάνῃ διὰ παντός ἐκεῖνος, ποὺ μετέφερε πολλὰ θνικ φυγὴ ἀπὸ ἐδῶ. Ποῖος λοιπὸν εἶναι τὸσον ἀνθρώπος, ὥστε νὰ μὴ θέλῃ νὰ χαίρεται καθόλου τὰ δικαιὰ τοῦ ἀγαθοῦ. Ἄς μετακομίσωμεν λοιπὸν τοὺς πλῆθυσιν μας καὶ ἂς τὸν μεταφέρωμεν ἐκεῖ. Οὔτε θὰ χρειασθῶμεν δυνάεις καὶ κομῆλας καὶ ὀχήματα, οὔτε τιλοῖα διὰ νὰ κάμωμεν αὐτὴν τὴν μεταφοράν — καὶ, διότι ὁ Θεὸς ἡσας ἀπῆλλοθεν ἀκόμη καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν δυσκολοῦς — ἀλλὰ θὰ χρειασθῶμεν πτωχοὺς μόνον, τοὺς χωλοὺς τοὺς ἀναπήρους, τοὺς ἀσθενεῖς, Αἱ τοὶ ἔχουν ἐκφορτισθῇ, διὰ νὰ πραγματοποιήσων αὐτὴν τὴν μεταφοράν. Αὐτοὶ μεταφέρουν τὰ ἀγαθὰ εἰς τὸν οὐρανόν, αὐτοὶ εἰσάγουν εἰς τὴν κληρονομίαν τῶν αἰώνιων ἀγαθῶν τοὺς κυρίους αὐτῶν ἐδῶ τῶν προσωρινῶν ἀγαθῶν. Ἰὰ αἰώνια, λοιπόν, ἀγαθὰ μοιᾶρ, νὰ ἐπιτύχωμεν ὅλοι ἡμεῖς μὲ τὴν χάριν καὶ

τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου μας ἰσοῦ Χριστοῦ, ὃ ἂν τοῦ ὁποῖου καὶ μετὰ τοῦ ὁποῖου εἰς τὸν Πατέρα ἀρμόζει καὶ ἀνήκει ἡ δόξα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων Ἀμήν.

OMIAIA IZ' (17)

(Time 1, 28 - 29)

«Ἰαυτὰ ἐγένετο ἐν Βηθανίᾳ πέραν
του Ἰορδάνου, ὅπου ἦν Ἰωάννης βα-
πτίζων. Τῇ ἐκαύτῃ ἡμέρᾳ ὁ Ἰωάν-
νης τὸν ᾧ ἡσοῦν ἀρχόμενον πρὸς αὐ-
τόν, καὶ λέγει· Ἴδε δάμνός τοῦ Θε-
οῦ, ὁ ἀ-ρ-ων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κό-
σμου»

α. * Είναί, μέγα αγαθόν ἡ παρηγοία καὶ ἡ μετὰ
βαρὺς διακρίσεως τῆς ἀλήθειας. Εἶναι μέγα αγαθόν καί
τις τετα. ὅπως ποὺ ἔλαυν ἡ ὁμολογία πιστῶς ἐπὶ τὸν Χρί-
στον, ὅσα δὲ τὰ ἄλλα να ἐρχόντα δεύτερα. Ἰσοῦν μέγα
καὶ ἀνεκτίμητον ὥστε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὁ Μονογενὴς
νὰ ἀνακηρύσσῃ ἑαυτὸν ποῖ ἔχει. τέτα. ὅ. ἡρώτων φρόνη-
μα, ἐκπῶτον τοῦ Πατρὸς κατὰ θεότατος δὲν εἶναι ἰσὴ
ἡ ἀνταποδῆ. Διότι σὺ μὲν θίδεις ὁμολογία ἐπὶ τῆς γῆς.
Αὐτὸς δὲ ὁμολογεῖ ἐς τοὺς οὐρανοὺς καὶ αὐ. μὲν ὁμολο-
γίαν ἐνὶ πᾶσι ἀνθρώπων. Αὐτὸς δὲ ἐνὶ πᾶσι τοῦ Πατρὸς.

[illegible]

1 11/20/10 10 30

καὶ ἅλων τῶν ἀγγέλων. Τέτοιοι ἦσαν οἱ Ἰωάννης, ὁ ὁποῖος, μὴ ἀποθελῶν οὕτε εἰς τὸ πᾶθος, οὕτε εἰς τὴν δόξαν, οὕτε εἰς κάποιο ἄλλο ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα, ἀλλ' ὁμοφροσῶν καὶ πεμφροσῶν ὅλα αὐτὰ, εἶχε καὶ τὴν ἀρμόζουσαν ἐλευθερίαν νὰ διεκηρύξῃ εἰς δόξαν τὴν περὶ τοῦ Χριστοῦ ἀλήθειαν. Δι' αὐτὸ ἀλλοτρώετο καὶ ὁ Ἐσχατολογιστὴς ὡς ἀνάφευρε, καὶ τὸν τοῖπον, διὰ νὰ δεῖξῃ τὴν πορροῖαν τοῦ μεγαλοφρονῶν κήρυκτος. Διότι τὸν διεκήρυξεν ἐκείνη τὴν θαυμαστήν περὶ τοῦ Χριστοῦ ὁμολογίαν μέσα εἰς κάποιο σπῆλιν, οὕτε σὲ κάποια ἀπομόμῃ γυναι, οὕτε εἰς τὴν ἔρημον, ἀλλ' εἰς τὸν ὁρσάνην ἐνάντιον τοῦ πᾶθους, ἐνῶσιν ὅλων ἐκεῖνόν, τὸν ὁποῖον ἐβόη περὶ. Διότι, βασιλεύοντα τὸν συνήγαγον καὶ τὸν ἐπληροῖσαν οἱ Ἰουδαῖοι. Ἐπιστῶντες, λοιπόν, καὶ ἐνάντιον ὅλων ἐκάμῃ τὴν ὁμολογίαν τῇ ἡ ὁποία εἶναι γεμάτη ἀπὸ τὰ ὑψηλὰ καὶ μεγάλα καὶ ἀπόρητα δογματικά καὶ ὅμως ἐθεοαῖον. ὅτι τὸν ἦσαν ἱκανοὶ νὰ λύσῃ το λουρὶ τοῦ ὑποσημασμένους του.

ἵκως λοιπὸν πραγματοποιοῦν αὐτό, μὲ τὸ νὰ προσθέ-
τῃ καὶ νὰ λέγῃ «Αὐτὰ ἔγ' οὐκ εἰς τὴν Βηθανίαν». Ὅσα
δὲ ἀπὸ τὰ ἀντιγραφὰ ἐκθέτουν ἀκριθέστερα τὰ γεγονό-
τα, λέγουσιν ὅτι αὐτὰ αὐτῇ ἐβήσαν «ἐν Βηθαθαρά»². Ὅτι ἡ

[illegible]

Βηθανία δὲν εὐρίσκετο πέραν τοῦ Ἰορδάνου ποταμοῦ, οὔτε εἰς τὴν ἔρημον· ἀλλὰ κάποιον κοντὰ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. Αναφέρει, δὲ τὰς τοποθεσίας καὶ δι' ἄλλον λόγον. Ἐπεὶ δὴ, δηλαδὴ, ἐπρόκειτο νὰ διηγηθῇ ὅχι πολλάκι γεγονότα, ἀλλὰ γεγονότα ποῦ συνέβησαν πρὸ βλίγου χρόνου, ἐπικαλεῖται, ὡς μάρτυρας τῶν λεγομένων του αὐτοὺς ποῦ ἦσαν παρόντες εἰς αὐτὰ καὶ τὰ παρηκολούθησαν καὶ παρέχει κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον πρόσθετον ἀπὸ τὰς τοποθεσίας ἀπόδειξιν. Διότι, ἐπειδὴ εἶχε τὴν πεποίθησιν, ὅτι τιποτέ ἀπολύτως δὲν προσέθετε ἀπὸ τὸν ἑαυτοῦ του εἰς τὰ λεγόμενα, ἀλλ' ἐξηγοῦσεν ἀπλῶς θὰ, β-πως ἀκριβῶς συνέβησαν εἰς τὴν πραγματικότητά, ἐχρησιμοποίησε τὴν ἀπὸ τὰς τοποθεσίας μαρτυρίαν, προκει- μένου νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀπόδειξις ὅπως εἶπα· ὅχι μικρὰ καὶ ἀσημαντος τῆς ἀληθείας τῶν λόγων του.

«Τὴν ἑλλην ἡμέραν θύλετο τὸν Ἰησοῦν νὰ ἔρχεται πρὸς αὐτὸν καὶ εἶπεν Ἰδοὺ ὁ ἀμὸν τοῦ Θεοῦ, ὁ αἱρὼν τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου». Οἱ Εὐαγγελισταὶ διεμοιράσαν τοὺς καιροὺς. Καὶ ὁ μὲν Ματθαῖος, ἀφοῦ ἐσυντόμευσεν τοὺς χρόνους, ποῦ προηγήθησαν τῆς συλλήψεως καὶ φυλακισμοῦ τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου, ἔσπευσε νὰ ἐλθῇ εἰς τοὺς ἐπομένους· ὁ δὲ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ὅχι μόνον δὲν συντομεύει αὐτοὺς ἀλλ' ἀντὶ θεῶς μάλιστα ἀσχολεῖται ἰδιαίτερώς με αὐτούς. Καὶ ἐκεῖνος μὲν μετὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τὴν ἔρημον, ἀφοῦ ἀπεσιώπησε τὰ ὅσα συνέβησαν ἐνδιαιμέσας ὅπως, ὅσα εἶπεν ὁ Ἰωάννης, ὅσα διὰ τῶν ἀπεσταλμένων των ἔλαγον οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ ἀφοῦ ἐσυντόμευσεν θὰ τὰ ὅλλα, ἐφθάσεν ἀμέσως εἰς τὸ δεσμωνστήριον, διότι λέγει· «ὅταν ἦ καυσεν ὁ Ἰησοῦς ὅτι ὁ Ἰωάννης παρεδόθη ἀνεχώρησεν ἀπ' ἐκεῖ»³, ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Εὐαγγελιστὴς δὲν ἐκθέτε

³α. Ματθ 14, 12.

τὰ γεγονότα μετὰ τὴν αὐτὴν σελήνην, ἀλλὰ διαφορετικὰ, διότι ἀπεσιώπησε μὲν τὴν πορείαν τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τὴν ἔρημον, ἐπειδὴ ἐξετέθη ἀπὸ τὸν Ματθαῖον ἀναφέρει. Δὲ τὰ ὅσα συνέβησαν μετὰ τὴν κάθοδον τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τὰ ὄρα· καὶ ἀφοῦ εἶπε πολλὰ προσέθεσε· «Διότι ὁ Ἰωάννης δὲν εἶχε ἀκόμη ριπθῇ εἰς τὴν φυλακὴν»⁴. Καὶ διὰ τῶν λόγων, λέγει,· ἔρχεται, τώρα ὁ Ἰησοῦς πρὸς τὸν Ἰωάννην, καὶ μάλιστα ὅχι μίαν φοράν, ἀλλὰ καὶ δύο φορές. Διότι ὁ μὲν Ματθαῖος λέγει, ὅτι ὁ ἔρχομός τοῦ Ἰησοῦ διὰ τὸ θάπτισμα ἦτο ἀναγκαῖος. Δι. αὐτὸ ἀκριβῶς λέγει, καὶ ὁ Ἰησοῦς, ὅτι «τοιουτοτρόπως εἶναι πρέπον εἰς ἡμᾶς νὰ ἐκπληρώσωμεν πᾶσαν δικαιοσύνην»⁵, ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Εὐαγγελιστὴς λέγει, ὅτι αὐτὸς ἐπῆγε καὶ πάλιν μετὰ τὸ θάπτισμα καὶ τοῦτο ἐφάνερωσε μετὰ τὰ ἀκαλουθῶς λεγόμενα «Εγὼ εἶδον τὸ Πνεῦμα καταβαῖνον ὡς περὶ στερῶν ἐς οὐρανοῦ καὶ ἔμεινεν ἐπ' αὐτόν»⁶.

Δι. αὐτὸν, ἔρχεται πρὸς τὸν Ἰωάννην, διότι δὲν ἤλθεν ἀπλῶς ἀλλ' ἔρχετο πρὸς αὐτόν· «διότι, λέγει, εἶδε τὸν Ἰησοῦν νὰ ἔρχεται πρὸς αὐτόν». Διὰ ποῖον λόγον, λόγον ἤρχετο· Ἐπειδὴ ὁ Ἰωάννης ἐβάπτισεν αὐτόν μισὴν μετὰ πολλοὺς ἄλλους, ἔσπευδε πρὸς αὐτόν, διὰ νὰ μὴ φαντασθῇ κανεὶς ὅτι διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν διὰ τὴν ὁποῖαν καὶ οἱ ἄλλοι, ἐπῆγε καὶ ἐθαπτίσθη, δηλαδὴ μετὰ τὸν σκοπὸν νὰ ἐξαμολογηθῇ τὰ ἁμαρτήματά του καὶ νὰ λυωθῇ εἰς μετόνοιον εἰς τὸν ποταμὸν Δι. αὐτὸ λοιπόν

³ ὁ Ἰωάννης τὸν γινώσκον ὅρα· γινώσκον ἔφηκεν ὁ Ἰωάννης τὸν Ἰωάννην εἰς ὃν ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς· ἀνέβη καὶ ἀνέβη τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐπὶ τὸν οὐρανόν· ἵνα ἐπὶ τῇ ἐκείνῃ τῇ τριτησίᾳ ἐπὶ τοῦ ὄρους οὐραίου, ἢ ὅπου παραλαμβάνεται ἀπὸ τὸν Ἰωάννην, ὡς ἐκτελεῖται κατὰ τὸν Μωσῆα

(1) Ἰωάν. 12, 12.
4. Ἰωάν. 12, 24.
5. Ματθ 23, 12.
6. Ἰωάν. 1, 32.

έρχεται, δια να δώσῃ συγχρόνως τὴν ἀφορμὴν καὶ εἰς τὸν Ἰωάννην νὰ διαφωτίσῃ αὐτὴν ἀκόμῃ τὴν ὑποψίαν του. Καὶ διότι μετὰ τὸ νὰ εἴπῃ· ἔδεο ὁ ἀμὴν τοῦ Θεοῦ, ὁ αἶψαν ἦν ἀφάρτιας τὸν κόσμον, ἀνῆρσε καθ' ὁλοκλήρειαν τὴν ὑποψίαν τοῦς αὐτὴν. Ἐκεῖνος, λοιπὸν ὁ ὁποῖος εἶναι τὸς σὺν καθάρους, ὥστε νὰ δύναται νὰ συγχωρῇ καὶ τὰς ἁμαρτήματα τὸν ὅλῳν, εἶναι φανερόν ὅτι δὲν ἔρχεται πρὸς τὸν Ἰωάννην μὲ τὸν σκοπὸν νὰ ἐξομολογηθῇ ἁμαρτίας. Ἀλλὰ διὰ νὰ δώσῃ ἀφορμὴν εἰς αὐτόν, τὸν δέ, σπᾶμ' αὐτὸν κήρυκα, νὰ ἐκθέσῃ τὰ λεγθέντων ἐκ νέου καὶ κατὰ τρόπον ἀκριβεστέρον εἰς ἐκεῖνους, ποὺ εἶχαν ἀκούσει τὰ προσηρόμενα καὶ νὰ προσέθῃ ἐπὶ ταύτων καὶ ἄλλας ἀκόμῃ. Τὸ δὲ «ἔδε» ἐλέγχθῃ διὰ τὴν συνεχὴ καὶ μετὰ πάθος ἀναζήτησιν. Αὐτοὶ ὑπὸ πολλὴν, ἐξ αἰτίας τῶν περ. Αὐτοῦ καὶ ἀπὸ μακροῦ χρόνου λεγθέντων. Δ' αὐτὸ ὁ Ἰωάννης δὲ κινῆ, Ἀτόν, εὖρ σκόμειν, ἐκε. καὶ λέγει, «ἔδε» φανερόν ν' εἰ αὐτοὶ ὅτι. Αὐτὸς εἶναι, ὁ πρὸ πολλὰς ἐναζητούμενος καὶ ἀναμενόμενος, Αὐτὸς ὁ Ἄμυν, Ἄπο κατὰ δὲ Αὐτὸν Ἄμυν ὀπτευθιμῶν εἰς τοὺς Ἰουδαίους τὴν προφητείαν τοῦ Ησαΐου καὶ τὴν κατὰ τρόπον σκίασιν προτύπων τοῦ Αμνοῦ τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ Πασχαλίου ἐκεῖνου ἀμνοῦ τοῦ Μωϋσέως, μὲ τὸν σκοπὸν νὰ δόξῃ τὴν αὐτὸς καλλὸν ἀπὸ τῶν τύπων πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Ἐκεῖν' οὖν μετ', αὐτὸν, ὁ ἀμὴνς κοινὸς ἀπολύτως, δὲν ἀφίρει σεν ἁμαρτία. Αὐτὸς δὲ ἀπεμάρτυρε τὴν ἁμαρτίαν ὅλο κλήρον τῆς οἰκουμένης. Δ' οὖν ἐνθ' αὐτῇ ἐκινδύνει νὰ καταστραφῇ τὴν ἀπὸ τὴν ἀμείαν ἀπὸ τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ. «Αὐτὸς εἶναι διὰ τὸν ποῖον σὰς εἶπας ὁ ὁποῖος μου ἐρχόμενος εἶναι λαμπρότερος καὶ ἐνθ' ὁποῖος ἀπὸ ἐμὲ».

β * Ἐλέγξει πῶς καὶ μετὰ τὰς ἐδοθ. λεγόμενα ἐμψύ-

[illegible]

νεύει τὸ ἔμπροσθεν, Διότι, ἀφοῦ ὠμίλησε περὶ τοῦ Ἀμνίου καὶ φέροι εἶπαι, ὅτι σηκῶναι καὶ ἐξέλαιψαι τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, τότε λέγει ὅτι, «ἔμπροσθεν μου γέγονε», μὲ τὰ ὅποια φανερώσει, ὅτι αὐτὸ ἀκριβῶς σημαίνει τὸ «ἔμπροσθεν» ὅτι θὰ λάθῃ τὰς ἁμαρτίας ἑαυτοῦ τὸν κόσμον διὰ τὴν θά θαπτισθῇ μετ' Πνεύματος Ἁγίου. Διότι, ἡ Ἰδεῖα μου παρουσιάσκει δὲν εἶχε κανένα ὄχιον σκοπὸν ἀπὸ τοῦ νὰ κηρύξῃ τὸν κοινὸν εὐαγγελίον τῆς οἰκουμένης καὶ νὰ χορηγήσῃ τὸ θάπτισμα τοῦ Ἰδοῦτος ἐνθ' ἡ παρουσία Αὐτοῦ ἀποβάλλει, εἰς τὸν ψυχικὸν καθαρὸν δῶλον τῶν ἀνθρώπων καὶ εἰς τὸ νὰ χάρισθῃ τὴν ἀγαπᾶται κτὴν ἐνέργειαν τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Αὐτοῦ «ἔμπροσθεν μου γέγονε», δηλαδὴ, ἀνεβέχθη λαμπρότερος μου, «διότι ὑπῆρχε πρὸ αἰῶνος. Πρέπει νὰ ἀσχυνῶνται αὐτοὶ ποὺ ἀπεδέχθησαν τὴν παρουσίασιν τοῦ Παύλου τὸ Σαρμασσάει», ἀρνούμενοι τὴν ἀλήθειαν, ἣ ὅποια εἶναι, τόσον σαφῆς καὶ φανερὴ. «Καὶ ἐγὼ δὲν ἐγνώριζα αὐτόν». Κύτταξε ἐδῶ μὲ ποῖον τρόπον παρουσιάσας τὴν ἁμαρτίαν ἀνυπόκριτον καὶ ἀνυποψίαστον, δὲ κινῶν δὲ αὐτὴν δὲν προέβλεπε, ἀπὸ ἀνυπόκριτον συμπάθειαν, ἀλλ εἶναι ἔργον θεοῦ ἀποκαλύψαι «διότι ἐγὼ δὲν ἐγνώριζα αὐτόν» λέγει Πᾶσι λοιπὸν θὰ ἡμπορούσε νὰ ἦσουν ἀέωπιστος μάρτυς. Πῶς πᾶσι ἡμπορούσε νὰ διδάξῃ καὶ ἄλλοις ἐφ' ὅσον σὺ ὁ υἱὸς ἀγνοοῦσες, δὲν εἶπε· «δὲν γνωρίζω αὐτόν», ἀλλὰ «δὲν ἐγνώριζα αὐτόν», ὥστε νὰ γ.η.η μετ' αὐτὴν τελείως ἀωπίστον. Διότι κατὰ τὸν τρόπον καὶ ἀρχαῖος εἰς τὸν ἀγνοοῦμενον «Ἀλλὰ διὰ νὰ γ.η.η γνωστός καὶ φανερός εἰς τοὺς Ἰσραηλῆτας, διὰ αὐτὸ ἤλθε διὰ νὰ θαπτισθῇ εἰς τὸ νερὸ» δὲν εἶπε λοιπὸν «Ἐκεῖνος ἀνέστην θα-

ταυτα δ' ἡγουσιν ὡς ἀνέστης ὁ Θεὸς. τοῦτο δὲ ἀπιστίας καὶ ἀλαβρυγίας κατὰ
ἀντὶ τοῦτο καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔστι παρρησία. οὐκ ἔστι
καὶ μὴδὲ ὁμοθυμαδὸν ἀναστρέφονται ἐπὶ τὴν παρρησίαν τοῦ Χριστοῦ ἀλλήλοις.

πτίσματος, ούτε είχε κανένα άλλον σκοπόν εκείνο τό λοιπρό παρά τουτο μόνον, νά προετοιμάσῃ όλους τους άλλους εἰς τὴν πρὸς τὸν Χριστὸν πίστιν. Διότι δὲν εἶπε «Διὰ νὰ καθαρίσω τοὺς βαπτιζομένους» οὔτε «ἦλθα διὰ νὰ χορηγῶ θάπτισμα ἀφέσεως ἁμαρτιῶν». ἀλλὰ «διὰ νὰ γίνῃ γνωστὸς καὶ φανερός εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας».

Τι λοιπὸν, τέε μου, χωρὶς τὸ θάπτισμα δὲν ἤμπο-
ραυσε νὰ κηρυχῇ καὶ νὰ φέρῃ κοντά του τοὺς ὄχλους,
Ἄλλ' αὐτὸ ἐν τωαύτῃ περιπτώσει, δὲν θὰ ἦταν καθόλου
εὐκόλουν. Οὔτε ἀκόμη θὰ ἔτρεχαν ὄλοι κατ' αὐτὸν τὸν
τρόπον, ἐάν ἐγένετο τὸ κήρυγμα χωρὶς νὰ ἀκολουθήσῃ
θάπτισμα. Διὲν θὰ ἐμάθαιναν τὴν ἐκ τῆς συγκρίσεως ὑπε-
ροχήν. Διότι, τὰ πλῆθη ἐπήγασαν, ἔχ. διὰ νὰ ἀκούσουν
ἐκεῖνα, τὰ ὅποια εἶλεγεν ὁ Ἰωάννης ἀλλὰ διατί, διὰ νὰ
θαπτασθῶν, ἀφοῦ ἐξομολογηθῶν τὰς ἁμαρτίας του. Καὶ
προσερχόμενον εἰς τὸν Ἰωάννην, ἐβ.θ.άσκοιντο διὰ τὸν
Χριστὸν καὶ, διὰ τὴν διαφορὰν τοῦ θάπτισματος. Καίτοι
τὸ θάπτισμα τοῦτο ἦταν σεμνότερον τοῦ Ἰουδαϊκοῦ καὶ
ἐξ αἰτίας αὐτοῦ ἔτρεχαν ὄλοι μὲ τὴν προθυμίαν ἐν
τουτοῖς καὶ πάλιν ἦσαν ἀτελες. Πῶς λοιπὸν σὺ ἐγνώρι-
σας αὐτόν; Ἀπὸ τὴν κάθοδον τοῦ Πνεύματος λέγει. Καὶ
διὰ νὰ μὴ νομισθῇ πάλιν κανεὶς τι, εἶχε τὴν ἀνάγκην τοῦ
Πνεύματος, ὅπως ἀκριβῶς καὶ ἡμεῖς, ἀκουσε μὲ ποῖον
τρόπον ἀνακρεῖ καὶ αὐτὴν τὴν ὑποψηφίαν. Δεικνύων δι-
τὴν κάθοδον τοῦ Πνεύματος ἐπραγματοποιήθη πρὸς τὸν
σκοπὸν τῆς ἀνακηρυξεως μόνον τοῦ Χριστοῦ. Δι' αὐτό,
αφου εἶπε «Καὶ ἐγὼ δὲν ἐγνώριζον αὐτόν» συνεπλήρω-
σε «Ἀλλ' ἐκεῖνος, ποῦ μὲ ἐστράτε διὰ νὰ θάπτιζω μὲ
ἀπλὸν νερό, ἐκεῖνος μοῦ εἶπεν εἰς ὅπου ἴδης τὸ Ἅ-
γιον Πνεῦμα νὰ καταβαίνει καὶ νὰ μένῃ ἐπ' αὐτόν, αὐτὸς
εἶναι, ποῦ θάπτιζαι μὲ Πνεῦμα Ἅγιον» Βλέπετε λοιπὸν
ὅτι τοῦτο, ἡ γνωστοποίησις καὶ φανέρωσις τοῦ Χριστοῦ,
ἦταν ἔργον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὡς ἦταν θεθαίως, καὶ
ἡ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου ἀνυπόκριτος καὶ ἀνυποψίαστος.

Ἐπειδὴ, ὅμως, ἤθελε νὰ κάμῃ αὐτὴν περισσότερον ἀξιό-
πιστον, τὴν ἀνέμωσεν εἰς τὸν Θεόν καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦ-
μα Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, ὁ Ἰωάννης ἀπεκάλυψε κατὶ τὸσον
μέγα καὶ θαυμαστὸν καὶ ἱκανὸν νὰ καταπλήξῃ όλους
τοὺς ἀκούοντας —ὅπως, ὅτι αὐτὸς μόνος ἀφαρεῖ τὰς ἁ-
μαρτίας ἀποκλήροι τῆς οἰκουμένης καὶ δι, τὸσον μέγα
λυτρον ἐπαρκεῖ διὰ τὸ μέγεθος τῆς παρεχομένης δο-
ρεας δι' αὐτὸν προσέθη εἰς αὐτὴν τὴν θεολογίαν. Ἡ δὲ
θεωλουμένη καὶ διακηρυσσόμενη ἀλήθεια ἦταν, ὅτι εἶ-
ναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ δι, δὲν εἶχε ἀνάγκην θάπτισμα-
τος καὶ δι, ἔργον τῆς καθόδου τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ὑ-
πὲρ αὐτοῦ ἡ φανέρωσις μόνον αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἰωάννης δὲν εἶ-
χε τὴν δύναμιν νὰ χορηγῇ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Καὶ μὰς
τὸ δηλώνουν αὐτὸ ἐκεῖνοι, ποὺ ἐθαπτίσθησαν ἀπὸ αὐ-
τόν, μὲ τὰ ἐξῆς λόγια «Ἀλλ' οὔτε ἐν ὑπόρχῃ Πνεῦμα
Ἅγιον ἤκουσαμεν»⁸

Ἐπομένως ὁ Χριστὸς δὲν εἶχε ἀνάγκην θάπτισμα-
τος, οὔτε αὐτοῦ τοῦ θάπτισματος, οὔτε οἰουδὴποτε ἄλ-
λου, ἀλλὰ μάλιστ' τὸ θάπτισμα εἶχε τὴν ἀνάγκην τῆς δυ-
νάμεως τοῦ Χριστοῦ. Αὐτὸ ἀκριβῶς ποῦ εἶλεπε, αὐτὸ ἦ-
ταν τὸ κεφάλαιον ὅλων τῶν ἀγαθῶν τὸ νὰ ἀξιώθῃ ὁ
θαπτιζόμενος νὰ λάβῃ τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.
Αὐτὴν λοιπὸν τὴν χορήγησιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος προ-
σέθεσεν, ὅπου ἤλθε. «Καὶ ἐμαρτύρησεν ὁ Ἰωάννης λέγων
ὅτι εἶδον τὸ Πνεῦμα καταβαῖνον ὡς περιστέρα ἐξ οὐρα-
νου καὶ ἐμείνεν ἐπ' αὐτόν. Καὶ ἐγὼ δὲν ἐγνώριζον αὐτόν
ἀλλ' ὁ πῆμφας με διὰ νὰ θάπτιζω ἐν ὕδατι, ἐκεῖνος μοῦ
εἶπεν εἰς ὅπου ἴδης τὸ Πνεῦμα νὰ καταβαῖν καὶ νὰ
μένῃ ἐπ' αὐτόν, αὐτὸς εἶναι, ποῦ θάπτιζαι μὲ Πνεῦμα
Ἅγιον. Καὶ ἐγὼ εἶδον, καὶ ἐμαρτύρησα, ὅτι αὐτὸς εἶναι
ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ»⁹. Λέγει, δὲ συνεχῶς ὅτι «δὲν ἐγνώριζον

⁸ Πρὸς 1^η 2

⁹ Ἰωάν. 1 33 καὶ 34.

ήν» καὶ ὅτι «ἐν Πνεύματι βαπτίζεται»¹³ καὶ ὅτι «κρίνει τὴν οἰκουμένην»¹⁴ καὶ ὁ Πατὴρ ἐξέπεμψε φωνὴν, ἐνῷ ἀνεκήρυττε τὸν Υἱὸν καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον κατήλθεν ἀκολουθῶς καὶ ἔφερε τὴν φωνὴν εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ Χριστοῦ.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ μὲν Ἰωάννης ἐβάπτιζεν, ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐβαπτίζετο, διὰ νὰ μὴ νομίσῃ κανεὶς ἀπὸ τοὺς παρόντας ὅτι αὐτὸ, ποῦ ἐλέγχθη, ἀνεφέρετο εἰς τὸν Ἰωάννην, κατήλθε τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ ἀπεμάκρυνεν αὐτὴν ἀκριθῶς τὴν ὑποψίαν. «Ὡστε, ὅταν λέγῃ· «Δὲν ἐγνώριζον αὐτόν», ἐννοεῖ ὅτι δὲν τὸν ἐγνώριζε κατὰ τὸν πρὸ τῆς ἐμφανισεως του εἰς τὸν Ἰορδάνην χρόνον, δὲν ἐννοεῖ τὸν μετὰ ταῦτα, δηλαδὴ, τὸν χρόνον τοῦ βαπτίσματος καὶ τὸν ὀλίγον πρὸ αὐτοῦ, ὅποτε ἐνεφανίσθη εἰς τὸν Ἰορδάνην καὶ ἀκολουθῶς ἐβαπτίσθη. Διότι πῶς τὸν ἐμπόδιζε, μὲ τὸ νὰ λέγῃ· «Ἐγὼ ἔχω ἀνάγκην νὰ βαπτισθῶ ἀπὸ σέ»¹⁵. Καὶ πῶς ἔλεγε τοιαύτης φύσεως πράγματα περὶ Αὐτοῦ; Πῶς λοιπόν, λέγει, δὲν ἐπίστευσαν οἱ Ἰουδαῖοι; Διότι δὲν εἶδε ὁ Ἰωάννης μόνον τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ ὅποιον κατήλθεν ἐν εἰδει περιστερᾶς. Διότι, ἂν καὶ εἶδον ἐξωτερικῶς τὸ Πνεῦμα, ἐν τούτοις δὲν ἐπίστευσαν, ἐπειδὴ τὰ ἀφορώμενα εἰς τὴν πίστιν δὲν χρειάζονται μόνον τὰ μάτια τοῦ σώματος διὰ νὰ γίνωνται κατανοητὰ καὶ ἀποτελοῦν θεσικιότητα, ἀλλὰ χρειάζονται τὰ ἐσωτερικὰ μάτια τοῦ πνεύματος καὶ τῆς διαθέσεως, τὰ ὅποια εἶναι τὰ μόνον ἱκανὰ καὶ ἀπαραίτητα, διὰ νὰ ἀντιλαμβάνονται τὰ πέραν τοῦ ἐξωτερικοῦ σχήματος. Διαφορετικὰ ὑπάρχει ὁ κίνδυνος νὰ θεωρήσῃ κανεὶς τὴν ἐν εἰδει περιστερᾶς καθόδον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος περὶ τὴν καὶ ἀνωφελεῖ φαντασίαν. Ἦσαν λοιπόν παρ' ὅλον ποῦ τὸν ἐδόλεπον νὰ θαυματουργίῃ καὶ νὰ ἐγγίξῃ ἐλαφρά τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τοὺς

13. Ματθ. 2, 14.

νεκροὺς μὲ τὰ χέρια του καὶ μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ θεραπεύῃ τοὺς πρῶτους καὶ νὰ ἀνασταίνῃ τοὺς δευτέρους, ἐμεθοῦσαν τόσον πολὺ ἀπὸ τὸν φόβον, ὥστε νὰ ἰσχυρίζονται ἀντίθετα ἀπὸ τὰ ἀπολύτως φανερά καὶ ἀπὸ ὅλους διαπιστούμενα, πῶς θὰ ἀπέβουλλον τὴν ἀπιστίαν των ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν μόνον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Μερικοὶ λέγουσιν ἀκόμη, ὅτι δὲν εἶδαν ὅλοι αὐτοὶ τὴν καθόδον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀλλὰ μόνον ὁ Ἰωάννης καὶ ἐκεῖνοι, ποῦ εὗρισκοντο εἰς κατάστασιν μεγαλυτέρας πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς ἀνατάσεως, οἱ εὐσεβεστέροι. Διότι, παρ' ὅλον ποῦ ἠμποροῦσαν νὰ ἴδωσιν καὶ μὲ τὰ αἰσθητὰ μάτια τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τὸ ὅποιον κατήλθε μὲ τὸ ἐξωτερικὸν σχῆμα τῆς περιστερᾶς, ἐν τούτοις αὐτὸ δὲν σημαίνει ἀπαραίτητως, ὅτι τὸ γεγονός ἦταν εἰς ὅλους πλήρως καὶ τελείως φανερόν. Ἐπειδὴ καὶ ὁ Ζαχαρίας εἶδε πολλὰ μὲ αἰσθητὸν σχῆμα καὶ μορφήν, ὁμοίως καὶ ὁ Δανιὴλ καὶ ὁ Ἰεζεκιὴλ, ἐν τούτοις ὅτι εἶδαν τὸ εἶδον μόνον αὐτοὶ καὶ κανεὶς ἄλλος. Ἀλλὰ καὶ ὁ Μωϋσῆς ἐγνώρισε πολλὰ καὶ μάλιστα τοιαύτης φύσεως, ποῦ κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἄλλους δὲν ἐγνώρισε καὶ τὴν Μεταμόρφωσιν τοῦ Σωτήρος, ἡ ὁποία ἐπραγματοποιήθη ἐπάνω εἰς τὸ ὄρος, δὲν ἀξιώθηκαν νὰ ἴδωσιν ὅλοι οἱ μαθηταί. Ἀλλ' οὔτε τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Κυρίου κατὰ τὴν Ἀνάστασιν Του ἐχάρησαν ὅλοι. Καὶ τοῦτο ἐδήλωσε σαφῶς ὁ Λουκάς, ὅταν εἶπεν, ὅτι ἐφανερώσε τὸν ἑαυτὸν Του εἰς τοὺς «μάρτυρας, οἱ ὅποιοι εἶχον ἀπὸ πρὶν ἐκλεγῇ ἀπὸ τὸν Θεόν»¹⁶.

«Καὶ ἐγὼ εἶδον καὶ ἐμαρτύρησα, ὅτι αὐτός ἐστίν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ». Καὶ ποῦ ἐμαρτύρησεν ὅτι Αὐτός ἐστίν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ; Διότι τὸν ἀπεκάλεσε μὲν Ἀμὸν καὶ εἶπεν ἀκόμη ὅτι ἐπρόκειτο νὰ βαπτίσῃ μὲ Πνεῦμα Ἅγιον,

16. Πράξ. 10, 41.

πυθινά ἡμῶς δὲν εἶπεν Αὐτόν Υἱόν Θεοῦ. Καίτοι θεοαί-
ως οἱ ἄλλοι Εὐαγγελισταὶ οὐδὲν ἀναφέρουν, ὅτι εἶπεν
αὐτός μετὰ τὸ θάπτισμα, ἀλλ' ἀφοῦ ἀπεισιώπησαν τὰ ἀ-
καλοῦθως γεγόμενα, ἀναφέρουν τὰ μετὰ τὴν σύλληψιν
τοῦ Ἰωάννου πραγματοποιηθέντα θαύματα. Ἀπὸ τὰ ὁ-
ποῖα συμπεραίνουμεν λογικῶς ὅτι καὶ αὐτὰ καὶ ἄλλα
πολλὰ ἔχουν παραλειφθῆ. Καὶ αὐτὸ τὸ ἐδήλωσεν αὐτός
ὁ ἴδιος ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης εἰς τὸ τέλος τοῦ Εὐαγ-
γελίου του. Πόσον μάλιστα ἀπέφυγον νὰ πλάσουν κατὰ
μεγάλο περὶ Αὐτοῦ, φαίνεται καθαρά ἀπὸ τὸ γεγονός
ὅτι, τὰ θεωρούμενα εὐτελῆ καὶ ἀξιοκατάκριτα, ὅλοι ὁμο-
φώνως ἀνέφεραν καὶ μὲ κάθε ἀκρίβειαν καὶ κανεὶς ἀπ'
αὐτοῦς δὲν παρέλειψε νὰ ἀναφέρῃ τὸ παραμικρόν ἀπὸ
αὐτὰ, ἀπὸ τὰ θαύματα δέ, ἄλλα μὲν, ὅσα ἀνεφέρθησαν
ἀπὸ ἄλλους, παρέλειψαν, ἄλλα δὲ ὅλοι ἀπεισιώπησαν.
Αὐτὰ ὅμως ἐλέγχθησαν ἀπὸ ἡμᾶς ὅχι ἀπλῶς καὶ τυχαίως,
ἀλλ' ἐξ αἰτίας τῆς ἀναίδειας τῶν Ἑλλήνων. Διότι αὐτὴ
εἶναι ἰσχυρὰ ἀπόδειξις τῆς φιλαληθείας των καὶ τοῦ
γεγονότος ὅτι τίποτε δὲν λέγουν πρὸς χάριν καὶ ἀπὸ
εὐνοίας καὶ μὴ ἀνταποκρινόμενον πρὸς τὴν ἀλήθειαν.
Καὶ διὰ νὰ ἡμπαρῇτε νὰ τοὺς ἀντιμετωπίζετε κατὰ τὰς
συζητήσεις καὶ ὑπερασπίζετε τὴν πίστιν σας, θὰ πρέπει
νὰ ἐτοιμάζεσθε καὶ εἰς αὐτὸ τὸ ζήτημα ὅπως καὶ εἰς τὰ
ἄλλα, λαμβάνοντες τὸν ἀνάλογον πρὸς τοῦτο ὀφλισμόν.
Ἀλλὰ προσέχετε. Καὶ διότι εἶναι παράλογον ὁ μὲν λα-
τρός νὰ ἀγωνίζεται μὲ συνέπειαν καὶ ἀκρίβειαν πρὸς ὑ-
περασπικὴν καὶ προαγωγὴν τῆς τέχνης του, καθὼς ἐπί-
σης καὶ ὁ ὑποδηματοποιὸς καὶ ὁ ὕφαντής καὶ γενικῶς
ἅλοι οἱ τεχνῖται, ἐκεῖνος δὲ ποῦ λέγει ὅτι εἶναι Χριστιανός,
νὰ μὴ ἔχῃ τὴν ἱκανότητα νὰ βίβῃ λόγον καὶ ὑπερα-
σπίζεται σθεναρὰ τὴν πίστιν του. Παρ' ὅλον ποῦ, ὡς ἂν
αἱ τέχναι αὐταὶ παρημελήθησαν καὶ ἐγκατελείφθησαν,
ὡδήγησαν εἰς ὀλικὴν ζημίαν καὶ θλάτῃν, ἐνῶ, ὡς ἂν
παραμελοῦνται καὶ ἐγκαταλείπονται τὰ ἀφορῶντα εἰς

τὴν πίστιν, ὡδηγοῦν εἰς αὐτὴν τὴν διαφθοράν καὶ τὴν ἀ-
πάλειαν τῆς ψυχῆς μας. Ἐν τούτοις, εἰμεθα ἀπὸ τῆς ἀ-
ποφέως αὐτῆς πόσον ὀφθαῖοι, ὥστε εἰς ἐκεῖνα μὲν νὰ δια-
κείμεν ὅλην μας τὴν προσοχὴν καὶ τὴν φροντίδα, τὰ
ἀναγκαῖα ὅμως, ποῦ εἶναι μάλιστα καὶ αὐτῆς τῆς σωτη-
ρίας τῆς ψυχῆς μας ὑπόθεσις, νὰ περιφρονῶμεν ὥς μὴ
ἐχοντα καμμίαν ἀξίαν.

δ' * Αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι ἐκεῖνο, ποῦ δὲν ἀφίρει τοὺς
Ἕλληνας νὰ περιφρονήσουν τὴν πλάνην των καὶ νὰ ἀ-
παλαγοῦν γρήγορα ἀπὸ αὐτὴν. Τὸ γεγονός, δηλαδή,
ὅτι, παρ' ὅλον ποῦ εὐρίσκονται καὶ ζοῦν μέσα εἰς τὸ ψευ-
δος τῆς εἰδωλολατρίας, πρῶτον τὰ πάντα, προκειμέ-
νου νὰ συσκοτίσουν καὶ διασκοδάσουν τὴν γελοιότητα
τῶν δόγματων των. Ἐνῶ ἡμεῖς, οἱ ὀηρέται τῆς Ἀληθεί-
ας, δὲν δυνάμεθα οὔτε τὸ στόμα μας νὰ ἀνοίξωμεν διὰ
νὰ ὑπερασπίσωμεν τὴν πίστιν μας. Ὅταν, ὅμως, ἡμεῖς
παρουσιάζωμεν τέτοιαν ἀνικανότητα, πῶς ἐκεῖνοι δὲν θὰ
περιφρονήσουν καὶ καταδικάσουν τὴν μεγάλῃν ἀδυνα-
μίαν τοῦ δόγματός μας; Πῶς δὲν θὰ θεωρήσουν ἀπά-
την καὶ μαρίαν τὰ ἱδικά μας; Πῶς δὲν θὰ θαλασφημήσουν
τὸν Χριστὸν ὡς ὑποκριτὴν καὶ ἀπατεῶνα καὶ δὲν θὰ νο-
μίσουν ὅτι ἐξετράπη εἰς τὴν ἀπάτην ἐξ αἰτίας τῆς ἀνοη-
σίας τῶν πολλῶν; Αὐτῆς δὲ τῆς θαλασφημίας ἡμεῖς εἴμε-
θα αἴτιοι, ἡμεῖς οἱ ὅποιοι δὲν θέλωμεν νὰ ἀγρυπνῶμεν
εἰς τοὺς ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας λόγους, ἀλλὰ φροντίζομεν
μὲ πάθος διὰ τὰ πράγματα αὐτοῦ τοῦ κόσμου καὶ θεοῦ.

* Ἄλλο μεγάλο κλήρονα ἔχει ὁ Χριστιανὸς εἰς τὸν τὸν κόσμον,
πρῶτον, νὰ μελετᾷ συνεχῶς τὸν Χριστιανισμὸν καὶ, δεύτερον, νὰ ᾄδῃ κατὰ
Χριστὸν. Τὸ πρῶτον καθήκον σχετίζεται μὲ τὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν ἐνδοξασίαν
τοῦ κατὰ Χριστὸν Ἀληθείας, καὶ ἀπαιτεῖται πρὸς ὑπερασπικὴν
τῆς πίστεως σου. Τὸ δεύτερον ἀπαιτεῖται δι' αὐτὸν τὸν ἴδιον καὶ τὸν
ἐκτὸς σου, διότι εἶναι ἐξ ἐπὶ τῆς ὑπερασπικῆς τῆς πίστεως σου τὸ ἐπι-
χέρισμα τῶν ἐκτετραπέντων. Μὲ τὰς δύο αὐτὰς περιλήψεις ἀπαιτεῖται
ἐκαστὸς θέσει καὶ ἐκαστὸς ἔχει ἑαυτὸν.

ροῦμε τὰ ἄλλα, τὰ πνευματικά, δευτερεύοντα καὶ ἐπουσιώδη. Καὶ χορευτὴν ὄταν ἀγαπᾷ κανεὶς καὶ ἡνίοχον καὶ θηριοφαιμαστὴν, κάμνει τὰ πάντα, ὥστε νὰ μὴ ἐμφανισθῇ κατώτερος καὶ μεταβῇ ὑπερῶν εἰς τίποτε εἰς τοὺς ὑπὲρ αὐτοῦ ἀγῶνας, δι' αὐτὸ καὶ συνθέτουν πολλοὺς ἐπαίνους καὶ ἀπολογοῦνται ὑπὲρ αὐτῶν πρὸς τοὺς κατηγοροῦς των καὶ μυρίας κατηγορίας ἀκατομίζουν κατὰ τῶν ἀντιπάλων των. Ὅταν, ὅμως, πράκεται διὰ τοῦς ὑπὲρ τοῦ Χριστιανισμοῦ λόγους, ὅλοι σκύθουν πρὸς τὰ κατὰ καὶ ζῶνται καὶ χασιμουρίζονται καὶ γελοιοποιοῦνται καὶ ἔτσι ἀποχωροῦν. Καὶ πῶς δὲν εἶναι αὐτὰ ἄξια κάθε τιμωρίας, ὅταν ὁ Χριστὸς φαίνεται μεταξύ μας σὺν τῷ εἶναι ἀτιμώτερος ἀπὸ χορευτὴν; "Αν μάλιστα λάθῃ κανεὶς ὅπ' ὕβριν του, διὰ τὴν ὑποστηρίζετε μὲν τὰ κατορθώματά του ἐμελετήσατε μυρίας ἀπολογίας — καίτοι θεοδικίως εἶναι αἰσχροτέρα ὅλων — διὰ τὴν ὑποστηρίζετε δὲ καὶ ἀπολογηθῆτε ὑπὲρ τῶν θαυμάτων τοῦ Χριστοῦ — καίτοι προσεῖλκυσαν τὴν προσοχὴν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον ὁλοκλήρου τῆς οἰκουμένης — δὲν ἔχετε τὴν ὑπομονὴν νὰ ἐξετάσετε καὶ καταλάβετε τὸ ἔλαχιστον.

Πιστεύομεν εἰς Πατέρα καὶ Υἱόν καὶ "Αγιον Πνεῦμα, εἰς Ἀνάστασιν σωμάτων καὶ εἰς ζωὴν αἰώνιον. "Αν ἐρωτήσῃ κάποιος ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας: Ποῖος τέλος πάντων εἶναι Αὐτὸς ὁ Πατήρ; Ποῖος δὲ ὁ Υἱός; Ποῖον δὲ τὸ Πνεῦμα τὸ "Αγιον; "Η, πῶς κατηγορεῖτε ἐμὰς ἐπὶ πολυθεΐᾳ, ἐφ' ὅσον καὶ σεῖς τρεῖς Θεοὺς ὀνομάζετε; Τί θὰ εἰπῆτε; Τί θὰ ἀπαντήσετε; Πῶς θὰ ἀποκρούσετε τὴν διὰ τῶν λόγων τούτων ἐπίθεσιν; "Αν πάλιν, ἐνῶ σεῖς σιωπάτε, ἐπανέλθῃ εἰς τὸ ἄλλο ζήτημα καὶ ἐρωτήσῃ, ὡς ἐξῆς: Ἐξηγήσέ μου καλὰ, τί εἶναι Ἀνάστασις; "Αραγε εἰς αὐτὸ τὸ σῶμα θὰ ἀναστηθῶμεν πάλιν; "Αραγε εἰς ὅλον παραπλήσιον αὐτοῦ; Καὶ ἂν ἀναστηθῶμεν πάλιν εἰς αὐτό, ποῖα ἀνάγκη ὑπάρχει νὰ καταστραφῇ; Τί θὰ

ἀπαντησέτε, εἰς αὐτά; Καὶ τί θὰ ἀπαντήσετε, ἂν σὰς ἐρωτήσῃ; Διατί ἤλθε τώρα ὁ Χριστὸς καὶ οὐ κατὰ τοὺς προηγουμένους χρόνους; Διότι τώρα ἐφάνη εἰς Αὐτὸν καλὸν, νὰ φρονίσῃ διὰ τοὺς ἀνθρώπους; Καθ' ὅλον τὸ προηγούμενον διάστημα μὰς περιφρονούσε; "Η, ἂν ἐξετάξῃ καὶ ἄλλα ἀκόμη περισσότερα ἀπὸ αὐτά; Λέγω καὶ ὅλην ἀκόμη, διότι δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ θέτωμεν συνεχῶς προβλήματα, χωρὶς νὰ δίδωμεν τὰς λύσεις των, διότι ὑπάρχει ὁ κίνδυνος μὲ αὐτὴν τὴν παράθεσιν προβλημάτων νὰ θλάσωμεν τοὺς περισσότερον ἀφελεῖς. "Αλλωστε ἀρκοῦν καὶ αὐτά, ποὺ ἐλέγχθησαν διὰ τὴν σὰς ἐξηγήσουν ἀπὸ τὸν πνευματικὸν ὕπνον. Ἦ λοιπόν; "Αραγε θὰ εἶναι μικρὰ ἡ τιμωρία μας, ἂν αὐτοὶ ἐξετάζουν αὐτά, σεῖς δὲ δὲν ἠμπορεῖτε οὔτε ἀπλῶς νὰ ἀκοῦτε τὰ λόγια αὐτά; Πές μου, λοιπόν, θὰ τιμωρηθῶμεν ὀλίγον, ὅταν γινώμεθα ὅτι οἱ τόσοι μεγάλης πλάτης εἰς τοὺς καθημένους εἰς τὸ σκότος¹⁷;

"Ἦμελα, ἂν θεοδικίως εἴχατε πολὺν χρόνον εἰς τὴν δι-
 ἄθεσιν σας, νὰ παρουσιάσω ἐνώπιον ὅλων σας τὸ διελ-
 ὄν κάποιου εὐαγγελίου "Ελληνος φιλοσόφου, ὅλου πάλιν
 ἀρχαιότερου τούτου, τὸ ὁποῖον στρέφεται ἐναντίον μας,
 διὰ τὴν σὰς κάμω τοιαυτοτρόπως νὰ ἐξηγήσετε καὶ ἀπο-
 διώξετε τὴν πνευματικὴν νοστρούτητα καὶ ἀδιαφορίαν.
 Διότι, ἂν ἐκεῖνοι, προκειμένου νὰ γράψουν ἐναντίον μας,
 ἀγρύπνησαν τόσο, ποῖας συγγνώμης ἡμεῖς θὰ εἴμεθα
 ἄξιοι, ἂν δὲν μάθωμεν νὰ ἀποκρούωμεν τὰς ἐναντίον
 μας στρεφόμενας προσβολὰς των; Διὰ ποῖον λόγον ἡλ-
 ῥαμεν εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον; Δὲν ἀκούε τὸν Ἀπόστολον,
 ὁ ὁποῖος λέγει: «Νὰ εἰσθε δὲ πάντοτε ἑτοιμοὶ πρὸς ἀπο-
 λογίαν πρὸς πάντα τὸν ζητοῦντα λόγον περὶ τῆς ἐλπίδος
 σας»¹⁸; Ἀλλὰ καὶ ὁ Παῦλος τὰ ἴδια συμβουλεύει, διὰ
 τῶν ἐξῆς: «ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ἔστω κατοικὴ μέσα σας

17. Πράλ. 4, 16.

18. Α' Κορ. 1, 16.

πλουσιώως¹⁹. Ἀλλὰ τί θά ἀπαντήσουν εἰς αὐτά οἱ πῶς ἀνόητοι ἀπὸ τοὺς κηφήνας; «Κάθε ἄνθρωπος ἀπλὸς καὶ εἰλικρινὴς εἶναι εὐλογημένος» καὶ «ὁ πορευόμενος ἀπλῶς», προχωρεῖ μὲ πεποιθήσιν καὶ θάρρος²⁰. Διότι αὐτὸ εἶναι τὸ αἷτιον ὧν τῶν κακῶν, ὅτι οἱ περισσότεροι δὲν γνωρίζουν οὔτε τὰς μαρτυρίας τῶν Γραφῶν νὰ παρουσιάζουν, ὅταν χρειάζεται καὶ ἐκεῖ πὺλ χρειάζεται. Διὰ τοῦτο ἐδῶ δὲν ὁμιλεῖ περὶ τοῦ ἀνοήτου, οὔτε περὶ αὐτοῦ πὺλ δὲν γνωρίζει τίποτε, ἀλλὰ περὶ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ δικαίου ἀνθρώπου, περὶ τοῦ συνετοῦ. Ἐπειδὴ, ἐάν ἦταν συνετός, δὲν ἐχρειάζετο νὰ ἀκούῃ: «Γίνεσθε, λοιπὸν, φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις καὶ ἀπλοὶ καὶ ἀκακοὶ ὅπως αἱ περισσότερα»²¹. Ἀλλὰ τί χρειάζεται νὰ λέγωμεν αὐτά, ἐφ' ὅσον ὁ λόγος αὐτὸς δὲν χρησιμοποιεῖται εὐκαίρως καὶ περὶ πάντως; Ἐκτός, ὅμως, ἀπὸ τὰ λεχθέντα, δὲν ἔχομεν ἐπιτύχει οὔτε εἰς τὰ ἄλλα, εἰς τὸν τρόπον, δηλαδὴ, τῆς ζωῆς μας, ἀλλ' εἴμεθα εἰς ὅλα ἀθλοὶ καὶ γελῶν καὶ εἴμεθα μὲν πρόθυμοι εἰς τὸ νὰ ἀναζητῶμεν ὁ εἰς εἰς τὸν ἄλλον τὴν αἰτίαν ὧν αὐτῶν καὶ νὰ ἀλληλοκατηγοροῦμεθα, εἴμεθα ὅμως, ὀκνηροὶ καὶ ἀπρόθυμοι νὰ διορθωκομεθα εἰς αὐτὰ ἀκριβῶς, εἰς τὰ ὅποια ἀποδίδομεν τὴν αἰτίαν ὧν αὐτῶν καὶ ἐξ αἰτίας τῶν ὁποίων κατηγοροῦμεθα. Δι' αὐτά, λοιπὸν, οὕτως παρακαλῶ, νὰ μὴ ἀρκούμεθα τῶρα εἰς τὸ νὰ καταγγέλλωμεν καὶ καταδικάζωμεν αὐτά — διότι δὲν ἀρκεῖ τοῦτο διὰ νὰ ἐξιλεωθῶμεν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ — ἀλλὰ νὰ φροντίσωμεν νὰ παρουσιάσωμεν εἰς ὅλα τελείαν καὶ πλήρη μεταβολήν, διὰ νὰ ἀπολαύσωμεν καὶ ἡμεῖς τὴν μέλλουσαν δόξαν, ἀφοῦ ζήσωμεν καὶ πρὸς δόξαν τοῦ Θεοῦ. Τὴν μέλλουσαν δόξαν εἴθε, λοιπὸν, ὅλοι ἡμεῖς νὰ κερδίσωμεν μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλοφροσύναν τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας. Ἀμήν.

19. Ματθ. 8, 16.

20. Παροιμ. 10, 9.

21. Ματθ. 10, 16.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΕΡΓΑ

ΤΟΜΟΣ 71

ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ
ΟΜΙΛΙΑΙ Α' — 12'
(ΚΕΦ. 1)

Κείμενον: Γ. ΚΑΡΥΟΦΥΛΛΗ

«Τὰ εὐρισκόμενα ἅπαντα τοῦ ἐν ἁγίοις
Πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου.
Ἐπιτηδεύει εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον».
Τόμος Β', Ἀθήναι 1873, σελ. 1 - 128.